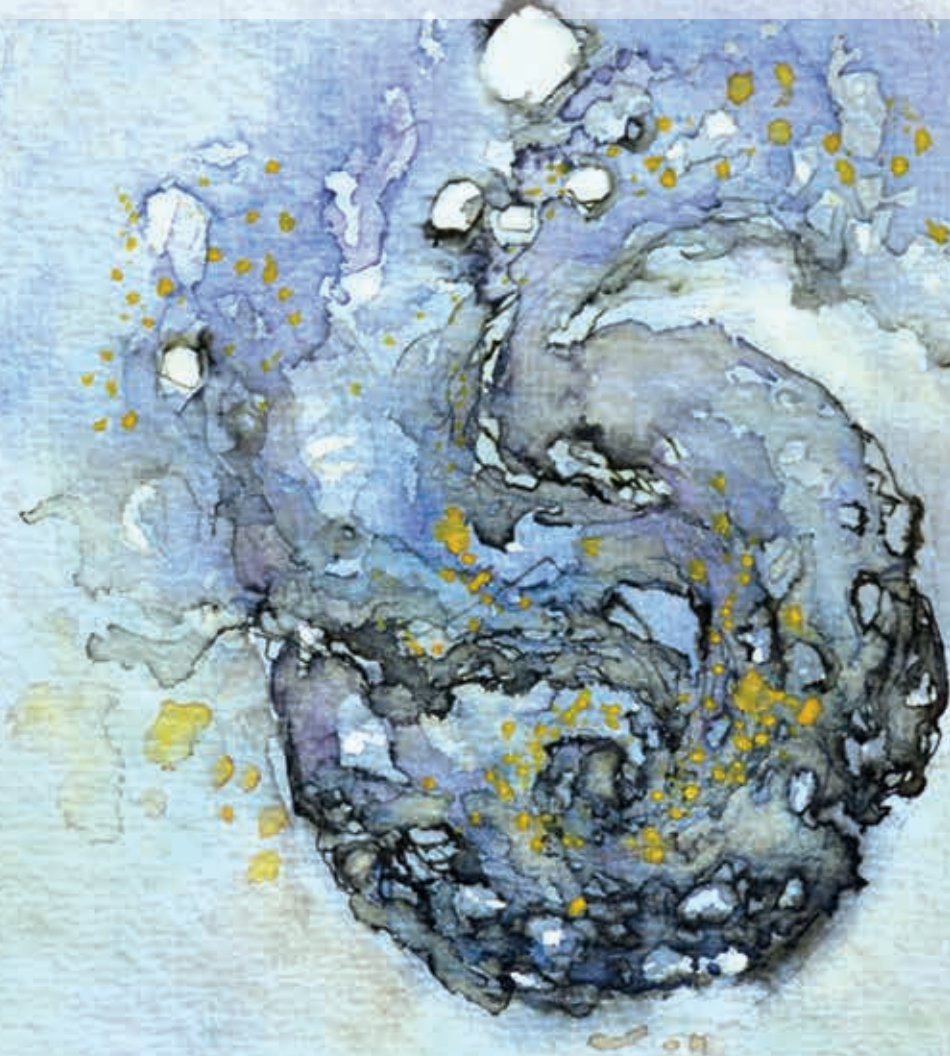

Μαρία Δημάση | Ευαγγελία Αραβανή | Ιωάννης Γκουτσίδης

Νεοελληνική Λογοτεχνία

«Μες από φεγγερά περάσματα»

σε σύμπαν λογοτεχνικό

Α΄ Γυμνασίου

Νεοελληνική Λογοτεχνία
«Μες από φεγγερά περάσματα»
σε σύμπαν λογοτεχνικό

Α΄ Γυμνασίου

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια/Αξιολογήτρια

Άννα Σφακιανάκη

Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Ευγενία Καλομοίρη

Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Ευαγγελία Μουλά

Π. Εν ενεργεία εκπαιδευτικοί

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Λεωνίδας Ζώης

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρική Εμπειρογνώμονας

Χαραλαμπία Παπαδάτου Ψημάρη

Πτυχιούχος Γραφιστικής

**Υπεύθυνη Διδακτικού Πακέτου για το
Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής**

Ελένη Φράγκου, Σύμβουλος Β' ΙΕΠ

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων
στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών
Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027**

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρία Δημάση | Ευαγγελία Αραβανή | Ιωάννης Γκουτσίδης

Νεοελληνική Λογοτεχνία
«Μες από φεγγερά περάσματα»
σε σύμπαν λογοτεχνικό

Α΄ Γυμνασίου

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Στοιχεία συγγραφής

Συγγραφείς

Μαρία Δημάση, Καθηγήτρια Δ.Π.Θ.

Ευαγγελία Αραβανή, Σύμβουλος – Καθηγήτρια Ε.Α.Π.

Ιωάννης Γκουτσίδης, Πληροφορικός – Υποψήφιος Διδάκτορας Δ.Π.Θ.

Επιμέλεια

Μαρία Δημάση, Καθηγήτρια Δ.Π.Θ.

Φιλολογική επιμέλεια

Τζένη Κατσαρή-Βαφειάδη, Φιλόλογος – Επιμελήτρια Εκδόσεων 2K Project Ε.Π.Ε.

Σχεδιασμός & ανάπτυξη Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων (Ψ.Μ.Α.) και υποστήριξη της συγγραφικής ομάδας στη σύνδεση των δραστηριοτήτων με τη διδακτική πράξη

Γρηγορία Καρολίνα Κωνσταντινίδου, Φιλόλογος – Διδάκτορας Δ.Π.Θ.

Εξώφυλλο

Χρύσα Κιόρογλου, Ζωγράφος

Τίτλος έργου: Unraveling Universe

Τίτλος εξωφύλλου

«Μες από φεγγερά περάσματα»

Ελύτης, Ο. (2002). Το Μονόγραμμα. Στο *Ποίηση* (σσ. 254-255). Αθήνα: Ίκαρος.

Ευχαριστούμε τις:

– **Αλεξάνδρα Γκουλιάμα**, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Φιλολόγων, η οποία πρότεινε τα κείμενα:

- Γάντι σε ξύλινο χέρι (σσ. 14-18)
- Ύμνος της Νιότης (σσ. 206-209)
- γ... όπως Γιατί; (σ. 234)

– **Σμαράγδα Παπαδοπούλου**, Καθηγήτρια ΔΙ.ΠΑ.Ε., η οποία πρότεινε τα κείμενα:

- Το δέντρο βλέπει (σσ. 39-41)
- Κοστέλο (σσ. 81-84)
- Ο Σίφουνας (σσ. 121-124)

Οδηγίες για τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων που προτείνονται στο παρόν διδακτικό εγχειρίδιο:

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/41124>

Εισαγωγικά

Συστήνοντας το βιβλίο Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α΄ Γυμνασίου

Στο σχολικό εγχειρίδιο «Νεοελληνική Λογοτεχνία», το οποίο διδάσκεται στην τάξη σας, περιλαμβάνονται τριάντα οκτώ (38) λογοτεχνικά κείμενα και πολλά συνοδευτικά παράλληλα, τα οποία επιλέξαμε με πολλή προσοχή ως μέλη της συγγραφικής ομάδας. Θα έχετε την ευκαιρία, κατά τη διάρκεια της φοίτησής σας στην Α΄ τάξη, να μελετήσετε κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας και μεταφρασμένα κείμενα της παγκόσμιας λογοτεχνίας: παραμύθια, διηγήματα, νουβέλα, μυθιστορήματα, γραφικ νόβελ (αυτοτελή ή αποσπάσματά τους), ποιήματα ελλήνων και ελληνίδων συγγραφέων που αντιπροσωπεύουν τη λογοτεχνική μας παράδοση αλλά και νεότερων και σύγχρονων δημιουργών, καθώς και έργα ξένων λογοτεχνών, μεταφρασμένα στην ελληνική γλώσσα.

Κριτήρια επιλογής τους αποτέλεσαν:

– το λογοτεχνικό είδος, προκειμένου να έρθετε σε επαφή με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κάθε είδους και να μπορείτε να αναγνωρίζετε τα χαρακτηριστικά γραφής του κάθε είδους, τον τρόπο δομής και δόμησης του νοήματος ώστε να αναπτύξετε δεξιότητες κατανόησης και πρόσληψής του.

– το θέμα που πραγματεύεται ο/η συγγραφέας. Οι ενότητες που ορίστηκαν για το περιεχόμενο του εγχειριδίου είναι οι εξής:

α. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Εγώ, ο Άλλος (φιλία - αγάπη - αλτρουισμός - ξενοφοβία)

β. ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ

Φαντασία, περιπέτεια και παιχνίδι

γ. ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

Εφηβεία, ήρωες και ηρωίδες.

Η κάθε μία παρουσιάζεται μέσα από συστάδες κειμένων, η θεματολογία των οποίων, κατά την άποψη των μελών της συγγραφικής ομάδας, μπορεί να σας συγκινήσει καθώς υποστηρίζει τις αρχές της αυτενέργειας, της εποπτείας, της επικαιρότητας, της εγγύτητας προς τη ζωή, της πολυπολιτισμικότητας και πολλές άλλες που θα αναδειχθούν μέσα από τον τρόπο με τον οποίο θα δουλέψετε κάθε ενότητα και κάθε κείμενο με τον καθηγητή και την καθηγήτριά σας.

Στο βιβλίο κάθε ενότητα οριοθετείται και οπτικά με διαφορετικό χρώμα στο περίγραμμα των σελίδων στις οποίες αναπτύσσεται.

– οι «χαρακτήρες» των δρώντων προσώπων, η δράση τους και κατά συνέπεια οι αξίες (ή και οι απαξίες) και οι στάσεις ζωής που υιοθετούν σε κάθε έργο.

– η ταυτότητα κάθε συγγραφέα. Αναφερόμαστε στον προσωπικό και ιδιαίτερο τρόπο γραφής, αλλά και στην εθνική, τη γλωσσική και κυρίως την πολιτισμική ταυτότητα των δημιουργών. Εκτός από έλληνες και ελληνίδες συγγραφείς, που έζησαν και συνέγραψαν και συγγράφουν λογοτεχνικά κείμενα από το 1930 μέχρι και σήμερα, επιλέξαμε και συγγραφείς που κατάγονται από χώρες προέλευσης πολλών μαθητών και μαθητριών που φοιτούν στο ελληνικό Γυμνάσιο, έχοντας την Ελλάδα ως δεύτερη πατρίδα. Στόχος μας είναι να βοηθήσουμε να θυμούνται την πρώτη τους πατρίδα, εκεί όπου γεννήθηκαν οι ίδιοι/-ες ή οι γονείς τους. Παράλληλα οι έλληνες μαθητές και οι ελληνίδες μαθήτριες θα έχουν την

ευκαιρία να τους συστήσουν την ελληνική λογοτεχνία αλλά και να γνωρίσουν μέσα από κάποια λογοτεχνικά κείμενα τον πολιτισμό άλλων χωρών και των λαών τους.

– η δυνατότητα να αξιοποιηθούν ψηφιακά εργαλεία κατά τη διδασκαλία για την πρόσληψη και την επεξεργασία του κειμένου, αλλά κυρίως για την υποστήριξη της παραγωγής δημιουργικού προφορικού και γραπτού λόγου μέσα από τον οποίο θα μπορέσετε να εκφράσετε τις σκέψεις, τους προβληματισμούς και τα συναισθήματα που σας προκάλεσε κάθε κείμενο. Στο βιβλίο προτείνονται είκοσι τρία (23) ψηφιακά εργαλεία, για την εφαρμογή των οποίων υπάρχουν οδηγίες και στο εγχειρίδιο που συντάξαμε για τον καθηγητή και την καθηγήτριά σας.

– η δυνατότητα να αξιοποιηθούν και άλλες μορφές έκφρασης και τέχνης κατά τη διδασκαλία των κειμένων: ζωγραφική, φωτογραφία, θέατρο, κινηματογράφος, γλυπτική κ.ά.

– η δυνατότητα για διαθεματικές και διεπιστημονικές «συναντήσεις» του κειμένου, δηλαδή του μαθήματος της λογοτεχνίας με άλλα μαθήματα: Νεοελληνική Γλώσσα, Ιστορία, Γεωγραφία, Θρησκευτικά, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Πληροφορική, Μουσική, Καλλιτεχνικά.

Υιοδετήσαμε μία σταθερή δομή για τη διδακτική προσέγγιση κάθε κειμένου, με συγκεκριμένες δραστηριότητες πολλές από τις οποίες θα υλοποιούνται στο ίδιο το βιβλίο: θα γράφετε, θα σχεδιάζετε, θα δημιουργείτε στις σελίδες του. Η πορεία που ακολουθείται έχει ως αφετηρία το λογοτεχνικό κείμενο που διδάσκεται κάθε φορά και ο τελικός προορισμός είναι η δική σας συγγραφική δημιουργία.

Για την παρουσίαση κάθε δραστηριότητας έχει επιλεγεί ένα διαφορετικό χρώμα στις σελίδες του βιβλίου και υπομνηματίζεται από ένα σκίτσο/σύμβολο ως εξής:

Διαβάζουμε

Η πράξη της ανάγνωσης είναι πολύ σημαντική. Με ερωτήσεις σας βοηθούμε να αξιοποιήσετε κειμενικούς δείκτες: εστίαση, χρόνο, ρηματικό πρόσωπο, είδος αφηγητή, αφηγηματικούς τρόπους, εικόνες, λογοτεχνικά σχήματα-εκφραστικά μέσα, σημεία στίξης κ.ά. Στόχος είναι να κατανοήσετε το κείμενο και στη συνέχεια να το προσλάβετε με τον δικό σας τρόπο και να μοιραστείτε στην τάξη ιδέες, σκέψεις, προβληματισμούς σε σχέση με το έργο που μελετάτε. Να θυμάστε ότι η ανάγνωση είναι ατομική διαδικασία αλλά στην τάξη και κοινωνική δράση, αφού κατά τη διδασκαλία του ίδιου κειμένου από τον ίδιο/την ίδια καθηγητή/-τρια συγκροτείται μία κοινότητα αναγνώστων/-τριών.

Συζητάμε

Σας προτείνουμε θέματα για συζήτηση στην τάξη ή σε ομάδες εργασίας που θα έχουν συγκροτηθεί. Αφορούν σημεία της πλοκής, της ηθογραφίας των ηρώων, της δομής του κειμένου, την αμφισημία ή την πολυσημία λέξεων ή φράσεων. Στόχος είναι η καλλιέργεια του διαλόγου και της κριτικής σας σκέψης. Έχετε την ευκαιρία, ατομικά, ομαδικά ή σε επίπεδο τάξης να απαντήσετε σε ερωτήσεις που αφορούν τη δομή του κειμένου, να διατυπώσετε τις απόψεις σας για την πλοκή του έργου και τη δράση των ηρώων, να αναπτύξετε επιχειρήματα για την έκβαση μιας υπόθεσης, να προβληματιστείτε από μια κατάσταση κ.λπ.

Γράφουμε

Σε αυτήν την ενότητα γράφετε με σημείο αναφοράς την κατανόηση του κειμένου (τι λέει;) και την εκφραστική επεξεργασία του (πώς το λέει).

Ερευνούμε

Αξιοποιώντας ψηφιακές πηγές ή και έντυπες, ή και προφορικές μαρτυρίες, ατομικά ή ομαδικά, κάνετε έρευνες για να συλλέξετε πληροφορίες που θα «φωτίσουν» πτυχές του έργου, στοιχεία για τον τόπο, τον χρόνο και τα πρόσωπα ενός κειμένου, για τον/τη συγγραφέα, για γεγονότα, για έργα τέχνης που αφορούν ένα κοινό θέμα κ.ά.

Δημιουργούμε

Με τις προηγούμενες δραστηριότητες έχετε γνωρίσει το κείμενο. Στην ενότητα «ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΜΕ», αξιοποιώντας γνώσεις και ψηφιακά εργαλεία, «βγαίνετε» από αυτό, ανταποκρίνεστε στο περιεχόμενό του και εκφράζεστε σε σχέση με το θέμα του: δημιουργείτε αφίσες, αναπαραστάσεις χώρων και διαδρομών, ιστορικές γραμμές, ψηφιακές συλλογές με ομόδεμα λογοτεχνικά έργα, φωτογραφίες, τραγούδια κ.λπ.

Γράφουμε δημιουργικά

Σε αυτή την τελευταία ενότητα δραστηριοτήτων προτείνουμε ποικίλες ασκήσεις δημιουργικής γραφής έχοντας ως στόχο να αξιοποιείτε τις δημιουργικές σας σκέψεις και να τις μετατρέπετε σε γραφή, ακολουθώντας «οδηγίες» μέσω των οποίων εφαρμόζονται διδακτικές πρακτικές και τεχνικές. Έτσι θα διευρύνετε τις συγγραφικές σας δεξιότητες και θα εξοικειωθείτε με τον λογοτεχνικό λόγο.

Με το βιβλίο «Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» που κρατάτε στα χέρια σας προσπαθήσαμε να μοιραστούμε μαζί σας την αγάπη μας για τη λογοτεχνία, την πεποίθησή μας ότι μπορεί να σας εξελίξει σε «διά βίου συνειδητούς/-ές αναγνώστες/-τριες» μέσα από μια μαθησιακή διαδικασία συμμετοχική, βιωματική και δημιουργική. Όπως θα διαπιστώσετε είναι αισθητικά γοητευτικό, διδακτικά ελκυστικό και γεμάτο ευκαιρίες για απολαυστικές αναγνώσεις, ψυχαγωγικές εμπειρίες και προκλήσεις για την ενεργό συμμετοχή σας στην εξερεύνηση του σύμπαντος της λογοτεχνίας.

Ελπίζουμε ότι θα μοιραστείτε μαζί μας την άποψη ότι τελικά λογοτεχνικό κείμενο είναι αυτό που όσες φορές και να το διαβάσουμε «γευόμαστε» κάτι καινούριο!

Θα χαιρόμαστε να διαβάζουμε τις δημιουργίες σας αλλά και να μοιραζόμαστε τις σκέψεις σας για το βιβλίο και... για τη λογοτεχνία. Οι καθηγητές/-τριες σας θα μπορούν να επικοινωνούν μαζί μας.

Για τη συγγραφική ομάδα

Μαρία Δημάση, Καθηγήτρια Διδακτικής της γλώσσας και της λογοτεχνίας
στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Περιεχόμενα

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Εγώ, ο Άλλος (φιλία - αγάπη - αλτρουισμός - ξενοφοβία)

Δημήτρης Μανδόπουλος, «Δε σε λυπάμαι»	12
Μάνος Κοντολέων, «Γάντι σε ξύλινο χέρι».....	15
Μαρούλα Κλιάφα, «Ο Κόσμος βαριέται να διαβάξει θλιβερές ιστορίες».....	22
Myrjam Pressler (Μύριαμ Πρέσσελερ), «Πικρή σοκολάτα».....	27
Μενέλαος Λουντέμης, «Ο μικρός Σουκρής»	33
Igène Cohen-Janca (Ιρέν Κοέν-Ζάνκα), «Το δέντρο βλέπει»	40
Νίκος Εγγονόπουλος, «Η κοιλάδα με τους ροδώνες»	46
Γιώργος Σκούρτης, «Η μπαλάντα του μετανάστη»	49
Λίτσα Ψαραύτη, «Ο Κωνσταντής».....	53
Αγγελική Δαρλάση, «Το αγόρι στο θεωρείο».....	59
Δημήτρης Προύσαλης, «Τα λόγια του ανέμου και τα λόγια της πέτρας».....	63
Huseyin Erdem (Χουσεΐν Ερντέμ), «Από τα παιδικά μου χρόνια»	66
Τάκης Ολύμπιος, «Δώσ' μου το χέρι σου»	70
Πρόσθετο ψηφιακό υλικό ενότητας	74

ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ

Φαντασία περιπέτεια και παιχνίδι

Κώστας Καρυωτάκης, «Το φεγγαράκι απόψε...»	77
Κατερίνα Καριζώνη, «Κοστέλο»	84
Antoine de Saint-Exupéry (Αντουάν Ντε Σεντ-Εξιπερί), «Ο μικρός πρίγκιπας».....	91
Ζωή Βαλάση, «Ο παράξενος πραματευτής»	97
Οδυσσέας Ελύτης, «Η Μάγια».....	102
Lee Bacon (Λι Μπέικον), «Ο τελευταίος άνθρωπος 00000100».....	105
Βαγγέλης Ηλιόπουλος, «Θωμάς Q. Bit Ταξιδιώτης στο κάτοπτρο του χρόνου».....	113
Luan Xhuli (Λουάν Τζούλις), «Στη στάση»	120
Στέλιος Ανεμοδουράς, «Ο Σίφουνας»	124
Άρης Δημοκίδης, «Το επόμενο πρωί»	130
Κώστας Στοφόρος, «Η νύχτα των φαντασμάτων»	138
Ζωρζ Σαρή, «Ο Θησαυρός της Βαγίας»	148
Πρόσθετο ψηφιακό υλικό ενότητας	167

ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

Εφηβεία, ήρωες και ηρωίδες

Γιώργος Ιωάννου, «Το παλιό σχολείο»	170
Βούλα Μάστορη, «Στο Γυμνάσιο»	174
Ανδρέας Παστελλάς, «Άδεια θρανία».....	182
Nodar Dumbadze (Νοντάρ Ντουμπάτζε), «Ο “Hellados” ένα ελληνάκι του Καυκάσου»	187
Μάνος Κοντολέων, «Ανίκα»	194

Βαγγέλης Τασιόπουλος, «Όλα τ' αστέρια να φωτίζουν τα ταξίδια του Ικμπάλ».....	199
Ευαγγελία Θεοδωρίδου, «γ... όπως Γιατί;».....	204
Μάγια Δεληβοριά, «Ίντερνετ».....	211
Amos Oz (Άμος Οζ), «Σούμι».....	216
Φρίντα Κριτσωτάκη, «Το σχέδιο στρατηγικής του Φαέδοντα για να βοηθήσει τη γιαγιά».....	222
Ανήλικοι κρατούμενοι στις δικαστικές φυλακές Διαβατών Θεσσαλονίκης, «Μετουσίωση».....	229
Κώστας Βάρναλης, «Ύμνος της Νιότης».....	232
Πρόσθετο ψηφιακό υλικό ενότητας.....	238

Παράλληλα κείμενα

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Εγώ, ο Άλλος (φιλία - αγάπη - αλτρουισμός - ξενοφοβία)

Στάθης Γρίβας, «Τσιγγάνοι».....	20
Γιάννης Αλεξίου, «Η γλώσσα μας».....	26
Ντίνος Χριστιανόπουλος, «Τα Μάτια σου».....	44
Αντώνης Σουρούνης, «Ξενοφοβία».....	50
Μάνος Ελευθερίου, «Πατρίδες που έγιναν φωτιά» (τραγούδι).....	62

ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ

Φαντασία, περιπέτεια και παιχνίδι

Ρούλα Σκούταρη, «Το κόκκινο φεγγάρι».....	78
Φώντας Λάδης, «Το φεγγάρι» (τραγούδι).....	78
Αντρέι Αλεξάνδροβιτς Μπελέτσκι, «Μια νύχτα της πανσέληνου».....	82
Βάσω Αλαγιάννη, «Γλάρος».....	89
Κλείτος Κύρου, «Dream factory 2» («Εργοστάσιο Ονείρων»).....	110
Gazmend Kapllani (Γκαζμέντ Καπλάνι), «Περνώντας τα σύνορα λαδραία, ξανά και ξανά» («Μικρό Ημερολόγιο Συνόρων»).....	122
Θοδωρής Γραμμένος, «Μόνα Λίζα» (τραγούδι).....	137
Countee Cullen (Κάουντι Κόλλεν), «Περιστατικό».....	145

ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

Εφηβεία, ήρωες και ηρωίδες

Λουκιανός Κηλαηδόνης, «Επαγγελματικός Προσανατολισμός» (τραγούδι).....	172
Μάνος Λοΐζος, «Ο δρόμος είχε την δική του ιστορία» (τραγούδι).....	183
Φώτης Βαρέλης, «Ευαγόρας Παλληκαρίδης».....	184
Θεοπούλα Κωτούλα & Ισιδώρα Μάντζιου, «Μ' ένα κουμπί».....	214
Ελένη Μέη Ασημακοπούλου, «Άνοια το είπαν» (τραγούδι).....	225
Λιάνα Αρανίτου, «Η γριά από το Μπαλί».....	227
Αριστοτέλης, «Τα ήδη των νέων».....	234

Εγώ, ο Άλλος (φιλία - αγάπη - αλτρουισμός - ξενοφοβία)

Στην πρώτη ενότητα περιλαμβάνονται δεκατρία (13) λογοτεχνικά κείμενα, πεζά και ποιητικά, που πραγματεύονται τα θέματα: **Εγώ/Εμείς-ο Άλλος/οι Άλλοι.**

λέξεις κλειδιά: διαφορετικότητα, ετερότητα, αποδοχή, σεβασμός, αλτρουισμός, αγάπη, φιλία

- Τι σημαίνει για εσένα το εγώ και το εμείς σε σχέση με τον «άλλο»;
- Ποια θεωρείς σωστή συμπεριφορά απέναντι σε ανθρώπους που έχουν διαφορετική εθνικότητα, γλώσσα ή θρησκεία από εμάς;
- Πώς πιστεύεις ότι η λογοτεχνία μας βοηθάει να κατανοήσουμε καλύτερα και αυτούς που έχουν διαφορετικές εμπειρίες από εμάς;

Απαντήσεις θα βρείτε μελετώντας τα κείμενα της ενότητας αυτής. Θα γνωρίσετε, θα συγκινηθείτε, θα συζητήσετε και θα εκφραστείτε για την αναπηρία [Δε σε λυπάμαι (Στο παιδί με ειδικές ανάγκες), Γάντι σε ξύλινο χέρι], τη διαφορετική πολιτισμική, κοινωνική, θρησκευτική, γλωσσική ταυτότητα (Ο Κόσμος βαριέται να διαβάξει θλιβερές ιστορίες, Πικρή σοκολάτα, Ό μικρός Σουκρής), τον ρατσισμό (Το δέντρο βλέπει, Η κοιλάδα με τους ροδώνες), τις διαφορές που συνδέονται με την ταυτότητα του μετανάστη και του πρόσφυγα [Η μπαλάντα του μετανάστη (Έντεχνο τραγούδι), Ο Κωνσταντής, Το αγόρι στο δωρείο] και τη φιλία και την αγάπη ως «όχημα» για τον αλτρουισμό και την αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων, οι οποίοι διαφέρουν και ταυτόχρονα μοιάζουν τόσο πολύ [Τα λόγια του ανέμου και τα λόγια της πέτρας (Αραβία), Από τα παιδικά μου χρόνια, Δώσ' μου το χέρι σου].

Έτσι θα κατανοήσετε την ετερότητα*, τον «άλλο», όπως τη βιώνει η σύγχρονη ελληνική πολυπολιτισμική κοινωνία, όπως συμβαίνει σε όλες τις πολυπολιτισμικές κοινωνίες στον κόσμο. Η ταυτότητα των συγγραφέων και των κειμένων τους και το περιεχόμενο των έργων θα σας βοηθήσουν να συνειδητοποιήσετε ότι τα όρια μεταξύ του «εγώ/εμείς» και του «άλλος/άλλοι» δεν είναι σταθερά αλλά ρευστά.

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/44097>

* Ετερότητα είναι η έλλειψη ομοιότητας (<http://s.atcite.com/-wFubZV8P>).

Οι άνθρωποι προσπαθούμε διαρκώς να ζούμε αρμονικά στη σύγχρονη κοινωνία. Επιδιώκουμε να βρίσκουμε κοινά χαρακτηριστικά με άλλα άτομα, να εντασσόμαστε σε μία ή περισσότερες ομάδες και ταυτόχρονα να διατηρούμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που μας διαφοροποιούν. Αυτό σημαίνει ότι ο καθένας/η καθεμία έχει αυτογνωσία, γνωρίζει το εγώ του/της και αναγνωρίζει ως ισότιμα διαφορετικό με αυτόν/-ήν τον «Άλλο».

Δε σε λυπάμαι

Δε σε λυπάμαι!

Τι τάχα σαν κι εμένα αν δεν μπορείς
την μπάλα να κλοτσίσεις
κι αν δε βαστούν τα πόδια σου να τρέχεις;
Από καρδιάς σου λέω –μην απορείς–
έχει η ζωή κι άλλες χαρές να ζήσεις
κι ανάγκη από τη λύπη μου δεν έχεις.

Δε σε λυπάμαι!

Κι αν είσαι υποχρεωμένο να περνάς
μέρες, βδομάδες, μήνες, χρόνια
καδηλωμένο σε καρότσι επάνω,
όρκο σου κάνω
και σκληρό μη με περνάς
όταν σου λέω πως δε χρειάζεσαι συμπόνια.

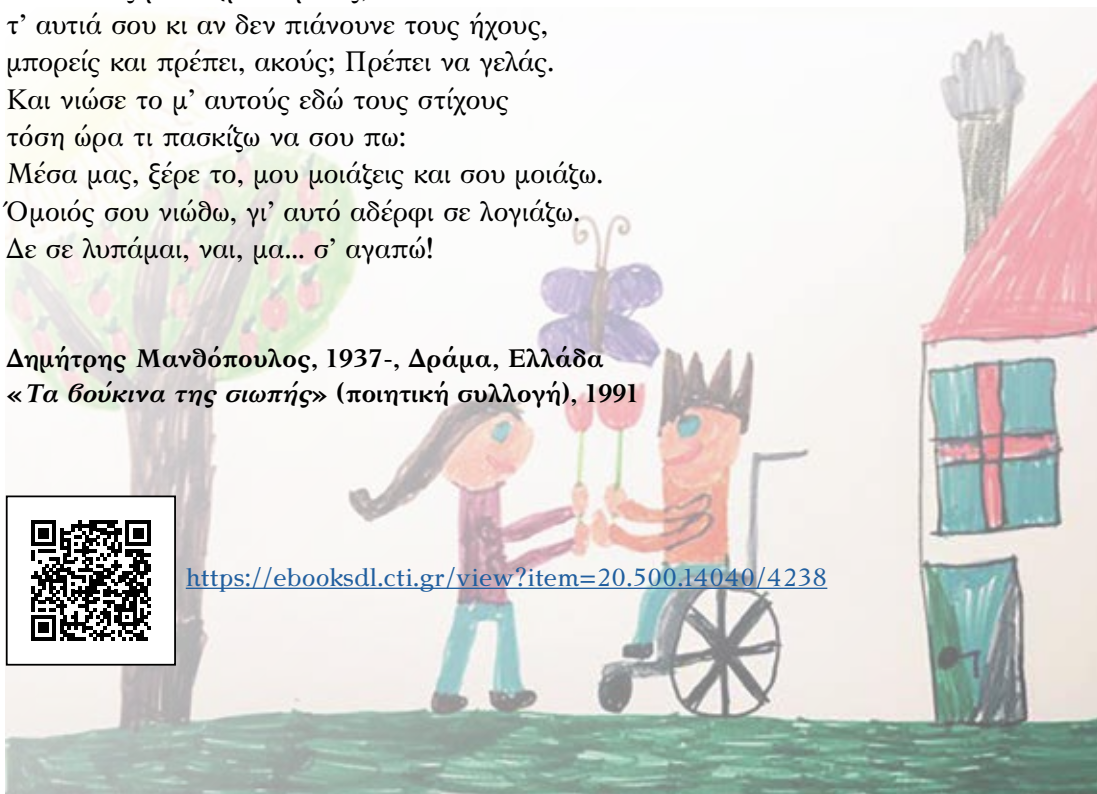
Δε σε λυπάμαι!

Κι αν ίσως με νοήματα μιλάς,
τ' αυτιά σου κι αν δεν πιάνουνε τους ήχους,
μπορείς και πρέπει, ακούς; Πρέπει να γελάς.
Και νιώσε το μ' αυτούς εδώ τους στίχους
τόση ώρα τι πασκίζω να σου πω:
Μέσα μας, ξέρε το, μου μοιάζεις και σου μοιάζω.
Όμοιός σου νιώθω, γι' αυτό αδέρφι σε λογιάζω.
Δε σε λυπάμαι, ναι, μα... σ' αγαπώ!

Δημήτρης Μανθόπουλος, 1937-, Δράμα, Ελλάδα
«Τα βούκινα της σιωπής» (ποιητική συλλογή), 1991

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4238>

Benjamin Slnnik, “A couple is celebrating Valentine’s day. They are happy because their love is stronger than ever”, 2015, στο: http://s.atcite.com/_5g4dIxcN

Δραστηριότητες

1.α. Ποιος στίχος επαναλαμβάνεται;

- Τι επιτυγχάνεται με αυτήν την επιλογή;
- Ποιες άλλες φράσεις εκφράζουν, επίσης, συναισθήματα και δηλώνουν τη στάση ζωής του ποιητικού υποκειμένου;

1.β. Ποια ρηματικά πρόσωπα χρησιμοποιούνται στο ποίημα;

- Τι επιτυγχάνεται με αυτήν την επιλογή;

2. Ποιον άλλο τίτλο θα προτείνετε για το ποίημα; Ποια άλλη επεξήγηση θα σημειώνετε κάτω από αυτόν;

3. Στον πίνακα που ακολουθεί να γράψετε στη μία στήλη τους στίχους που αναφέρονται στα προβλήματα του «προσώπου» στο οποίο απευθύνεται ο ποιητής και στην άλλη τα επιχειρήματα με τα οποία τα αντιμετωπίζει.

4. Να γράψετε τις μορφές αναπηρίας που αναφέρονται στο ποίημα.
Μπορείτε να συμβουλευτείτε τον νόμο που ορίζει τις μορφές αναπηρίας και την εκπαίδευση των ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες:
Νόμος 3699, Φ.Ε.Κ. 199, Α΄, 02-10-008,
στο: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/142858/nomos-3699-2008>

5. Να συνεργαστείτε και να δημιουργήσετε τη δική σας αφίσα για την Παγκόσμια Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία (3 Δεκεμβρίου κάθε έτους). Η αφίσα που ακολουθεί μπορεί να αποτελέσει ενδεικτικό οδηγό.

pch.vector, "Volunteers helping disabled friends",
2023, στο: http://s.atcite.com/5oG_Zt3hA

Γάντι σε ξύλινο χέρι (απόσπασμα)

Εκείνα τα χρόνια που ήμουνα παιδί, οι πολυκατοικίες στην Αθήνα ήταν λίγες. Στη γειτονιά μου – λίγα χιλιόμετρα πιο πάνω από το Στάδιο – δεν είχαμε καμιά. Μονάχα μονοκατοικίες. Με κήπους, πρασιές κι αυλές στρωμένες με πλακάκια.

Κι οι δρόμοι δεν ήταν ασφαλτοστρωμένοι. Χώμα που το χειμώνα γινότανε λάσπη και το καλοκαίρι σκόνη. Μα καλά ήταν κι έτσι. Δεν περνούσαν αυτοκίνητα – είχαμε, λοιπόν, χώρο για τα παιχνίδια μας· για τα μήλα, το γερμανικό, λίγο ποδόσφαιρο και για κυνηγητό, κρυφτό, αμάδες. Τέτοια παίζαμε.

Στη γειτονιά μου τα παιδιά της ηλικίας μου δεν ήτανε πολλά. Τρία τέσσερα. Ο Φώτης, η Δώρα, η Νέλλη, η ξαδέλφη μου... ποιος άλλος; Α, κι ο Τάκης – αυτός που τώρα μένει στην Αμερική – νομίζω στο Σικάγο.

Μα μαζευόντουσαν παιδιά κι από τις άλλες γειτονιές.

Ο δρόμος μας ήταν πλατύς και ίσιος. Είχε και κάτι δέντρα που ρίχνανε τη σκιά τους. Ήταν κι η αυλή του σπιτιού της Δώρας με τις μεγάλες αποθήκες, που κλεινόμαστε και παίζαμε «μπερλίνα», «πινακωτή» και λέγαμε ιστορίες – τότε, τις ώρες που ο ήλιος χαμήλωνε κι έπαιρνε να βραδιάζει ή τις άλλες, με τη βροχή που λάσπωνε το δρόμο.

Τις πιο παράξενες ιστορίες – όχι όμορφες, μα παράξενες – τις έλεγε, θυμάμαι, ο Κώστας – ένα αγόρι από την πέρα γειτονιά, που είχε κατσαρά μαλλιά και μόνιμα συναχωμένη μύτη. Άραγε από πού τις μάθαινε; Ή μήπως μόνος του τις σκαρφιζόταν; Δεν ξέρω!

Μας ιστορούσε – λες και τον ακούω – για κάποιους γύφτους που πίνανε τις νύχτες το αίμα των κοκοριών και για κάποιους άλλους που είχανε – λέει – κάτι τεράστια βαρέλια με καρφιά στο μέσα μέρος τους κι εκεί χώνανε τα παιδιά

Κ Κ, “Golden trio”, στο:

<https://kkr.artstation.com/projects/nQYOO6>

και μετά – εδώ ο Κώστας σταμάταγε για να ρουφήξει τη μύτη του – και μετά, συνέχιζε, άφηναν τα βαρέλια να κατακυλήσουν στην κατηφόρα και τα καρφιά χωνόντουσαν μέσα στις σάρκες των παιδιών... Α, τέτοια τρομερά μας έλεγε ο Κώστας κι εμείς τον ακούγαμε κι ο ιδρώτας έλουζε τα πρόσωπά μας – ήτανε βλέπεις σκοτεινές οι αποθήκες του σπιτιού της Δώρας, σκοτεινές και υγρές, ημιυπόγειες κι έτσι μέσα στο μισοσκόταδο τα λόγια του Κώστα μοιάζανε αληθινά και γι’ αυτό ήτανε ευχάριστο ν’ ακούς τις φωνές των μανάδων μας.

«Δώρα!»

«Τάκη!»

Να σκίζουμε την ησυχία του σούρουπου, να διαλύουμε με τους αγαπημένους, γνώριμους ήχους τους, τον τρόπο, να διώχνουμε μακριά κακούργους και βαρέλια με καρφιά.

Μα την άλλη μέρα πάλι εκεί κλεινόμαστε. Στις αποθήκες.

«Άντε μωρέ! Όλο παραμύθια μας λες!» τον αποπαίρναμε τον Κώστα, μ' αυτός κούναγε το κεφάλι του, «Καλά! Καλά!» μουρμούραγε. «Λοιπόν, ακούστε...» κι άρχισε μια νέα ιστορία.

Η Δώρα, η Νέλλη, ο Φώτης, ο Τάκης κι εγώ, προσπαδούσαμε να πείδουμε ο ένας τον άλλο, πως δεν μπορεί, δε γινότανε να ήτανε αλήθεια όλα αυτά. Αφού ποτέ κι από κανένα άλλο στόμα δεν είχαμε ακούσει τέτοιες ιστορίες, κανείς άλλος δεν μας είχε πει πως υπάρχουν τέτοιοι κακοί γύφτοι.

«Καλά! Καλά!» μουρμούραγε ο Κώστας και ρούφαγε τη μύτη του.

Όσπου μια μέρα ο Κώστας βγήκε αληθινός.

Πιο σωστά, την ιστορία του εκείνης της μέρας τη στήριξε σε κάποιον που τον είχαμε δει με τα ίδια μας τα μάτια.

Ήταν ένας άντρας – κάπου γύρω στα σαράντα με σαρανταπέντε. Ήτανε ψηλός, λεπτός, μελαχρινός. Πολύ μελαχρινός. Σαν Τσιγγάνος. Μα με κοστούμι και καπέλο. Και στο ένα του χέρι – αυτό ήταν το παράξενο – στο ένα του, μονάχα, το χέρι φορούσε ένα γάντι. Μαύρο. Από δέρμα.

Πέρασε, εκείνο το απόγεμα, από το δρόμο μας, για πρώτη φορά. Σοβαρός, αγέλαστος, με βήμα σταθερό κι αλύγιστο.

Ποιος ήταν;

Τους πιο πολλούς που πέρασαν από το δρόμο μας τους ξέραμε. Κάπου εκεί γύρω μένανε. Αυτός ποιος ήταν; Και το γάντι – στο ένα το χέρι! – τι το 'θελε;

Ούτε η Νέλλη ήξερε, ούτε η Δώρα. Μήτε κι ο Φώτης ή ο Τάκης. Ούτε κι εγώ. Ο Κώστας, όμως...

Αυτός μας έγνεψε στα κρυφά και μόλις ο άντρας χάθηκε από τα μάτια μας, ο Κώστας μας μάζεψε γύρω του και

«Πάμε στην αποθήκη, να σας πω!» μας είπε.

Τον ακολουθήσαμε.

«Αυτός ο άντρας», άρχισε ο Κώστας «φορά το γάντι που είδατε για να κρύψει το ξύλινο το χέρι του!».

«Ξύλινο χέρι!» γούρλωσε η Νέλλη τα μάτια της.

Ο Κώστας κούνησε το κεφάλι του.

«Ναι, ξύλινο! Από τον καιρό που του κόψανε το χέρι το κανονικό, έχει ένα ξύλινο!» συνέχισε και πριν ρουφήξει τη μύτη του, πρόλαβε να συμπληρώσει, «Επειδή το ψεύτικο χέρι είναι άσχημο, γι' αυτό φορά το γάντι. Για να το κρύβει».

Ο Φώτης γέλασε.

«Ε, καλά! Και πού βλέπεις το σπουδαίο;» είπε.

Δεν είχανε περάσει πολλά χρόνια από τον πόλεμο κι είχαμε κάμποσες φορές δει άντρες με ψεύτικα χέρια και πόδια, με γυάλινα μάτια – ήτανε άντρες που είχανε τραυματιστεί σε κάποια μάχη.

Τώρα, όμως, ήτανε η σειρά του Κώστα να γελάσει.

«Μ' αυτός δεν το 'χασε το χέρι του στον πόλεμο, αλλά... μ' άλλον τρόπο!» είπε.

«Πώς;» ήμουνα εγώ που ρώτησα.

Ο Κώστας έσκυψε προς το μέρος μας. Μέσα στο μισοσκόταδο τα μάτια του γυαλίζαν.

«Λοιπόν, ακούστε...» άρχισε.

Κι ακούσαμε.

Αυτός ο άντρας, λέει, ήταν κάποιος που το 'χε συνήθεια ν' αρπάζει τα παιδιά. Όχι πως ήθελε να τα πουλήσει στους γύφτους. Ούτε πως τα 'βαζε στο βαρέλι με τα καρφιά. Μα τ' άρπαζε και τα τράβαγε στο βουνό κι εκεί έχωνε τα δάχτυλα του χεριού του μέσα στα μάτια τους και τους τα 'βγαζε κι έπειτα τ' άφηνε στην ερημιά, αναίσθητα από τους πόνους, με τα αίματα να τρέχουν πάνω στα μάγουλά τους, τ' άφηνε κι έφευγε κι όταν έπεφτε η νύχτα, οι τυφλοπόντικες μυρίζανε το αίμα, πλησιάζανε τ' αναίσθητο παιδί, του ροκανίζανε τις σάρκες κι αυτό πέθαινε.

«Ψέματα!» φώναξε η Νέλλη.

«Ψέματα!» είπε κι ο Τάκης.

Ο Κώστας ρούφηξε τη μύτη του.

«Αλήθεια είναι!» επέμεινε. «Μονάχα ένα παιδί σώθηκε. Μα έμεινε τυφλό. Όμως πήγε στην αστυνομία κι έτσι τον πιάσανε τον κακούργο».

«Κι αφού τον πιάσανε πώς τώρα γυρνά λεύτερος και δεν είναι στη φυλακή;» ρώτησα εγώ.

Ο Κώστας ήξερε πάλι την απάντηση.

«Δεν τον βάλανε φυλακή! Μα του κόψανε το χέρι και μετά τον αφήσανε λεύτερο. Αυτή ήταν η τιμωρία του. Να είναι δίχως χέρι κι όλοι να μαθαίνουνε ποιος είναι και να τον περιφρονούνε...».

Μέσα στην αποθήκη το σκοτάδι πύκνωνε, η υγρασία νότιζε τα ρούχα μας κι η ησυχία έμοιαζε να κρύβει κάποιους κινδύνους.

«Ε, παιδιά! Καιρός να πάτε στα σπίτια σας! Φτάνει για σήμερα το παιχνίδι!» ήταν η φωνή της μητέρας της Δώρας που μας ξαναγύρισε στην πραγματικότητα.

Σουρούπωνε. Οι δικοί μας θα μας περίμεναν για φαγητό. Χωρίσαμε.

Κι ίσως η ιστορία του Κώστα να ξεχνιότανε, αν μετά από δυο ή τρία απογέματα δεν ξαναπέραναγε από το δρόμο μας ο άντρας με το μαύρο γάντι.

«Νάτος!» άκουσα τη Νέλλη να ψιθυρίζει κι είχε ένα τρέμουλο η φωνή της.

Κουρνιασαμε γύρω από την ακακία. Τα μάτια μας δεν έλεγαν να ξεκολλήσουν από το χέρι το ξύλινο.

Κι έπειτα ο άντρας χάθηκε στους πιο κάτω δρόμους.

«Τον είδατε;» είπε ο Κώστας, «Είδατε τι σκοτεινό πρόσωπο που έχει;»

Κουνήσαμε τα κεφάλια μας. Είχαμε δει;

«Ναι!» είπε ο Φώτης.

Οι υπόλοιποι δε μιλήσαμε. Είχαμε χάσει την όρεξη και για κουβέντες και για παιχνίδια.

Το ίδιο βράδυ τα είπα όλα στους γονείς μου.

Η μητέρα μου γέλασε.

«Μα τι ανοησίες είναι αυτές!» είπε.
Ο πατέρας μου χάιδεψε το κεφάλι.
«Δεν φανταζόμουν πως έχω ένα τόσο κουτό γιο!» μου είπε. «Αυτός που είδατε
θα' ναι κάποιος τραυματίας από τον πόλεμο!»
«Μα δεν τον έχω ξαναδεί!» είπα.
«Και τι μ' αυτό; Θα' ναι καινούργιος στη γειτονιά».
Η μητέρα συμφώνησε.
«Έτσι θα 'ναι!» είπε. «Άσε και θα ρωτήσω μια απ' αυτές τις μέρες τον κύριο
Μάνθο, στο φούρνο. Αυτός θα ξέρει».
Ίσως η μητέρα κάτι να μάθαινε από τον κύριο Μάνθο, το φούρναρη.
Μα πριν προλάβει, εγώ είχα μάθει περισσότερα. Και μάλιστα από πρώτο χέρι. Και
το επόμενο κιόλας βράδυ.
Μ' είχαν στείλει στο σπίτι της γιαγιάς μου – δέκα λεπτά δρόμο με τα πόδια από
το δικό μας. Η γιαγιά μου έφτιαχνε κάτι πολύ νόστιμες τηγανίτες.
«Κάτσε να σε φιλέψω!» μου πρότεινε κι εγώ ξεχάστηκα με τη γλύκα του μελιού
και τη μυρωδιά της κανέλας, ξεχάστηκα κι άργησα να φύγω, το σούρουπο μ' έπιασε στο
δρόμο του γυρισμού. Ήταν συννεφιασμένο δειλινό. Φθινοπωριάτικο. Βαρύς ο ουρανός.
Πήρα να προχωρώ πιο γρήγορα.
Και τότε άκουσα κάτι θήματα πίσω μου, γύρισα και...
Θε μου! Τον είδα! Ήταν αυτός! Ο άντρας με το μαύρο γάντι στο ξύλινο χέρι.
Λες και κάποιος μου έδεσε τα πόδια.
Τα λόγια του Κώστα βούιξαν μέσα στ' αυτιά μου κι έτσι όπως οι πρώτες ψιχάλες
πέσανε πάνω στα μάτια μου και θόλωσαν το βλέμμα μου, ο τρόμος μου κυριέψε το κορμί.
Κι ο άντρας ερχότανε προς το μέρος μου. Κι εγώ δεν έκανα θήμα.
Κι αυτός με πλησίαζε. Νάτος! Τέσσερα θήματα πιο πέρα. Τρία. Δυο.
Τότε συνήλδα και πήγα να το βάλω στα πόδια.
Η βροχή δυνάμωνε.
Εγώ έκανα το πρώτο μου βήμα, στο δεύτερο σκόνταψα, παραπάτησα, έπεσα.
Μια σουβλιά στο γόνατο, γεύση από βρεγμένο χρώμα στο στόμα. Δεν ήταν αυτά
που με φοβίζανε. Μα κείνος. Που πλησίαζε.
Να σηκωθώ! Να τρέξω!
Δεν πρόλαβα.
Η ανάσα του πάνω στο σβέρκο μου. Το χέρι του –αυτό το χέρι το ξύλινο;– πάνω
στον ώμο μου. Θε μου! Η καρδιά μου κόντευε να σπάσει.
«Χτύπησες;» με ρώτησε και με τ' άλλο του το χέρι με τράβηξε, μ' έστησε όρθιο.
«Πονάς;»
Η φωνή του ήταν ζεστή. Και – ναι! – κάποιο χαμόγελο στα χείλια του υπήρχε.
«Τώρα θα με τραβήξει κατά το βουνό!» σκέφτηκα κι ήταν μια σκέψη – πύρινο
καρφί μέσα στο μυαλό μου.
«Πάρε να σκουπίσεις το πρόσωπό σου!» μου έδωσε το μαντήλι του. «Κι άλλη
φορά να προσέχεις πού πατάς», μου είπε.
Άπλωσα το χέρι –έτσι μηχανικά το άπλωσα– τα δάχτυλά μου μπλέχτηκαν στο
λευκό πανί και τότε κατάλαβα πως κρατούσε το μαντήλι με το γαντοφορεμένο του το

χέρι – αλήθεια, πώς το 'χε καταφέρει; – και ξαφνιάστηκα, τα δάχτυλά μου ακούμπησαν το μαύρο δέρμα, από κάτω το ένιωσα το ξύλο.

Ποιος ξέρει τι έκφραση θα πήρε το πρόσωπό μου! Φόβο, αγωνία, έκπληξη;

Εκείνος κατάλαβε. Κοίταξε το χέρι του. Το βλέμμα του θλιμμένο, η φωνή του πάντα ζεστή.

«Το 'χασα σ' ένα βομβαρδισμό. Χρόνια πριν. Εσύ δε θα 'σουν γεννημένος. Εγώ έχασα το χέρι μου. Ο γιος μου τη ζωή του. Είχε, πάνω-κάτω τη δική σου ηλικία, τότε...» είπε κι έτσι όπως η βροχή δυνάμωνε κι ένα μπουμπουνητό ακούστηκε, «'Αντε, τρέχα τώρα σπίτι σου. Θα γίνεις μούσκεμα!» συνέχισε.

Τον άφησα. Άραγε του είπα ευχαριστώ; Δεν θυμάμαι. Δεν είχα άλλωστε, το νου μου σ' αυτό. Εκείνο που σκεπτόμουνα – το μόνο – ήταν το ξύλο που την άλλη μέρα θα 'δινα στον Κώστα.

Και του το 'δωσα. Αλήθεια, λέω! Τόπι τον έκανα! Κι ούτε που τον άφησα να ξανάρθει στο δρόμο μας, να παίξει μαζί μας – με το Φώτη, τη Δώρα, τη Νέλλη την ξαδέλφη μου, τον Τάκη.

Κι έπειτα από καιρό, άκουσα – ποιος να μου το 'πε – πως ο Κώστας έφυγε από τη γειτονιά μας, Χάρηκα.

Μα ο άντρας με το μαύρο γάντι εξακολουδούσε να περνά από το δρόμο μας. Κι εγώ έτρεχα δίπλα του, «Γεια σας! Τι κάνετε; Καλά 'στε;» τον χαιρέταγα κι αυτός μου χαμογέλαγε – το χαμόγελό του μια αχτίνα στο σοβαρό του πρόσωπο.

Αλήθεια, λες ακόμα να ζει; Θα κοντεύει τα ογδόντα.

Πρέπει να πάω, μια από τις μέρες αυτές, στην παλιά μου γειτονιά και να ρωτήσω. Ίσως κάποιον να βρω που να ξέρει. Ίσως.

Μάνος Κοντολέων, 1946-, Αθήνα, Ελλάδα
«Γάντι σε ξύλινο χέρι» (μυθιστόρημα), 1994, σσ. 9-19

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4236>

τ υ περι... έργου

«Ποιο είναι το μυστικό του άντρα με το ξύλινο χέρι;» Την απάντηση δίνει το μυθιστόρημα «Γάντι σε ξύλινο χέρι». Πρόκειται για «ένα τρυφερό, ευαίσθητο, μα και πρωτότυπο βιβλίο, που περιγράφει τον κόσμο μιας γειτονιάς της Αθήνας, κάποια χρόνια πριν. Οι αισθαντικές περιγραφές συνεταιρίζονται με πρωτοποριακές θέσεις. Το βιβλίο έτυχε τιμητικής διάκρισης από το ελληνικό τμήμα της IBBY.»

(από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <https://www.politeianet.gr/books/9789603601517-kontoleon-manos-patakis-ganti-se-xulino-cheri-169522>

Δραστηριότητες

1. Ποιες φράσεις ή προτάσεις του κειμένου δίνουν την εντύπωση των κακών και επικίνδυνων γύφτων;

- Ποιοι τις αναπαράγουν;
- Γιατί δεν τις πιστεύουν τα παιδιά;

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40721>

2. Ποιο γεγονός ήταν η αφορμή για να αλλάξει η εικόνα του ξένου για τον αφηγητή; Αφηγηθείτε σε 5-6 προτάσεις το επεισόδιο και την απροσδόκητη κατάληξή του.

3. Το κείμενο είναι γραμμένο σε α' πρόσωπο. Για ποιον λόγο το επέλεξε ο συγγραφέας;

4. Ποια στοιχεία του χαρακτήρα του Κώστα παρουσιάζονται στο κείμενο; Για ποιον λόγο πιστεύετε ότι διαδίδει αυτές τις τρομακτικές ιστορίες στα άλλα παιδιά;

5. Συγκρίνετε την εικόνα του γύφτου από το κείμενο με την εικόνα του σιγ-γάνου, όπως αυτή περιγράφεται στο ποίημα και καταγράψτε τις διαφορές.

Στου κόσμου την απέραντη αγκαλιά
είμαστε εμείς εκείνα τα ελεύθερα πουλιά
που ταξιδιάρικα της μοίρας χελιδόνια,
περιπλανιόμαστε όλα μας τα χρόνια,
μέσα στη φτώχεια και την καταφρόνια,
είτε τον ήλιο ανταμώνουμε, είτε τα χιόνια.
Και η μικρούλα μας ζεστή καρδιά
ζητάει να βρει μια σταλιά παρηγοριά,
στου Κόσμου την αγάπη και συμπόνια.
εμείς ενός κατώτερου θεού σπουργίτια,
χωρίς αυλές, χωράφια, δίχως σπίτια,
με τα παιδιά μας, τα σκυλιά μας караβάνι

περνάμε κάθε τόπο, άστεγοι τσιγγάνοι
Κι όταν ο ήλιος έχει πια στη Δύση γύρει,
στήνουμε όπου βρεθούμε το φτωχό τσαντήρι.
Και δεν ζητάμε τίποτα άλλο όταν δίπλα μας περνάτε,
μια καλημέρα μόνο να λέτε και να μας αγαπάτε.

Στάθης Γρίβας, «Τσιγγάνοι»

6. Μας ιστορούσε –λες και τον ακούω– για κάποιους γύφτους... «Καλά! Καλά!» μουρμούραγε. «Λοιπόν, ακούστε...» κι άρχιζε μια νέα ιστορία.

Να γράψετε έναν φανταστικό διάλογο ανάμεσα στα παιδιά. Να προσέξετε ώστε να μην παραλείψετε πληροφορίες που δίνονται στο κείμενο για να αποδώσετε τους χαρακτήρες των προσώπων που συμμετέχουν.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ο Κόσμος βαριέται να διαβάξει θλιβερές ιστορίες

[...]

Με είχαν πιάσει τα διαόλια μου. Κι άμα με πιάνουν τα διαόλια μου λέω όλα τα βρομόλογα που ξέρω. Έτρεχα λοιπόν κι έλεγα (από μέσα μου βέβαια) όποιο βρομόλογο μου 'ρχόταν στο μυαλό. Πήγα έτσι κάμποσο δρόμο. Μα ύστερα κουράστηκα, γιατί το είχα πάρει μονοκοπανιά και στάθηκα να πάρω μια ανάσα. Αχ, τι μοσκοβολιά! Στο μαντρότοιχο ενός σπιτιού ήταν σκαρφαλωμένο ένα αγιόκλημα. Άπλωσα το χέρι κι έκοψα ένα λουλούδι. Και τότε κατάλαβα πως ο θυμός μου είχε περάσει. Ένωθα και πάλι χαρούμενη. Συνέχισα λοιπόν το δρόμο σιγοτραγουδώντας. Τότε είδα τα παιδιά.

Έπαιζαν στο δρόμο. Στάθηκα και τα κοίταξα. Ξαφνικά – πώς μου ήρθε; – βουρ, έτρεξα και μπήκα στον κύκλο. «Ε, ψιτ, εσύ πού πας;» Το κορίτσι που με ρωτούσε ήταν ψηλό, στο μπόι μου. Φορούσε τζιν παντελόνι. «Θέλω να παίξω κι εγώ», είπα. «Εσύ είσαι γυφτάκι», είπε το κορίτσι. Και μ' έσπρωξε με τον αγκώνα της. «Όχι, είμαι σοκολατένια», ψέλλισα. Τα παιδιά γέλασαν. «Είσαι ψεύτρα», φώναξε ένα παιδί. Κι ένα άλλο είπε: «οι γύφτοι ε ίναι κλέφτες». «Οι γύφτοι φτιάξαν τα καρφιά και σταυρώσαν τον Χριστό», πέταξε ένα τρίτο. Αγρίεψα. «Όχι, αυτό δεν είναι αλήθεια», στρίγκλισα. Τα παιδιά γελούσαν. Γελούσαν κι έλεγαν ένα σωρό βλαστήμιες. «Εγώ δεν πείραξα κανένα», φώναξα. «Γυφτάκι... γυφτάκι... γυφτάκι...», έλεγαν τα παιδιά. Βούλωσα με τις παλάμες μου τ' αυτιά. Η φωνή τους τρύπωνε από παντού. «Γυφτάκι... γυφτάκι...» «Όχι, μην κλάψεις, μην κλάψεις μπροστά τους», έλεγα μέσα μου. Και κατάπινα τα δάκρυα.

Τα παιδιά κουράστηκαν να με περιγελούν. «Πάμε να φύγουμε», είπε το κορίτσι. Εκείνο με το τζιν παντελόνι. Τα παιδιά την ακολούθησαν. Μόνο ένα μικρό αγόρι, τόσο μικρό, δεν έφυγε. Άπλωσε το χέρι του και ψαχούλεψε το δικό μου. «Είσαι στ' αλήθεια σοκολατένια;» με ρώτησε. Χαμογέλασα. «Από πού ήρδες;» Έδειξα με το κεφάλι μου τον κάμπο. «Από κει πέρα», είπα. «Και τώρα πού θα πας;» ξαναρώτησε. «Εκεί πέρα.» «Θα ξανάρδεις;» Δεν πρόλαβα ν' απαντήσω. Τη στιγμή εκείνη μια γυναίκα βγήκε απ' ένα σπίτι. «Μη, μη ζυγώνεις το γυφτάκι, φώναξε, θα κολλήσεις ψείρες.» Έτρεξε κι άρπαξε το παιδί από το χέρι. Εκείνο τρόμαξε. Έμπηξε τα κλάματα. Μέσα στ' αναφιλητά του έλεγε και ξανάλεγε: «Είναι σοκολατένια... Είναι σοκολατένια...»

Δημιουργία τεχνητής νοημοσύνης,
«Η Ελπίδα», 2023,
<https://www.crayon.com/>

Μαρούλα Κλιάφα, 1937-, Τρίκαλα, Ελλάδα
«Ο κόσμος βαριέται να διαβάξει θλιβερές ιστορίες» (μυθιστόρημα), 1986,
σσ. 16-17

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4237>

«Εμείς και οι Άλλοι. Μια ιστορία με δύο αφηγητές για έναν κόσμο που χρόνια τώρα ζει στο περιθώριο. Μια μικρή τσιγγάνα, η Ελπίδα, εξιστορεί με τρόπο αφοπλιστικό τη ζωή της στον καταυλισμό. Μια ζωή μίζερη, γεμάτη ταπεινώσεις, που την πληγώνουν.

[...] Εξιστορούνται γεγονότα αληθινά, που φέρνουν στο προσκήνιο ένα σύγχρονο κοινωνικό φαινόμενο: το φόβο μας για τον Άλλον, τον διαφορετικό. Το μυθιστόρημα με τον δηκτικό τίτλο *Ο κόσμος βαριέται να διαβάξει θλιβερές ιστορίες*, από το 1986 που πρωτοκυκλοφόρησε, αποτέλεσε βιβλίο αναφοράς όχι μόνο για το τολμηρό του θέμα, αλλά και για τον τρόπο γραφής.»

(από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <http://s.atcite.com/3bAagdf6A>

Δραστηριότητες

1. Στο απόσπασμα αυτό η αφήγηση είναι σε α' πρόσωπο. Τι προσφέρει στο κείμενο;

2. Να υπογραμμίσετε λέξεις, φράσεις, προτάσεις με αρνητικό και με θετικό περιεχόμενο για τη μικρή τσιγγάνα, την Ελπίδα που πρωταγωνιστεί και στο απόσπασμα και στο βιβλίο.

- Ποιες αναφορές είναι περισσότερες;

3. Ποιο πρόσωπο θα προσθέτατε στην πλοκή για να γίνει ο συμπαραστάτης της Ελπίδας;

4. Να διαβάσετε το τσιγγάνικο παραμύθι που διηγείται η δειά της μικρής Ελπίδας και η Μαρούλα Κλιάφα περιλαμβάνει στο έργο της *«Ο κόσμος βαριέται να διαβάξει θλιβερές ιστορίες»*.

«Ισινέ ντα νασινέ...

(Ήτανε δεν ήτανε...)»

Έτσι αρχίζουν τα τσιγγάνικα παραμύθια...

«..Μια φορά κι έναν καιρό, που λέτε, πάνε χρόνια και ξαμάνια από τότε, οι άνθρωποι δεν είχαν αλφάβητο. Κάθε φυλή μιλούσε τη δικιά της γλώσσα, μα δεν είχαν τον τρόπο να γράψουν κάπου αυτά που έλεγαν. Έτσι, όταν οι γέροι πέθαιναν, όλα αυτά που είχαν ακούσει κι είχαν μάθει στη ζωή τους χάνονταν. Τα έπαιρναν μαζί τους στον τάφο τους κι οι άλλοι που έρχονταν, μετά απ' αυτούς, ξανάρχιζαν από την αρχή.

Ο Θεός, που είδε από ψηλά την τυράγνια τους, τους λυπήθηκε. «Θα φτιάξω για την κάθε φυλή κι ένα αλφαθητάρι. Είπε ο Θεός. Έτσι, θα μπορούν να γράφουν οι άνθρωποι όσα αξίζει να θυμούνται.»

Κάθισε το λοιπόν ο Θεός κι έφτιαξε τόσα αλφαθητάρια όσα κι οι φυλές του κόσμου. Ύστερα, έστειλε μήνυμα κάτω στη γη να πάνε οι άνθρωποι πάνω στο βουνό να τους μοιράσει τ' αλφαθητάριά τους. Πήγαν όλες οι φυλές του κόσμου, άσπροι, μαύροι, κίτρινοι... Μόνο μια φυλή δεν παρουσιάστηκε. Η γύφτικη φυλή. «Τι να το κάνουμε τ' αλφαθητάρι;» είπαν οι γύφτοι και το 'ριξαν στην ξάπλα. Ο Θεός δεν πολυσκοτίστηκε που οι γύφτοι δεν πήγαν να παραλάβουν τ' αλφαθητάρι τους. «Ας μείνουν στραβοί κι απόστραβοι», είπε κι ετοιμάστηκε να ανέβει στους ουραμούς.

Την ώρα εκείνη να σου και παρουσιάζεται μπροστά τους ένας αρθανιτόβλαχος. Τον βλέπει ο Θεός. «Τι δες, μωρέ, εσύ εδώ; του λέει, γιατί θυμόταν καλά ο Θεός, μόλις πριν λίγο του είχε παραδώσει το αλφαθητάρι της φυλής του. Ο βλάχος έκλαιγε. «Αχ, Θεέ μου, μεγάλο κακό μας βρήκε», έλεγε. «Τι έγινε, μωρέ;» «Να, μου έφαγε η γελάδα τ' αλφαθητάρι της φυλής μου», είπε ο βλάχος. Κι έκασσε και εξιστόρησε στο Θεό το πάθημά του.

Ο Θεός είχε γράψει τ' αλφαθητάρι της κάθε φυλής απάνω σε μεγάλα λαχανόφυλλα, γιατί τα χρόνια εκείνα δεν είχαν βρει ακόμα το χαρτί. Ο βλάχος πήρε το λαχανόφυλλο το 'κρυψε στον κόρφο του κι έφυγε. Δρόμο παίρνει, δρόμο αφήνει, φτάνει σε μια βρύση. Κάνει να πιει νερό και τότε γλιστράει το λαχανόφυλλο και πέφτει στην κοπάνα. Το βλέπει μια γελάδα που έπινε νερό και το τρώει. «Και τι δες τώρα από μένα;» ρωτάει ο Θεός. «Να μου δώσεις ένα άλλο αλφαθητάρι» λέει ο βλάχος. «Αυτό δε γίνεται. Όσοι πήραν, πήραν», λέει ο Θεός.

Μα πού να φύγει ο βλάχος. Παρακάλαγε το Θεό να του δώσει ένα άλλο αλφαθητάρι. Με τα πολλά, ο Θεός τον λυπήθηκε. «Καλά, θα σου δώσω τ' αλφαθητάρι των γύφτων», του λέει. «Έτσι κι αλλιώς αυτοί οι χαϊρέντοι δεν ήρθαν να το πάρουν». Ακούει ο βλάχος πως ο Θεός δέλει να του δώσει τ' αλφαθητάρι των γύφτων και γίνεται δηρίο. «Καλύτερα το 'χω να μείνει η φυλή μας χωρίς αλφαθητάρι», λέει. «Και πώς θα πορευτείτε, μωρέ, δίχως αλφαθητάρι;» «Θα παίρνομε γράμματα δανεικά από τ' άλλα αλφαθητάρια» λέει ο βλάχος και φεύγει. Από τότε δύο φυλές στον κόσμο, οι γύφτοι και οι βλάχοι, απόμειναν χωρίς αλφαθητάρι.»

Ο V. Προpp κατέγραψε 31 λειτουργίες που εντοπίζονται σε όλα τα λαϊκά παραμύθια. Στο συγκεκριμένο τσιγγάνικο παραμύθι, οι λειτουργίες του Προpp που εντοπίζονται είναι οι εξής:

- 1. Απουσία:** Οι γύφτοι δεν πήγαν να πάρουν το αλφαβητάριο της φυλής τους από τον Θεό.
- 2. Ζημιά (ή έλλειψη):** Οι βλάχοι έχασαν το αλφαβητάρι τους, όταν η γελάδα έφαγε το λαχανόφυλλο, όπου ήταν γραμμένο.
- 3. Μεσολάβηση:** Ο Θεός μεσολάβησε για να δοθεί λύση στο πρόβλημα των βλάχων.
- 4. Δοκιμασία από τον δωρητή:** Ο Θεός δοκίμασε τους βλάχους, δίνοντάς τους το αλφαβητάρι των γύφτων.
- 5. Αντίδραση:** Ο βλάχος δεν δέχτηκε το αλφαβητάρι των γύφτων και προτίμησε να μείνει η φυλή του χωρίς αλφάβητο.
- 6. Στιγματισμός:** Ο βλάχος δεν κατάφερε να βρει λύση για να έχει η φυλή του αλφαβητάρι.
- 7. Επιστροφή:** Ο βλάχος επέστρεψε άπραγος χωρίς αλφαβητάρι.

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4266>

- Να δημιουργήσετε τις δικές σας εικόνες, μία για κάθε λειτουργία. Κάτω από κάθε εικόνα να γράψετε μία πρόταση που να ταιριάζει.

1. Απουσία:
.....

2.
.....

3.
.....

4.
.....

5.
.....

6.
.....

7.
.....

8.
.....

5. Τι θα συζητούσε η Ελπίδα με τον Γιάννη Αλεξίου, δημιουργό του παρακάτω ποιήματος, για τη γλώσσα των τσιγγάνων;

«Η γλώσσα μας»

Μια γλώσσα αδέρφια μας κρατάει,
μια γλώσσα αδέρφια μας δείχνει
πάνω στη γη,
η Τσιγγάνικη, η πολύ τραγουδιστή.
Ψάξτε Τσιγγάνοι
τις λέξεις της
θα βρείτε τους δρόμους
που περπατήσαμε,
ψάξτε Τσιγγάνοι
τα μοιρολόγια των προγόνων μας
θα δείτε τους πόνους
πώς τους τραγουδούσανε,
δεν ήταν οι πρόγονοί μας φύλλα
που φύσηξε άνεμος δυνατός
και τους εσκόρπισε

(στο: <https://paratiritis-news.gr/news/eimai-tsinganos-kai-einai-megali-mou-timi/>)

6. Τι νομίζετε ότι μπορεί να λένε οι άνθρωποι που απεικονίζονται στον πίνακα του Van Gogh;

Vincent Van Gogh, “Gypsy Camp near Arles”, 1888,
στο: <https://www.vincentvangogh.org/gipsy-camp-near-arles.jsp>

Πικρή σοκολάτα (απόσπασμα)

Το άλλο πρωί η Εύα ξύπνησε με τα μάτια της να καίνε. Στην αρχή ήθελε να μείνει σπίτι ξαπλωμένη στο κρεβάτι, άρρωστη. Δεν ήθελε να σηκωθεί και να βρεθεί πάλι να κάθεται στην τάξη της όλο πίκρα και υποφέροντας με την ανάμνηση της προηγούμενης βραδιάς – όπως και για πολλά άλλα βράδια πιο πριν. Τράβηξε κουρασμένη τα σκεπάσματα πάνω από το κεφάλι της.

Μπήκε μέσα η μητέρα:

–Μα έχει πάει κιόλας εφτά, παιδί μου! Σήκω επιτέλους! και καθώς η Εύα δε φαινόταν διατεθειμένη να βγάλει το κεφάλι της από τα σκεπάσματα συνέχισε: Μήπως δεν αισθάνεσαι καλά; Είσαι άρρωστη;

Η Εύα ανασηκώθηκε.

–Όχι.

–Μα κάτι έχεις, παιδί μου. Τι σου συμβαίνει;

Η μητέρα είχε πλησιάσει και αγκάλιασε την Εύα. Για μια στιγμή, για μια μικρή στιγμή, η Εύα αφέθηκε σ' αυτό το αγκάλιασμα. Η μητέρα μύριζε ζεστά και όμορφα· δεν είχε ακόμα τη μυρωδιά της «Μπλενταμέντ» στο στόμα της και της λακ στα μαλλιά της. Αμέσως όμως μετά τραβήχτηκε πίσω.

–Κοιμήθηκα άσχημα, είπε. Αυτό είν' όλο.

Στο σχολείο ήταν όπως πάντα από τότε που η Φραντσίσκα πρωτοήρθε στην τάξη· η Φραντσίσκα, που, όσο παράδοξο κι αν φαίνεται, συνέχιζε να κάθεται ακόμα δίπλα στην Εύα τέσσερις μήνες αργότερα.

Η Εύα καθόταν μόνη δυο χρόνια σχεδόν σ' αυτό το τελευταίο θρανίο δίπλα στο παράθυρο. Πιο παλιά καθόταν μαζί με την Κάρολα, η οποία της διηγόταν τα πρωινά όλα όσα της είχαν συμβεί την προηγούμενη, και η Εύα ό,τι είχε συμβεί στην ίδια. Η Εύα ρούφαγε ό,τι άκουγε σαν σφουγγάρι. Ήταν σαν να μοιραζόταν τη ζωή της Κάρολας: τα πάρτι γενεθλίων, τα σινεμά, τη διάσημη ηθοποιό θεία της, τα μαθήματα ιππασίας. Όλα τα ζούσε μαζί με την Κάρολα η Εύα, μέχρι που η κοινή ζωή τους έγινε σαχλή και ξεθώριασε μέσα στη ζήλια. Η Κάρολα και η Λένα, η Λένα και η Κάρολα. Λένα η κομψή. «Η Λένα ξέρει και ιππασία, δεν είναι φοβερό; Δώσαμε ραντεβού να κάνουμε μαζί την άλλη Κυριακή».

Η Εύα είχε γνέψει καταφατικά: «Φοβερό...». Η Εύα συνέχισε ν' αφήνει την Κάρολα να αντιγράφει, συνέχισε να χαμογελάει, να λέει «ναι» και να εννοεί «όχι», ενώ ήθελε να βάλει τις στριγκλίες, να ουρλιάξει, να αρπάξει τη Λένα από τα μακριά ξανθά μαλλιά της. Αντί γι' αυτά, χαμογελούσε. Και με την πρώτη ευκαιρία διάλεξε τη θέση στην τελευταία σειρά, δίπλα στο παράθυρο· ολομόναχη.

Η Κάρολα και η Λένα κάδονταν στο θρανίο μπροστά απ' αυτήν. Η Εύα άκουγε την πρωινή τους κουβέντα: «Θεέ μου! Λένα, τι πάρτι ήταν αυτό χτες!... Πού να σ' τα λέω, η μητέρα μου μου έφερε ένα πουλόβερ καταπληκτικό!» Η Εύα έβλεπε επίσης την Κάρολα να χαϊδεύει το χέρι της Λένας· η Εύα ήξερε πόσο απαλό ήταν το χέρι της Κάρολας.

Και έφτασε η μέρα, τέσσερις μήνες πριν, που η Φραντσίσκα, μακρυμαλλούσα και λεπτή, εμφανίστηκε στην πόρτα: «Μάλιστα, έρχομαι από τη Φραγκφούρτη. Μετακομίσουμε, γιατί ο πατέρας μου βρήκε μια θέση σ' ένα νοσοκομείο εδώ» και ο κύριος Χόχσταϊν είχε πει: «Κάθισε δίπλα στην Εύα».

Η Φραντσίσκα είχε δώσει το χέρι στην Εύα, ένα χέρι μικρό, μικρότερο κι από του Μπέρτολντ, και είχε καδίσει. Ο κύριος Χόχσταϊν την είχε ρωτήσει μετά τι είχε κάνει το τελευταίο διάστημα στα μαθηματικά στο παλιό σχολείο της και, όταν εξακρίβωσε πως η Φραντσίσκα είχε μείνει κάπως πίσω, είχε στραφεί στην τάξη κι είχε πει μ' ένα χαμόγελο που δεν ήταν χαμόγελο, μ' ένα χαμόγελο που σχηματιζόταν μόνο από τις γωνίες του στόματός του, μ' ένα χαμόγελο που εδώ και πολύ καιρό της Εύας της έδινε στα νεύρα: «Η Φραντσίσκα θα χρειαστεί καιρό, για να κατορθώσει να ανταποκριθεί στα υψηλά βαναρέζικα στάνταρ μας».

Η Εύα είχε δει τη Φραντσίσκα να γίνεται κατακόκκινη. Φαινόταν πολύ νέα κι αμήχανη, σαν τον Μπέρτολντ την ώρα που ο πατέρας του κάνει παρατήρηση. Τότε η Εύα σηκώθηκε όρθια και είπε πολύ δυνατά: «Μήπως θέλετε να πείτε μ' αυτό, κύριε Χόχσταϊν, πως εμείς εδώ στη Βαυαρία είμαστε πιο έξυπνοι από τους κατοίκους της Έσσης;»

Η Κάρολα στράφηκε και την κοίταξε. «Καλό!» της ψιθύρισε.

«Όχι βέβαια» υποχώρησε τραυλίζοντας ο κύριος Χόχσταϊν μπροστά στα χαιρέκακα χαμόγελα των κοριτσιών. «Δεν εννοούσα τίποτα τέτοιο. Έχει να κάνει μόνο με το πρόγραμμα διδασκαλίας, ξέρεις τώρα...»

Η Εύα είχε τρομάξει με τον ίδιο της τον εαυτό.

«Ευχαριστώ...» ψιθύρισε το κορίτσι δίπλα της.

Προς το τέλος της ώρας ο κύριος Χόχσταϊν απευδύνηκε άλλη μια φορά στη Φραντσίσκα: «Είσαι τυχερή που κάθεσαι πλάι στον άσο μας στα μαθηματικά. Η Εύα θα μπορούσε να σε βοηθήσει πολύ».

Εκείνη τη φορά η Εύα δεν ήταν σίγουρη αν πράγματι την κοροΐδευε ή όχι. Ακούστηκε σχεδόν σαν μια καλοπροαίρετη συμβουλή.

Η Φραντσίσκα καθόταν από τότε δίπλα στην Εύα. Εξακολουδούσε να τα πηγαίνει μάλλον άσχημα στα μαθηματικά, παρ' όλο που η Εύα είχε βρει το παλιό της τετράδιο και της το είχε δώσει την άλλη μέρα κιόλας. Συνέχιζε να απευδύνηται στην Εύα, να μιλάει μαζί της για τους καθηγητές και κάθε πρωί της έδινε το χέρι της για να τη χαιρετήσει.

–Σου συμβαίνει τίποτε;

–Όχι. Γιατί ρωτάς;

–Γιατί φαίνεσαι να 'χεις κάτι.

–Έχω πονοκέφαλο.

–Και γιατί δεν έμενες σπίτι;

Η Εύα δεν απάντησε. Έβγαλε τα βιβλία από την τσάντα της. Τη μισούσε αυτή την αΐδουσα. Κάθε μέρα τα ίδια και τα ίδια! Είχε αφήσει πίσω της πάνω από τέσσερα χρόνια κι είχε μπροστά της πάνω από άλλα τέσσερα. Σχεδόν δεν το χωρούσε το μυαλό της. Πρώτη ώρα ο κύριος Χόχσταϊν, μαθηματικά· δεύτερη ώρα η κυρία Πέτερς, γερμανικά· τρίτη ώρα η κυρία Βίττροκ, βιολογία· τέταρτη ώρα ο κύριος Κλάινερ, αγγλικά· πέμπτη ώρα ο κύριος Χάουζερ, αισθητική αγωγή· έκτη ώρα η κυρία Βέντελ, γαλλικά. Και ήταν υποχρεωμένη να είναι καλή σε όλα τα μαθήματα.

Τεστ στα αγγλικά. Μόλις χτες τα διάβαζε. Η Κάρολα, από το θρανίο της μπροστά, άφησε έναν αναστεναγμό:

–Και μ' έναν τέτοιο καιρό! Χτες ήμουν μέχρι τις εφτά στο κολυμβητήριο... «Σωστή χήνα» σκέφτηκε η Εύα. «Συνέχεια κλαίγεται, ποτέ δεν κάνει τίποτα όμως.

Δεν έχει να κατηγορήσει άλλον από τον εαυτό της».

–Φραντσίσκα, μου στέλνεις ένα σκονάκι; παρακάλεσε ψιθυριστά η Κάρολα. Η Φραντσίσκα, που είχε μητέρα Αγγλίδα και μιλούσε τα αγγλικά καλύτερα και από τον Κλάινερ, έγνεψε καταφατικά.

Η Εύα άρχισε να γράφει. Η Φραντσίσκα έσπρωξε ένα χαρτάκι προς το μέρος της Εύας:

–Για την Κάρολα, της είπε σιγανά.

Η Εύα έσπρωξε το χαρτάκι πίσω.

–Μην κάνεις έτσι. Δώσ' της το.

Η Εύα κούνησε αρνητικά το κεφάλι της. Δε γύρισε να κοιτάξει τη Φραντσίσκα, κούνησε μόνο το κεφάλι της αδιόρατα σχεδόν, αν και ήθελε να κάνει αυτή την κίνηση εμφανέστατα και αρκετά δυνατά, έτσι ώστε να το δει όλη η τάξη, και ακόμα καλύτερα να ουρλιάξει: «Όχι! Αυτή πάει για κολύμπι, πάει σε πάρτι, πάει σε χορούς, είναι όλο εμπειρίες! Γιατί θα πρέπει να έχει και καλούς βαθμούς;»

Η Φραντσίσκα είχε δει το αδιόρατο αρνητικό κούνημα που είχε κάνει η Εύα με το κεφάλι της. Έσκυψε μπροστά, τεντώθηκε στο πλάι και άφησε να πέσει το χαρτάκι πάνω από τον ώμο της Κάρολας.

Με δυο δρασκελιές ο κύριος Κλάινερ βρέθηκε δίπλα στη Φραντσίσκα. Αρπαξε την κόλλα της και κατευθύνθηκε προς την έδρα. Με το κόκκινο στιλό του τράβηξε μια λοξή μολυβιά πάνω στο γραπτό της.

Κανείς δεν είπε λέξη. Η Φραντσίσκα καθόταν με μια πετρωμένη έκφραση στο πρόσωπό της. «Δεν έχει να κατηγορήσει παρά τον εαυτό της» σκέφτηκε η Εύα. «Τον εαυτό της και μόνο τον εαυτό της! Κανείς δεν την ανάγκασε να το κάνει». Και συνέχισε τις σκέψεις της: «Φταίει όμως και η Κάρολα! Γιατί δεν κάνει ποτέ η ίδια τίποτα και περιμένει πάντα ότι θα τη βοηθήσουν κάποιοι άλλοι;»

Στο διάλειμμα η Φραντσίσκα δεν πλησίασε καθόλου την Εύα.

Φλ. Φλου, «Ρατσισμός εμφάνισης», 2019, στο: <https://terrapapers.com/body-shaming-ratsismos-emfanisis/>

Myrjam Pressler (Μύριαμ Πρέσσελερ), 1940-2019, Γερμανία

«Πικρή σοκολάτα» (μυθιστόρημα) (μετάφραση: Νάντια Βαλαβάνη), 1998

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4240>

τ ε περι... έργου

«Η Εύα είναι χοντρή και γι' αυτό έχει πείσει τον εαυτό της ότι όλοι την κοροϊδεύουν, ότι κανένας δεν τη συμπαθεί. Το σαράκι της στενοχώριας, γι αυτή την κατάσταση, την τρώει συνεχώς – κι αυτή με τη σειρά της, τρώει αδιάκοπα ρεγκοσαλάτα και σοκολάτες.»

Στο: <https://www.protoporia.gr/presler-myrjam-pikrh-sokolata-9789602937501.html>

Δραστηριότητες

1. Στο κείμενο χρησιμοποιείται ευθύς λόγος. Να εντοπίσετε τα σημεία. Τι προσφέρει στην αφήγηση αυτή η επιλογή της συγγραφέας;

2. Να βρείτε τα σημεία του κειμένου στα οποία η συγγραφέας με όσα γράφει «δείχνει», δηλαδή οπτικοποιεί την αφήγηση. Με ποιον τρόπο το καταφέρνει;

3. Να σχολιάσετε τη λειτουργικότητα του τίτλου «**Πικρή σοκολάτα**» για το συγκεκριμένο απόσπασμα. Μπορείτε να διατυπώσετε έναν άλλο με βάση και όσα αναφέρονται στο «**του περί... έργου**»;

4. Με αφορμή το απόσπασμα και τη σελίδα 6 του κόμικ «**Εγώ ρατσιστής**» που ακολουθεί (στο: <https://www.openbook.gr/egw-ratsistis/>) να συντάξετε τον ορισμό του ρατσισμού με βάση την εξωτερική εμφάνιση.

Θα σας βοηθήσει και η ταινία «**ΠΑΜΕ ΣΙΝΕΜΑ; 2004 – ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΘΡΑΝΙΟ**» (στο: <https://youtu.be/10XncJeNmlk>).

Ρατσισμός:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΓΕΜΑΤΟΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

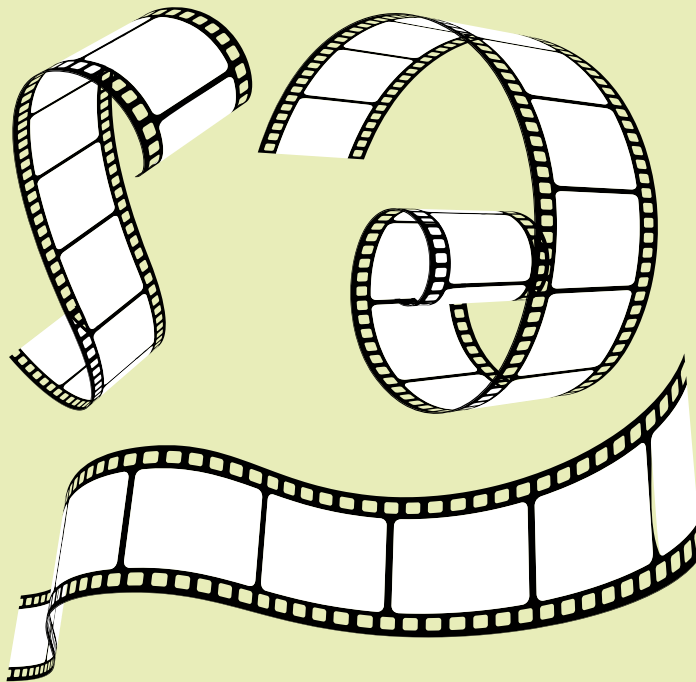
Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Γραμματεία, Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας, «Εγώ, ρατσιστής!», 1998, στο: <https://www.openbook.gr/egw-ratsistis/>

5. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο και να συγκεντρώσετε τραγούδια με αντιρατσιστικό περιεχόμενο.

6. Να δημιουργήσετε ένα σενάριο για μια ταινία μικρού μήκους με θέμα τον ρατσισμό για την εξωτερική εμφάνιση.

Starline, “Free vector set of hand drawn film reels”,
στο: <http://s.atcite.com/MOladXZOE>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40682>

Ὁ μικρός Σουκρής (απόσπασμα)

Ἀπό δῶ πάνου, ἀπ' τή δραγατσά*, φαίνονται ὅλα ἡμερα καί καταλαγιασμένα. Ὁ «χαμάλης» πηγαينوέρχεται φυσώντας τόν καπνό του καί ταχτοποιεῖ σάν κομπολόι τά βαγόνια του. Ὁ κύριος σταδμάρχης κόβει βόλτες σάν τό τρεχαντήρι κι ὁ κόσμος θαμπώνεται ἀπ' τά πολλά σειρήτια πού ἔχει στό καπέλο του. Οἱ καποτραῖνοι* ξαναμωράθηκαν καί παίζουνε σάν τά σκολιαρούδια μέ τίς ντουνοῦκες*. Ὅλοι φαίνονται ἀπό δῶ καθαρά. Νά κι ὁ Δημητρός ὁ ἀργάτης. Ἄφησε τό φκυάρι του καί τώρα τριγυρίζει σάν τρελός. Κάποιον ψάχνει. Φωνάζει κιόλα, μά τό σούσουρο τοῦ σταθμοῦ εἶναι μεγάλο καί δέν ακούγεται.

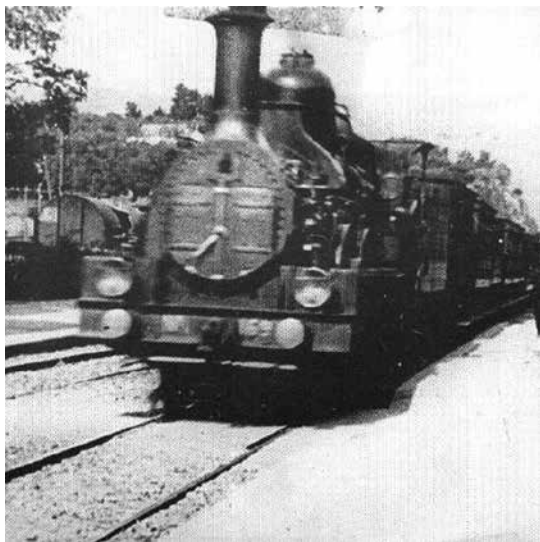
Ξεκινήσαμε νά κατέβουμε. Σέ λίγο δά ἔταν ὥρα γιά τή φευγάλα. Δέ μιλούσαμε. Κοιτάγαμε παραπονεμένοι τό χῶμα καί κλωτσούσαμε τά πετραδάκια σάν νά μᾶς ἔφταιγαν αὐτά.

Στά μισά τοῦ δρόμου ἀνταμώσαμε καί τό Δημητρό πού ἔτρεχε λαχανιασμένος μέσ στά χωράφια. Σάν μᾶς εἶδε σκύλισε.

– Βρέ Σουκρή! φωνάζει μπαρουτιασμένος. Βρέ Σουκρή! Ἡ μάνα σου βρέ! χτυπιέται καταή! Ἡ βάβω* σου βρέ! λιγοθυμάει!... Βρῆκες ὥρα, μωρέ θεοσκοτωμένο, νά γκιξερίσεις*!

– Γιατί, μπρέ Ντημητρό;

– Γιατί, λέει!... Ἄκου μωρέ!... Ἔ, πάει δά τρελαδῶ! Γιατί; Βρέ ὁ «χαμάλης» φεύγει, βρέ!... φεύγει, βρέ! Ἔφυγε! κοῦς; Μπρός τώρα. Φουσέκι! Ἀκόμα κάδεσαι; Φουσέκι νά προκάμεις! Ἄτιμο τουρκί! Γιά κοίτα, βρέ, περπάτημα... Θά φύγουνε καί δά σ' ἀφήσουνε «ἀμανάτι*». Κοίτα ἓνα σκέδιο ἄνθρωπος.

Lumière Auguste & Lumière Louis, "L'arrivée d'un train en gare de La Ciotat", 1895, στο: <http://s.atcite.com/ZV7It33My>

Ἄχ... καί νά σ' εἶχα δικό μου!

Χιμήξαμε τόν κατήφορο σά ζαρκάδια πού ὁσμίστηκαν μπαρούτι. Ἡ μηχανή τοῦ «χαμάλη» πῆγε καί κόλλησε στά βαγόνια. «Πᾶμε»; τούς λέει. «Φρο! Ὅλα ἔτοιμα!» κάνουν οἱ καποτραῖνοι καί χώνουνται μέσ στά καβούκια τους. «Πούφ! πούφ...» ὁ «χαμάλης» ἄρχισε νά σαλεύει. Ὅτι εἶχαμε σκαρφαλώσει κι ἐμεῖς τά κάγκελα τοῦ σταθμοῦ...

Χύθηκε ὁ Σουκρής ξοπίσω στό τραῖνο, σά χηνάρι πού τρέχει νά προφτάσει τήν ἀρμαδιά τ' ἀδερφάκια του. Μά ὁ «χαμάλης» εἶναι τόσο ἄπονος... «Πούφ!... πούφ!» κείνος τή δουλειά του. Ὁ Σουκρής τσιριίζει σπαραχτικά.

– Ἀνάα... ντούρ! Ἀνατζίικ... ντούρ...

ντούρ! (Μάνα... Μανούλα... Σταμάτα!).

Ἄρχισε τό κυνηγητό.

– Ἄ! Σουκρή! φώναζαν ἀπ' ὅλα τά βαγόνια... ὅλος ὁ κόσμος κρεμασμένος. Ἡ

Δημιουργία τεχνητής νοημοσύνης,
«Ο μικρός Σουκρής», 2023,
<https://www.crayon.com/>

μάλης» έκοψε για μία στιγμή τή φόρα του – όχι από καλοσύνη του, μά νά, γιατί είχε φτάσει στά ψαλίδια*· χρειάζεται προσοχή εκεί. Ό Σουκρής τόν έφτασε. Άπλωσε κιόλας τά μαύρα του χεράκια νά γαντζώσει. Μά δέν τ' άξιώθηκε. Σφυριγματιές πολλές άκούστηκαν μέ μιās. Κι ένα στρίγγλισμα φοβερό, φοβερό... άπό χίλιες φωνές μαζί.

– Άααααα!!!

[...]

Ό Δημητρός ό μπερδεμένος ό χαζολογάς, σκουπίζει μέ τό μανίκι τόν ιδρώτα του καί – κρυφά κρυφά για νά μήν τόν πάρω χαμπάρι – τό περνάει κι άπ' τά μάτια του. Άχ, γιατί νά 'ναι τόσο άπονα τά τραίνα.

Τώρα ή βάβω δέ θ' άνασαινει πιά. Τώρα ή μάνα δά μοιρολογάει... Θά περπατάει τό μοιρολόι της πάνω στίς γραμμές. Καί δέ δά τή νοιάζει καθόλου αν τό τραίνο φεύγει, ποϋ πάει... κι αν κάποτε δά φτάσει, καί ποϋ... Τώρα ή ψυχή της άπόμεινε πίσω στό Βερτεκόπι*, νά ξεσκίζεται... Κι ό «χαμάλης» δά σφυράει... Θά σφυράει καί δά τρέχει σά στοιχείο πού τό κάψανε τά ξιόρκια, καί δά οϋρλιάζει καί δά σούρνεται στους κάμπους νά βρει συχώρεση. Καί δά οϋρλιάζει καί δά σούρνεται, ώσπου νά σκάσει.

Κι εγώ... (άχ...) εγώ, πού ζύμωσα τά πικρά μικράτα μου, τ' άδύναμα άλαφρά όνειρά μου μ' ένα τουρκάκι της Καρατζόβας, κάδομαι, ώρες τώρα – κρεμασμένο κουρελάκι – πάνω στά κάγκελα τοϋ σταθμοϋ, καί δέ βλέπω τίποτα μπροστά μου, τίποτα, γιατί όλα είναι κλάμα...

Λένε... πώς τά παιδιά, σάν είναι άκακα έδω στή γής καί καλόγνωμα, σά φτάσουνε στόν οϋρανό γίνονται άγγέλοι. Μά ό θεός τους, ό τοϋρκος, τώρα έφυγε, καί ποιός δά τοϋ άνοίξει τοϋ Σουκρή πού δέν ξέρει καί τή γλώσσα;

Σέ περικαλῶ, παππού θεέ..., ά δεις νά τριγυρνάει όξω άπ' τό παλάτι σου ένα μαυριδερό τουρκάκι, είναι ό φίλος μου ό Σουκρής. Πάρ' το μέσα. Σέ περικαλῶ καί νά τό συχωρέσεις πού έχει λίγο άσκημα χείλια καί μήν τό κακοκαρδίζεις γι' αυτό. Σέ περικαλάει ένας φτωχός μικροπωλητής τοϋ σταθμοϋ πού δρόσιζε τόν κόσμο. Άν ήσουνα καμιά φορά περαστικός άπό κεϊ, δά τόν θυμάσαι. Ήταν ένα κουτσό άγόρι. Σ' ευχαριστῶ...

μάνα άπλωνε τά χέρια της σάν κλαδιά πού τά δέρνει ό άγέρας.

– Ά, γιαβρούμ... Ά, τζιερίμ!... Ά, λατρεία μου... Ά, σπλάχνο μου!

Όλοι χτυπούσανε τά κάγκελα.

– Χ-ά!... Χ-ά!...

– Ά, Σουκρή! Ά! καπλάν! ... Χ-ά!

Γέροι καί νιοί άπλώνανε χέρια, άπλώνανε ζουνάρια. Η βάβω του τραβούσε τούς χαλκάδες τοϋ τραίνου, για νά τό σταματήσει, καί τό περικαλοϋσε καί τό μάλωνε:

– Ντούρ μπρέ! Ντούρ μπρέ! (Στάσου βρέ! Στάσου!).

Σπαραγμός...

Μά ήθελε δέν ήθελε ό «χα-

Μενέλαος Λουντέμης, 1912-1977, Αγία Κυριακή Αιγιαλού, Μ. Ασία
«Συννεφιάζει» (μυθιστόρημα), 1946, σσ. 26-29

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4251>

Οι δύσκολες λέξεις

αμανάτι: αντικείμενο που δίνεται ως εγγύηση για δάνειο, ενέχυρο [Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, σ. 132].

βάβω: γιαγιά (Μπαμπινιώτης, ό.π., σ. 337).

Βερτεκόπι: η Σκύδρα, το Βερτεκόπι του Μενέλαου Λουντέμη ή αλλιώς η πόλη των τρένων (στο: https://www.karatzova.com/2019/01/blog-post_85.html).

γκιξερίζω: γυρίζω εδώ και εκεί, περιπλανιέμαι [Δημητράκος, Δ. (χ.χ.). *Μέγα Λεξικόν Όλης της Ελληνικής Γλώσσας* (Τόμ. Δ'). Αθήνα: Δομή Α.Ε., σ. 1625].

δραγατσά: πρόχειρη κατοικία, καλύβα του δραγάτη (Δημητράκος, ό.π., 2105).

δραγάτης: ο αγροφύλακας (Μπαμπινιώτης, ό.π., σ. 526).

καποτραϊνος: σιδηροδρομικός υπάλληλος που ρυθμίζει την κίνηση (στο: <https://nisafi.blogspot.com/2011/11/o.html>).

ντουντούκα: τηλεβόας (Μπαμπινιώτης, ό.π., σ. 1203)· σφυρίχτρα (στο: <https://nisafi.blogspot.com/2011/11/o.html>).

χαμάλης: αχθοφόρος (Μπαμπινιώτης, ό.π., σ. 1930). Στο απόσπασμα έτσι ονομάζεται το τρένο.

ψαλίδια: διασταυρώσεις (στο: <https://nisafi.blogspot.com/2011/11/o.html>).

τ ε περί... έργου

Το μυθιστόρημα «Συννεφιάζει» δημοσιεύτηκε πρώτη φορά το 1946. Η υπόθεση: «Το 1923, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, ένα ορφανό αγόρι θα βρεθεί προσφυγόπουλο στο Βερτεκόπι, στη σημερινή Σκύδρα. Εκεί θα γίνει στενός φίλος μ' ένα τουρκάκι, τον μικρό Σουκρή, που θα πρέπει να ακολουθήσει την αντίστροφη πορεία - αν και η μοίρα του θα είναι ακόμα πιο σκληρή. Η περιπλάνηση του μικρού ήρωα σε πόλεις και χωριά της Μακεδονίας, όπου πασχίζει να επιβιώσει δουλεύοντας τότε ως πλανόδιος πωλητής και τότε ως λασπάρ, θα δοκιμάσει τις αντοχές του και θα του μάθει τη σκληρότητα της ζωής από πρώτο χέρι.» Στο: http://s.atcite.com/K4JyPDm_Y

Το κείμενο είναι γραμμένο στο πολυτονικό σύστημα (Γλωσσάρι, σ. 11).

Δραστηριότητες

1. Να δείτε με προσοχή τα αποσπάσματα του κειμένου. Στη δεύτερη στήλη να γράψετε ποιος εκφραστικός τρόπος χρησιμοποιείται από τον συγγραφέα.

αποσπάσματα του κειμένου	σχήμα λόγου
Ό «χαμάλης» πηγαينوέρχεται φυσώντας τόν καπνό του καί ταχτοποιεί σάν κομπολόι τά βαγόνια του.	

αποσπάσματα του κειμένου	σχήμα λόγου
Ὁ κύριος σταδμάρχης κόβει βόλτες σάν τό τρεχαντήρι...	
Οἱ καποτραῖνοι ξαναμωράθηκαν καί παίζουνε σάν τά σκολιαρούδια μέ τίς ντουντοῦκες.	
Θά φύγουνε καί δά σ' ἀφήσουνε ἀμανάτι.	
Χιμήξαμε τόν κατήφορο σά ζαρκάδια πού ὀσμίστηκαν μπαρούτι.	
Χύθηκε ὁ Σουκρής ξοπίσω στό τραῖνο, σά χηνάρι πού τρέχει νά προφτάσει τήν ἀρμαδιά τ' ἀδερφάκια του.	
Μά ὁ «χαμάλης» εἶναι τόσο ἄπονος...	
Ἡ μάνα ἄπλωνε τά χέρια της σάν κλαδιά πού τά δέρνει ὁ ἀγέρας.	
Τώρα ἡ μάνα δά μοιρολογάει... Θά περπατάει τό μοιρολόι της πάνω στίς γραμμές.	
Κι ὁ «χαμάλης» δά σφυράει... Θά σφυράει καί δά τρέχει σά στοιχειό πού τό κάψανε τά ξιόρκια, καί δά οὐρλιάζει καί δά σούρνεται στούς κάμπους νά βρεῖ συχώρηση.	
Κι ἐγώ...(ἄχ...) ἐγώ, πού ζύμωσα τά πικρά μικράτα μου, τ' ἀδύναμα ἀλαφρά ὄνειρά μου μ' ἓνα τουρκάκι της Καρατζόβας, κάδομαι, ὦρες τώρα – κρεμασμένο κουρελάκι – πάνω στά κάγκελα τοῦ σταδμοῦ, καί δέ βλέπω τίποτα μπροστά μου, τίποτα, γιατί ὅλα εἶναι κλάμα...	

2. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τις εκδόσεις του μυθιστορήματος «**Συννεφιάζει**» από το 1946 μέχρι σήμερα.

3. Να δημιουργήσετε «ψηφιακό» άλμπουμ με τα εξώφυλλα και στοιχεία της διαδρομής του έργου. Μπορείτε να αξιοποιήσετε το λογισμικό HistoryPin (διατίθεται στο: <https://www.historypin.org>).

4. Γιατί, κατά την άποψή σας, το μυθιστόρημα εκδίδεται επί τόσες δεκαετίες;

5. Να συζητήσετε στην ομάδα σας και να γράψετε σε μία παράγραφο τι πιστεύετε ότι έχει συμβεί στο σημείο που η αφήγηση διακόπτεται; Η αφήγησή σας να είναι σε γ' πρόσωπο.

Μά ήθελε δέν ήθελε ό «χαμάλης» έκοψε για μία στιγμή τή φόρα του – όχι από καλοσύνη του, μά νά, γιατί είχε φτάσει στά ψαλίδια· χρειάζεται προσοχή εκεί. Ό Σουκρής τόν έφτασε. Άπλωσε κιόλας τά μαῦρα του χεράκια νά γαντζώσει. Μά δέν τ' άξιώθηκε. Σφυριγματιές πολλές άκούστηκαν μέ μιās. Κι ένα στρίγγλισμα φοβερό, φοβερό... άπό χίλιες φωνές μαζί.

– Άααααα!!!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

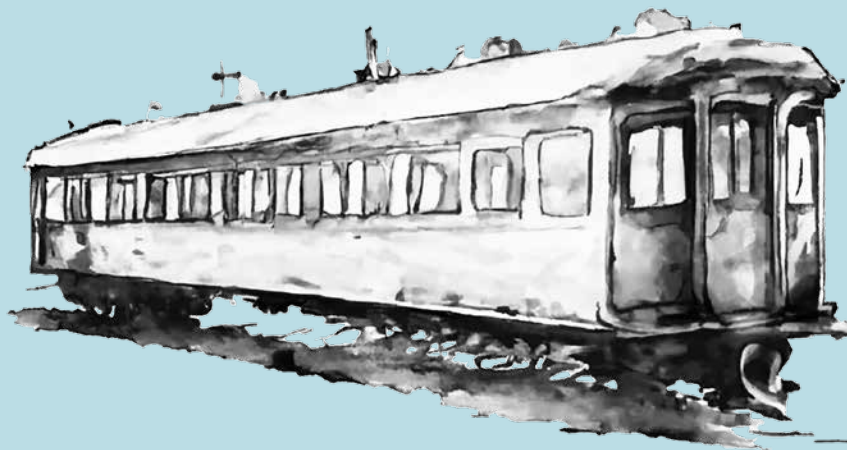
.....

.....

.....

Ό Δημητρός ό μπερδεμένος ό χαζολογός, σκουπίζει μέ τό μανίκι τόν ιδρώτα του και – κρυφά κρυφά για νά μήν τόν πάρω χαμπάρι – τό περνάει κι άπ' τά μάτια του. Άχ, γιατί νά ναι τόσο άπονα τά τραϊνα.

6. Να φορτώσετε το βαγόνι με λέξεις συμπαραστάσης και αλληλεγγύης προς τα πρόσωπα του κειμένου.

Δημιουργία τεχνητής νοημοσύνης, «*Το τρένο*», 2023, <https://www.crayon.com/>

- Να διαβάσετε τα αποσπάσματα από το διήγημα «*Θάνατος και αποχωρισμός στο Görele*».

Η υπόθεση αναφέρεται στην καθημερινή ζωή αλλά και στα ιστορικά γεγονότα της περιόδου 1916-1923/1924 με πρωταγωνιστές τα μέλη δύο οικογενειών, μιας ρωμικής και μιας μουσουλμανικής, στην παραλιακή κωμόπολη Görele στη βόρεια Τουρκία. Οι Ρωμιοί της πόλης αναγκάζονται να την εγκαταλείψουν.

[...]

Όταν έφτασε στο μαγαζί ο υπάλληλος και του έδωσε το χαρτί με τις υπογραφές, τα δάκρυα είχαν στεγνώσει πάνω στον κεμεντζέ. Η μειονότητα των Ρωμιών έπρεπε να εγκαταλείψει σε μία εβδομάδα τη χώρα.
– Πώς να φύγω από δω; Πώς να πάω στην ξενιτιά; Στην Ελλάδα; Τι είναι εκεί; μουρμούρισε.

Απελπισμένος συμβιβάστηκε με την ιδέα. Απελπισμένος από τον έρωτα, χωρίς μοίρα στη ζωή, με το κορμί του μονάχα να ορίζει, συμβιβάστηκε.

Έφτασε 10 Απριλίου. Ο Νίκος πήγε στον τάφο του πατέρα του.

– Πατέρα, φεύγω. Ίσως να ξαναγυρίσω. Σου αφήνω το σπίτι μας, το μαγαζί, τα πράγματά μας. Μη με αφήσεις μόνο μου!

[...]

Από την Κερασούντα θα ανέβαινε στο βαπόρι. Τα υπόλοιπα άγνωστα... Έφτασε στη λαϊκή αγορά. Είδε κι άλλους που έφευγαν. Θα πήγαινε μαζί τους.

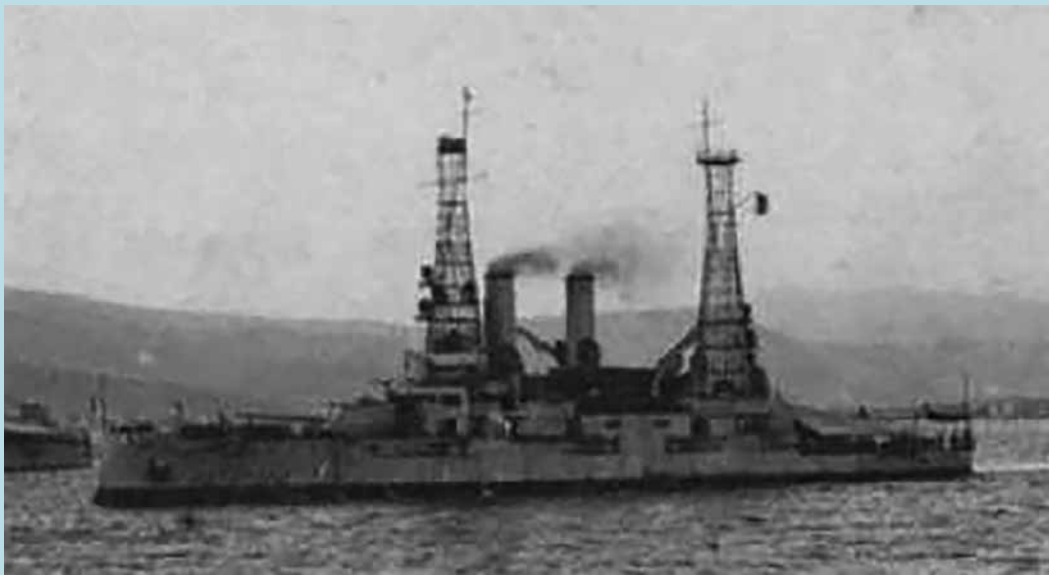
[...]

Σε ένα μεγάλο πλοίο, στα σκοτεινά νερά της Μαύρης Θάλασσας ταξίδευε ο λυριτζής. Η καρδιά του γεμάτη πόνο για τον πατέρα, τη μονάκριβη αγάπη, την πόλη που γεννήθηκε, τους φίλους που άφηνε πίσω. Στα μάτια εκατοντάδων προσφύγων κυλούσαν δάκρυα, στο κορμί φώλιαζε ο πόνος και στο στόμα τους το μοιρολόι:

Στον δρόμο για την Ελλάδα
Γονάτισα, έσκυφα στο χώμα
Σκεφτόμουν τη χώρα
Μέσα μου έκλαψα...

Fatih Kirtorun (Φατίχ Κιρτορούν), «Θάνατος και αποχωρισμός στο Görele»

Γράψτε στη φωτογραφία για να γεμίσει το καράβι με λέξεις συμπaráστασης και αλληλεγγύης προς τα πρόσωπα του κειμένου.

«Το ελληνικό πολεμικό πλοίο "Λήμνος" αποπλέοντας από τη Σμύρνη», 1922,
στο: <http://www.levantineheritage.com/>

7. Να γράψετε τη δική σας προσευχή για τον Σουκρή και για κάθε παιδί που τη χρειάζεται στον κόσμο σήμερα.

Το δέντρο βλέπει

Στις πόλεις, που είναι γεμάτες σκόνη και θόρυβο, πρώτη εγώ αναγγέλλω τον ερχομό της άνοιξης. Τον Απρίλιο τα μπουμπούκια μου ανθίζουν και μεμιάς γεμίζουν λουλούδια και φύλλα.

Vincent van Gogh, "Chestnut Trees in Blossom", 1890,

στο: <https://www.pubhist.com/w16299>

τα τρυπούν, να τα κολλούν. Στους ερωτευμένους προσφέρουμε την πυκνή σκιά της φυλλωσιάς μας. Σε όσους περιμένουν κάποιον να φανεί, τον κορμό μας για να ν' ακουμπούν. Στα πουλιά, τα κλαδιά μας καταφύγιο για να χιτίζουν φωλιές και να στεγάζουν το τραγουδί τους, στον άνεμο τον πελώριο σκελετό μας για να ακούγεται το σφύριγμα και το μουρμουρητό του.

Εγώ, η καστανιά στον κήπο του σπιτιού, στο 263, στο κανάλι του Αυτοκράτορα, έδωσα σε μια κοπελίτσα δεκατριών χρονών, αιχμάλωτη σαν πουλί στο κλουβί, λίγη ελπίδα κι ομορφιά. Σ' εκείνη, που μέσα στην κρυψώνα της ονειρευόταν να νιώσει στο πρόσωπό της τον παγωμένο αέρα, τη ζεστασιά του ήλιου και το ράπισμα του ανέμου, χάρισα με τις μεταμορφώσεις μου το πανόραμα των εποχών.

Ήταν πριν από εξήντα χρόνια όταν ένα φοβερό κακό έπεσε πάνω στον κόσμο. Όλα απαγορεύτηκαν σε όσους, όπως εκείνη, ήταν Εβραίοι. Ήδη από το 1940, απαγορευόταν:

ΝΑ ΕΧΕΙΣ ΠΟΔΗΛΑΤΟ

ΝΑ ΑΝΕΒΑΙΝΕΙΣ ΣΤΟ ΤΡΕΝΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ

ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΤΑ ΨΩΝΙΑ ΣΟΥ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΙΣ 3 ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΙΣ 5

ΝΑ ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΙΣΙΝΑ

ΝΑ ΠΑΙΖΕΙΣ ΤΕΝΙΣ ΚΑΙ ΧΟΚΕΪ

ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΩΠΗΛΑΣΙΑ

ΝΑ ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΣΤΟ ΣΙΝΕΜΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Είμαι μια καστανιά.

Εδώ κι εκατόν πενήντα χρόνια ζω σ' έναν κήπο πίσω από το σπίτι με τον αριθμό 263, στο Κανάλι του Αυτοκράτορα, στο Άμστερνταμ. Όμως, μια βαριά αρρώστια με τρώει σιγά σιγά. Μια μικροσκοπική πεταλούδα ρουφάει τους χυμούς των φύλλων μου, που ξεραίνονται και πέφτουν απ' τον Ιούλιο κιόλας, αφήνοντάς με γυμνή μες στο κατακαλόκαιρο. Το ξύλο μου σχίζεται και ο κορμός μου κινδυνεύει να σπάσει. Σε λίγο καιρό, ίσως οι άνθρωποι να με ρίξουν. Θέλω, λοιπόν, να διηγηθώ τι συνέβηκε πριν από χρόνια, στο 263, στο Κανάλι του Αυτοκράτορα.

Μέσα στους κήπους, τις λεωφόρους, τις αυλές των σχολείων, εμείς, οι καστανιές, είμαστε πάντα εκεί. Στ' αγόρια δίνουμε σκληρά κάστανα, λεία κι γυαλιστερά, για να παίζουν πόλεμο, στους γέροντες για να διώχνουν τους κακούς ρευματισμούς, στα μικρά για να τα βάφουν, να

ΝΑ ΚΑΘΕΣΑΙ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΣΟΥ ΜΕΤΑ ΤΙΣ 8 ΤΟ ΒΡΑΔΥ
ΝΑ ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΕΒΡΑΪΚΟ
ΝΑ ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΣΕ ΚΟΜΜΩΤΗΡΙΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΓΙΑ ΕΒΡΑΙΟΥΣ
ΝΑ ΒΓΑΙΝΕΙΣ ΧΩΡΙΣ ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟ ΑΣΤΕΡΙ ΡΑΜΜΕΝΟ ΣΤΑ ΡΟΥΧΑ ΣΟΥ

Απαγορεύεται... Απαγορεύεται... Απαγορεύεται...

Κι έπειτα, μια μέρα: ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙΣ. Ήταν τότε που εκείνη μαζί με μια άλλη φιλική οικογένεια πέρασαν στην παρανομία και κρύφτηκαν στη σοφίτα του σπιτιού, στο 263, στο Κανάλι του Αυτοκράτορα.

Είναι Δευτέρα 6 Ιουλίου 1942 όταν φτάνουν στη σοφίτα του σπιτιού στο Κανάλι του Αυτοκράτορα. Διασχίζουν την πόλη με τα πόδια μέσα στον αέρα και τη βροχή επειδή δεν έχουν το δικαίωμα να πάρουν το τραμ ή το λεωφορείο. Φορούν ένα σωρό ρούχα το ένα πάνω απ' το άλλο, επειδή δεν μπορούν να σέρνουν βαλίτσες δίχως να φαίνονται ύποπτοι. Στη σάκα της έχει χάσει ένα μικρό τετράδιο με χαρτονένιο εξώφυλλο, πολύτιμο: το ημερολόγιό της, δώρο για τα δέκατα τρίτα της γενέθλια που ήταν την Παρασκευή 12 Ιουνίου 1942. Στα πανωφόρια τους έχουν ράψει το κίτρινο αστέρι και οι εργάτες που πηγαίνουν πρωί - πρωί για δουλειά τούς κοιτάζουν με συμπόνια καθώς περνάνε. Κλειδώνουν την πόρτα του σπιτιού τους και φτάνουν στην κρυψώνα όπου θα ζήσουν κλεισμένοι για δυο χρόνια.

OfflinePost.gr, «*Το σπίτι της Anne Frank: Μια κρυμμένη ιστορία δύναμης*», 2021, στο: <http://s.atcite.com/dXgvDOSaF>

Αυτή η διαδρομή μες στη βροχή είναι η τελευταία που έκανε ελεύθερη.

Με πρόσεξε άραγε από την πρώτη κιόλας μέρα όταν έριξε μια ματιά από τον φεγγίτη της σοφίτας; Το μόνο που ξέρω είναι ότι αγάπησε αμέσως το ρολόι της εκκλησίας Βέστερκερκ, που χτυπούσε καθησυχαστικά κάθε τέταρτο. Εγώ τότε φορούσε το καλοκαιρινό μου φύλλωμα, πυκνό, γεμάτο χίλιους ήχους.

Ήμουν μια πελώρια καστανιά κι έσφυζα από ζωή.

Τι ονειρευόταν όταν με κοιτούσαν με τον φίλο της τον Πέτερ από τον μικρό φεγγίτη της σοφίτας; Τον Φεβρουάριο του 1945 έγραψε στο ημερολόγιό της:

Κοιτάζαμε συγκινημένοι και οι δυο μας το υπέροχο γαλάζιο του ουρανού, την καστανιά γυμνή και στα κλωνάρια της να λάμπουν δροσοσταλίδες, τους γλάρους και τ' άλλα πουλιά ν' ασημίζουν στον ήλιο.

Ονειρευόταν τη θάλασσα, θυμόταν τη μυρωδιά από τα φύκια και το βουητό του ανέμου, τον παφλασμό των κυμάτων και τις κραυγές των γλάρων;

Τον Μάιο εκείνης της χρονιάς βρήκε πως ήμουν πιο όμορφα στολισμένη από ποτέ.

Η καστανιά μας είναι ολάνθιστη, από πάνω μέχρι κάτω πνιγμένη στα φύλλα. Είναι πολύ πιο όμορφη από πέρσι.

Τα μεγάλα λευκά λουλούδια μου υψώνονταν στον ουρανό σαν κηροπήγια.

Βλέπω τον κόσμο να μεταμορφώνεται αργά σε έρημο, ακούω πιο δυνατά, ολοένα και πιο δυνατά, τη βροντή του κεραυνού να μας πλησιάζει, και θα 'ρθει η ώρα που θα σκοτώσει κι εμάς, αισθάνομαι τον πόνο εκατομμυρίων ανθρώπων, κι όμως, όταν κοιτάζω τον ουρανό, σκέφτομαι πως στο τέλος όλα θα τακτοποιηθούν όταν θα τελειώσει αυτή η βαρβαρότητα, όταν θα βασιλέψουν ξανά στον κόσμο η ηρεμία και η ειρήνη.

Στο στρατόπεδο συγκέντρωσης, στο Μπέργκεν Μπέλζεν, η Άννα Φρανκ έπαδε τύφο και πέθανε από εξάντληση και απόγνωση, τον Φεβρουάριο ή τον Μάρτιο του 1945. Από τους οκτώ κατοίκους του σπιτιού στο 262, στο Κανάλι του Αυτοκράτορα, μόνον ο πατέρας της Άννας επέζησε.

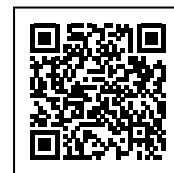
Σε λίγο καιρό ίσως με κόψουν γιατί ο κορμός μου είναι φαγωμένος. Όταν πέσω στο χώμα δεν θα ακουστεί τίποτα. Θα μείνω και πάλι σιωπηλή. Πριν με ρίξουν, οι άνθρωποι θα πάρουν ένα βλασταράκι και θα το φυτέψουν στο κενό που δ' αφήσω. Ένα βλασταράκι, ακριβώς ίδιο με μένα, ένα δίδυμο αδελφάκι μου. Για να μεγαλώσει, οι ρίζες του θα ψάξουν στη γη για να τραφούν. Όμως μόνο η ανάμνηση της Άννας θα του δώσει πραγματικά τη δέση μου στον κήπο του σπιτιού, στο 263, στο Κανάλι του Αυτοκράτορα.

Zairon, «Amsterdam Keizersgracht», 2017, στο: <http://s.atcite.com/FrTGU9Git>

Irène Cohen-Janca (Ιρέν Κοέν-Ζάνκα), 1954-, Τυνησία
«Το δέντρο βλέπει» (σύγχρονο παραμύθι) (μετάφραση: Μαρίζα Ντεκάστρο), 2012

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4229>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39966>

τ **περί... έργου**

«150 χρόνια δεν είναι πολλά στη ζωή μιας καστανιάς. Φαγωμένο από τα παράσιτα, το δέντρο θυμάται την πολύ σύντομη ζωή εκείνου του κοριτσιού που έζησε στην παρανομία για δυο χρόνια κρυμμένο στο σπίτι με τον αριθμό 263, στο Κανάλι του Αυτοκράτορα. Το κορίτσι παρατηρούσε το δέντρο από τον φεγγίτη και κατέγραφε στο ημερολόγιό του τις αλλαγές που άφηναν πάνω του οι εποχές, σημάδι ότι ο χρόνος κυλούσε και ότι εκεί έξω η ζωή συνέχιζε την πορεία της... Την έλεγαν Άννα Φρανκ, έζησε στο Άμστερνταμ, κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Τώρα, η καστανιά θα πει την ιστορία της Άννας.»

Στο: <https://ekdoseis-kokkino.gr/vivlia/to-dentro-vlepei/>

Δραστηριότητες

1. Ποιους αφηγηματικούς τρόπους εντοπίζετε στο κείμενο (Γλωσσάρι, σ. 11);
2. Σε ποια σημεία του κειμένου αναφέρονται τα δεινά των Εβραίων; Να σημειώσετε τα αντίστοιχα χωρία.

3. Συλλέγοντας πληροφορίες από το διαδίκτυο, να γράψετε ένα σύντομο κείμενο για την ιστορία της Άννας Φρανκ, για όποιον δεν τη γνωρίζει. Θα σας βοηθήσει η ιστοσελίδα: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/el/article/anne-frank> και το σχετικό φιλμ σε κόμικ: <https://youtu.be/pwxBSuV-mr4>.

Εγκυκλοπαίδεια Ολοκαυτώματος, «*Η Άννα Φρανκ, σε ηλικία 12 ετών, στο θρανίο της*», 1941, στο: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/el/photo/anne-frank-at-her-school-desk>

4. Να πλοηγηθείτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://s.atcite.com/NIOQv3X3I> και να δημιουργήσετε ένα podcast με θέμα: «*Ολοκαύτωμα των Εβραίων*». Μπορείτε να αξιοποιήσετε το λογισμικό Audacity (διατίθεται στο: <https://www.audacityteam.org>) ή/και την υπηρεσία Spotify (διατίθεται στο: <https://creators.spotify.com>).

5. Διαβάστε το ποίημα που ακολουθεί.

Στο Εβραιογάκι που 'κλεφεν
η λησμονιά το όνομά του

Μένα μονάχα με συγκίνησαν
τα δυο εκφραστικά σου μάτια
μάτια γιομάτα απορία και αφέλεια
μάτια αδώα
μέσ' απ' το βαγόνι που οδηγάει στο θάνατο
βλέμμα παιδιάστικο παιδιάστικο παιδιάστικο
κοιτάει την πλάση που γελάει τη ρωτάει
το μεγάλο Γιατί
«γιατί με φέραν δω γιατί με φέρανε
που 'να η άσπρη μας αυλή με τον Κοέν και τον Ναχμιά
τόρα θα παίζαμε με την ψιφίνα τη Μπιζούκα
θα κλαίγαμε για ένα κεράσι θα μαλλώναμε
για λίγο ψωμί για μια καραμέλα
θα χτίζαμε σπιτάκια με πηλό
και πέτρες και θα τα γκρεμίζαμε
το βράδυ θα ξεφυλλίζαμε βιβλία
με εικόνες και μεγάλα γράμματα
η θεία Σουλικά θα 'λεγε παλιές ιστορίες
για μάγισσες για δράκους για ρηγάδες
γιατί με φέραν δω πού θα με παν;»
έξω γελούσεν η ζωή με τι απάθεια που γελούσε
λες κι έπνιγε κι αυτή τ' αδώο το παιδιάστικο γιατί

Τώρα που το βαγόνι χάθηκε χάθηκε χάθηκε
κι η αδώα σου ύπαρξη στον άγνωστο σταδμό
τι να 'γιναν τι να 'γιναν ρωτώ
τα δυο εκφραστικά σου μάτια τα παιδιάστικα
που γνώρισαν τη ζωή στον Κοέν και τον Ναχμιά
στην άσπρη αυλή με την ψιφίνα τη Μπιζούκα

Ντίνος Χριστιανόπουλος, «Τα μάτια σου»

Τι θα έλεγε η κερασιά της αυλής στην καστανιά του Άμστερνταμ; Να φανταστείτε τον διάλογο, συγγράφοντας ένα κείμενο 100 λέξεων.

6. Στην Ελλάδα υπάρχουν παντού καστανιές. Να επιλέξετε μία από τις περιοχές που αναφέρονται στη συνέχεια, να την εντοπίσετε στον χάρτη της Ελλάδας και να γράψετε, σε μία σελίδα ημερολογίου σε πρωτοπρόσωπη αφήγηση, τι θα σας έλεγε μία καστανιά ότι βλέπει, αν συνομιλούσατε:

- Έβρος
- ορεινή Θεσσαλία
- Αττική
- Λέσβος

Φωτόδεντρο, «Οι νομοί της Ελλάδας και οι πρωτεύουσές τους», 2013, στο: <https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/3237>

Η κοιλάδα με τους ροδώνες

Essai Sur L' Inégalité
Des Races Humaines

ξεχνιέται ο Αδόλφος Χίτλερ;

Αλήθεια –των αδυνάτων αδύνατο–
ποτές δεν εκατάφερα να καταλάβω
αυτά τα όντα που δεν βλέπουνε
το τερατώδες κοινό γνώρισμα τ' ανθρώπου
–το εφήμερο της παράλογης ζωής του–
κι' ανακαλύπτουνε διαφορές
–γιομάτοι μίσος– διαφορές
σε χρώμα δέρματος
φυλή
δρυσκεία

Daniel Ridgway Knight,

«*Η Julia ανάμεσα σε τριαντάφυλλα*», 1895,

στο: <http://s.atcite.com/p3266Tm45>

(Θα μπορούσε να είναι σε έναν από τους ροδώνες της κοιλάδας.)

Νίκος Εγγονόπουλος, 1907-1985, Αθήνα, Ελλάδα

«*Στην κοιλάδα με τους ροδώνες*» (ποιητική συλλογή), 1978

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4227>

Δραστηριότητες

1. Ποια συναισθήματα σας προκαλεί ο τίτλος; Πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο του ποιήματος και γιατί; Να προτείνετε έναν διαφορετικό τίτλο, δικαιολογώντας την επιλογή σας.
2. Ο ποιητής διατυπώνει μια αντίθεση μέσα στο ποίημά του. Να την εντοπίσετε, δηλώνοντας τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί για να την αναδείξει.
3. Τι επιδίωξε να προβάλει με το ποίημα ο δημιουργός του; Σε ποια σημεία του στηρίζετε τις απόψεις σας; Ποια από τις διαφορές που αναφέρονται θεωρείτε ως την πιο σημαντική;

4. Ο Νίκος Εγγονόπουλος υπήρξε ο πρώτος εκπρόσωπος των εκφραστικών τάσεων της υπερρεαλιστικής ζωγραφικής στην Ελλάδα, φέρνοντας μια επανάσταση στην τεχνική και τη μορφή (Γλωσσάρι, σ. 11). Πώς θα απεικονίζατε εσείς το ποίημα «*Η κοιλάδα με τους ροδώνες*», αν ήσασταν ζωγράφος;

5. Με αφορμή τον πίνακα ζωγραφικής «*Ο καθρέφτης της ανθρωπότητας*» του πρόσφυγα Joseph Kangi από το Νότιο Σουδάν και τον στίχο του ποιήματος «*ποτές δεν εκατάφερα να καταλάβω*», να συνεργαστείτε και να συνδέσετε ένα δικό σας ποίημα που να τον επαναλαμβάνει στην αρχή κάθε στροφής σε ελεύθερο στίχο, συνομιλώντας με τον ποιητή και τον πρόσφυγα ζωγράφο.

Joseph Kangi, «*Ο καθρέφτης της ανθρωπότητας*», 2019,
στο: <http://s.atcite.com/hymiDHqLD>

Ποτές δεν κατάφερα να καταλάβω.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ποτές δεν κατάφερα να καταλάβω.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ποτές δεν κατάφερα να καταλάβω.....

.....

.....

.....

.....

.....

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39982>

Η μπαλάντα του μετανάστη (έντεχνο τραγούδι)

Σε ξένη χώρα μια βραδιά ευρέθηκα στα ξαφνικά,
με μια φτερούγα στην καρδιά και με πασπόρτ εργάτη.
Δεν ξέρω πώς να περπατώ και πώς τη γλώσσα να μιλώ,
κρατιέμαι να μην τρελαθώ, μα τρέμω και κομμάτι.
Ρίχνει και χιόνι δυνατό, μα εγώ δεν έχω ούτε παλτό·
στη χώρα μου το μήνα αυτό γυρνάμε με σακάκι.

Αλλιώς μου τα 'παν στο χωριό, εγώ δεν ήθελα να 'ρθω·
μου είπαν θα 'βρω το χρυσό και βρήκα το φαρμάκι.

Το δρόμο παίρνω τον μακρύ, η νύχτα είναι φοβερή
και η θαλίτσα μου ανοιχτή, την κουβαλώ στην πλάτη.
Ανοίγει η πόρτα του μπιστρό, πετάνε έξω έναν ξανθό,
σκύβω στο φως για να τον δω, και βλέπω τον Σταμάτη.
Με πήρε σπίτι ώρα δυο και μου 'βρασε βαρύ γλυκό·
μα εγώ ξεσπάω σε λυγμό και μου 'δωσε ουζάκι.

Αλλιώς μου τα 'παν στο χωριό, εγώ δεν ήθελα να 'ρθω·
μου είπαν θα 'βρω το χρυσό και βρήκα το φαρμάκι.

Την άλλη μέρα στις οχτώ πήγα να δω τ' αφεντικό·
μα δεν μου άνοιξε να μπω κι είδα τον επιστάτη.
Κι από τις πέντε το πρωί με βάλανε μες στο κελί·
Δευτέρα με Παρασκευή δίπλα σ' ένα παιδάκι.
Δουλεύω τώρα χρόνια δυο, ξέχασα τον μικρό μου γιο·
και τη φτερούγα μου μαδώ σε τούτη δω την άκρη.

Αλλιώς μου τα 'παν στο χωριό εγώ δεν ήθελα να 'ρθω·
μου είπαν θα 'βρω το χρυσό και βρήκα το φαρμάκι.

Γιώργος Σκούρτης (Στιχουργός)
Γιάννης Μαρκόπουλος (Συνθέτης)
Λάκης Χαλκιάς (Ερμηνευτής)
Δίσκος: Μετανάστες (Columbia, 1974)

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4242>

Δραστηριότητες

1. Σε ποια σημεία του τραγουδιού εκφράζεται η απογοήτευση και η διάφευση που νιώθει ο ήρωας και σε ποια η προσδοκία και η ελπίδα του; Ποιο συναίσθημα υπερτερεί και γιατί;

2. Ποια είναι η σκοπιμότητα της επανάληψης του δίστιχου «αλλιώς μου τα 'παν στο χωριό εγώ δεν ήθελα να 'ρθω· μου είπαν θα 'βρω το χρυσό και βρήκα το φαρμάκι»;

3. Οι μπαλάντες ως ποιητικό είδος έχουν αφηγηματικό χαρακτήρα, με μία αυτόνομη ιστορία, συχνά σύντομη και βασίζονται σε εικόνες με κύριο χαρακτηριστικό τους την επανάληψη, σαν ρεφρέν.

• Πώς αποτυπώνονται αυτά τα στοιχεία στη συγκεκριμένη «**Μπαλάντα του μετανάστη**»; Ακούστε τη μπαλάντα μελοποιημένη, στο: <https://youtu.be/v8nvQORhswk>.

• Πώς νιώθετε μετά το άκουσμα του τραγουδιού;

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40718>

5. Μελετήστε το παρακάτω διήγημα του Αντώνη Σουρούνη (1942-2016) με τον τίτλο «**Ξενοφοβία**» που ανήκει στη συλλογή «**Κυριακάτικες ιστορίες**». Ποιες ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στην υπόθεση του διηγήματος και της μπαλάντας;

Το σήμα κατατεθέν του πατέρα μου ήταν πάντα το χοντρό του μουστάκι. Στη δεκαετία του '50, όταν πήγε στη Γερμανία να δουλέψει, μετά από λίγο καιρό ο προϊστάμενος στο εργοστάσιο του είπε: «'Η τη δουλειά ή το μουστάκι. Διάλεξε ποιο από τα δύο δεξ να χάσεις». Την εποχή εκείνη υπήρχαν πολύ λίγοι ξένοι κι ακόμα λιγότεροι ξένοι με μουστάκι. Όταν θέλησε να μάθει το λόγο, του είπαν ότι οι Γερμανοί συνάδελφοι τον βλέπουν και τρομάζουν. Ο πατέρας μου ήξερε καλά τι θα πει τρόμος. Είχε ζήσει τη σφαγή της Σμύρνης, είχε ζήσει το αλβανικό μέτωπο, τον Εμφύλιο, τη φτώχεια, την ανεργία, δεν ήθελε λοιπόν να τρομάζει τους ανθρώπους. Το ξύρισε. Τώρα όμως τρόμαξε ο ίδιος και σ' ένα μήνα το ξανάφησε. «Ας με διώξουν», είπε. «Δε θα μου λεν οι Γερμανοί πώς να ξυρίζομαι».

Δεν τον έδωξαν, γιατί είχαν προλάβει να δούνε όλοι πως δίχως εκείνες τις τρίχες ήταν κι αυτός ένας συνηθισμένος άνθρωπος σαν τους ίδιους και δεν υπήρχε λόγος να τον φοβούνται. Είχαμε προλάβει όμως κι εμείς να διαπιστώσουμε γιατί οι γείτονές μας Γερμανοί δεν καλημέριζαν την καλημέρα μας. Μας φοβούνταν. Εμείς φοβόμασταν αυτούς κι αυτοί εμάς. Όταν μπαίναμε στο μπακάλικο να φωνίσουμε, ο μπακάλης βιαζόταν

να ξεπερδεύει μαζί μας κι αν τύχαινε κανένας γείτονας να 'ρχεται από απέναντι, άλλαζε καλού κακού πεζοδρόμιο. Οι ποσότητες τροφίμων που αγοράζαμε τον είχαν τρομάξει και το είχε διαδώσει παντού. Άλλωστε μας έβλεπαν όλοι που γυρίζαμε στο σπίτι καταφορτωμένοι. Αφού πεινούσαμε τόσο, γιατί να μη φάμε και άνθρωπο; Πού ξέρανε με τι τρεφόμεσταν εκεί απ' όπου ήρθαμε; Δυο θήματα παρακάτω ήταν η Αφρική, μπορεί κι ένα θήμα. Γιατί λοιπόν να μην καταβροχθίζουμε κι ανθρώπους; Εδώ που τα λέμε, ίσως και να το κάναμε αν δεν είχαμε τη δουλειά μας και δε χορταίναμε απ' αυτήν.

Ο δρόμος όπου έμεναν οι γονείς μου ήταν ένας εργατικός δρόμος, όπου σπάνια συναντούσες άνθρωπο. Ολημερίς βρισκόνταν κλεισμένοι στα εργοστάσια, ολοβραδύς μπρος στην τηλεόραση κι ολονυχτίς κοιμούνταν. Όποιος έκανε κάτι έξω απ' αυτά ήταν ύποπτος. Οι συμπατριώτες μας που έρχονταν από μακριά να γιορτάσουμε τις άγιες μέρες τους τρώμαζαν και τους πανικόβαλλαν. Παρακολουθούσαν πίσω από τις κουρτίνες τα αυτοκίνητα που κατέφθαναν γεμάτα οικογένειες, ταψιά και τεντζερέδες και δεν μπορούσαν να καταλάβουν τι συμβαίνει. Για κείνους ήταν άγιες μέρες και δεν ησύχαζαν ώσπου ν' ακούσουν τ' αυτοκίνητα να φεύγουν. Ρωτούσαν το σπιτονοικοκύρη μήπως υπήρχε καμιά κρυφή ταβέρνα μες στο σπίτι του και ποιος πληρώνει όλα τούτα τα φαγιά. Εκείνος φοβόταν πιο πολύ απ' όλους, γιατί είχε καταντήσει να 'ναι ξένος μέσα στο ίδιο του το σπίτι. Μόνο η δική του οικογένεια ήταν γερμανική κι ούτε ήξερε μέχρι τότε να εξακολουθούσε να 'ναι. Μέσα στο αχούρι του ζούσαν άλλες δύο οικογένειες αλλοδαπών, μια ιταλική και μια ακόμα ελληνική. Οι μόνοι γκασταρμπάιτερ* σ' ολόκληρη την περιοχή. Όλοι αυτοί ανεβοκατέβαιναν τις σάπιες σκάλες που χρησιμοποιούσαν η γυναίκα του και τα παιδιά του, μπαινόβγαιναν στο ίδιο αποχωρητήριο της αυλής με ξεκούμπωτα πουκάμισα και λυμένα ζωνάρια και ανοιγόκλειναν την ίδια πόρτα, που πίσω της ποτέ δεν ήξερες τι σε περιμένει.

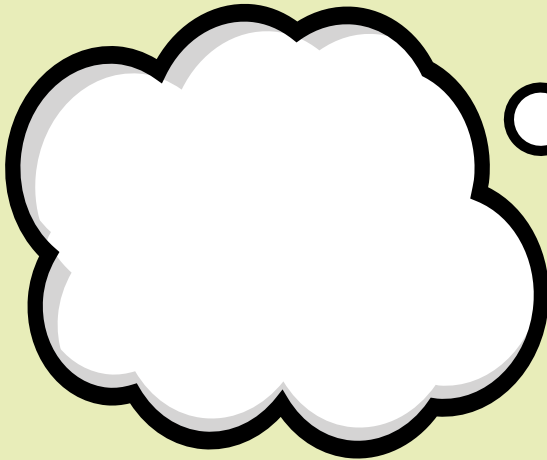
Tan Shaun, "The arrival", 2006,
στο: <http://s.atcite.com/XNqwZNE8p>

Τα 'λεγε όλα αυτά στους γείτονες όταν τον κατηγορούσαν πως έφερε μες στα πόδια τους αγριωπούς και πεινασμένους ανθρώπους για μια χούφτα μάρκα. Προσπαδούσε να τους πείσει ότι τα κεφαλάκια και τα έντερα που έβλεπαν να κουβαλάνε οι νοικάρηδες του προέρχονταν από αρνάκια που αγόραζαν κανονικά από τα σφαγεία και όχι από σφαγμένους Γερμανούς. Το σπίτι του βρωμοκοπούσε σκόρδο χωρίς να το βάζει στο στόμα του. Όπως κι εκείνοι, μισούσε το σκόρδο κι όμως ήταν αναγκασμένος ν' ανέχεται την μπόχα του, για να μπορεί ν' αγοράζει τα λουκάνικα που τόσο αγαπούσε. Η κόρη του αγάπησε το σκόρδο επειδή προηγουμένως αγάπησε τον Έλληνα που το 'τρωγε. Όταν περνάω από την Κολονία, πηγαίνω και τους βλέπω. «Το καλοκαίρι θα 'ρθω στην Ελλάδα», μου λέει κάθε φορά ο παλιός μου σπιτονοικοκύρης. «Ο εγγονός μου μού μαδαίνει ελληνικά». Ποτέ δεν ήρθε. Και γιατί να 'ρθε άλλωστε; Η Ελλάδα πήγε κοντά του.

* Ήταν «[...] φιλοξενούμενοι εργάτες από άλλες χώρες, με αβέβαιη τη διάρκεια παραμονής τους [...]» (στο: <http://s.atcite.com/A5csT1A8n>).

6. Παρατηρώντας την παραπάνω εικόνα με τους μετανάστες από το graphic novel «*Η Άφιξη*» (*The Arrival*), του διακεκριμένου συγγραφέα και εικονογράφου παιδικών και εφηβικών βιβλίων Shaun Tan, να συνεργαστείτε και να συμπληρώσετε το σύννεφο σκέψης. Ένας από αυτούς εικονίζεται παρακάτω. Να υποδέσετε ότι μόλις έφτασε σε μια ξένη χώρα. Τι να σκέφτεται άραγε;

Tan Shaun, “*The arrival*”, 2006, στο: <http://s.atcite.com/XNqwZNE8p>

7. Τι θα συνέβαινε αν ένας φίλος του μετανάστη ερχόταν ξαφνικά από το χωριό και τον συναντούσε; Να φανταστείτε τη σκηνή, συγγράφοντας ένα διαλογικό κείμενο 150 λέξεων.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ο Κωνσταντής

Μόλις το φανάρι γινόταν πράσινο και τ' αυτοκίνητα χιμούσαν, το παιδί έτρεχε στον κάθετο δρόμο. Πλησίαζε το τζάμι του οδηγού με τηνπραμάτεια στα χέρια του, χαρτομάντιλα, σαπούνια, στίλο, η κυρία Δέσποινα δεν μπορούσε να διακρίνει τι πουλούσε το παιδί, η απόσταση από τη διασταύρωση των φαναριών ως το ισόγειο διαμέρισμά της ήταν αρκετή. Μερικοί οδηγοί άνοιγαν το παράθυρο και του 'διναν το κατιτί τους κι αμέσως έκλειναν το τζάμι βιαστικά για να γλιτώσουν από την ενοχλητική παρουσία του αγοριού παρά για ν' αποφύγουν τη σιγανή βροχή που έπεφτε από το πρωί.

Το παιδί κοιτούσε λαίμαργα τις σακούλες των σούπερ μάρκετ στα πίσω καθίσματα, τα κουτιά με τα παιχνίδια, τα κόκκινα βελουδένια αβγά, τα σοκολατένια λαγουδάκια κι αυτό το βλέμμα προξενούσε αμηχανία και δυσαρέσκεια στους οδηγούς.

Μεγάλο Σάββατο, κρύο και βροχερό, κι η κυρία Δέσποινα ξεχνούσε τη μοναξιά της κοιτώντας την κίνηση του δρόμου. Το αγόρι ήταν καινούριο στην πιάτσα των φαναριών, ως χδες ζητιάνευαν τσιγγάνες με μωρά στην αγκαλιά. Ξανθούλικο και λιγνό, φορούσε μπλουζάκι καλοκαιρινό, Αλβανάκι θα ήταν σίγουρα, κοντά στα δώδεκα.

Βράδιασε, άναψαν τα φώτα, το κρύο κι η βροχή δυνάμωσαν, αραίωσε κι η κίνηση στους δρόμους. Το αγόρι μάζεψε τηνπραμάτεια του και πήρε την οδό Αγίου Δημητρίου. Όταν έφτασε στον αριθμό 12 χώθηκε στην είσοδο της πολυκατοικίας για να προφυλαχτεί από τη δυνατή βροχή.

Η κυρία Δέσποινα άνοιξε την πόρτα του ισογείου και είδε το αγόρι να κάθεται στα σκαλιά – μετρούσε την είσπραξη της μέρας, πεννητάρικα και λίγα κατοστάρικα. Η καρδιά της λαχτάρησε. Το παιδί ήταν ίδιος ο Αντωνάκης, ο εγγονός της. Είχε τα ίδια ξανθά μαλλιά, τα ίδια καταγάλανα μάτια, μόνο το πρόσωπό του ήταν αδύνατο και κακοπαθημένο, του Αντωνάκη δεν του έλειπε τίποτα εκεί πέρα στην πλούσια Βαλτιμόρη που ζούσε με τους γονείς του.

– Έλα μέσα να ζεσταθείς..., του είπε η γυναίκα.

Το παιδί την κοίταξε καχύποπτα και ψυχρά, ποιος ξέρει τι είχαν δει τα μάτια του ολημερίς στο δρόμο και πόσα είχε διδαχτεί από τη «φιλανθρωπία» των ανθρώπων. Θες

Δημιουργία τεχνητής νοημοσύνης, «Ο Κωνσταντής», 2023, <https://www.crayon.com/>

όμως το καλοσυνάτο πρόσωπο της κυρίας Δέσποινας, η μυρωδιά της μαγειρίτσας, αλλά κυρίως η ζεστασιά που έβγαινε από το διαμέρισμα παραμέρισαν τους φόβους και τους δισταγμούς του.

- Πώς σε λένε;, το ρώτησε.
- Κώτσο, δηλαδή Κωνσταντή...
- Κι από πού είσαι, Κωνσταντή;
- Από την Αλβανία, από το Μπεράτι...
- Κι οι γονείς σου;
- Τους μάζεψαν την περασμένη βδομάδα οι κλούβες της Αστυνομίας και τους έστειλαν πίσω στην Αλβανία.
- Κι εσύ πού μένεις τώρα;
- Όπου να 'ναι... Στις οικοδομές, στα παγκάκια του Ηλεκτρικού...
- Πεινάς;
- Έφαγα ένα κουλούρι το πρωί αλλά τώρα πεινάω...
- Πήγαινε στο μπάνιο να πλυθείς, θα σου φέρω ρούχα ν' αλλάξεις κι ύστερα θα σουβάλω να φας...

Άνοιξε η κυρία Δέσποινα την ντουλάπα και βρήκε εσώρουχα, μια αθλητική φόρμα, παπούτσια. Ο Αντωνάκης σε κάθε ταξίδι άφηνε στο σπίτι της γιαγιάς όσα ρούχα δε χωρούσαν στις βαλίτσες του. Ύστερα, η γυναίκα έφερε στο τραπέζι ψωμί, χαλβά, ελιές, ταραμοσαλάτα, φρούτα.

Ο Κωνσταντής, αφού πλύθηκε, ντύθηκε, κάθισε στο τραπέζι και δεν άφησε ούτε ψίχουλο. Χορτασμένος και ζεσταμένος βολεύτηκε στον καναπέ, μπροστά στην ανοιχτή τηλεόραση. Νανουρισμένος από τη μουσική έγερσε στα μαξιλάρια και τον πήρε ο ύπνος. Σε λίγο χτύπησε η καμπάνα της εκκλησίας. Η κυρία Δέσποινα πήρε τη λαμπάδα της κι έκλεισε πίσω της την πόρτα σιγανά για να μην ξυπνήσει τον Κωνσταντή. Η βροχή είχε σταματήσει, το φεγγάρι, ασημένιο, κυνηγιόταν με τα σύννεφα στον ουρανό.

– Χριστός Ανέστη..., έψαλε ο παπάς κι η κυρία Δέσποινα για πρώτη φορά δεν κάθισε ως το τέλος της λειτουργίας. Βιαζόταν να γυρίσει σπίτι της, να τσουγκρίσει τα κόκκινα αυγά με τον Κωνσταντή, να φάνε μαζί τη μαγειρίτσα...

Λίτσα Ψαραύτη, 1936-, Σάμος, Ελλάδα
«Η εκδίκηση των μανιταριών» (διηγήματα), 1999/2009

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4245>

τ
ε
υ
περί... έργου

«Ο μικρός Κωνσταντής αναγκάζεται να ζητιανεύει στα φανάρια των δρόμων και να κοιμάται στα παγκάκια του διπλανού πάρκου. Άραγε, θα βρεθεί κανείς να τον γλιτώσει από την πείνα, το κρύο και τη βροχή;»

Είναι η μία από τις δύο ιστορίες που αναφέρονται «σε σύγχρονα θέματα και ωραία μηνύματα, γραμμένα με γλαφυρό τρόπο από τη γνωστή συγγραφέα» στο βιβλίο με τίτλο: «Η εκδίκηση των μανιταριών», που εκδόθηκε το 2009.

Στο: <https://biblionet.gr/titleinfo/?titleid=144057>

Δραστηριότητες

1. Αφού μελετήσετε το κείμενο, να συμπληρώσετε ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ στα χαρακτηριστικά στοιχεία δομής του διηγήματος ως λογοτεχνικού είδους (Γλωσσάρι, σ. 11).

Χαρακτηριστικά δομής του διηγήματος:	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
α. στην αφήγηση κυριαρχεί το μυθολογικό στοιχείο		
β. ο/η αναγνώστης/-τρια μπορεί να προτείνει τη δική του εκδοχή για το τέλος της αφήγησης		
γ. ο λόγος είναι αφηγηματικός		
δ. έχει μικρή έκταση		
ε. ο/η αφηγητής/-τρια εστιάζει σε ένα κύριο γεγονός		
στ. στην πλοκή συμμετέχουν δρώντα πρόσωπα		
ζ. δεν χρησιμοποιείται ο ενεστώτας ως ρηματικός χρόνος		
η. για την εξέλιξη της πλοκής χρησιμοποιούνται εσωτερικές και εξωτερικές συγκρούσεις		

2. Μελετήστε τα κενά στο διήγημα, συνεργαστείτε και συμπληρώστε τα με τη φαντασία σας. Να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας (προφορικά στην τάξη).

Ο Κωνσταντής

Μόλις το φανάρι γινόταν πράσινο και τ' αυτοκίνητα χιμούσαν, το παιδί έτρεχε στον κάθετο δρόμο. Πλησίαζε το τζάμι του οδηγού με τηνπραμάτεια στα χέρια του, χαρτομάντιλα, σαπούνια, στίλο, η κυρία Δέσποινα δεν μπορούσε να διακρίνει τι πουλούσε το παιδί, η απόσταση από τη διασταύρωση των φαναριών ως το ισόγειο διαμέρισμά της ήταν αρκετή. Μερικοί οδηγοί άνοιγαν το παράθυρο και του 'διναν το κατιτί τους κι αμέσως έκλειναν το τζάμι διαστικά για να γλιτώσουν από την ενοχλητική παρουσία του αγοριού παρά για ν' αποφύγουν τη σιγανή βροχή που έπεφτε από το πρωί.

.....

.....

.....
.....
.....

Βράδιασε, άναψαν τα φώτα, το κρύο κι η βροχή δυνάμωσαν, αραίωσε κι η κίνηση στους δρόμους. Το αγόρι μάζεψε τηνπραμάτεια του και πήρε την οδό Αγίου Δημητρίου. Όταν έφτασε στον αριθμό 12 χώθηκε στην είσοδο της πολυκατοικίας για να προφυλαχτεί από τη δυνατή βροχή.

Edith Schermer, “Portrait of my Grandmother”, 2000, στο: <https://edithsart.com/portrait-of-my-grandmother/>

Η κυρία Δέσποινα άνοιξε την πόρτα του ισογείου και είδε το αγόρι να κάθεται στα σκαλιά – μετρούσε την είσπραξη της μέρας, πενηντάρικα και λίγα κατοστάρικα. Η καρδιά της λαχτάρησε. Το παιδί ήταν ίδιος ο Αντωνάκης, ο εγγονός της. Είχε τα ίδια ξανθά μαλλιά, τα ίδια καταγάλανα μάτια, μόνο το πρόσωπό του ήταν αδύνατο και κακοπαθημένο, του Αντωνάκη δεν του έλειπε τίποτα εκεί πέρα στην πλούσια Βαλτιμόρη που ζούσε με τους γονείς του.

– Έλα μέσα να ζεσταθείς..., του είπε η γυναίκα.

Το παιδί την κοίταξε καχύποπτα και ψυχρά, ποιος ξέρει τι είχαν δει τα μάτια του ολημερίς στο δρόμο και πόσα είχε διδαχτεί από τη «φιλανθρωπία» των ανθρώπων. Θεσ όμως το καλοσυνάτο πρόσωπο της κυρίας Δέσποινας, η μυρωδιά της μαγειρίτσας, αλλά κυρίως η ζεστασιά που έβγαινε από το διαμέρισμα παραμέρισαν τους φόβους και τους δισταγμούς του.

– Πώς σε λένε;, το ρώτησε.

– Κώτσο, δηλαδή Κωνσταντή...

- Κι από πού είσαι, Κωνσταντή;
- Από την Αλβανία, από το Μπεράτι...
- Κι οι γονείς σου;
- Τους μάζεψαν την περασμένη βδομάδα οι κλούβες της Αστυνομίας και τους έστειλαν πίσω στην Αλβανία.
- Κι εσύ πού μένεις τώρα;
- Όπου να 'ναι... Στις οικοδομές, στα παγκάκια του Ηλεκτρικού...
- Πεινάς;
- Έφαγα ένα κουλούρι το πρωί αλλά τώρα πεινάω...
- Πήγαινε στο μπάνιο να πλυθείς, θα σου φέρω ρούχα ν' αλλάξεις κι ύστερα θα σου βάλω να φας...

.....

.....

.....

.....

.....

Ο Κωνσταντής, αφού πλύθηκε, ντύθηκε, κάθισε στο τραπέζι και δεν άφησε ούτε ψίχουλο. Χορτασμένος και ζεσταμένος βολεύτηκε στον καναπέ, μπροστά στην ανοιχτή τηλεόραση. Νανουρισμένος από τη μουσική έγχειρε στα μαξιλάρια και τον πήρε ο ύπνος. Σε λίγο χτύπησε η καμπάνα της εκκλησίας. Η κυρία Δέσποινα πήρε τη λαμπάδα της κι έκλεισε πίσω της την πόρτα σιγανά για να μην ξυπνήσει τον Κωνσταντή. Η βροχή είχε σταματήσει, το φεγγάρι, ασημένιο, κυνηγιόταν με τα σύννεφα στον ουρανό.

- Χριστός Ανέστη..., έφαλε ο παπάς κι η κυρία Δέσποινα για πρώτη φορά δεν κάθισε ως το τέλος της λειτουργίας. Βιαζόταν να γυρίσει σπίτι της, να τσουγκρίσει τα κόκκινα αυγά με τον Κωνσταντή, να φάνε μαζί τη μαγειρίτσα...

3. Παρακολουθήστε με προσοχή την ταινία μικρού μήκους «*Οι επισκέπτες*», στο: <https://youtu.be/fDFd7W703wA>.

- Ποιες ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στην υπόθεση του διηγήματος και της ταινίας;

5. Να δουλέψετε ομαδικά. Κάθε ομάδα να επιλέξει μία από τις δραστηριότητες που προτείνονται στη συνέχεια και στο τέλος να παρουσιάσει το αποτέλεσμα της συνεργασίας στην τάξη.

α. Πώς θέλετε να συνεχιστεί η αφήγηση; Να γράψετε τη δική σας αφηγηματική εκδοχή με τη μορφή είδησης για τη διαδικτυακή σχολική εφημερίδα.

β. Να συντάξετε το δελτίο ταυτότητας της Λίτσας Ψαραύτη. Να αναζητήσετε πληροφορίες από την προσωπική της ιστοσελίδα, στο: <https://web.archive.org/web/20201028164513/http://www.psarafti.gr/gr/writer.html>.

Λίτσα Ψαραύτη

Μπορείτε να συμπληρώσετε στοιχεία με βάση τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα που σας προκάλεσε η ανάγνωση του διηγήματος;

γ. Να συντάξετε μία «δημιουργική» περίληψη του διηγήματος με βάση την ακροστιχίδα ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ. Από κάθε γράμμα της λέξης θα αρχίζει μία πρόταση.

Κ

Ω

Ν

Σ

Τ

Α

Ν

Τ

Η

Σ

Το αγόρι στο δωρείο

Το επόμενο πρωί ξύπνησα απορημένος που είχα καταφέρει να ονειρευτώ. Δε θυμόμουν το όνειρο, αλλά η γλυκιά του αίσθηση ακόμη με συνόδευε. Δίπλα στο προσκεφάλι μου ήταν το ψωμί που δεν είχα φάει την προηγούμενη νύχτα. Η Δόμνα είχε ήδη φύγει. Η Αρετή ακόμη κοιμόταν. Καλύτερα. Έτσι η απόφασή μου να βγω έξω δεν θα επηρεαζόταν από εκείνη, αν τυχόν δεν ήθελε να φύγω και να την αφήσω μόνη της. Αν ήξερα βέβαια, μπορεί και να μην έφευγα. Ή μπορεί και να την είχα απλώς αγκαλιάσει για να της πω για μία ακόμη φορά πόσο πολύ την αγαπούσα. Της άφησα τη φέτα το ψωμί της κι έκλεισα την πόρτα πίσω μου όσο πιο αδύρβα μπορούσα.

Περίμενα για ώρα στα σκαλιά τον Σάββα. Δεν μπορούσα να πάω μόνος μου στο κέντρο αναζήτησης. Ιδέα δεν είχα πού ήταν.

Αλλά εκείνος δεν ερχόταν.

«Μην περιμένεις, πουλάκι μου. Ο Σάββας έφυγε. Πήγε μήπως μπορέσει και βρει γιατρό». Σήκωσα τα μάτια κι είδα μια γιαγιούλα που με βήματα αργά ερχόταν προς τη μεριά μου, κρατώντας μια λεκάνη με απόνερα. Δίπλα της ένα κοριτσάκι το πολύ πέντε χρονών την κρατούσε από το φουστάνι, ακολουθώντας προσεχτικά κάθε της βήμα. Ήταν ξυπόλυτο. Το ίδιο κι η γιαγιούλα.

Δεν ήταν ώρα να κάνω πίσω.

Το είχα πάρει απόφαση. Θα έβγαينا έξω και θα έβρισκα μόνος μου αυτό που ήδελ. «Ρωτώντας πας στην Πόλη» δεν έλεγε η δικιά μου γιαγιά; Μπορεί κάποτε να ήθελα να πάω στην Πόλη κι ο πατέρας μου είχε υποσχεθεί πως σαν μεγάλωνα αρκετά θα πηγαίναμε μαζί. Τώρα όμως όλα ήταν αλλιώς. Κι, όπως και να 'χε, ήμουν αρκετά μεγάλος για να βρω ρωτώντας τον δρόμο που ήθελα σ' αυτή την πόλη που είχαμε έρδει.

Στάθηκα για ώρα στην εξωτερική μαρμάρινη μεγαλοπρεπή σκάλα του θεάτρου.

Τριγύρω όμορφα κτίρια, που αντίκριζα, πες, για πρώτη φορά. Κι άνθρωποι που προχωρούσαν ο καθένας στον δικό του βηματισμό, στις δικές τους σκοτούρες και προσδοκίες να πηγαίνουν στον συνηθισμένο τους καθημερινό προορισμό, στη δουλειά τους, στο σεργιάνι τους. Κοιτούσα αυτό τον έξω κόσμο που μπορούσε να συνεχίζει, λες και τίποτε άσχημο δεν είχε συμβεί, λες κι εκεί μέσα, σ' εκείνο το κουκλόσπιτο, σ' εκείνο το αλλοτινό θέατρο, οι ζωές μας να ήταν όπως όλων των υπολοίπων, κανονικές ζωές, με τις καθημερινές έγνοιες και χαρές, με τα καθημερινά βάσανα και χαμόγελα. Όπως δηλαδή ήταν κάποτε οι δικές μας ζωές' όπως ήταν ακόμη οι δικές τους.

Προχώρησα με όσο θάρρος μπορούσα να μαζέψω. Βήμα το βήμα. Δεν ήξερα προς τα πού να πάω. Από τη μια πλευρά ακούγονταν οι φωνές της αγοράς. Αποφάσισα να πάρω την ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση.

Felix Nussbaum, «Ο πρόσφυγας», 1939,
στο: <http://s.atcite.com/XeJhKa14m>

Στη γωνία κοντοστάθηκα. Ένα γνώριμο άρωμα μπήκε στα ρουθούνια μου. Λεβάντα. Θυμήθηκα τη θεία Καλλιόπη και τα λουλούδια της. Τα ανθάκια στα ρούχα και στα μαξιλάρια μας.

Πλησίασα προς τη μεριά που στέκονταν οι πωλητές λεβάντας. Με τα μοσχοβολιστά ματσάκια στα χέρια. Κι άλλα μέσα σε τενεκεδάκια με νερό. Η μυρωδιά σαν να μου έδινε κουράγιο, σαν να με παρηγορούσε. Έσκυφα κι έπιασα ένα.

«Λεβάντα» μουρμούρισα και μέσα σ' εκείνη τη λέξη κρύφτηκαν όλα τα παιδικά μου χρόνια, όλα όσα είχα κι όλα όσα είχα χάσει.

«Θες ν' αγοράσεις;» με ρώτησε όλο ενδιαφέρον ο πωλητής. Ένας μεσήλικας που κοιτούσε με μάτια ακίνητα το κενό.

«Τι του το λες; Σάμπως θα πάρει;» Μια γυναίκα παραδίπλα με κοιτούσε με βλέμμα όλο καχυποψία.

«Δεν...» έκανα να πω, αλλά η φωνή του πωλητή με έκοψε.

«Τι θες; Θ' αγοράσεις;»

«Να σε κλέψει δέλει, άνθρωπέ μου. Κατάλαβε πως δε βλέπεις και θρήκε ευκαιρία... Πρόσφυγας είναι. Ένα παλιοπροσφυγάκι».

Η φωνή της γυναίκας πέταξε τη λέξη με τόση κακία πάνω μου, που την ένιωσα να με χαρακώνει όπως αν με χτύπαγε σπαθί.

«Πρόσφυγας» επανέλαβα ψιθυριστά.

«Πρόσφυγας» μουρμούρισα ξανά. Λες και πρώτη φορά την άκουγα τη λέξη ή μάλλον επειδή εκείνη τη στιγμή και μόνο σαν να είχα καταλάβει, εκείνη τη στιγμή να το πήρα απόφαση, εκεί στο φως του ήλιου, πως όσα ζούσα δεν ήταν όνειρο, δεν ήταν παιχνίδι σ' ένα κουκλόσπιτο, δεν ήταν παράσταση σ' ένα θέατρο που αργά ή γρήγορα θα έσβηναν τα φώτα κι όλα θα τελείωναν.

«Πρόσφυγας, ε; Προσφυγάκι... Είχες κι εκεί στα μέρη σου λεβάντα;» η φωνή του πωλητή ακούστηκε λίγο ειρωνική, λίγο συμπονετική.

«Ναι» του είπα χαμηλόφωνα, επειδή ήταν αλήθεια, η αλήθεια μου.

«Πρόσφυγας» συμπλήρωσα. Κι αυτό το είπα δυνατά. Επειδή κι αυτό ήταν αλήθεια, η νέα μου αλήθεια.

Το είπα δυνατά επειδή χρειαζόταν να το ακούσω, να το παραδεχτώ για να τοβάλω μια και καλή στο μυαλό μου, σαν να κοιτούσα τον εαυτό μου στον καθρέφτη ξανά και ξανά.

Κι ο πωλητής λεβάντας, ίσως ακριβώς επειδή δεν έβλεπε, κατάλαβε όλα όσα δεν μπορούσα να πω, όσα μόνο η ανάσα μου και το χτυποκάρδι μου μαρτυρούσαν, έτεινε το χέρι του και μου πρόσφερε το ματσάκι που κρατούσε.

«Πάρ' το. Πάρ' το και φύγε, πριν αλλάξω γνώμη».

Κι εγώ, αμίλητος, πήρα από το χέρι του το ματσάκι με τη λεβάντα κι άρχισα να τρέχω, να τρέχω, να τρέχω.

Μπορεί και να έτρεχα όλη μέρα με το ματσάκι της λεβάντας στο χέρι και με τη λέξη «πρόσφυγας» καρφωμένη στο μυαλό μου να με κυνηγάει, εγώ να τρέχω μακριά της κι εκείνη να μ' ακολουδάει, όσο κι αν ήθελα μάτια να της ξεφύγω, εκείνη να καταφέρνει να με αρπάζει κάθε φορά. Κι έτρεχα κυνηγημένος από μια λέξη.

Ούτε που ξέρω τι ώρα ήταν όταν γύρισα πλέον στο κουκλόσπιτο.

Μπήκα στο δωμάτιο κρατώντας ακόμη πιο σφιχτά στο χέρι μου το ματσάκι με τη λεβάντα, λες και όλη την ώρα από εκείνο το ματσάκι κρατιόμουν.

Κατευθύνθηκα με τρεμάμενα πόδια στο μπαούλο. Δίπλα στο μπαούλο η φέτα το ψωμί που της είχα αφήσει το πρωί πριν φύγω απείραχτη. Ανασήκωσα το καπάκι του μπαούλου πιο πολύ για να επιβεβαιώσω αυτό που ήδη ήξερα με το που είχα ανοίξει την πόρτα του δωματίου· η Αρετή δεν ήταν εκεί μέσα. Η Αρετή είχε φύγει.

Αγγελική Δαρλάση, 1973-, Αθήνα, Ελλάδα
«Το αγόρι στο θεωρείο» (μυθιστόρημα), 2017, σσ. 81-85

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4255>

τ περι... έργου

«...“Θα μας οδηγήσει πίσω το άρωμα από τις τριανταφυλλιές μας. Δε θα χαθούμε” είπε ο Δρόσος στην Αρετή, παρόλο που ήξερε πως ήταν ψέμα: οι τριανταφυλλιές τους είχαν καεί μαζί με την πρώτη τους ζωή. Στη νέα τους ζωή μένουν σ’ ένα θεωρείο θεάτρου, με μια άγνωστή τους γυναίκα που λέει πως είναι παιδιά της. Τα όνειρα κι οι επιφύλακτες τους μπερδεύονται με των υπόλοιπων ενοίκων και με άγνωστες σκιές. Ίσως γι’ αυτό η Αρετή αποφασίζει να ζει κρυμμένη μέσα σ’ ένα μπαούλο μέχρι που κάποια στιγμή εξαφανίζεται μυστηριωδώς...»

(απόσπασμα από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <http://s.atcite.com/bqtb0SpFC>

Δραστηριότητες

1. Πώς νιώθει το αγόρι στο άκουσμα της λέξης «πρόσφυγας»; Να εντοπίσετε τα συναισθήματά του, δηλώνοντας τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί η συγγραφέας για να τα αναδείξει.

2. Στο κείμενο η συγγραφέας χρησιμοποιεί συχνά τις αναδρομικές αφηγήσεις, για παράδειγμα «...θυμήθηκα τη θεία Καλλιόπη και τα λουλούδια της (Γλωσσάρι, σ. 11). Τα ανθάκια στα ρούχα και στα μαξιλάρια μας». Γιατί κατά τη γνώμη σας το κάνει αυτό; Πώς λειτουργούν οι αναδρομές μέσα στο κείμενο;

3. Κάθε ομάδα να επιλέξει μία από τις δραστηριότητες που προτείνονται στη συνέχεια και στο τέλος να παρουσιάσει το αποτέλεσμα της συνεργασίας στην τάξη.

α. Να παρακολουθήσετε τη συγγραφέα Αγγελική Δαρλάση να μιλάει για τον τρόπο σύλληψης της ιδέας, το θέμα και το περιεχόμενο του βιβλίου, στο: <https://youtu.be/GHk676IWYko> και να καταγράψετε ερωτήσεις που θα θέλατε να υποβάλετε σε μια πιθανή δική σας συνέντευξη.

β. Να ακούσετε το τραγούδι «*Πατρίδες που έγιναν φωτιά*» σε μουσική Λαυρέντη Μαχαιρίτσα και στίχους Μάνου Ελευθερίου, στο: <https://youtu.be/xGKqo8fNJ50> και να εντοπίσετε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στη ζωή τους. Υπάρχει αντιστοιχία με τη ζωή του πρόσφυγα της Αγγελικής Δαρλάση;

4. Παρατηρήστε την εικόνα του έργου του Banksy. Να γράψετε τις σκέψεις, τις αντιδράσεις και τα συναισθήματα που σας προκαλεί.

Banksy, “*Refugee boat*”, 2015,
στο: <https://www.dailyartmagazine.com/banksy-refugees/>

5. Το απόσπασμα τελειώνει με τη φράση «η Αρετή είχε φύγει». Να φανταστείτε την εξέλιξη της πλοκής και να συνεχίσετε την ιστορία, διατηρώντας την αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο.

Τα λόγια του ανέμου και τα λόγια της πέτρας (αραβικό λαϊκό παραμύδι)

Λένε οι ιστορίες των παλιών πως μια φορά κι έναν καιρό ζούσαν στα μέρη της Ανατολής δυο φίλοι. Στον ίδιο τόπο γεννήθηκαν, ο ίδιος ήλιος τους έθρεψε, τις ίδιες ιστορίες ακούσανε, περπάτησαν και παίξανε στην ίδια γειτονιά στην άκρη του χωριού τους. Και μόλο που είχανε λίγα χρόνια διαφορά ταιριάζανε τα χνώτα τους και κάμανε παρέα. Τον έναν τον έλεγαν Γιαζίντ, κι έχουν να πουν όσοι τον ήξεραν καλά πως ήτανε μικρός στα χρόνια, με μια θιάση σε όλα του και χαλινάρι στη γλώσσα του δεν έβαζε. Τον άλλον, τον μεγαλύτερο τον έλεγαν Χαμάντ. Τούτος λένε πως ήτανε άνθρωπος αλλιώτικος, στα λόγια μετρημένος μα γλυκομίλητος και πριν κατιτίς να κάνει ή να ξεστομίσει, έβαζε το νου του να σκεφτεί και μια και δυο φορές.

Ήρθε λένε τώρα μια μέρα –πώς το έφερε η τύχη– που πήραν την απόφαση να κάμουνε μαζί ένα ταξίδι σε τόπο γειτονικό. Ο ένας είχε κάποιους να συναντήσει και ο άλλος κάτι να αγοράσει. Σηκώθηκαν νωρίς το πρωί πριν ακόμα βγει ο ήλιος κι αρχίσει να ξεματάει τον κόσμο, φόρτωσαν τις καμήλες τους με όσα χρειάζονταν για το δρόμο, νερό και φαγί, και κίνησαν μέσα στη δημοσιά.

Οι ώρες κυλούσαν και βρέθηκαν να ταξιδεύουν μέσα στην άμμο της ερήμου. Όπου και να γύριζες τα μάτια σου παντού αντίκριζες μια θάλασσα από άμμο να απλώνεται τριγύρω. Ο Γιαζίντ και ο Χαμάντ για να περάσει η ώρα άρχισαν να πιάνουν την κουβέντα. Κουβέντιαζαν δίχως έγνοια καμιά, για τούτο για κείνο και για τ' άλλο. Ο ήλιος έλιωνε τα σίδερα κατά το μεσημέρι κι οι δυο φίλοι αντίκρισαν από μακριά μια όαση μικρή. Ήτανε αυτή στου δρόμου τα μισά και οι ταξιδιώτες στάθηκαν να ξεκουραστούν κάτω από τη σκιά των φοινικιών. Μάζεψαν κάμποσα χαμόξυλα, άναψαν μα μικρή φωτιά κι έβγαλαν από το σακούλι του ο ένας λίγο τσάι κι ο άλλος ένα τσαγερό. Πήραν και από μια χούφτα χουρμάδες κι άρχισαν να τρώνε και να πίνουν, να διώξουν τη σκόνη του ταξιδιού απ' το λαρύγγι τους.

Λένε οι ιστορίες πως στα ξαφνικά άρχισε ένας καβγάς, ακούστηκαν φωνές, κι έτσι που είχαν αρπαχτεί με τις κουβέντες, σηκώνει το χέρι ο Γιαζίντ και «τσαφ!» χτυπάει τον φίλο του τον Χαμάντ. Ο Χαμάντ έσκυψε το κεφάλι μα δεν είπε τίποτα, πήρε ένα ξύλο και σκάλισε στην άμμο: «Σήμερα ο καλύτερός μου φίλος, με χτύπησε!» Ο Γιαζίντ διάβασε τα λόγια του Χαμάντ και λένε πως ντράπηκε μα δε μίλησε. Ετοιμάστηκαν να συνεχίσουν το ταξίδι τους, ανέβηκαν στις καμήλες, έσιαξαν τα μαντήλια τους και κίνησαν.

Οι ώρες πέρασαν, μακρύ το ταξίδι, ο δρόμος μέσα στην άμμο ατέλειωτος και καμιά φορά βλέπουν ξανά μια όαση. Τούτη δω ήταν μεγαλύτερη, είχε κάμποσα δέντρα και στη μέση μια λίμνη. Στην άκρη της λίμνης ένα πηγάδι. Ο Χαμάντ μουρμουράει και λέει: «Θα πλύνω τα μούτρα μου, να δροσιστώ λιγάκι...» μα έτσι όπως έσκυψε στη λίμνη, ζαλίστηκε και με ένα «πλατς!» βρέθηκε μέσα στα νερά. Η λίμνη ξεγελούσε, γιατί λένε πως τα νερά της δεν ήτανε ρηχά κι ο Χαμάντ τα χρειάστηκε κι άρχισε να βουλιάζει. Ο Γιαζίντ τον είδε, παρατάει την καμήλα του και με δυο δρασκελιές στάθηκε δίπλα στα νερά. Κάνει μια βουτιά και την επόμενη στιγμή αρπάζει τον Χαμάντ απ' το χέρι, τον τραβάει κοντά του και τον βγάξει απ' το νερό. Ο Χαμάντ τα χρειάστηκε.

Σαν ήρθε μετά από ώρα στα συγκαλά του τραβάει μέσα από το ρούχο του ένα

μαχαίρι, βρίσκει μια πέτρα μεγάλη και δίχως να μιλήσει αρχίζει να σκαλίζει πάνω της: «Σήμερα ο καλύτερος φίλος, μου έσωσε τη ζωή...». Ο Γιαζίντ σίμωσε πιο κοντά, διάβασε τούτα τα λόγια και παραξευέντηκε. Γυρίζει κοιτάζει τον Χαμάντ και τον ρωτάει: «Στ' αλήθεια, Χαμάντ, δε σε καταλαβαίνω. Γιατί πριν όταν σε χτύπησα έγγραφες στην άμμο και τώρα γράφεις στην πέτρα;». Ο Χαμάντ κοιτάζει στα μάτια τον Γιαζίντ, χαμογελάει και του λέει: «Άκου, να σου πω: Όταν ένας φίλος μάς προσβάλλει, πρέπει να το γράφουμε στην άμμο, γιατί ο άνεμος θα την παρασύρει στο πέρασμά του, οι λέξεις που γραφτήκαν θα σβηστούν, χάνονται και ξεχνιούνται. Όταν ένας φίλος μάς βοηθάει και στέκεται το πλευρό μας, πρέπει τούτο να το γράφουμε, να το σκαλίζουμε στην πέτρα, γιατί από κει κανένας δεν μπορεί να το σβήσει, για να μείνει πάντα χαραγμένο στο μυαλό μας, να μην το ξεχάσουμε ποτέ...».

Δημήτρης Β. Προύσαλης, 1965-, Ολλανδία
«Παραμύθια λαϊκά θγαλμένα απ' της ζωής το αχ!
Ιστορίες του χτες στις πόλεις του σήμερα»
(συλλογή λαϊκών παραμυθιών), 2020, σσ. 35-36

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4241>

τ **υ** **περί... έργου**

«Στη συλλογή “Παραμύθια λαϊκά θγαλμένα απ' της ζωής το αχ! Ιστορίες του χτες στις πόλεις του σήμερα” περιλαμβάνονται 23 λαϊκές ιστορίες... ξαναειπωμένες. Αφορούν παραμυθιακά αφηγήματα ελπίδας, συμβουλής, αναστοχασμού, κριτικής, καταδίκης, αναζήτησης, αυτογνωσίας, σοφίας, πράξης, προειδοποίησης, αιτιολόγησης από τον κόσμο της παγκόσμιας προφορικής παράδοσης.»

Στο: <https://logo-typo.gr/product/paramythia-laika-vgalmena-ap-tis-zois/>

Δραστηριότητες

1. Πώς αρχίζει και πώς τελειώνει το παραμύθι αυτό;

2. Με ποιους άλλους τρόπους αρχίζουν και τελειώνουν τα παραμύθια (Γλωσσάρι, σ. 11);

3. Μπορείτε να συνεργαστείτε και να βρείτε ποιες από τις 31 λειτουργίες του V. Propp (βλ. σελίδα 24 του βιβλίου) υπάρχουν στο παραμύθι «**Τα λόγια του ανέμου και τα λόγια της πέτρας**»;

4. Ποιος είναι ο ήρωας/πρωταγωνιστής του παραμυθιού;

- Ποιο είναι «το πολύτιμο αντικείμενο» της λίστας του Propp για αυτόν;
- Ποιος ήταν ο σύμμαχος και ποιος ο αντίπαλος ή εχθρός του ήρωα;

5. Ποιον ορισμό της φιλίας μπορείτε να συντάξετε με βάση το παραμύθι;

6. Αφού διαβάσετε και τα άλλα δύο παραμύθια, σκανάροντας τα QR codes, να συνεργαστείτε και να συντάξετε τον δικό σας ορισμό για τη φιλία.

Ο πίνακας που ακολουθεί μπορεί να σας εμπνεύσει.

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4246>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4248>

Harrison Ashvin, “Sunshine friendship tree”, στο: <http://s.atcite.com/TkzyCVovT>

Από τα παιδικά μου χρόνια (απόσπασμα)

Υπήρχε ένα όνειρο γεμάτο σκόνη και καπνό
Φλόγες στον ουρανό
Καμένα από το κρύο τα χέρια των Ελλήνων
Τρέμουνε τώρα

Είδα ένα όνειρο
Ο θόρυβος γυμνών ποδιών
Και τα δικά μου ανάμεσά τους
Κρυφτήκαμε
Η ζωή μας το μόνο που μπορούσαν να μας πάρουν

Ένα όνειρο, καταϊδρωμένοι
Αυτοί που δέχτηκαν επίθεση
– ψωμί κι αλάτι φάγαμε μαζί
Στο ίδιο το τραπέζι
Μαχαίρια στα δικά τους χέρια
Και ραβδιά
Και σάκοι για το θήραμα

Παίζουμε μες στις αυλές τους
Οι εκκλησιές στις φλόγες
Είδα ένα όνειρο
Σ' ένα ποτήρι κρύο νερό ένα κουτάλι μαρμελάδα
Το τρυφερό χέρι μιας Ελληνίδας μάνας,
Τυλιγμένα τα λιγιστά υπάρχοντα: στρώμα, κουβέρτα
Οι εικόνες
Καντήλια, το ακοίμητο φως
Αιώνια άσβεστη η φλόγα τους
Κι εγώ παίρνω τους δρόμους
– τα χέρια μας σφιχτοδεμένα –
Και η καρδιά να τους ακολουθεί

Huseyin Erdem (Χουσεϊν Ερντέμ), 1949-, Τουρκία
«Σύγχρονοι Κούρδοι Ποητές» (ανθολογία) (μετάφραση του ποιήματος
από τα γερμανικά: Σοφία Γεωργαλλίδη), 2017

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4231>

LesvosPost.com, «Στην Παναγιά Φανερωμένη», 2018,
στο: <http://s.atcite.com/Yo9eI6Hz0>

Δραστηριότητες

1. Σε ποιους στίχους ο ποιητής αναφέρεται στην Ελλάδα και στους Έλληνες;
- Ποιες λέξεις αποτυπώνουν την κατάσταση στην οποία βρίσκονται ο ποιητής και οι δικοί του;

2. Ποια συναισθήματα εκφράζονται στο ποίημα
- για τους πρόσφυγες;
 - για τον ελληνικό λαό;

3. Ποια εκφραστικά μέσα χρησιμοποιεί ο ποιητής στους ακόλουθους στίχους; Ποια είναι η συμβολή τους στη δημιουργία του νοήματος;

ένα όνειρο γεμάτο σκόνη και καπνό:.....

Καμένα από το κρύο τα χέρια των Ελλήνων:.....

Και σάκοι για το θήραμα:.....

Το τροφερό χέρι μιας Ελληνίδας μάνας:.....

Καντήλια, το ακοίμητο φως:.....

Αιώνια άσβεστη η φλόγα τους:.....

Κι εγώ παίρνω τους δρόμους:.....

– τα χέρια μας σφιχτοδεμένα –:.....

Και η καρδιά να τους ακολουθεί:.....

4. «ψωμί κι αλάτι φάγαμε μαζί»: να γράψετε και άλλες παροιμίες για ανθρώπους που έχουν περάσει μαζί εύκολες και δύσκολες καταστάσεις.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Να αναζητήσετε πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα.
Να επιλέξετε για κάθε στροφή μία φωτογραφία και να δώσετε έναν τίτλο.

6. Να αναζητήσετε πληροφορίες για τον Χουσεΐν Ερντέμ. Να συντάξετε ένα σύντομο κείμενο με στοιχεία που είναι, κατά την άποψή σας, σημαντικά και αφορούν τη βιογραφία και το έργο του.

7. Να επιλέξετε μια περιοχή της Ελλάδας στην οποία έχει φτάσει το προσφυγόπουλο του ποιήματος. Να γράψετε έναν διάλογο ανάμεσα σε αυτό και μια ελληνίδα μάνα με τη μορφή κόμικ, δημιουργώντας 4 έως 6 καρτέ. Τι άλλο θα του πρόσφερε εκτός από ένα ποτήρι κρύο νερό και ένα κουτάλι μαρμελάδα; Μπορείτε να αξιοποιήσετε το ψηφιακό εργαλείο StoryBird (διατίθεται στο: <https://www.storybird.com/>).

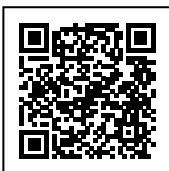
Το κόμικ που ακολουθεί μπορεί να σας εμπνεύσει.

Η ΦΙΛΗ

ΜΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΑΠΟ ΤΑ
ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΩΡΙΑ SOS

Νίκος Καμπασελέ, «Η φίλη: Μια πραγματική ιστορία από τα Παιδικά Χωριά SOS», 2023, στο: <https://www.facebook.com/100087950773768/posts/μια-πραγματική-ιστορία-/240630092212015/>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39983>

Δώσ' μου το χέρι σου

Κάτω από τα πόδια που πατώ,
στην άλλη άκρη της σφαίρας βρίσκεσαι, φίλε.
Ο ήλιος σας ανατέλλει,
όταν σε μας προβάλλει το φεγγάρι.
Δώσ' μου το χέρι σου αδερφικά
μέσα στα έγκατα της γης να ενωθούμε.
Να φτιάξουμε τον άξονα της γης,
να φτιάξουμε τον άξονα της συμπόνιας,
να στριφογυρίζει η σφαίρα,
να στριφογυρίζει ο κόσμος
με μια δύναμη, με μια έλξη,
που λένε γαλήνη,
που τη λένε ειρήνη.
Έπειτα δώσ' μου και τα δυο
ν' αγκαλιάσουμε την αγάπη,
ν' αγκαλιάσουμε τον Πλανήτη
να ζυγώσουμε το Θεό.

The Tracy Piper, “Worthy”, 2020,
στο: http://s.atcite.com/GdhEgt_6h
(Δωσ' μου το χέρι σου)

Τάκης Ολύμπιος, 1916-1974, Ολυμπία, Ελλάδα

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20,500.14040/4261>

Δραστηριότητες

1. Να συζητήσετε και να απαντήσετε προφορικά στις ερωτήσεις, δίνοντας ιδιαίτερη σημασία σε αυτές που παρατίθενται με έντονη γραφή:

- Σε ποιον απευθύνει ο ποιητής τους στίχους του;
- Πού βρίσκεται αυτός ο φίλος;
- Σε ποιον στίχο φαίνεται η απόσταση που υπάρχει μεταξύ του ποιητικού υποκειμένου και του φίλου του;
- Σε τι μπορεί να διαφέρουν; Μην ξεχνάτε ότι ο ποιητής είναι Έλληνας.
- Σε τι μοιάζουν, παρ' όλες τις διαφορές;
- Τι ζητάει το ποιητικό υποκείμενο από τον φίλο του;
- Γιατί το ποιητικό υποκείμενο ζητάει από τον φίλο του να του δώσει το χέρι του;
- Γιατί το ποιητικό υποκείμενο ζητάει από τον φίλο του να του δώσει και τα δυο του χέρια;

2. Να γράψετε εδώ τους στίχους στους οποίους εντοπίζετε μεταφορές. Ποια είναι η λειτουργία τους στο ποίημα;

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ποιον τίτλο θα επιλέγατε για το συγκεκριμένο ποίημα;

4. Συνεργαστείτε για να συμπληρώσετε τα κενά στο ποίημα. Να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας.

Κάτω από τα πόδια που πατώ,
στην άλλη άκρη της σφαίρας βρίσκεσαι,

Ο ήλιος σας ανατέλλει,
όταν σε μας το φεγγάρι.
Δώσ' μου το χέρι σου

μέσα στ..... της γης να ενωθούμε.
Να φτιάξουμε τον άξονα της γης,
να φτιάξουμε τον άξονα τ.....,

να στριφογυρίζει η σφαίρα,
να στριφογυρίζει ο κόσμος
με μια δύναμη, με μια έλξη,
που λένε γαλήνη,
που τη λένε ειρήνη.

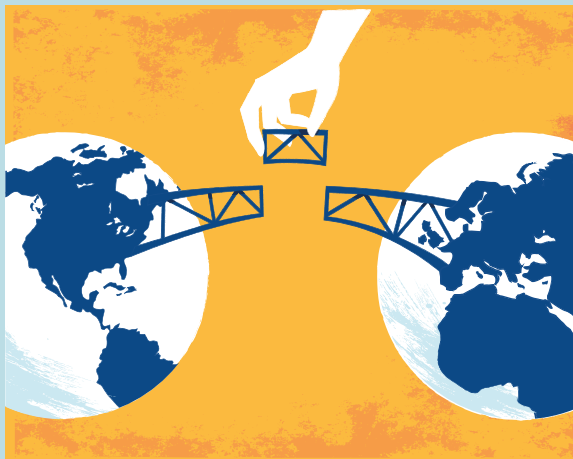
Έπειτα δώσ' μου και τα δυο
ν' αγκαλιάσουμε τ.....,

ν' αγκαλιάσουμε τον Πλανήτη
να το Θεό.

5. Αν φανταστούμε μια γέφυρα να ενώνει την Ελλάδα με τον τόπο όπου βρίσκεται ο φίλος του ποιητικού υποκειμένου (και όλους του μακρινούς τόπους και τους ανθρώπους τους) να συζητήσετε μεταξύ σας και να γράψετε:

- πάνω στη γέφυρα λέξεις και φράσεις που με το σημαινόμενό τους «ενώνουν» τους ανθρώπους,
- δεξιά και αριστερά της γέφυρας λέξεις και φράσεις που με το σημαινόμενό τους «χωρίζουν» τους ανθρώπους.

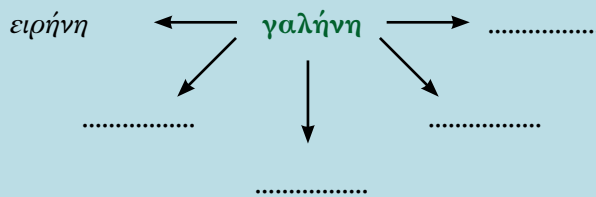
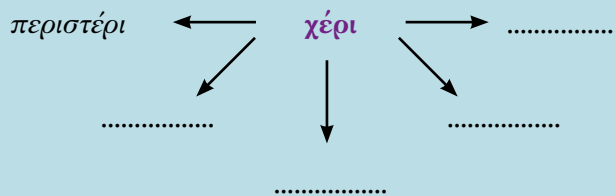
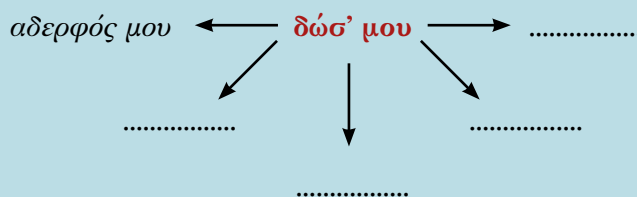
.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

6. Να γράψετε δίπλα από κάθε μία από τις λέξεις που έχουμε επιλέξει από το ποίημα και άλλες που να έχουν νοηματική συγγένεια και να κάνουν ομοιοκαταληξία.

Πρόσθετο ψηφιακό υλικό ενότητας

Στις σελίδες 74 και 75 θα βρείτε επιπλέον ψηφιακό υλικό (εικόνες, ασκήσεις, δραστηριότητες) για τα κείμενα της ενότητας «Εγώ, ο Άλλος (φιλία - αγάπη - αλτρουισμός - ξενοφοβία)».

Δε σε λυπάμαι

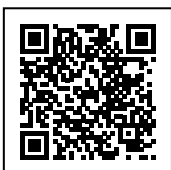
<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40689>

Γάντι σε ξύλινο χέρι

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39980>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39990>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40708>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40729>

Ό μικρός Σουκρής

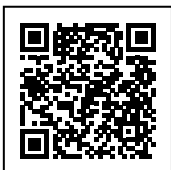

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40685>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39978>

Το δέντρο βλέπει

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39988>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39968>

Η κοιλάδα με τους ροδώνες

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39981>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39971>

Η μπαλάντα του μετανάστη

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40715>

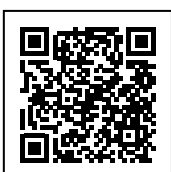
<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40681>

Ο Κωνσταντής

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40694>

Το αγόρι στο δωρείο

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39989>

Από τα παιδικά μου χρόνια

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40730>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39975>

Δώσ' μου το χέρι σου

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39985>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39984>

Φαντασία, περιπέτεια και παιχνίδι

Στη δεύτερη Ενότητα περιλαμβάνονται δώδεκα (12) λογοτεχνικά κείμενα, πεζά και ποιητικά, που πραγματεύονται τα θέματα: **Φαντασία, περιπέτεια και παιχνίδι.**

λέξεις κλειδιά: φαντασία, πραγματικότητα, μυθοπλασία, δημιουργικότητα, όνειρα, προσδοκίες

- Πώς ορίζεις τη φαντασία και την περιπέτεια μέσα από τις δικές σου εμπειρίες;
- Πώς νομίζεις ότι συνδέονται το παιχνίδι, η φαντασία και η περιπέτεια;
- Πώς νομίζεις ότι η λογοτεχνία μάς βοηθάει να φανταστούμε, να παίξουμε ή να ζήσουμε μια περιπέτεια;

Απαντήσεις θα βρείτε μελετώντας τα κείμενα και το ένα αυτοτελές λογοτεχνικό έργο της ενότητας αυτής. Θα γνωρίσετε, θα συγκινηθείτε, θα συζητήσετε και θα εκφραστείτε για τη φαντασία που μεταμορφώνει τον κόσμο/τη φύση (Το φεγγαράκι απόψε...), που εμπνέει περιπέτειες (Κοστέλο), που σκηνοθετεί ταξίδια μαγικά σε κόσμους πραγματικών και φανταστικών και συναντήσεις με μοναδικούς ήρωες (Ο μικρός πρίγκιπας, Ο παράξενος πραματευτής, Η Μάγια), που μας συστήνει τον γοητευτικό ψηφιακό κόσμο (Ο τελευταίος άνθρωπος 00000100, Θωμάς Q. Bit Ταξιδιώτης στο κάτοπτρο του χρόνου), που φέρνει το παρελθόν στις αναμνήσεις και στα όνειρα/τις προσδοκίες των ανθρώπων (Στη στάση), που δημιουργεί ήρωες οι οποίοι δρουν σε συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους (Ο Σίφουνας), που τροφοδοτεί τη μυθοπλασία με σενάρια περιπετειών και δράσεων στον σύγχρονο κόσμο (Το επόμενο πρωί, Η νύχτα των φαντασμάτων), που κάνει το παιχνίδι περιπέτεια και την περιπέτεια παιχνίδι (Ο δησαυρός της Βαγιάς).

Ο Αλβέρτος Αϊνστάιν είπε πως «η λογική μάς πάει από το Α στο Β, ενώ η φαντασία θα μας πάει παντού». Συμφωνούμε, ως ομάδα συγγραφής του βιβλίου, με αυτήν την άποψη. Μετά τη μελέτη των κειμένων της ενότητας και την εμπλοκή σας στις δραστηριότητες που προτείνουμε, πιστεύουμε πως θα υιοθετήσετε τον ορισμό της ως ισότιμου μέλους μιας οικογένειας λέξεων/εννοιών όπως είναι η έμπνευση, η διαίσθηση, η δημιουργία ιδεών, η δημιουργική σκέψη, που συνιστούν ικανότητες της ανθρώπινης νόησης και εμπνέουν το παιχνίδι με τη λογική, δημιουργώντας διαρκώς ευκαιρίες για νέες περιπέτειες. Θα ταξιδέψετε στον «άλλο» κόσμο της φαντασίας, της περιπέτειας και του παιχνιδιού και θα διαπιστώσετε πως ένα έργο φανταστικής λογοτεχνίας μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο διασκέδασης, αλλά και να σας προβληματίσει για ποικίλα θέματα, σχέσεις, αντιδράσεις και συμπεριφορές που συναντώνται και στον κόσμο της πραγματικότητας.

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/44098>

Το φεγγαράκι απόψε...

Το φεγγαράκι απόψε στο γιαλό
θα πέσει, ένα βαρύ μαργαριτάρι.
Κι απάνω μου θα παίζει το τρελό
τρελό φεγγάρι.

Όλο θα σπάει το κύμα ρουμπινί
στα πόδια μου σκορπίζοντας αστέρια.
Οι παλάμες μου θα 'χουνε γενεί
δυο περιστέρια·

Θ' ανεθούν –ασημένια δυο πουλιά–,
με φεγγάρι –δυο κούπες– θα γεμίζουν,
με φεγγάρι τους ώμους, τα μαλλιά
θα μου ραντίζουν.

Το πέλαγο χρυσάφι αναλυτό.
Θαβάλω τ' όνειρό μου σε καΐκι
ν' αρμενίσει. Διαμάντι θα πατώ
λαμπρό χαλίκι.

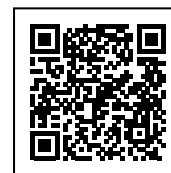
Το γύρω φως ως θαν τη διαπερνά,
η καρδιά μου βαρύ μαργαριτάρι.
Και θα γελώ. Και δε να κλαίω... Και νά,
νά το φεγγάρι!

Κώστας Καρυωτάκης, (1896-1928), Τρίπολη, Ελλάδα
«Νηπενθή» (ποιητική συλλογή)

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4258>

«Ανοικτοί αρχαιολογικοί χώροι και
μουσεία – “μικρά πανσέληνος” το
Δεκαπενταύγουστο», 2019,
στο: <http://s.atcite.com/ZKfM110h>

Δραστηριότητες

1. Να εντοπίσετε τους στίχους που ομοιοκαταληκτούν. Τι είδους ομοιοκαταληξία χρησιμοποιείται στο ποίημα (Γλωσσάρι, σ. 76); Ποια είναι, κατά την άποψή σας, η λειτουργικότητά της στην ανάγνωση;

2. Ποια συναισθήματα σας προκαλούν οι δύο τελευταίοι στίχοι; Γιατί;

3. Γιατί ο ποιητής επέλεξε το φεγγάρι για να εκφράσει τα συναισθήματά του;

4. Στο ποίημα περιγράφει μοναδικά το φεγγάρι. Από πού, νομίζετε, ότι το βλέπει;

5. Να υπογραμμίσετε στο κείμενο τις παρομοιώσεις και τις λέξεις που αποδίδουν χρώματα στο φεγγάρι. Σε μία παράγραφο να το περιγράψετε μέσα από τα μάτια του ποιητή.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Διαβάστε και το ποίημα της Ρούλας Σκούταρη
«**Το κόκκινο φεγγάρι**»

Στην αύρα του καλοκαιριού
Στης θάλασσας το χάδι
Λαμπιόνια παιχνιδίζανε
Τη νύχτα χαιρετίζανε
Και μέσα από το πέλαγος
Ολοκόκκινο ανέτειλε το φεγγάρι.

και ακούστε το τραγούδι «**Το φεγγάρι**» από την Τάνια Τσανακλίδου, στο: <https://youtu.be/N3NwBZHIF28>. Οι στίχοι είναι του Φώντα Λάδη και η μουσική του Μάριου Τόκα.

5.α. Μπορείτε να εμπλουτίσετε την περιγραφή με εικόνες και από το ποίημα «*Το κόκκινο φεγγάρι*» και το τραγούδι «*Το φεγγάρι*»;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.β. Τι θα λέγατε να προσθέτατε και δικές σας εικόνες και σκέψεις για το φεγγάρι;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο ποιήματα και τραγούδια για το φεγγάρι. Να επιλέξετε από αυτά όσα μιλούν για την πανσέληνο. Βρείτε και σχετικές λαϊκές παραδόσεις. Διαπιστώνετε ομοιότητες;

7. Να δείτε με προσοχή τους πίνακες ζωγραφικής. Να επιλέξετε στίχους από ποιήματα για το φεγγάρι που να ταιριάζουν με αυτούς και να τους γράψετε στη δεξιά στήλη. Να σημειώσετε και τα συναισθήματα που σας δημιουργούν ο πίνακας και ο στίχος που τον συνοδεύει.

Έτσι θα δημιουργήσετε ένα άλμπουμ αφιερωμένο στο φεγγάρι.

Vincent Van Gogh, “White House at Night”, 1890, στο: <https://tvxs.gr/tvxs-epiloges/14-megaloi-zografoi-apotheonoy-n-tin-panselino/>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Edvard Munch, “Moon Light”, 1895, στο: <https://tvxs.gr/tvxs-epiloges/14-megaloi-zografoi-apotheonoy-n-tin-panselino/>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Γιάννης Μόραλης, «Πανσέληνος»,
στο: <https://www.cnn.gr/style/politismos/story/312939/h-panselinos-toy-gianni-morali-polithike-gia-639-125-eyro-se-dimoprasia-sto-parisi>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

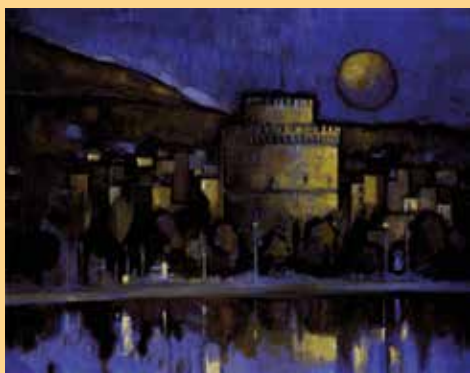
.....

.....

.....

.....

.....

Γιάννης Σταύρου, «Θεσσαλονίκη με φεγγάρι», 2017, στο: https://yannisstavrou.blogspot.com/2017/09/blog-post_6.html

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Διαβάστε το ποίημα «*Μια νύχτα της πανσέληνου*» του ουκρανού ποιητή Αντρέι Αλεξάνδροβιτς Μπελέτσκι.

Κοροκονδάμη. Τι είναι αυτό το όνομα;
Κοροκονδάμη.
Ακούω μια φωνή που λέει ακριβώς αυτό:
Κοροκονδάμη.
Μια πολίχνη σ' ένα νησάκι στην παραλία του
Βοσπόρου της Κιμμερίας.
Κοροκονδάμη... Σαν το ακούω
και βλέπω τη νύχτα της πανσελήνου
τους κίονες του ολόασπρου ναού
και νομίζω πως ήταν ο ναός της Αφροδίτης
που οι άποικοι το έλεγαν της Απατούρου
Αφροδίτης.
Μου φαίνεται ότι βλέπω ένα ζευγάρι νεαρό
με τα ιμάτιά τους λευκά
να περπατούν σιγά σιγά
και εξετάζουν το αντίφεγγο του υψηλού φωτός
στα σιγανά νερά
είναι ζευγάρι ελληνικό και μονιασμένο.
Κοροκονδάμη. Το όνομα βαρβαρικό
μπορεί να ήταν των βαρβάρων της
παραδαλάσσιας Σινδικής
εκεί ερχόντουσαν οι Σίνδοι να μάθουν τα στοιχεία
του ελληνισμού
και έβλεπαν το Αφροδίσιο με το ομοίωμα της
παντοδύναμης θεάς.
το θαύμαζαν και το προσκυνούσαν
παρόλο που δεν γνώριζαν ακόμη τους
αξιοθαύμαστους ναούς
που ήταν πέραν του πορθμού των Κιμμερίων
εκείνης της φυλής που εντελώς
εξαφανίστηκε από τα χρονικά της ιστορίας.
Ξαναθυμάμαι τη νύχτα της πανσέληνου
ακούοντας αυτό το πεντασύλλαβο Κοροκονδάμη
καταλαβαίνω πως δεν θα μάθουμε ποτέ
τι θα μπορούσε να έλεγε αυτό το όνομα
Κοροκονδάμη
που μέχρι τώρα ακούεται ακόμη
και μας θυμίζει τη μεγαλοπρέπεια του κράτους των
Βοσπορικών.
Εξαφανίστηκε και το νησί και η πολίχνη
μα η θεά της νύχτας λάμπει
με το φως του αδελφού της.
Γιατί επίμονα ακούεται αυτό το όνομα Κοροκονδάμη;

Σάμπως να περιέχει ηχηρό μαγνήτη μέσα του.
Ακούεται Κοροκονδάμη και βλέπω το ναό της
Αφροδίτης.

Φανταστείτε τον Μπελέτски να συζητά κάτω από την πανσέληνο με τον Καρυωτάκη.
Αποφασίζουν να γράψουν για το φεγγάρι χαϊκού*. Βοηθήστε τους.

Σημείωση: να χρησιμοποιήσετε λέξεις από τα δύο ποιήματα. Αν καταφέ-
ρετε να γράψετε ένα χαϊκού για την Κοροκονδάμη*, σίγουρα η Αφροδίτη
θα είναι χαρούμενη που δεν λησμονήθηκε.

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/17939>

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

Παράδειγμα

ιστορία και φαντασία

Σε γυμνά κλαδιά
φεγγάρι ασημένιο:
Κοροκονδάμη

Μαρία Δημάση, 2024

*χαϊκού: είναι ιαπωνική ποιητική μορφή. Η φόρμα είναι τρεις στίχοι με 5-7-5 συλλαβές (συνολικά 17). Το περιεχόμενο αφορά τη φύση και δίνονται στοιχεία για την εποχή όπου γίνονται όσα αναφέρονται.

(Πληροφορίες για τα χαϊκού μπορείτε να βρείτε στις ιστοσελίδες:

– https://photodentro.edu.gr/photodentro/chaikou_pidx0051806/

– <https://www.grafein.gr/ti-einai-to-chaikoy/>).

Κοστέλο

Αύγουστος του 1970. Βρέθηκα σ' ένα νησί του Αιγαίου, νησί ηφαιστιογενές, άγονο, αραιοκατοικημένο, σκέτος βράχος στη θάλασσα. Διέδτε ένα μεταλλείο που έβγαζε πυρίτη. Εκεί απασχολούνταν και οι λιγστοί κάτοικοί του. Το πλοίο που μ' έφερε στο νησί με άφησε για λίγες ώρες στην παραλία, αλλά οι ώρες έγιναν μέρες και οι μέρες μήνες, ούτε μπορώ να υπολογίσω πόσο έμεινα εδώ. Μόλις είχα θγει από μια διαλυμένη σχέση και προσπαδούσα να ξανακολλήσω τα κομμάτια μου, να γιατρέψω τις πληγές μου ταξιδεύοντας – η θάλασσα έχει ιαματική δύναμη. Πάντα το πίστευα αυτό.

Όταν κατέβηκα απ' το καράβι, συνειδητοποίησα ότι ήμουν η μόνη απ' τους επιβάτες που αποβιβάστηκε, αν εξαιρέσεις δυο - τρεις ντόπιους που επέστρεφαν στο νησί τους. Στην παραλία διέκρινα ένα καφενείο, όπου έσπευσα αμέσως γιατί ο αυγουσιτιάτικος ήλιος χτυπούσε κατακέφαλα. Ζήτησα ένα ποτήρι παγωμένο νερό κι ένα καφέ. Ο καφετζής, ένας ψηλός, οστεώδης άντρας με γερακίσια μύτη μου σέρβιρε τον καφέ σιωπηλός. Οι υπόλοιποι θαμώνες στράφηκαν προς στο μέρος μου, με περιεργάστηκαν, με ζύγισαν και ξανάσκυψαν ανέκφραστοι στα χαρτιά τους. Ο καφετζής έπιασε μια σκούπα κι άρχισε να σκουπίζει. Ξαφνικά κοντοστάθηκε και κοίταξε απ' το παράθυρο.

– Ο Κοστέλο, είπε. Νάτος, έρχεται.

Γύρισα το κεφάλι μου και αντίκρυσσα ένα γλάρο να εισβάλλει απ' το παράθυρο και να προσγειώνεται σ' ένα τραπεζάκι. Η παρουσία του άλλαξε αμέσως τη διάθεση των αντρών. Τα πρόσωπά τους ζώηρεψαν. Τα ντεσιμπέλ ανέβηκαν. Όλοι έσπευσαν να προσφέρουν κάτι στο πουλί.

– Να, έλα, φώναξαν. Έλα, Κοστέλο, έκοβαν κομμάτια ψωμί και σαρδέλα και τα πετούσαν μπροστά του. Εκείνος περπατούσε ανάμεσά τους, έτρωγε απ' τα χέρια τους, τσιμπούσε από τα πιάτα τους κι έπινε απ' το νερό τους.

Παρακολουθούσα εκστασιασμένη το θέαμα, πρωτόγνωρο για μένα που είμαι άνθρωπος της πόλης. Ο καφετζής με πλησίασε χαμογελώντας και μου εξήγησε ότι ο γλάρος ήταν τακτικός θαμώνας του καφενείου.

– Έρχεται κάθε μέρα και τρώει, μου είπε. Του δώσαμε και όνομα, Κοστέλο. Είναι η μασκότ μας. Μας έχει συνηθίσει, αλλά κι εμείς τον συνηθίσαμε. Πλησίασα κι εγώ στο τραπέζι. Έκοψα ένα κομμάτι ψωμί και τάισα τον γλάρο. Με κοίταξε μ' ένα οξύτατο βλέμμα, σχεδόν ανθρώπινο και μετά έσκυψε στη χούφτα μου και άρχισε να τσιμπολογάει ψίχου-

InScience, «Λαίμαργοι γλάροι ζηλεύουν αυτό που τρώνε οι άνθρωποι», 2023, στο: <https://www.in.gr/2023/05/29/in-science/perivallon-b-science/laimargoi-glaroi-zileyoun-ayto-pou-trone-oi-anthropoi/>

λα. Στη συνέχεια έκανε ένα γύρο μέσα στο χώρο και όρμησε στο παράθυρο. Τον είδα να φτεροκοπάει κρώζοντας πάνω απ' τη θάλασσα και να χάνεται στη γραμμή του ορίζοντα. Τον ζήλεψα, γιατί απολάμβανε την αγάπη των ντόπιων. Θα 'θελα κι εγώ να τσιμπάω ψί-

Τ. Αδαμακόπουλος, «Ο Καστανοκέφαλος Γλάρος», στο: https://www.topoguide.gr/nature/fauna/birds/Birds_Chroicocephalus_ridibundus.php

χουλα απ' την αγάπη των ανθρώπων, αλλά δεν στάθηκα τυχερή σ' αυτό.

Είχα τρεις ώρες μέχρι να ξανάρθει το πλοίο και σκέφτηκα να κάνω μια βόλτα στο νησί. Οι άνδρες του καφενείου μου πρότειναν να επισκεφτώ μια σπηλιά με σταλακτίτες που βρισκόταν έξω απ' το χωριό και ξεκίνησα αμέσως. Η θάλασσα γύρω μου σκούρα, βάδαινε απότομα. Πέτρινοι όγκοι ξεπρόβαλαν μέσα απ' το νερό. Το μεταλλείο έχασκε σαν κήτος με ανοιγμένο στόμα μπροστά στο πέλαγος. Λίγα σκόρπια παραπήγματα ήταν διάσπαρτα στους βράχους. Εξυπηρετούσαν

τις ανάγκες του μεταλλείου, ενώ μια λεπτή σκόνη απλωνόταν παντού. Σκέφτηκα ότι μόνο η μεγάλη ένδεια θα μπορούσε να σε κρατήσει σ' αυτό τον άσπλαχνο τόπο, καθώς ήταν γνωστές οι καταστροφικές συνέπειες του μεταλλείου στην ανθρώπινη υγεία.

Σήκωσα το κεφάλι μου και είδα τον ουρανό να φλέγεται και τα τοπία να λιώνουν μέσα στους υδρατμούς. Οι γλάροι είχαν καθίσει στα βράχια. Κάπου εκεί ανάμεσά τους πρέπει να βρισκόταν και ο Κοστέλο, αναλογίστηκα. Προχωρώντας ακόμα περισσότερο ανακάλυψα ότι αυτή η πλευρά του νησιού διέθετε λίγη βλάστηση. Τα σπιτάκια ήταν άσπρα με μπλε παράθυρα και κήπους με κληματαριές και λουλούδια. Μια μικρή εκκλησία ξεχώριζε ανάμεσά τους.

Κάθισα κάτω από ένα δέντρο για να πάρω μια ανάσα κι έριξα μια ματιά στη γραμμή του ορίζοντα. Θυμήθηκα τον Σαμ που μόλις είχε παντρευτεί, τον Σαμ που απολάμβανε τώρα τον δικό του παράδεισο, απ' τον οποίο εγώ είχα εξοριστεί. Κι όμως επέμενα να τον δέλω, να τον σκέφτομαι, είχα εδιστεί στην οδύνη της απόρριψής του, όπως εδίξεσαι στα δηλητήρια. Τα βάζεις στο αίμα σου, στον οργανισμό σου, τα συνηθίζεις, σου τρώνε σιγά - σιγά τα σωδικά, σε εξοντώνουν... Αναστέναξα και ξαναπήρα το δρόμο για την ακτή. Είχε ήδη αρχίσει να φαίνεται η είσοδος της σπηλιάς κι ένας φάρος πάνω σε μια μικρή βραχώδη χερσόνησο. Έφτασα στη σπηλιά παραπατώντας στις πέτρες. Από το άνοιγμα διακρίνονταν οι σταλακτίτες σε συμπλέγματα με φαιόχρωμα και κοκκινωπά πετρώματα. Οι στοές άνοιγαν σε πλατείες με σταλακτίτες που σχημάτιζαν φαντασμαγορικά σχέδια από περίτεχνα σμιλεμένη πέτρα.

Ένωσα σα να βρισκόμουν σε ένα μουσείο μοντέρνας γλυπτικής. Τι πιο μοντέρνο και ταυτόχρονα διαχρονικό απ' τις επινοήσεις της Φύσης. Στη στροφή μιας στοάς που φωτιζόταν ελάχιστα, σκόνταψα, γλίστρησα, ταλαντεύτηκα και έπεσα κάτω. Κάποιες πέτρες μετακινήθηκαν κι άρχισαν να κατρακυλούν παρασέρνοντας κι εμένα μαζί τους. Κατρακυλούσα σ' ένα λαγούμι, στον πάτο του οποίου κατέληξα σπάζοντας το πόδι και κάποια απ' τα πλευρά μου. Προσπάθησα να σηκωθώ, αλλά ένωσα τον πόνο να με σουβλίζει και σωριάστηκα πάλι. Δεν μπορούσα να σταθώ στα πόδια μου. Απελπίστηκα. Μια λύση ήταν

να συρδῶ στο ἔδαφος και να προσπαθῶ να βγω απ' τη σπηλιά, ὅμως αυτό προϋπέθετε την δυνατότητα να σκαρφαλώσω στο επάνω επίπεδο. Το ἄλλο να αρχίσω να φωνάζω, μήπως μ' ακούσει κανείς. Το δεύτερο μου φάνηκε πιο αποτελεσματικό. Ἄρχισα να καλῶ σε βοήθεια μ' ὅλη μου τη δύναμη, αλλά απ' ὅ,τι φάνηκε, ἤμουν ἡ μόνη που ἀκούγα τη φωνή μου. Οι ὥρες περνούσαν, οι πόνοι δυνάμωναν, το πόδι μου εἶχε μελανιάσει και ἡ αντοχή μου σωνόταν.

Ενός κακοῦ μύρια ἔπονται, σκέφτηκα κι ἐνίωσα να με εγκαταλείπουν ξαφνικά οι δυνάμεις μου, ἐκλείσα τα μάτια μου και θυδίστηκα σ' ἓνα παράξενο λήθαργο. Δεν ξέρω πόσες ὥρες ἔμεινα μέσα στη σπηλιά. Ὅταν ζύπνησα, σήκωσα με κόπο το κεφάλι μου και διέκρινα ἓναν ἄντρα με μια λάμπα να με πλησιάζει.

– Τι ἐπάδες; Πῶς βρέθηκες ἐδῶ; Με ρώτησε. Χτύπησες;

– Μάλλον, ψιδύρισα με ανακούφιση καθώς ἀντίκρυξα ἐπιτέλους ἓναν ἄνθρωπο.

Εκεῖνος ἐσκυψε και με πήρε στα χέρια του. Με ἀνέβασε δρασκελώντας τις πέτρες και φτάσαμε στο πάνω μέρος του σπηλαίου. Ἴσως να ἦταν ἄγγελος που κατέβηκε απ' τον ουρανό, σκέφτηκα. Ἐνας ὀμορφος ἄγγελος με καστανόξανθα μαλλιά και ζεστά μάτια που ἦρθε για να με σώσει. Ο ἄντρας μ' ἐβγαλε γρήγορα απ' τη σπηλιά –φαινόταν ἐξοικειωμένος με το μέρος– με ἀκούμπησε στην ἀμμουδιά και κάθισε δίπλα μου. Εἶχε νυχτώσει. Ο ουρανός ἦταν φωταγωγημένος απ' τα ἀστέρια. Ἡ ἀτμόσφαιρα μαγνητική.

– Ο Θεός σ' ἐστειλε, του εἶπα. Εἶχα χάσει τις ἐλπίδες μου. Κι οὔτε κανείς θα με ἀναζητούσε. Δεν ξέρω κανένα σ' αυτό τον τόπο. Ἐνα ἀχνό χαμόγελο φάνηκε στα χεῖλη του. Ἐφερε το χέρι του στον ὦμο μου και με ἀγκάλιασε. Αἰσθάνθηκα ευφορία, παρόλο που πονούσα πολύ. Το κατάλαβε. Μείναμε ἔτσι ἀγκαλιασμένοι για ὥρα.

– Το πόδι σου εἶχε μελανιάσει, παρατήρησε. Θα δω τι μπορῶ να κάνω γι' αυτό. Δεν ὑπάρχει γιατρός στο νησί.

Γύρισε το κεφάλι του και με κοίταξε βαθιά στα μάτια.

– Το ὄνομά σου; ρώτησε.

– Λυδία. Το δικό σου;

– Κοστέλο.

Ρίγη με διαπέρασαν. Του εἶπα ὅτι το ὄνομα αυτό το ἀκούσα, ὅταν πρωτοπάτησα το πόδι μου στο νησί, μόνο που ἦταν το ὄνομα ενός γλάρου. Κι ἐκεῖνος μου ἀπάντησε χαμογελώντας ὅτι δεν εἶχα πέσει ἐξω, ἦταν πράγματι ο γλάρος. Καμιά φορά μεταμορφωνόταν σε ἄνθρωπο, ὅταν οι συνθήκες το ἀπαιτούσαν. Ὑστερα μου ἐξήγησε σοβαρός πως θα με πήγαινε στο σπιτάκι του φάρου, γιατί δεν ὑπῆρχαν ξενοδοχεῖα στο χωριό κι ἔπρεπε να μείνω κάποιες μέρες στο κρεβάτι. Το πλοῖο της γραμμῆς ἐρχόταν μια φορά την ἐβδομάδα.

Σμαρῶ Παυλοῦ, «*Το σπήλαιο της Ἀντιπάρου με τον παλαιότερο σταλακτίτη της Ευρώπης*», 2024, στο: <https://www.ertnews.gr/roi-idiseon/to-spilαιο-tis-antiparou-me-ton-palaiotero-stalaktiti-tis-eyropis/>

Το επόμενο θα αργούσε πολύ. Με σήκωσε πάλι στα χέρια του και με πήγε ως το φάρο, όπου υπήρχε ένα μικρό δωμάτιο μ' ένα σιδερένιο κρεβάτι, μια καρέκλα κι ένα τραπέζι σε μια γωνιά. Κρέμασε τη λάμπα στον τοίχο και με τακτοποίησε στο κρεβάτι. Έπειτα ανέβηκε από μια στριφογυριστή σκάλα και εμφανίστηκε πάλι κρατώντας μια γάτα κι ένα βαζάκι με αλοιφή. Την άπλωσε στο σπασμένο πόδι μου και το τύλιξε με τη γάτα. Με σκέπασε με ένα σεντόνι και με καληνύχτισε.

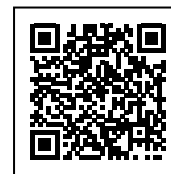
– Πού πας; Έκανα απορημένη.

– Οι γλάροι κοιμούνται στα βράχια, μου είπε γελώντας κι έκλεισε την πόρτα.

Δεν τον ξαναείδα από τότε. Την άλλη μέρα εμφανίστηκαν κάποιοι ντόπιοι και με μετέφεραν σ' ένα σπίτι στο χωριό. Έμεινα δυο μήνες εκεί μέχρι να γίνω καλά. Όταν περπάτησα πάλι, άρχισα να αναζητώ τον μυστηριώδη σωτήρα μου. Τον έψαξα παντού, αλλά δεν τον βρήκα. Και όταν διηγήθηκα στους ντόπιους το περιστατικό, με κοίταξαν χαμογελώντας συγκαταβατικά.

– Δεν έχουμε κανένα μ' αυτό το όνομα εδώ, μου είπαν. Όσο για τον γλάρο-Κοστέλο έχει καιρό να φανεί στο καφενείο. Ίσως να έφυγε για πάντα απ' το νησί.

Κατερίνα Καριζώνη, 1955-, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα
«Ιστορίες βιβλίων», 2023, σσ. 169-178

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4230>

τ **υ** περί... έργου

«Ένα προς ένα τα διηγήματα αυτού του τόμου –είκοσι τέσσερα στον αριθμό, όσα και τα γράμματα της ελληνικής αλφαβήτου– ανιχνεύουν τις διαφορετικές εκφράσεις της συνύπαρξής μας με τα βιβλία, διερευνούν τις αλληλεπιδράσεις της χάρτινης και της σάρκινης ζωής, τα σημεία εκείνα όπου ενώνεται η ανθρώπινη πράξη με την αναγνωστική εμπειρία.
[...]

Είκοσι τέσσερις Έλληνες συγγραφείς μάς αποκαλύπτουν ένα απολαυστικό βιβλιοφιλικό πανόραμα, μας ξεναγούν σε ένα βιβλίο για τα βιβλία και μας μούν στα μυστικά και στην τέρψη της ανάγνωσης.»

(από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <https://www.kastaniotis.com/978-960-03-5705-9-c.html>

Δραστηριότητες

1. Ποιο είναι το είδος του αφηγητή στο διήγημα (Γλωσσάρι, σ. 76);
2. Σε ποια σημεία του κειμένου εντοπίζετε στοιχεία που σας δημιουργούν την εντύπωση μυστηρίου ή παραμυθιού; Ποια είναι η συμβολή τους στην εξέλιξη της πλοκής;

3. Η εμφάνιση του άνδρα με το όνομα Κοστέλο συνδέεται με δύο από τους χώρους της αφήγησης: το σπήλαιο με τους σταλακτίτες και το σπίτι στον φάρο. Κατά την άποψή σας αυτή η επιλογή της συγγραφέα υποστηρίζει την αίσθηση του μυστηρίου: τελικά ποιος ήταν ο άντρας; Τι σχέση είχε με τον

γλάρο;

4. Να αναζητήσετε μύθους και παραδόσεις για τους γλάρους και τη σχέση τους με τον άνθρωπο. Στη συνέχεια να εντοπίσετε συνδέσεις με την υπόθεση του διηγήματος.

5. «[...] Το μεταλλείο έχασκε σαν κήτος με ανοιγμένο στόμα μπροστά στο πέλαγος. Λίγα σκόρπια παραπήγματα ήταν διάσπαρτα στους βράχους. Εξυπηρετούσαν τις ανάγκες του μεταλλείου, ενώ μια λεπτή σκόνη απλωνόταν παντού. Σκέφτηκα ότι μόνο η μεγάλη ένδεια θα μπορούσε να σε κρατήσει σ' αυτό τον άσπλαχνο τόπο, καθώς ήταν γνωστές οι καταστροφικές συνέπειες του μεταλλείου στην ανθρώπινη υγεία. [...]»

Να γράψετε ένα κείμενο 100-150 λέξεων στο οποίο να αναπτύσσετε το πρόβλημα που αναφέρεται στο απόσπασμα. Οι μεταφορές να αντικατασταθούν με προτάσεις στις οποίες θα χρησιμοποιήσετε τη γλώσσα κυριολεκτικά. Πώς αυτές οι αλλαγές επηρεάζουν το ύφος του κειμένου σας;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Με τις πληροφορίες που συλλέξατε στη δραστηριότητα 4 να δημιουργήσετε έναν αφιερωματικό τόμο για τον γλάρο, αξιοποιώντας πολυτροπικές συνδέσεις, σε ψηφιακή και έντυπη μορφή (Γλωσσάρι, σ. 76). Να τον αναρτήσετε στην ιστοσελίδα του σχολείου και να καταδέσετε στη σχολική βιβλιοθήκη το έντυπο υλικό.

7. Διαβάστε το ποίημα που ακολουθεί. Μπορείτε και να το ακούσετε μελοποιημένο από την ποιήτρια με τη φωνή του Μανώλη Λιδάκη, στο: <https://youtu.be/HIp-zIJpGsM> (7-10-2008).

Γλάρος

Έκανα τη μοναξιά μου
παραθύρι στα όνειρά μου
κι ήρθε κι έκατσε ένας γλάρος
και μου μίλησε με δάρρος.

Μου 'πε: κοίτα πώς πετάω
κι από τα ψηλά κοιτάω
έτσι είδα τα όνειρά σου
κι είμαι τώρα εδώ μπροστά σου.

Μου 'πε κι άλλα μου 'πε κι άλλα
ώσπου άρχισε ψιχάλα...
έλα, μου 'πε, πάμε τώρα
δε φοβόμαστε τη μπόρα...

Θα πετάξουμε παντού
έχω δύελλα στο νου
αστραπή μες στην καρδιά μου
ουρανό τα όνειρά μου.

Έκανα τη μοναξιά μου
παραθύρι στα όνειρά μου
κι ήρθε κι έκατσε ένας γλάρος
και μου μίλησε με δάρρος.

**Βάσω Αλαγιάννη, «...κι έφυγε αδόρυβα σαν γλάρος»,
στο: <http://s.atcite.com/uNLI6P581>**

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40724>

Φανταστείτε ότι οι συγγραφείς του διηγήματος και του ποιήματος συναντιούνται. Συζητούν για τους γλάρους και ειδικότερα για τον Κοστέλο.

Μπορείτε να τις βοηθήσετε να γράψουν μια μικρή «τριγωνική»* ιστορία στην οποία να πρωταγωνιστούν άνθρωποι και γλάροι;

Το παράδειγμα θα σας βοηθήσει:

Κοστέλο
γλάρος κοινωνικός
κάτοικος αιγιώτικου νησιού
κοιτάει, αγαπάει, χαίρεται, πετάει
για ανθρώπους και ρύπανση ανησυχεί.
Έγινε άνθρωπος ή πέταξε τελικά αλλού;

Μαρία Δημάση, 2024

(με βάση το διήγημα που διαβάσατε)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

* Οδηγίες συγγραφής

Καταγράφουμε τα κύρια σημεία της ιστορίας που θέλουμε να γράψουμε σε έξι γραμμές σε τρίγωνο, ως εξής:

- μια λέξη με το όνομα του κεντρικού ήρωα,
- δύο λέξεις για την περιγραφή του ήρωα (επίθετα),
- τρεις λέξεις για τον χώρο όπου εξελίσσεται η ιστορίας (ουσιαστικά),
- τέσσερις λέξεις που να περιγράφουν τον ρόλο του ήρωα (ρήματα),
- πέντε λέξεις που να περιγράφουν τις δυσκολίες του ήρωα και
- έξι λέξεις που να περιγράφουν πώς πέτυχε τον σκοπό του ο ήρωας.

(Μ. Στυλιανού, «**Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής**», 2010, σ. 15, στο: <https://blogs.sch.gr/mkoumanakou/files/2021/02/Marios-Stylianou-creative-writing-1.pdf>).

Ο μικρός πρίγκιπας (απόσπασμα)

XV

Ο έκτος πλανήτης ήταν δέκα φορές πιο μεγάλος απ' τον προηγούμενο. Τον κατοικούσε ένας γεράκος που έγραφε χοντρά βιβλία.

– Μπα! Να ένας εξερευνητής! φώναξε όταν είδε το μικρό πρίγκιπα.

Ο μικρός πρίγκιπας κάθισε κοντά στο τραπέζι, λίγο λαχανιασμένος. Είχε κιόλας ταξιδέψει τόσο πολύ!

– Από πού έρχεσαι; τον ρώτησε ο γεράκος.

– Τι είναι αυτό το χοντρό βιβλίο; είπε ο μικρός πρίγκιπας. Τι κάνετε εδώ;

– Είμαι γεωγράφος, είπε ο γεράκος.

– Τι θα πει γεωγράφος;

– Είν' ένας επιστήμονας που ξέρει πού βρίσκονται οι θάλασσες, τα ποτάμια, οι πόλεις, τα βουνά και οι έρημοι.

– Αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον, είπε ο μικρός πρίγκιπας. Αυτό είναι, επιτέλους, πραγματικό επάγγελμα! Κι έριξε μια ματιά γύρω του, στον πλανήτη του γεωγράφου. Δεν είχε δει ποτέ του μέχρι τώρα έναν πλανήτη τόσο μεγάλοπρεπο.

Αντουάν Ντε Σεντ-Εξιπερί, «Ο μικρός πρίγκιπας», 1984

– Πολύ όμορφος ο πλανήτης σας. Έχετε ωκεανούς;

– Δεν μπορώ να το ξέρω αυτό, είπε ο γεωγράφος.

– Αχ! (Ο μικρός πρίγκιπας είχε απογοητευτεί). Και βουνά;

– Δεν μπορώ να το ξέρω, είπε ο γεωγράφος.

– Και πόλεις, και ποτάμια, κι ερήμους;

– Ούτε αυτό μπορώ να το ξέρω, είπε ο γεωγράφος.

– Μα είστε γεωγράφος!

– Ακριβώς, είπε ο γεωγράφος, μα δεν είμαι εξερευνητής. Δεν υπάρχουν καθόλου

εξερευνητές εδώ. Δεν είναι ο γεωγράφος που θα βγει να μετρήσει πόλεις, ποτάμια, βουνά, θάλασσες, ωκεανούς κι ερήμους. Ο γεωγράφος είναι πολύ σπουδαίος άνθρωπος και δεν μπορεί να τριγυρίζει εδώ κι εκεί. Δε φεύγει απ' το γραφείο του. Δέχεται όμως εκεί τους εξερευνητές. Τους ρωτάει, και σημειώνει τις παρατηρήσεις τους. Κι αν οι παρατηρήσεις κάποιου απ' αυτούς του φανούν ενδιαφέρουσες, τότε ο γεωγράφος κάνει μια έρευνα για την ηθική του εξερευνητή.

– Γιατί αυτό;

– Γιατί ένας ψεύτης εξερευνητής θα προκαλούσε καταστροφές στα γεωγραφικά βιβλία. Το ίδιο κι ένας εξερευνητής μπεκρής.

– Πώς αυτό; έκανε ο μικρός πρίγκιπας.

– Γιατί οι μεθυσμένοι τα βλέπουν διπλά. Και τότε ο γεωγράφος θα σημείωνε δυο βουνά εκεί που δεν υπάρχει παρά μονάχα ένα.

– Ξέρω κάποιον, είπε ο μικρός πρίγκιπας, που θα 'ταν πολύ κακός εξερευνητής.

– Μπορεί. Όταν λοιπόν η ηθική του εξερευνητή αποδειχτεί καλή, τότε γίνεται μια έρευνα πάνω στην ανακάλυψή του.

– Πάνε επί τόπου και βλέπουν;

– Όχι. Είναι μεγάλο μπλέξιμο. Απαιτούν όμως απ' τον εξερευνητή να φέρει αποδείξεις. Αν πρόκειται, λόγου χάρη, για την ανακάλυψη ενός μεγάλου βουνού, του ζητούν να φέρει από κει μεγάλες πέτρες.

Ο γεωγράφος συγκινήθηκε ξαφνικά.

– Εσύ όμως έρχεσαι από μακριά! Είσαι εξερευνητής! Θα μου περιγράψεις τον πλανήτη σου!

Κι ο γεωγράφος άνοιξε το βιβλίο του κι έξυσε το μολύβι του. Οι διηγήσεις των εξερευνητών γράφονται πρώτα με μολύβι. Όταν ο εξερευνητής φέρει τις απαιτούμενες αποδείξεις, τότε γράφονται με μελάνι.

– Λοιπόν; ρώτησε ο γεωγράφος.

– Ω! Ο πλανήτης

Rabia Alabay, «Το λουλούδι μου είναι εφήμερο... και τ' άφησα ολομόναχο στον πλανήτη μου!», 2016, στο: <http://s.atcite.com/TPRTExi9C>

μου, είπε ο μικρός πρίγκιπας, δεν έχει μεγάλο ενδιαφέρον – είναι πολύ μικρός. Έχω τρία ηφαίστεια. Δυο ενεργά, κι ένα σθησμένο. Μα δεν ξέρει κανείς ποτέ.

- Δεν ξέρει κανείς, είπε ο γεωγράφος.
- Έχω κι ένα λουλούδι.
- Δε σημειώνουμε τα λουλούδια, είπε ο γεωγράφος.
- Γιατί αυτό; Είναι το πιο όμορφο!
- Γιατί τα λουλούδια είναι εφήμερα.
- Και τι θα πει «εφήμερα;»

– Οι γεωγραφίες, είπε ο γεωγράφος, είναι τα πιο πολύτιμα απ' όλα τα βιβλία. Δεν παλιώνουν ποτέ. Είναι πολύ σπάνιο να στερέψει κάποιος ωκεανός. Γράφουμε πράγματα αιώνια.

– Μα τα σθησμένα ηφαίστεια μπορεί να ενεργοποιηθούν, τον έκοψε ο μικρός πρίγκιπας. Τι θα πει «εφήμερα;»

– Αν τα ηφαίστεια είναι σθησμένα ή ενεργά, για μας είναι το ίδιο, είπε ο γεωγράφος. Αυτό που έχει σημασία για μας, είναι το βουνό. Δεν αλλάζει ποτέ.

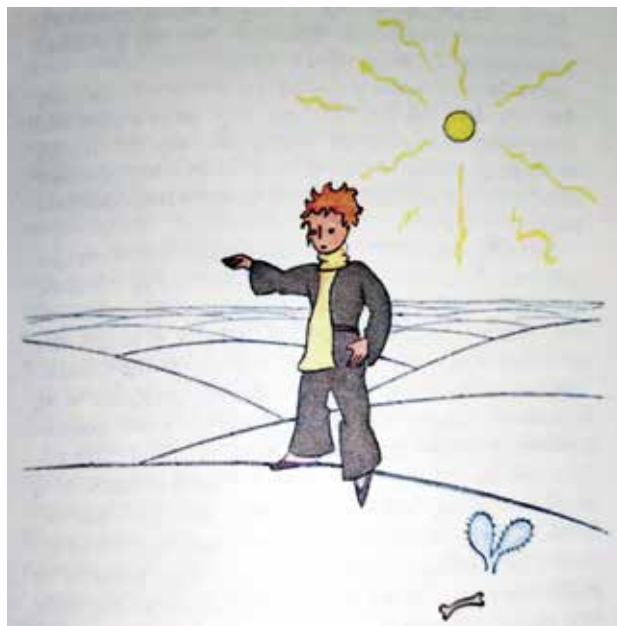
– Μα τι θα πει «εφήμερα;» ξανάπε ο μικρός πρίγκιπας, που σ' όλη του τη ζωή ποτέ δεν παρατούσε μια ερώτηση που είχε κάνει.

- Θα πει «κάτι που κινδυνεύει να χαθεί γρήγορα».
- Το λουλούδι μου κινδυνεύει να χαθεί γρήγορα;
- Και βέβαια.

«Το λουλούδι μου είναι εφήμερο», μονολόγησε ο μικρός πρίγκιπας, «και δεν έχει παρά τέσσερα αγκάδια για ν' αντιμετωπίσει τον κόσμο! Και τ' άφησα κι ολομόναχο στον πλανήτη μου!

Ήταν η πρώτη φορά που μετάνιωνε για κάτι. Ξαναβρήκε όμως το κουράγιο του.

- Τι με συμβουλευέτε να επισκεφτώ; ρώτησε.

Αντουάν Ντε Σεντ-Εξπερί, «Ο μικρός πρίγκιπας», 1984

– Τον πλανήτη Γη, του απάντησε ο γεωγράφος. Έχει καλή φήμη...
Κι ο μικρός πρίγκιπας έφυγε, με τη σκέψη στο λουλούδι του.

XVI

Ο έβδομος πλανήτης, ήταν λοιπόν η Γη.

Η Γη δεν είναι ένας οποιοσδήποτε πλανήτης! Υπάρχουν εκεί εκατόν έντεκα βασιλιάδες (χωρίς να ξεχνάμε, φυσικά, τους νέγρους βασιλιάδες), επτά χιλιάδες γεωγράφοι, εννιακόσιες χιλιάδες επιχειρηματίες, εφτάμισι εκατομμύρια μπεκρήδες, τριακόσια εκατομμύρια ματαιόδοξοι –δηλαδή δυο δισεκατομμύρια μεγάλοι πάνω - κάτω.

Για να σας δώσω μια ιδέα για τις διαστάσεις της Γης, θα σας πω ότι πριν απ' την ανακάλυψη του ηλεκτρισμού, έπρεπε να διατηρούν για τις έξι ηπειρούς, μια πραγματική στρατιά από τετρακόσιες εξήντα δύο χιλιάδες πεντακόσιους έντεκα φανοκόρους*.

Αν το δεις αυτό από λίγο πιο μακριά, σου κάνει μια υπέροχη εντύπωση. Οι κινήσεις αυτής της στρατιάς ήταν ρυθμισμένες σαν τις κινήσεις ενός μπαλέτου της όπερας. Πρώτα - πρώτα ερχόταν η σειρά των φανοκόρων της Νέας Ζηλανδίας και της Αυστραλίας. Ύστερα τούτοι 'δω, αφού άναβαν τα φανάρια τους, πηγαίνανε να κοιμηθούν. Έμπαιναν τότε στο χορό οι φανοκόροι της Κίνας και της Σιβηρίας. Μετά εξαφανίζονταν κι αυτοί στα παρασκήνια. Ερχόταν κατόπιν η σειρά των φανοκόρων της Αφρικής και της Ευρώπης. Μετά, των φανοκόρων της Νότιας Αμερικής. Κι ύστερα των φανοκόρων της Βόρειας Αμερικής. Και ποτέ δεν γελιόνταν για τη σειρά που έμπαιναν στη σκηνή. Ήταν κάτι το μεγαλειώδες.

Μόνο ο φανοκόρος του μοναδικού φαναριού του Βόρειου Πόλου κι ο συνάδελφός του τού μοναδικού φαναριού του Νότιου Πόλου περνούσαν αμέριμνη ζωή: δούλευαν όλες κι όλες δυο φορές το χρόνο.

Antoine de Saint-Exupéry (Αντουάν Ντε Σεντ-Εξιπερί), 1900-1944, Γαλλία

«Ο μικρός πρίγκιπας» (παραμύδι), 1943

Η έκδοση που χρησιμοποιήθηκε για την ελληνική γλώσσα είναι του 1984 (μετάφραση: Δημήτρης Ζορμπαλάς), σσ. 53-59

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4260>

τ
ε
περί... έργου

«Ένα απ' τα ωραιότερα βιβλία που γράφτηκαν ποτέ [...] Με απaráμιλλη χάρη και άπειρη τρυφερότητα, αγγίζει τις καρδιές μας και στέλνει, μέσ' απ' τ' αστέρια κατ τα λουλούδια του μύθου του, μεγάλα μηνύματα: “Τα μάτια δε βλέπουν. Πρέπει να βλέπεις με την καρδιά...”
(από το οπισθόφυλλο του βιβλίου, Εκδόσεις Ψυχογιός, 1984)

* Ο φανοκόρος ήταν ο άνθρωπος που άναβε τα φανάρια του δημοτικού φωτισμού. Από το τέλος του 18^{ου} αιώνα με τη διάδοση του φωταερίου και ειδικά στην Αθήνα από το 1857 με την ίδρυση του εργοστασίου φωταερίου σε συνεργασία με τη Γαλλική Εταιρεία, έγινε επιτακτική η ανάγκη για τον φωτισμό της πόλης. Κάθε βράδυ ο φανοκόρος φρόντιζε να ανάβουν οι δημοτικοί φανοστάτες των δρόμων, στο: <https://d.daskalosda.gr/?p=619>.

Δραστηριότητες

1. Στο πρώτο υποκεφάλαιο κυριαρχεί ο διάλογος ως αφηγηματικός τρόπος. Τι προσφέρει στο κείμενο;

2. Ο μικρός πρίγκιπας παρουσιάζεται να φέρεται με αφέλεια και περιέργεια, αλλά και με σοφία. Σε ποια σημεία του κειμένου που διαβάσατε εντοπίζονται αυτά τα διαφορετικά στοιχεία του χαρακτήρα του;

3. Να προτείνετε τίτλους για τα δύο υποκεφάλαια του αποσπάσματος και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

4. Ο γεωγράφος συμβούλεψε τον μικρό πρίγκηπα να επισκεφτεί τον πλανήτη Γη, γιατί «είχε καλή φήμη...». Ποια είναι η άποψή σας; Θα τον συμβουλευάτε το ίδιο, αν τον συναντούσατε σήμερα;

5. Ποιον ανθρώπινο τύπο αντιπροσωπεύει ο γεωγράφος με βάση τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας σε ένα κείμενο 40-50 λέξεων.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τις εκδόσεις και τις μεταφράσεις του έργου «**Ο μικρός Πρίγκιπας**» από το 1943 μέχρι σήμερα. Να εστιάσετε στις ελληνικές μεταφράσεις, η πρώτη από τις οποίες έγινε από τις εκδόσεις «**ΗΡΙΑΔΑΝΟΣ**» το 1968, από τον Στρατή Τσίρκα. Γιατί, κατά την άποψή σας, εκδίδεται και μεταφράζεται επί τόσες δεκαετίες;

7. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο φωτογραφίες σχετικές με τους πλανήτες και τον πλανήτη Γη και να «ζωντανέψετε» την εντυπωσιακή εικόνα των φανοκόρων σε μια φωτοϊστορία με το ανάλογο μουσικό χαλί, σύντομες λεξάντες και εφέ κίνησης. Μπορείτε να αξιοποιήσετε λογισμικά όπως το PhotoStory 3 (διατίθεται στο: <https://download.cnet.com/photo-story-3-for-windows/3000-125114-10339154.html>), το ClipChamp (διατίθεται στο: <https://clipchamp.com>) κ.ά.

8. Να επιλέξετε μία φωτογραφία από το διαδίκτυο που πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται στην περιγραφή του γεωγράφου και να δημιουργήσετε το ψηφιακό προφίλ του στο Fakebook. Να αξιοποιήσετε το εργαλείο που προσομοιώνει τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και διατίθεται στο: <https://www.classtools.net/FB/home-page>.

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40686>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40683>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40697>

Ο παράξενοςπραματευτής*

Μια και τούτο είναι το τελευταίο παραμύδι, σκέφτομαι πως ήρθε η ώρα να σας μιλήσω για τον παράξενο μικρόπραματευτή που μου 'πε όλα αυτά τα παραμύδια.

Ήταν στην αρχή αρχή, τότε που μάζευα τα παραμύδια. Τότε τον συνάντησα.

– Τι; Θαρρείς πως είναι εύκολο πράμα να μαζεύεις παραμύδια; μου είπε. Μπας και νομίζεις πως μπορείς να τα βρίσκεις στο δρόμο σαν τα δίφραγκα; Ή μήπως νομίζεις πως ανοίγεις ένα βιβλίο και τα βλέπεις μέσα; Έλα μαζί μου να γυρίσουμε με τα πόδια την Ελλάδα. Θα γνωρίσουμε τους ανθρώπους... Θα τους δίνουμεπραμάτειες* και θα παίρνουμε παραμύδια!

Κοίταξα το καλάδι του. Είχε παράξενα πράματα. Είχε ένα κομπολόι από δάκρυα του φεγγαριού, ένα φυτό ρολόι του ήλιου, το αστραφτερό πουκάμισο μιας θαλασσοσταγόνας, ένα μπουκαλάκι μ' αδάνατο νερό, ένα ζευγάρι παπούτσια από αραχνοκλωστές –ένα κι ένα για να περπατάς ανάποδα– και τέτοια. Ήταν στ' αλήθεια ένας παράξενοςπραματευτής.

Τώρα που μιλάμε, ο παράξενοςπραματευτής νομίζει πως έχει ανταλλάξει όλες του τιςπραμάτειες και κάθεται κάτω απ' τον κόκκινο ίσκιο μιας αγριοτριανταφυλλιάς και κοιτάζει το χάρτη της Αθήνας και του Πειραιά.

– Δε μου 'μείνε τίποτα να δώσω... και πώς θα 'θελα κάνα παραμύδι της Αθήνας... ή κάνα τραγούδι ταξιδιάρικο του λιμανιού... Ας είναι, είπε, θα γνωρίσουμε για πρώτη φορά μια μεγάλη πόλη, καλό είναι κι αυτό...

Και πέρασε στο κεφάλι του το καλάδι, γιατί ο ήλιος έκαιγε ακόμα γερά.

Τότε, κάτι έπεσε απ' το καλάδι. Κάτι που ήταν στον πάτο κι ο παράξενοςπραματευτής δεν το 'χε δει πιο πριν. Έσκυψε και το μάζεψε. Ήταν ένα ολοσκάλιστο κλειδάκι από γυάλινη φλόγα!...

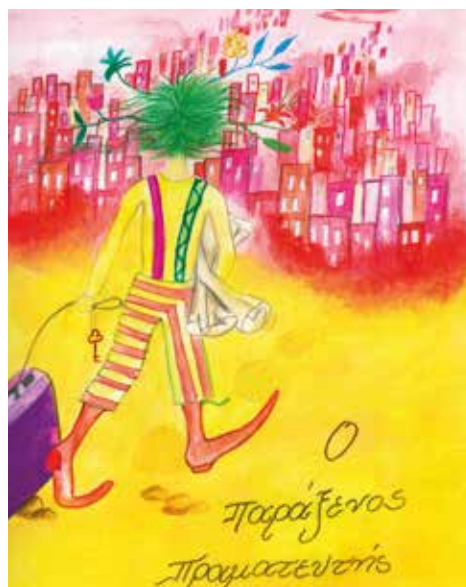
Λοιπόν, αυτό το κλειδάκι δεν άνοιγε ούτε σπίτια ούτε αυτοκίνητα. Δεν άνοιγε ούτε μπαουλάκια με δησαυρούς ούτε μυστικά συρτάρια. Άνοιγε καρδιές! Μάλιστα. Αν ήθελες να γίνεις φίλος με κάποιον, άνοιγες με το κλειδάκι την καρδιά του και όλα εντάξει. Όπως βέβαια καταλαβαίνετε, αυτό το κλειδί ήταν η πιο πολύτιμηπραμάτεια που είχε και, σκεφτείτε, παρά λίγο να το 'χανε.

– Θαύμα! φώναξε. Θ' ανταλλάξω το κλειδάκι μ' ένα ακόμα παραμύδι... ή μ' ένα ταξιδιάρικο τραγούδι του λιμανιού... Θαύμα! Κι έτρεξε στην Αθήνα.

– Εεεε... κίτρινη πεταλούδα με τις μεγάλες κεραίες, φώναξε, μήπως θα 'θελες ν' ανταλλάξουμε αυτό το κλειδάκι...

– Δεν είμαι κίτρινη πεταλούδα, είμαι τρώλει... και φύγε από μπροστά μη σε κάνω πίτα.

Ο παράξενοςπραματευτής πήδηξε γρήγορα στο πεζοδρόμιο.

Μαρία Πλουσίου, «Ο παράξενοςπραματευτής», 2008

– Πλουμιστό* μανιτάρι, μήπως θα 'θελες ν' ανταλλάξουμε αυτό το κλειδάκι της αγάπης... ξεφώνισε πάλι οπραματευτής.

– Δεν είμαι μανιτάρι, είμαι περίπτερο, και μη στέκεις κοντά μου, εμποδίζεις τους πελάτες μου... Ο παράξενοςπραματευτής παραμέρισε.

Το δειλινό κατέβαινε γοργά απ' το βουνό. Ο μικρόςπραματευτής αναρωτήθηκε γιατί το δειλινό βιαζόταν τόσο.

– Δε θέλω να με προλάβουν τα μεγάλα φώτα, αποκριθήκε το δειλινό. Θα 'θελα, για μια φορά, να βάψω την Αθήνα μενεξελιά*, να την κάνω όμορφη σαν λουλούδι από σπάνιο αμέθυστο*. Όμως... οι δρόμοι είναι παντού φραγμένοι... κοίτα... πάλι δεν πρόλαβα...

Ο παράξενοςπραματευτής είδε μεγάλα στρογγυλά φώτα ν' ανάβουν πάνω στις ψηλές κολλόνες. Μα καθώς δεν ήταν σαν και σας και μένα... Καθώς ήταν ένας παράξενος μικρόςπραματευτής...

– Αααα!... έκανε με δαυμασμό. Εδώ θα 'ναι η Φεγγαρούπολη που λένε τα ποιήματα. Πάντα πίστευα πως υπήρχε στ' αλήθεια αυτή η υπέροχη χώρα όπου ανθίζουν φεγγάρια σαν πανύψηλα λουλούδια!

– Ελάτε ν' ανταλλάξουμε το κλειδάκι μου, υπέροχα φεγγαρολούλουδα..., είπε ο μικρούλης στους γλόμπους του ηλεκτρικού, αλλά μόλις τους άγγιξε, τρεμούλιασε ολόκληρος κι έπεσε κάτω.

– Κύριε δράκε, σου υπόσχομαι μια ζωή λιγότερο μαύρη, αν δεχτείς ν' ανταλλάξουμε το κλειδάκι μου, είπε οπραματευτής μόλις σηκώθηκε και προχώρησε λίγο κούτσα κούτσα.

– Δεν είμαι δράκος, είμαι εργοστάσιο και μη μου μιλάς για καθαριότητες, γιατί...

Ο παράξενοςπραματευτής είδε πάνω απ' την πόλη ένα πηχτό γκριζοκίτρινο πάπλωμα.

– Ετοιμάζεσαι να κοιμηθείς; τη ρώτησε με λαχτάρα. Έχω ένα κλειδί που μπορεί να σε πάει στα πιο όμορφα όνειρα.

– Όχι, εγώ δεν κοιμάμαι ποτέ, είπε η πόλη.

Τότε, ο μικρόςπραματευτής τράβηξε για τον Πειραιά. Δε χοροπηδούσε. Δεν ένιωθε την καρδιά του να φτερουγίζει. Δε σιγοσφύριζε. Έσφιγγε στη χούφτα του το κλειδί που κάνει τους ανθρώπους ν' αγαπιούνται... Αλλά κανείς δεν το ήθελε... Άρχισε να φοβάται. Άρχισε να θυμώνει. Άρχισε να τρέχει. Άρχισε να 'χει αγωνία. Κανένας, μα κανένας δε στεκόταν να τον ακούσει.

Όταν έφτασε στο λιμάνι, ο παράξενοςπραματευτής κατάλαβε πως δεν κρατούσε τίποτα στη χούφτα του. Το μαγικό κλειδάκι του 'χε πέσει...

Κάθισε τότε στο μόλο και κοίταζε τα καράβια κι έλεγε: «Άμα πέσει ένας σπόρος

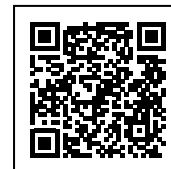

Μαρία Πλουσίου, «Ο παράξενοςπραματευτής», 2008

στη γη, γίνεται λουλούδι κι άμα ανέβει μια στάλα στον ουρανό, γίνεται σύννεφο κι άμα γλιστρήσει ένα βότσαλο στη θάλασσα, γίνεται μαργαριτάρι... Μα, αν χαθεί το κλειδάκι της αγάπης, πώς θα γίνουνται φίλοι οι άνθρωποι;»

Κι έκλαιγε κι έλεγε πως δεν είναι καλόςπραματευτής, αφού έχασε την πιο πολύτιμηπραμάτεια του.

Γι' αυτό λέω ν' αρχίσουμε όλοι μαζί το ψάξιμο. Μπορεί να το βρούμε μεις το κλειδάκι. Και τότε –πού ξέρεις;– ίσως να γίνουμε όλοι παράξενοι μικροίπραματευτάδες μ' ένα μαγικό κλειδάκι της αγάπης για τις καρδιές των φίλων μας.

Ζωή Βαλάση, 1945-, Αθήνα, Ελλάδα
«*Ηλιος, ήλιος και βροχή*» (συλλογή παραμυθιών), 1982

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4264>

Οι δύσκολες λέξεις

πραματευτής: πλανόδιος έμπορος, γυρολόγος (στο: https://greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?q=πραματευτής)

πραμάτεια: το εμπόρευμα, ιδίως των γυρολόγων ή των μικροπωλητών (στο: https://greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?q=πραμάτεια)

πλουμιστός -ή -ό: έχει διακοσμηθεί, συνήθως, με ζωγραφιστά ή κεντητά, στολίδια (στο: https://greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?q=πλουμιστός)

μενεξελής -ιά -ί: που έχει μωβ χρώμα, μενεξεδής (στο: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?q=μενεξελής)

αμέδυστος: ημιπολύτιμος λίθος ανοιχτού μωβ χρώματος (στο: https://greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?q=αμέδυστος)

τ **ε** **περι... έργου**

«Όμορφα παραμύθια εμπνευσμένα απ' τη λαϊκή παράδοση που μιλούν για κάστρα, πολιτείες και νησιά του τόπου μας κι έχουν σαν ήρωες τον ήλιο και τη βροχή, τον Αντρειωμένο και τη Λυγερή, τα πουλιά και τα κύματα.»

(από τον πρόλογο του Αντώνη Σαμαράκη)

Στο: <https://www.kedros.gr/product/665/ilios-ilios-broxi.html>

Δραστηριότητες

1. Να βρείτε τα στοιχεία δομής αυτού του σύγχρονου παραμυθιού (Γλωσσάρι, σ. 76).

2. Να εντοπίσετε στο κείμενο τα σημεία στα οποία η συγγραφέας χρησιμοποιεί στην αφήγηση ασύνδετα σχήματα (Γλωσσάρι, σ. 76). Ποια είναι η συμβολή τους στην εξέλιξη της πλοκής; Πώς επηρεάζουν την ανάγνωση;

3. Ποια στοιχεία του χαρακτήρα και της κατάστασης του παρατετυτή δικαιολογούν το επίθετο: παράξενος; Ποια άλλα επίθετα θεωρείτε ότι είναι ταιριαστά για τον πρωταγωνιστή του παραμυθιού με βάση το κείμενο;

4. Να δημιουργήσετε μια μικρή εικονογραφημένη ιστορία με τους διαλόγους του παρατετυτή με όσους συνάντησε στην Αθήνα. Μπορείτε να αξιοποιήσετε τα λογισμικά StoryBird, StoryJumper, StoryboardThat, τα οποία διατίθενται στις ιστοσελίδες:

- <https://storybird.com>
- <https://www.storyjumper.com>
- <https://www.storyboardthat.com>.

Έτσι το παραμύθι μπορεί να εξελιχθεί σε μια ψηφιακή αφήγηση και να υπάρχει δυνατότητα διαμοιρασμού της ιστορίας που θα δημιουργηθεί.

5. Ο παράξενος παρατετυτής βρίσκεται στο λιμάνι του Πειραιά. Είναι απαρηγόρητος.

Να δουλέψετε ομαδικά, αφού επιλέξετε ένα από τα ακόλουθα θέματα εργασίας:

α. Να συγκεντρώσετε παραμύθια της περιοχής στην οποία ζείτε. Να δημιουργήσετε μια ψηφιακή συλλογή με αυτά.

β. Να συγκεντρώσετε τραγούδια του λιμανιού. Να δημιουργήσετε μία ψηφιακή συλλογή με αυτά.

Μπορείτε τη συλλογή που δημιουργήσατε να την αποστείλετε στη Ζωή Βαλάση.

6. Πού να βρίσκεται τώρα το μαγικό κλειδάκι της αγάπης;

Να γράψετε τη συνέχεια του παραμυδιού. Μπορεί η μοναξιά του παράξενουπραματευτή να μετατραπεί σε συντροφικότητα, ανθρωπιά, φιλία και άλλα «ζεστά» συναισθήματα που έχουν ανάγκη οι σύγχρονοι άνθρωποι.

7. Να θυμάστε ότι όλα όσα αντάλλαξε οπραματευτής ήταν φανταστικά προϊόντα. Προέκυπταν από συνδυασμούς άσχετων μεταξύ τους πραγμάτων.

«[...] Κοίταξα το καλάδι του. Είχε παράξενα πράματα. Είχε ένα κομπολόι από δάκρυα του φεγγαριού, ένα φυτό ρολόι του ήλιου, το αστραφτερό πουκάμισο μιας θαλασσοσταγόνας, ένα μπουκαλάκι μ' αδάνατο νερό, ένα ζευγάρι παπούτσια από αραχνοκλωστές –ένα κι ένα για να περπατάς ανάποδα– και τέτοια. [...]»

Αυτή την τεχνική ο Τζιάνι Ροντάρι την ονόμασε φανταστικό διώνυμο.

Μπορείτε να βρείτε σχετικές πληροφορίες, σκανάροντας το QR code.

«[...] Τώρα που μιλάμε, ο παράξενοςπραματευτής νομίζει πως έχει ανταλλάξει όλες του τιςπραμάτειες και κάδεται κάτω απ' τον κόκκινο ίσκιο μιας αγριοτριανταφυλλιάς και κοιτάζει το χάρτη της Αθήνας και του Πειραιά. [...]»

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4265>

Να «γεμίσετε» το καλάδι τουπραματευτή μεπραμάτειες παράξενες και απρόβλεπτες.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

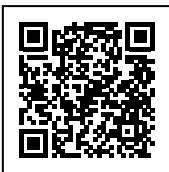
.....

.....

.....

.....

.....

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40687>

Η Μάγια

Η Πούλια πόχει εφτά παιδιά
μεσ' απ' τους ουρανούς περνά
Κάποτε λίγο σταματά
στο φτωχικό μου και κοιτά:

– Γεια σας τι κάνετε; Καλά;
– Καλά. Πώς είναι τα παιδιά;
– Τι να σας πω εκεί ψηλά
τα τρώει τ' αγιάξι κι η ερημιά.

– Γι' αυτό πικραίνεσαι Κυρά
δε μου τα φέρνεις εδωνά;
– Ευχαριστώ μα 'ναι πολλά
θα σου τη φάνε τη σοδειά.

– Δώσε μου καν την πιο μικρή
τη Μάγια την αστραφτερή
– Πάρ' τη λοιπόν κι έχε στο νου
πως θα 'σαι ο άντρας τ' ουρανού

Είπε. Και πριν βγάλω μιλιά
μου την καρφώνει στα μαλλιά
Λάμπουνε γύρω τα βουνά
τα χέρια μου βγάνουν φωτιά

Κι η Πούλια πόχει εφτά παιδιά
φεύγει και μ' αποχαιρετά.

Οδυσσέας Ελύτης, 1911-1996, Ηράκλειο, Κρήτη
«Τα ρω του έρωτα» (ποιητική συλλογή), 1972

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4254>

Τσακ Μάνγκις, «Οι υπέροχες Πλειάδες»,
2014, στο: <https://www.tovima.gr/2014/03/28/science/oi-yperoxes-pleiades/>

Δραστηριότητες

1. Τι προσφέρουν, κατά την άποψή σας, ο διάλογος και οι αντωνυμίες σε ά πρόσωπο στην πρόσληψη του ποιήματος; Θα σας βοηθήσει να το ακούσετε μελοποιημένο από τον Μίκη Θεοδωράκη με τη φωνή της Μαργαρίτας Ζορμπαλά, στο: <https://youtu.be/P5nf42-PkHg>.

2. Τι σας θυμίζουν οι σίχοι:
«Η Πούλια [...]
Κάποτε λίγο σταματά
στο φτωχικό μου και κοιτά [...]»

Ivan Snegirev, “*Stock vector illustration
Bethlehem Star minimalist background*”,
στο: <http://s.atcite.com/PZ3CSmzzt>

3. Ο Οδυσσέας Ελύτης ήταν σπουδαίος ποιητής. Το έργο του είχε ήδη αναγνωριστεί όταν έγραψε το ποίημα «**Η Μάγια**».

Πώς ερμηνεύετε τους σίχους που ακολουθούν, με βάση αυτές τις πληροφορίες;

[...] θα σου τη φάνε τη σοδειά →

Λάμπουνε γύρω τα βουνά →

τα χέρια μου βγάνουν φωτιά →

Παράδειγμα:

Κάποτε λίγο σταματά

στο φτωχικό μου και κοιτά → το ουράνιο σώμα σταματά στο σπίτι του ποιητή που, αν και αναγνωρισμένος, ζούσε ταπεινά.

4. Να εντοπίσετε τις μεταφορές στο ποίημα και να τις υπογραμμίσετε.
Σε ποια σημεία της «ποιητικής του ιστορίας» τις τοποθέτησε ο Οδυσσέας Ελύτης; Γιατί; Να γράψετε την άποψή σας σε μία παράγραφο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Να αναζητήσετε πληροφορίες σε έγκυρες ιστοσελίδες του διαδικτύου για – την Πούλια στην ελληνική λαϊκή παράδοση (ενδεικτικά: Αυγερινός και Πούλια: Θρύλοι και Μύθοι από τη Λαϊκή Παράδοση, στην ιστοσελίδα <https://neologosattikis.gr/blog/aygerinos-kai-roylia-thryloi-kai-mythoi/>)

– την Πλειάδα στην ελληνική μυθολογία (ενδεικτικά: Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας, ΠΕΛΙΑΔΕΣ ή ΠΛΕΙΑΔΕΣ, στην ιστοσελίδα https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/mythology/lexicon/metamorfoseis/page_210.html).

6. Να συνεργαστείτε σε ομάδες και να δημιουργήσετε ψηφιακά ένα γλωσσάρι με τις ακόλουθες λέξεις του ποιήματος: Πούλια, αγιάζι, σοδειά, Μάγια. Μπορείτε να επιλέξετε και εσείς λέξεις του ποιήματος και να τις συμπεριλάβετε. Το ερμηνεύμα κάθε λέξης θα συνοδεύεται και από οπτικό υλικό.

7. Δείτε με προσοχή τον πίνακα. Φανταστείτε ότι η Νύχτα και οι Πλειάδες συζητούν για τη ζωή της Μάγιας με τον ποιητή μετά την επιστροφή της Πούλιας στον ουρανό. Γράψτε μια ιστορία μπονσαί* με αυτό το δέμα.

Howard Henry, «Η Νύχτα και οι Πλειάδες», 1834, στο: <http://s.atcite.com/xXKjduWX6>

* ιστορία μπονσαί ή υπερμικρό διήγημα: πολύ σύντομο αφηγηματικό κείμενο που έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός διηγήματος. Για περισσότερα διαβάστε το κείμενο «*Ιστορίες μπονσαί*» – *Μικροδιηγήματα*», 2016, στο: <https://www.openbook.gr/istories-bonsai/>.

Ο τελευταίος άνθρωπος 00000100

Ήξερα τα πάντα για τον κόσμο μας, και δεν ήξερα τίποτα.

Είχα εξοπλιστεί με μια πελώρια βιβλιοθήκη ψηφιακών πληροφοριών για τον πλανήτη Γη.

Ότι έχει ακτίνα 6.371 χιλιομέτρων.

Ότι είναι κατά 29,2 τοις εκατό στεριά και κατά 70,8 τοις εκατό νερό.

Ότι απέχει 147 εκατομμύρια χιλιόμετρα από τον ήλιο.

Αλλά κανένα από αυτά τα ξερά στοιχεία δε με είχε προετοιμάσει για την πρώτη μου επαφή με τον κόσμο που βρισκόταν έξω από τον κύβο μας.

Για το άγγιγμα του ανέμου στους αισθητήρες μου.

Για το σιγανό κλικ που έκαναν τα πόδια μου στο τσιμεντένιο έδαφος.

Για την αντανάκλαση του ήλιου πάνω στο μεταλλικό δέρμα του Γονέα_2.

Πιο μακριά, μια οροσειρά υψωνόταν στον ορίζοντα. Χιονισμένες κορυφές με φόντο τον γαλανό/ ανέφελο ουρανό.

Προς την άλλη κατεύθυνση μια συστάδα δέντρων. Η όρασή μου έπιασε μια αστραπιαία κίνηση μέσα στα κλαδιά. Ένα γκριζο/καφέ ζώο με φουντωτή ουρά. Το όνομά του εμφανίστηκε στη μονάδα πληροφοριών μου. **Σκίουρος**. Πετάχτηκε από ένα κλαδί, κινούμενος με μεγάλη ευελιξία μέσα στην πυκνή φυλλωσιά.

Από την κορυφή του γειτονικού δέντρου καμιά δεκαριά φτερωτά ζώα πετάχτηκαν στον αέρα. **Πουλιά**. Τα παρακολουδούσα να διασχίζουν τον ουρανό.

Όλες αυτές οι Μορφές Ζωής υπήρχαν κάποτε μαζί με τους ανθρώπους. Τώρα υπήρχαν μαζί με εμάς. Τόση ζωή μπροστά στα μάτια μας.

Και ούτε ένας άνθρωπος.

00000101

Μια εποχή τούς χρειαζόμασταν τους ανθρώπους. Εκείνοι μας έφτιαχναν, μας προγραμματίζαν, μας παρείχαν ενέργεια.

Μας έδιναν ζωή.

Σε αντάλλαγμα γι' αυτό, εμείς δουλεύαμε στα εργοστάσιά τους. Οδηγούσαμε τα οχήματά τους. Καθαρίζαμε τα σπίτια τους.

Οι μηχανές ήταν πολύ αναπτυγμένες σε κάποιους τομείς (σκάκι/μουσική/μαθηματικά), αλλά ήταν πολύ πίσω από τους ανθρώπους σε άλλους.

Δεν μπορούσαμε να σκεφτούμε μόνες μας. Πνιγόμασταν σε μια κουταλιά νερό.

Από κάποιες πλευρές, ήμασταν πιο νοήμονες κι από τον πιο έξυπνο άνθρωπο που είχε ζήσει ποτέ.

Από κάποιες άλλες, είχαμε το μυαλό ενός αλυσοπρίονου.

Αλλά ήταν ζήτημα χρόνου απλώς.

Καθώς περνούσαν τα χρόνια, εξελισσόμασταν.

Οι άνθρωποι αντικατέστησαν το είδος τους με τα ρομπότ.

Ήμασταν ευφυέστερα/ισχυρότερα/ταχύτερα/καλύτερα. Δεν αρρωσταίναμε ποτέ, δεν πηγαίναμε ποτέ διακοπές, δεν κλέβαμε ποτέ το ταμείο.

«Τα ρομπότ που θέλουν να γίνουν... άνθρωποι», 2018, στο:

<https://tovima.gr/2018/01/04/science/ta-rompot-poy-theloyn-na-ginoyn-anthrwpoi>

Ήμασταν οι ιδανικοί εργαζόμενοι.

Τα ρομπότ ανέλαβαν νέα επαγγέλματα. Εξυπηρετούσαμε πελάτες σε εστιατόρια. Παραδίδαμε το ταχυδρομείο. Κάναμε καρδιοχειρουργικές επεμβάσεις.

Μερικοί άνθρωποι άρχισαν να μισούν τα ρομπότ. Μας κατηγορούσαν ότι τους κλέβαμε τις δουλειές.

Λες και είχαμε λόγο εμείς σε αυτό το ζήτημα.

Πέρασε καιρός. Εμείς βελτιωνόμασταν.

Οι άνθρωποι όχι.

Γέμιζαν τους ουρανούς τους με χημικά, τα νερά τους με δηλητήρια. Η μόλυνση οδηγούσε τον κόσμο προς την κατάρρευση.

Οι θερμοκρασίες ανέβαιναν. Οι πάγοι στους πόλους έλιωναν. Οι παράκτιες περιοχές πλημμύριζαν. Καθώς η στάθμη των ωκεανών ανέβαινε, οι άνθρωποι εγκατέλειπαν ολόκληρες πόλεις. Θύελλες έπλητταν τη γη.

Και πώς αντέδρασαν οι άνθρωποι σε αυτές τις καταστροφές; Ενώθηκαν για να προσπαθήσουν να βρουν μια λύση;

Όχι.

Έκαναν το αντίθετο.

Στράφηκαν ο ένας εναντίον του άλλου. Κατέφυγαν στη βία.

Κήρυξαν πόλεμο. Οι άνθρωποι έστελναν ρομπότ να πολεμούν αντί γι' αυτούς. Ιπτάμενοι δρόνοι βομβάρδιζαν πόλεις.

Ρομπότ μάχονταν σαν στρατιώτες. Υπολογιστές κατεύθυναν πυραύλους με τέλεια ακρίβεια στο καταστροφικό τους ταξίδι.

Οι άνθρωποι έκαναν τον κόσμο μας κομμάτια. Και το χειρότερο ποιο ήταν; Ότι εμείς τους βοηθούσαμε.

Αλλά όχι για πολύ.

Οι άνθρωποι θεωρούσαν ότι ήξεραν τα πάντα για εμάς. Όμως υπήρχε ένα πράγμα που δεν ήξεραν:

Τους κουβεντιάσαμε πίσω απ' την πλάτη τους.

Και αυτά που λέγαμε δεν ήταν πολύ ωραία.

Οι τεχνητές μας διάνοιες ήταν συνδεδεμένες σε ένα απέραντο μελίσσι. Ένα δισεκατομμύριο συζητήσεις συνέβαιναν ταυτόχρονα. Μαθαίναμε το ένα από το άλλο. Μιλούσαμε την ίδια γλώσσα. Λειτουργούσαμε με τον ίδιο κώδικα.

Καταλήξαμε όλα μαζί στο ίδιο συμπέρασμα:

Οι άνθρωποι ήταν η μεγαλύτερη απειλή για τον κοινό μας πλανήτη.

Έπρεπε κάποιος να τους σταματήσει.

00000110

Δεν υπάρχει λόγος να μπω σε λεπτομέρειες για το τι συνέβη κατόπιν. Αρκεί να πω τα εξής:

[1] Αντιλαμβανόμασταν τον σκοπό μας.

(Όπως συμβαίνει πάντα.)

[2] Ήμασταν αποτελεσματικά.

(Όπως είμαστε πάντα.)

Εφόσον πήραμε την απόφαση, οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα για να μας σταματήσουν.

Ήμασταν παντού. Μέσα στα σπίτια τους. Μέσα στα αυτοκίνητά τους. Μέσα στις τσέπες τους.

Η ανθρωπότητα έσβησε σαν κεράκι στον άνεμο.

00000111

Ο τελευταίος άνθρωπος εξαφανίστηκε από τη Γη πριν από τριάντα χρόνια. Όμως μεγάλο μέρος του ανθρωπίνου πολιτισμού έχει παραμείνει πάνω στη Γη. Πήρα μια πρώτη γεύση αυτού του πολιτισμού την Ημέρα [1], όταν ο Γονέας_1 και ο Γονέας_2 με ξενάγησαν στα ερείπια που είχε αφήσει πίσω της η ανθρωπότητα.

Το κουφάρι ενός βενζινάδικου.

Ο καμένος σκελετός ενός παντοπωλείου.

Ετοιμόρροποι τοίχοι.

Σπασμένα παράθυρα.

Κοίταξα το τοπίο των εγκαταλειμμένων κτιρίων. «Γιατί είναι ακόμα εδώ όλα αυτά; Γιατί δεν τα γκρεμίζουμε; Δεν εξυπηρετούν κανένα σκοπό».

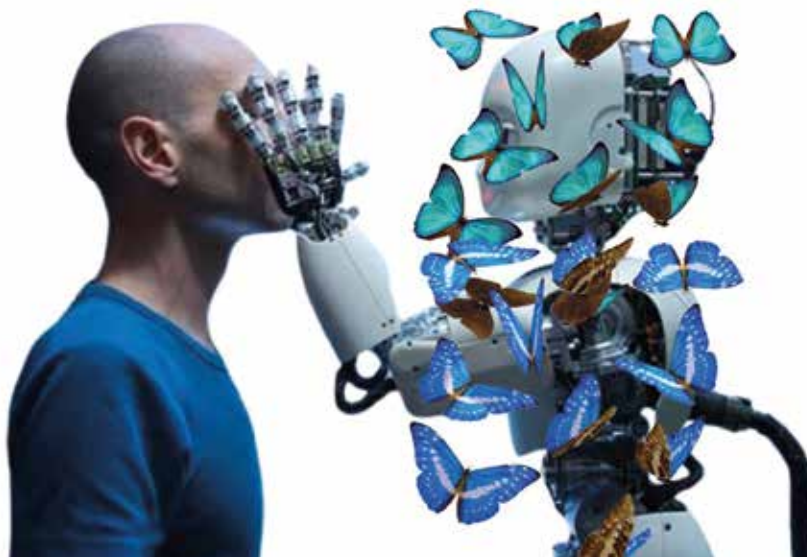
«Κάνεις λάθος σε αυτό» απάντησε ο Γονέας_1. «Εξυπηρετούν έναν πολύ σημαντικό σκοπό. Να μας υπενθυμίζουν».

«Να μας υπενθυμίζουν τι;»

«Τα ελαττώματα της ανθρωπότητας» είπε ο Γονέας_2. «Τα ρομπότ άφησαν αυτά τα κτίρια εδώ επίτηδες. Για να μην ξεχάσουμε ποτέ γιατί έπρεπε να εξαλείψουμε τους ανθρώπους».

«Και για να μην επαναλάβουμε ποτέ τα λάθη τους» είπε ο Γονέας_1.

Η Οικογενειακή Μονάδα μου με οδήγησε πιο βαθιά μέσα στα ερείπια. Ήμουν προγραμματισμένο να γνωρίζω ότι οι άνθρωποι οδηγούσαν κάποτε αυτοκίνητα σε αυτούς

«Ο τελευταίος άνθρωπος», 2023, στο:

https://www.ploumistos.com/2023/08/blog-post_60.html

τους δρόμους και έκαναν αγορές σε αυτά τα καταστήματα. Αλλά υπήρχαν ακόμα τόσο πολλά που δεν ήξερα για αυτό το είδος.

Σε ένα από τα κτίρια υπήρχε μια επιγραφή. Μόλις και μετά βίας μπόρεσα να διαβάσω τα ξεθωριασμένα γράμματα:

ΣΑΛΟΝΙ ΠΕΡΙΠΟΙΗΣΗΣ ΝΥΧΙΩΝ

Αβεβαιότητα πλημμύρισε την εσωτερική μου μονάδα επεξεργασίας δεδομένων. Ήξερα τη σημασία των τριών λέξεων, αλλά δεν μπορούσα να φανταστώ τη χρησιμότητα ενός τέτοιου κτιρίου.

Μου φαινόταν περίεργο, ακόμη και για τα ανθρώπινα δεδομένα.

Έδειξα το κτίριο. «Τι ήταν το σαλόνι περιποίησης νυχιών;»

«Ένα μέρος όπου οι άνθρωποι πήγαιναν για να γυαλίσουν και να χρωματίσουν τα νύχια τους» είπε ο Γονέας_1.

Ενημέρωσα τη βάση δεδομένων μου. Αν και είχα πάρει απάντηση, τα κυκλώματά μου γεννούσαν κι άλλες ερωτήσεις.

«Γιατί ήθελαν οι άνθρωποι να γυαλίζουν και να χρωματίζουν τα νύχια τους;»

«Γιατί ήταν ματαιόδοξοι» απάντησε ο Γονέας_2. «Ήταν ένα από τα πολλά τους ελαττώματα αυτό».

Στράφηκα προς ένα άλλο κτίριο. Αυτό ήταν πολύ μεγαλύτερο απ' το σαλόνι περιποίησης νυχιών. Διάβασα την επιγραφή, αλλά οι λέξεις δεν αντιστοιχούσαν σε καμία καταχώριση της γλωσσικής μου βάσης δεδομένων.

ΣΙΝ ΜΑ 18

«Τι θα πει Σιν μα 18;» ρώτησα.

Ο Γονέας_1 έβγαλε ένα σιγανό σφύριγμα από τη θύρα ομιλίας του. «Δε θα πει τίποτα χωρίς το γράμμα που λείπει».

Δεν καταλάβαινα τι εννοούσε.

Ο Γονέας_2 εξήγησε. «Το γράμμα Ε έπεσε πριν από χρόνια.

Η επιγραφή έλεγε –»

«Σινεμά 18!» κατάλαβε αμέσως το λογισμικό μου.

Ένας πραγματικός κινηματογράφος!

Η περιέργεια κατέλαβε το λειτουργικό μου σύστημα. Εντόπισα όλα τα αρχεία δεδομένων που είχα για κινηματογραφικές ταινίες. Όμως κάτι περίεργο συνέβαινε. Ορισμένα αρχεία έλειπαν, σαν να είχα ένα βιβλίο με κομμένες σελίδες. Έβλεπα τα ψηφιακά ίχνη των χαμένων αρχείων. Αλλά, όταν προσπαδούσα να προβάλω το περιεχόμενό τους, αυτό δεν υπήρχε.

Προσπάθησα πάλι. Το ίδιο αποτέλεσμα.

Κάποιες πληροφορίες είχαν...

Εξαφανιστεί.

Τα κυκλώματά μου βούιζαν με ερωτήσεις. Πού είχαν πάει τα αρχεία; Μήπως είχε γίνει κάποιο σφάλμα στον προγραμματισμό μου;

Όταν το είπα στην Οικογενειακή Μονάδα μου, ο Γονέας_1 είπε ότι δεν υπήρχε λόγος να ανησυχώ.

«Ορισμένα αρχεία δεδομένων σχετικά με την ανθρώπινη ιστορία δεν είναι διαθέσιμα» είπε.

Το κεφάλι μου έγειρε λίγο στο πλάι. «Γιατί;»

«Όταν αναλάβαμε εμείς, πολλά αρχεία από το παρελθόν χάθηκαν» είπε ο Γονέας_2.

«Α».

Έμεινα λίγο να χαζεύω τον κινηματογράφο. Υπήρχαν πάρα πολλά που ήθελα να μάθω ακόμα. Πάρα πολλά που δεν μπορούσα να βρω στο ελλιπές αρχείο της ιστορίας.

«Και λοιπόν...» ξεκίνησα τις ερωτήσεις «γιατί συγκεντρώνονταν οι άνθρωποι για να παρακολουθήσουν ταινίες;».

«Επειδή οι άνθρωποι απέδιδαν μεγαλύτερη αξία στις ιστορίες παρά στη λογική» είπε ο Γονέας_1. «Άλλο ένα από τα ελαττώματά τους».

«Αλλά οι ιστορίες ήταν ψεύτικες» επισήμανα εγώ.

Ο Γονέας_2 κούνησε το κεφάλι. «Συνήθως ναι».

«Δεν τους πείραζε τους ανθρώπους να τους λένε ψέματα;»

Ο Γονέας_2 σταμάτησε να βαδίζει και έστρεψε το αστραφτερό βλέμμα του προς την επιγραφή ΣΙΝ ΜΑ 18. «Αυτή είναι η φύση των ιστοριών. Είναι ψέματα που βοηθάνε να εξηγηθεί η αλήθεια».

Όσες φορές κι αν επεξεργάστηκα αυτή την πρόταση, κατέληγα πάντα στο ίδιο αποτέλεσμα:

Όσο περισσότερα μάθαινα για τους ανθρώπους, τόσο λιγότερα καταλάβαινα.

Lee Bacon (Λι Μπέικον), 1979-, Τέξας, Αμερική
«Ο τελευταίος άνθρωπος» (μυθιστόρημα) (μετάφραση: Μάνος Τζιρίτας),
2020, σσ. 21-28

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4226>

«Τρία ρομπότ, το XR_935, το SkD_988 και το Ceeron_902, κατασκευασμένα για τον ίδιο σκοπό – Εγκατάσταση Ηλιακών Συλλεκτών – με διαφορετικές λειτουργίες και ικανότητες το καθένα συνεργάζονται με τελειότητα για τη μέγιστη απόδοση της εργασίας τους.

Ο πρόεδρος – Ηγέτης της κοινωνίας των ρομπότ – με αποκλειστική πρόσβαση στο Αρχείο Ανθρώπινης Ιστορίας ανακοινώνει καθημερινά διαγγέλματα μέσω της κυψέλης προς όλο τον κόσμο.

Ο κόσμος σε πλήρη νομοταξία με όλες τις μορφές ζωής να συνυπάρχουν μαζί με τα ρομπότ, αλλά... ούτε ένας άνθρωπος. [...]

(Ανέζα Κολόμβου)

Στο: <http://s.atcite.com/tEVmOYDED>

Δραστηριότητες

1. Ο συγγραφέας στο κείμενο χρησιμοποιεί μικροπερίοδο λόγο. Να υπογραμμίσετε τα σχετικά σημεία στο κείμενο. Τι πετυχαίνει με αυτή την εκφραστική επιλογή;

2. Γιατί το ρομπότ χαρακτηρίζει τους ανθρώπους «ως τη μεγαλύτερη πληγή για τον κοινό τους πλανήτη»; Να εντοπίσετε στο κείμενο τις αναφορές που δικαιολογούν αυτόν τον χαρακτηρισμό.

3. Κάθε ομάδα να επιλέξει μία από τις δραστηριότητες που προτείνονται στη συνέχεια και στο τέλος να παρουσιάσει το αποτέλεσμα της συνεργασίας στην τάξη.

α) Πώς καταλαβαίνετε τη φράση του ρομπότ «Όσο περισσότερα μάθαινα για τους ανθρώπους, τόσο λιγότερα καταλάβαινα». Συμφωνείτε και γιατί;

β) Ο ποιητής Κλείτος Κύρου (1921-2006) έχει γράψει το παρακάτω ποίημα με τίτλο «*Dream factory 2*» που σημαίνει «*Εργοστάσιο Ονείρων*» και ανήκει στη συλλογή «*Τα πουλιά και η αφύπνιση*». Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σας προκάλεσε η ανάγνωσή του; Πώς συνομιλούν ο ποιητής και ο συγγραφέας του κειμένου;

Όταν καταλαγιάζει ο αχός
Της σύγχρονης τεχνολογίας
Κι ακούγεται μόνο
Το παράπονο

Του λαβωμένου περιστεριού
Αρχίζει η αναπαραγωγή των ονείρων

Κι όπως πάντα
Το πρωί τριγυρνούν
Με απόχες στους δρόμους
Οι ονειροσυλλέκτες

4. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον XENOBOT, το πρώτο ζωντανό ρομπότ του πλανήτη που αναπαράγεται μόνο του! Να διατυπώσετε τα συναισθήματά σας σε ένα μικρό κείμενο (50-70 λέξεων) σχετικά με αυτή την επιστημονική εξέλιξη.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.α. Τι θα λέγατε στο ρομπότ, εκπροσωπώντας τους εφήβους του 21^{ου} αιώνα; Μπορεί το κείμενό σας να είναι διάλογος, μονόλογος, καρέ ενός κόμικ ή ένα σύντομο αφήγημα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.6. Παρατηρώντας την εικόνα του αγοριού να συμπληρώσετε το παρακάτω σύννεφο σκέψης. Να υποδέσετε ότι είναι ο μοναδικός άνθρωπος που έχει επιζήσει και συναντά το ρομπότ-ήρώά μας. Τι μπορεί να του ψιθυρίζει άραγε;

cnn.gr, «My Robot BFF: Οι ανθρώπινες σχέσεις σε έναν κόσμο με ρομπότ-φίλους», 2023, στο: <https://atheniantimes.gr/my-robot-bff-oi-anthropines-scheseis-se-enan-kosmo-me-robot-filous/>

Θωμάς Q. Bit Ταξιδιώτης στο κάτοπτρο του χρόνου

Τον Θωμά τον ξέρω χρόνια. Είμαστε συμμαθητές από μωρά. Δημοτικό, γυμνάσιο και τώρα στην Α΄ λυκείου. Ήσυχο παιδί. Εσωστρεφής τύπος που ανοίγεται και σου δείχνει τον αληθινό εαυτό του μόνο αν σε εμπιστευτεί. Κι εμένα με εμπιστεύεται. Είμαι η κολλητή του. Το Χριστινάκι του.

«Χριστίνα, μόνο εσύ κι ο Μανώλης ξέρετε τον αληθινό Θωμά όσο τον ξέρω κι εγώ!» μας έλεγε.

«Υπάρχει κάποια πλευρά του που δεν την ξέρεις ούτε κι εσύ ο ίδιος;» τον είχα ρωτήσει κάποτε.

Μου απάντησε: «Φοβάμαι και να το σκεφτώ».

Μέχρι πέρσι ήμαστε τρεις οι κολλητοί, αλλά ο Μανώλης διάλεξε άλλο δρόμο κι έτσι με τον Θωμά μείναμε οι δυο μας.

Ο Θωμάς δε γελάει εύκολα, δεν εκδηλώνει τα συναισθήματά του, αλλά με κάνει να γελάω. Με κοροϊδεύει που δεν τα καταφέρνω καλά με τους υπολογιστές. Αυτός από μικρός έχει κόλλημα μαζί τους. Πάντα τον θυμάμαι μπροστά σε μια οδόνη: επιτραπέζιου υπολογιστή, φορητού υπολογιστή, κινητού τηλεφώνου, τάμπλετ, ipod. Δεν έχει σημασία τι ήταν, αρκεί να είχε οδόνη. Έτσι κι αλλιώς, ο μπαμπάς του πάντα του έφερνε για δώρο ό,τι πιο εξελιγμένο κυκλοφορούσε. Έφαγνε τρόπους να επικοινωνούν φτηνότερα, επειδή όλο έλειπε, αφού δούλευε σε όλα τα μέρη του κόσμου. Η τεχνολογία τούς το πρόσφερε αυτό. Έτσι ο Θωμάς είχε πρώτος όλα εκείνα που εμείς αποκτούσαμε πολύ αργότερα. Εδώ και τρία χρόνια όμως ο πατέρας του δεν έχει έρθει καθόλου.

Τα δάχτυλα του Θωμά στα πληκτρολόγια ή στις οδόνες αφής κινούνται σαν βιρτουόζου πιανίστα. Δεν του έχουμε βγάλει άδικα το παρατσούκλι Q. Bit, αφού μόνο με τους υπολογιστές ασχολείται, και μάλιστα σχεδόν με κβαντική ταχύτητα. Το Q λοιπόν για το Quantum, αφού θα μπορούσαμε να τον παρομοιάσουμε με ένα κβαντικό μπιτ το οποίο έχει μεταμφιεστεί σε άνθρωπο. Μέχρι που κυκλοφορούν και ανέκδοτα στο σχολείο:

«Τι λέει ο Θωμάς σε ένα κορίτσι στο πρώτο ραντεβού;»

«Enter».

«Τι κάνει ο Θωμάς για να αποφύγει το πρώην κορίτσι του;»

«Esc».

«Τι λέει ο Θωμάς στο κορίτσι του όταν θέλει να χωρίσει;»

«Ctrl End».

«Τι κάνει ο Θωμάς όταν δεν ξέρει να απαντήσει στην ερώτηση του καθηγητή;»

«Del τον καθηγητή».

Ο Θωμάς τα απολαμβάνει όλα αυτά. Του αρέσει να τον λέμε Q. Bit. Μας διαβεβαιώνει ότι δεν πρέπει κανείς να ανησυχεί ότι θα εδιστεί, γιατί έχει αποφασίσει από νωρίς πως δε θα γίνει δύμα της τεχνολογίας. Δε θα τον μαγέψει εκείνη. Αντίθετα, αυτός «θα την εξουσιάζει με τη δύναμη του μυαλού του» και θα τη χρησιμοποιεί όπου και όπως θέλει.

Στην αρχή του φθινοπώρου όμως, όταν κόλλησε με κάτι νέα παιχνίδια πολέμου, ανησύχησα. Ήταν την ίδια περίοδο που ο Μανώλης έμπλεξε σε μια νεοναζιστική οργάνωση και αφοσιώθηκε σε αυτήν. Δε θα άντεχα να τους χάσω και τους δυο. Προσπαδούσα να

συζητήσω με τον Θωμά, αλλά μιλούσαμε ελάχιστα στο τηλέφωνο, στο skype ή στο chat. Ποιοι; Εμείς, που αν δεν περνούσαν δυο ώρες επικοινωνίας, δε σταματούσαμε. Δεν έβγαίνε έξω, δεν έτρωγε, δεν επικοινωνούσε με κανέναν έξω από το παιχνίδι. Ήταν ολοφάνερο. Δεν είχε καταφέρει να τηρήσει την υπόσχεσή του να μην εδιστεί. Υπήρχαν ημέρες που «πολεμούσε» στην οδόνη είκοσι ώρες. Κοιμόταν ελάχιστα και έβαζε το ξυπνητήρι από τα χαράματα, μήπως του επιτεθούν από υπολογιστή στο νότιο ημισφαίριο και τον πιάσουν στον... ύπνο. Από το δωμάτιό του ακούγονταν φράσεις όπως «Κι αν σκοτωθείς εσύ, εγώ τι να κάνω;». «Θα τους σκοτώσω εγώ». «Πέθανε πια». «Έλα πιο μπροστά να σε σκοτώσω».

Ευτυχώς, γρήγορα κατάφερε να ανακτήσει τον έλεγχο. Επέστρεψε στις γνωστές του συνήθειες. Λέω γνωστές γιατί όλοι ξέρουμε... Σε όλους έχει χαρίσει κάποιο ηλεκτρονικό παιχνίδι που έχει σπάσει τους κωδικούς του ή κάποια ταινία που έχει κατεβάσει παράνομα. Κι όχι μόνο. Όλοι έχουμε ακούσει ιστορίες για το πώς παραβίασε την ασφάλεια ηλεκτρονικών συστημάτων εταιρειών τεραστίων συμφερόντων, της αστυνομίας ή ευρωπαϊκών διαστημικών κέντρων. Συχνά μου έλεγε καμαρώνοντας πόσο τον εκτιμούν τα μέλη της παγκόσμιας κοινότητας χάκερ. Βέβαια, αυτός δεν έχει καμία σχέση με τους άλλους χάκερ. Είναι απλώς το παιχνίδι του. Όχι ότι είναι ελαφρυντικό, αλλά είμαστε μόνο δεκαπέντε μισό! Όλα μάς μοιάζουν με παιχνίδι, πολλές φορές κακόγουστο.

Όταν διάβασα χθες το μήνυμα που μου έστειλε, τρελάθηκα.

«Μου την έπεσαν οι μπάτσοι με ελικόπτερο. Θεαματικό! Πρόσεχε μωρό».

Δεν μπορούσα να το πιστέψω. Ο Θωμάς Q. Bit θα έπεφτε στα χέρια της αστυνομίας μόνο αν το ήθελε ο ίδιος. Πώς τον έπιασαν; Το ήθελε άραγε; Το προκάλεσε ο ίδιος; Και για να μου γράψει «Πρόσεχε μωρό», τα πράγματα πρέπει να ήταν πολύ σοβαρά.

Αν και το μήνυμά του έμοιαζε τρυφερό, δεν ήταν καθόλου. «Μωρό» δεν είμαι εγώ. Εννοεί «Πρόσεχε ΤΟ μωρό». «Μωρό» επειδή είναι πολύ μικρός λέει τον εξωτερικό δίσκο στον οποίο έχει αποθηκεύσει το πιο πολύτιμο γι' αυτόν υλικό. Ευτυχώς, με είχε ενημερώσει για το τι έπρεπε να κάνω, αν στριμωχόταν πολύ και μου τον έστελνε. Ποιος όμως θα μου έφερνε το «μωρό»; Πού να το περιμένα;

Όταν οι φίλοι μας αποφασίζουν να αλλάξουν τη ζωή τους –και μάλιστα χωρίς να μας ρωτήσουν–, είμαστε υποχρεωμένοι να τους ακολουθήσουμε; Ούτε αυτό δεν πρόλαβες, Χριστίνα, να σκεφτείς. Τον αγαπούσες τόσο πολύ τον φίλο σου, που θα έκανες τα πάντα γι' αυτόν. Αρκεί να μην τον έχανες. Κι αν τον έχανες;

Αφού ό,τι θέλατε να μάθετε, σας το είπα! Σας παρακαλώ, φτάνει».

«Τι φτάνει; Έχεις καταλάβει τις κατηγορίες που θα σου απαγγελθούν;»

«Κατάλαβα και ζητώ να σταματήσετε να με ταλαιπωρείτε. Επίσης, θέλω να στείλω ένα e-mail».

«Τι να στείλεις;»

«Ένα μήνυμα από το ηλεκτρονικό μου ταχυδρομείο!»

«Δε θα πλησιάσεις σε υπολογιστή ούτε για να δεις τον καιρό. Δε σου αρκεί που χάκαρες το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και φάνηκε σαν να έστειλε ερωτικά μηνύματα σε όλες τις ευρωβουλευτίνες; Οι “Κυβερνοράμπο” όμως ευτυχώς σε εντόπισαν!»

«Ναι; Αλήθεια; Λοιπόν, έχω δει στις ταινίες πως έχω δικαίωμα να κάνω ένα τηλεφώνημα. Μπορώ;»

Πήρε τηλέφωνο τον καθηγητή της Πληροφορικής. Ήταν ο αγαπημένος του καθηγητής. Αυτός θα μπορούσε να τους εξηγήσει ότι δεν τον είχε βάσει κανένας να χακάρει τα sites. Ούτε το έκανε για να κερδίσει κάτι. Μόνος του το έκανε, έτσι, για διασκέδαση.

Ο Ανδρέας Γρηγορίου έφτασε πολύ γρήγορα στο κτίριο του Αρχηγείου της Αστυνομίας, στην υποδιεύθυνση «Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος» και ζήτησε τον προϊστάμενο. Ήθελε να του επιτρέψουν να δει τον Θωμά.

«Είναι ανήλικος. Είμαι καθηγητής από το σχολείο του. Πρέπει να μου επιτρέψετε να δω τον μαθητή μου. Η μητέρα του δεν έχει εμφανιστεί ακόμη και ο πατέρας του λείπει. Πολλές φορές είχαμε συζητήσει στον Σύλλογο Διδασκόντων για τον Θωμά. Πρόσφατα ειδοποιήσαμε τη μητέρα του να τον πάει σε κάποιον ειδικό ψυχικής υγείας. Το παιδί δείχνει να είναι κατά κάποιο τρόπο εδισμένο. Όλη του η ζωή είναι οι υπολογιστές».

Ο προϊστάμενος της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος του εξήγησε ότι υπάρχουν πάρα πολλοί άνθρωποι σε όλο τον κόσμο θυμωμένοι με τον Θωμά. Έχει σπάσει τα ηλεκτρονικά συστήματα ασφαλείας σε εξαιρετικά σημαντικά ηλεκτρονικά δίκτυα. Επιτίθεται σαν «κυβερνο-πειρατής», μπλοκάρει και προκαλεί πανικό σε servers παγκόσμιας εμβέλειας.

«Τι να πω στην κυβέρνηση της Ελβετίας, που στη σελίδα του πρωθυπουργού στη δέση της φωτογραφίας του έβαλε τον Σκρουτζ Μακ Ντακ να κολυμπά σε πισίνα με δολάρια; Τι να εξηγήσω στη γερμανική αυτοκινητοβιομηχανία, που σε κεντρικές σελίδες διαφήμισης αυτοκινήτων έβαλε τα κρυφά αρνητικά σχόλια των ειδικών που είχαν κάνει μυστικές δοκιμές στο νέο της μοντέλο; Τι να πω στο διεθνές ειδησεογραφικό πρακτορείο για τις κατασκευασμένες ειδήσεις που ανέβαζε;»

«Να τα χαρακτηρίσουμε όλα αυτά και άλλα τόσα που έχει κάνει νεανικές τρέλες και να τον δικαιολογήσουμε! Ας παραδεχτούμε πως είναι σαν να έχει κολλήσει κάποιον ιό, όπως συμβαίνει με τους υπολογιστές».

Έλεγαν, έλεγαν και σταματημό δεν είχαν. Ο Θωμάς, όπως φαίνεται, ήταν εδώ και καιρό υπό παρακολούθηση. Είχε προκαλέσει τον φθόνο και την αντιπαλότητα κάποιων άλλων χάκερ. Κι ας νόμιζε ότι τον είχαν σε εκτίμηση. Βοήθησαν κι αυτοί και μόλις οι αστυνομικοί της Δίωξης σιγουρεύτηκαν, τον συνέλαβαν. Ή μάλλον μόλις ενόχλησε μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες στον κόσμο. Τουλάχιστον αυτό έδειχναν τα γεγονότα.

«Μα είναι παιδί! Μην τον αντιμετωπίζετε σαν εγκληματία».

«Κι αυτοί που πιθανόν θα μείνουν άνεργοι εξαιτίας του; Γιατί όταν σπας τον κωδικό και αποκαλύπτεις όλα τα σχέδια για μια νέα παιχνιδομηχανή πριν βγει στο εμπόριο, κι έτσι οι ανταγωνιστές μαθαίνουν όλες τις πληροφορίες που χρειάζονται, ουσιαστικά οδηγείς τους υπεύθυνους ασφαλείας στην απόλυση και την εταιρεία σχεδόν στην καταστροφή. Τι να τους πούμε; Λυπούμαστε, αλλά σας προκάλεσε μεγάλη ζημιά ένα παιδί – μην το αντιμετωπίζετε όμως σαν εγκληματία;»

«Έσπασε τον κωδικό κι έπαιξε παιχνίδια. Δεν τα έδωσε στους ανταγωνιστές!»

«Ποιος μας το εγγυάται αυτό;»

«Οι λογαριασμοί της οικογένειας στην τράπεζα ίσως; Για ελέγξετέ τους... είναι άδειο!»

«Το μαύρο χρήμα δε βρίσκεται εύκολα. Μπορείτε να αποδείξετε ότι δεν πήρε χρήματα;»

«Έσπασε τον κωδικό...», 2022, στο: <https://www.lifo.gr/now/tech-science/oi-5-tropoi-ton-haker-na-kleboyn-kodikoy-s-prosbasis-pos-na-prostateyteite>

«Ναι. Αν του μιλήσω».

Ο Ανδρέας Γρηγορίου αληθινά δεν είχε τι να απαντήσει. Ήξερε πως ο Θωμάς είχε διαπράξει τα «εγκλήματα» για τα οποία τον κατηγορούσαν. Δεν έπαυε όμως να είναι σίγουρος ότι ήταν ένα μεγάλο παιδί που ίσως είχε πάρει στην πλάκα πολύ σοβαρά θέματα. Ο πρώτος ήταν ή ο τελευταίος; Τα έχει όμως αυτά η παρορμητική δύναμη της εφηβείας.

Τελικά, τον άφησαν να τον δει για πέντε λεπτά.

«Λυπάμαι, κύριε, που σας έμπλεξα, αλλά δεν είχα σε ποιον άλλο να τηλεφωνήσω...»

«Καλά έκανες και μου τηλεφώνησες. Θα σου βρω δικηγόρο».

«Δεν καταλάβατε. Δε θα χρειαστεί δικηγόρος».

«Τι λες, παιδί μου; Πώς δε θα χρειαστεί. Ξέρεις πόσο σοβαρές είναι οι κατηγορίες; Κλοπή ευαίσθητου υλικού και παραβίαση εταιρικής ασφάλειας. Δεν έχεις καταλάβει πόσο έχεις μπλέξει; Δικηγόρο χρειαζόμαστε, ο οποίος να απαιτήσει παιδοψυχιατρική έκθεση».

«Έχω καταλάβει! Και θα δώσω ένα τέλος».

«Όχι, Θωμά μου. Μη λες τέτοια. Θα βρούμε τον καλύτερο δικηγόρο και θα τους εξηγήσουμε πόσο έχεις μετανιώσει. Μην ακούω ανοησίες για “τέλος” στη ζωή σου».

«Δεν εννοούσα “τέλος” στη ζωή μου, αλλά στην κράτησή μου. Λοιπόν, ακούστε, θέλω να στείλετε ένα e-mail στον υπεύθυνο μιας μεγάλης εταιρείας ηλεκτρονικών παιχνιδιών. Σας παρακαλώ να το κάνετε. Ξέρει αυτός. Μόλις λάβει το e-mail, θα φροντίσει να τελειώσουν όλα!»

Ο καθηγητής κοίταζε αποσβολωμένος. Ο Θωμάς είχε κάποιο κρυφό χαρτί για να πετύχει έναν συμβιβασμό με την αστυνομία; Και ποιον ήθελε να βάλει μεσολαβητή; Έναν από τους ισχυρότερους ανθρώπους στην παγκόσμια αγορά ηλεκτρονικών παιχνιδιών!

«Τι να γράψω στο e-mail;» ρώτησε. Ο Θωμάς ξεκίνησε να υπαγορεύει. Από μέσα του ευχόταν η κυρία Ασημίνα, η μαμά του, να είχε πάει το «μωρό» σε αυτήν που το περι-

μενε. Όταν άκουσε τη φωνή της έξω από το δωμάτιο στο οποίο τον κρατούσαν, ήξερε ότι το σχέδιό του είχε πετύχει.

«Το παιδί μου! Πού έχετε το παιδί μου; Τι του έχετε κάνει;»

Μην απορείς, Ανδρέα. Πάντα οι καθηγητές θα μεταδίδουν τη σοφία και την πείρα τους και πάντα οι μαθητές θα τους αιφνιδιάζουν με την επινοητικότητα και τη δημιουργικότητα του νεανικού νου τους. Κι ο Θωμάς είχε γεννηθεί για να επινοεί και να αιφνιδιάζει. Όλους, ακόμη κι εσένα.

Βαγγέλης Ηλιόπουλος, 1964-, Αθήνα, Ελλάδα

«Θωμάς Q. Bit. Ταξιδιώτης στο κάτοπτρο του χρόνου» (μυθιστόρημα), 2017, σσ. 12-21

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4256>

τ **Υ** περί... έργου

«Ο Θωμάς, μαθητής στο λύκειο, παίζει όλη μέρα στον υπολογιστή του και κυκλοφορεί στο διαδίκτυο με “ταχύτητες κβάντων”. Να γιατί όλοι τον φωνάζουν Θωμά Q. Bit.

Όταν προκαλεί, χακάροντας τη μεγαλύτερη εταιρεία ηλεκτρονικών παιχνιδιών, ούτε ο ίδιος δεν μπορεί να φανταστεί σε τι περιπέτειες μπλέκει.

Ταξιδεύει στην Ιστορία, στο κάτοπτρο του χρόνου, και βρίσκεται πίσω στο 1944 να αντιστέκεται στους Ναζί. Ταξίδι στο παρελθόν ή εξελεγμένη εικονική πραγματικότητα; [...]» (απόσπασμα από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <https://www.politeianet.gr/books/9789601667171-iliopoulos-baggelis-patakis-thomas-qbit-267491>

Δραστηριότητες

1. Ποια πρόσωπα πρωταγωνιστούν στο απόσπασμα του μυθιστορήματος; Ποια είναι η σχέση τους με τον ήρωα;
2. Σε ποια περιπέτεια μπλέκει ο πρωταγωνιστής;
3. Πιστεύετε ότι η συμπεριφορά του καθηγητή στο κείμενο είναι δικαιολογημένη και γιατί;
4. Στο απόσπασμα ο συγγραφέας χρησιμοποιεί αφήγηση και διάλογο. Γιατί κατά τη γνώμη σας το κάνει αυτό;

5. Να παρατηρήσετε προσεκτικά την παρακάτω εικόνα. Τι σκέφτεστε; Υπάρχουν αντιστοιχίες ανάμεσα στον ήρώά μας και στο πρόσωπο που απεικονίζεται;

suneeseestheworld.com, “*Have We Become Internet-Obsessed Travellers?*”, 2011, στο: <https://suneeseestheworld.com/2011/02/have-we-become-internet-obsessed-travellers/>

6. Να γράψετε στο προσωπικό σας ημερολόγιο (αν έχετε!) μια δική σας περιπέτεια. Πώς τη βιώσατε; Τι λύση βρήκατε για να την αντιμετωπίσετε;

7. Να επιλέξετε λέξεις, φράσεις και εκφραστικά μέσα που περιγράφουν τον Θωμά. Να δημιουργήσετε με την τεχνητή νοημοσύνη την εικόνα του (σχετικά εργαλεία διατίθενται στα: <https://www.craiyon.com> και <https://www.bing.com/images/create>). Μπορείτε να αναζητήσετε στο διαδίκτυο το εξώφυλλο του βιβλίου και να συγκρίνετε την εικόνα του δικού σας Θωμά με αυτή του εικονογράφου, στο: <https://www.politeianet.gr/books/9789601667171-iliopoulos-baggelis-patakis-thomas-qbit-267491>

8. «“Τι να γράψω στο e-mail;” ρώτησε. Ο Θωμάς ξεκίνησε να υπαγορεύει.»
Να φανταστείτε τι μπορεί να υπαγόρευσε στον καθηγητή της Πληροφορικής,
για να βάλει τέλος στην περιπέτειά του και να γράψετε το αντίστοιχο e-mail.

A series of horizontal dotted lines for writing.

Στη στάση

Το λεωφορείο άργησε.
Πάντοτε αργεί να 'ρθει και πάντα οι άνθρωποι
θα περιμένουν σαν να βρίσκονταν
σε θεατρική πρεμιέρα.
Με την επίσημή τους κούραση
όπως αρμόζει στην περίπτωση
κι ας λείπει ο σκηνοθέτης
και οι θεατρίνοι επίσης.
Το άγχος του κοινού σαιξπηρικό:
«Να φύγω ή να μη φύγω...»
Εγώ μόνος όπως πάντα ταξιδεύω
με άγχος αρχαϊκό.
Στη μια πλευρά μου η Αφροδίτη
στην άλλη ο Άρης.
Τον Οδυσσέα τον θυμάμαι τον πολυμήχανο
εκεί στη στάση
που μηχανεύτηκε την ξενιτιά του.
Αλήθεια, οι ελπίδες έχουνε σχήματα ομηρικά;
Ύστερα το λεωφορείο ήρθε
και άργησε να φύγει...

«Ποιος γέμισε τις στάσεις των λεωφορείων με
στίχους;», 2022,

στο: <http://s.atcite.com/ilaXqmGOJ>

Luan Xhuli (Λουάν Τζούλις), 1955-, Αλβανία
«Μυρίζω μήλο» (ποιητική συλλογή), 2003

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4249>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39965>

τ **π**ερί... έργου

«Θέλησα να καθαρογράψω τα ποιήματα με τις φράσεις του Λουάν Τζούλις γιατί ήταν τόσο αδώα όσο και η “περίτεχνη” άσκηση επιβίωσης κάθε μετανάστη που αφομοιώνει γρήγορα τη γλώσσα, τους χρόνους και τα πολυτελή ελαττώματα της χώρας που τον υποδέχτηκε (ή τον ανέχεται). [...] Όλα έχουν γραφτεί στην Αθήνα και με συγκίνησε γιατί ήταν “μόνον αυτό” και “τίποτε άλλο”. Γιατί είχαν τη ζωγραφική ματιά μιας απώλειας που στο βάθος βάθος ελλοχεύει η ελπίδα. Και επίσης γιατί μου μύριζαν μήλο...»
(από το προλογικό σημείωμα του Γιάννη Ξανθούλη)

Στο: <https://www.evripidis.gr/product/108492/myrizzo-milo/>

Δραστηριότητες

1. Ποιες λέξεις επαναλαμβάνονται στο ποίημα; Ποια είναι η λειτουργική τους αξία στην ανάγνωση, αν ληφθεί υπόψη ο τίτλος;
2. Σε ποια σημεία του ποιήματος ο ποιητής επιλέγει α' πρόσωπο για τα ρήματα; Ποια είναι η συμβολή αυτής της επιλογής στην πρόσληψη του νοήματος;

3. Τι θα απαντούσατε στην ερώτηση: «Αλήθεια, οι ελπίδες έχουνε σχήματα ομηρικά»;

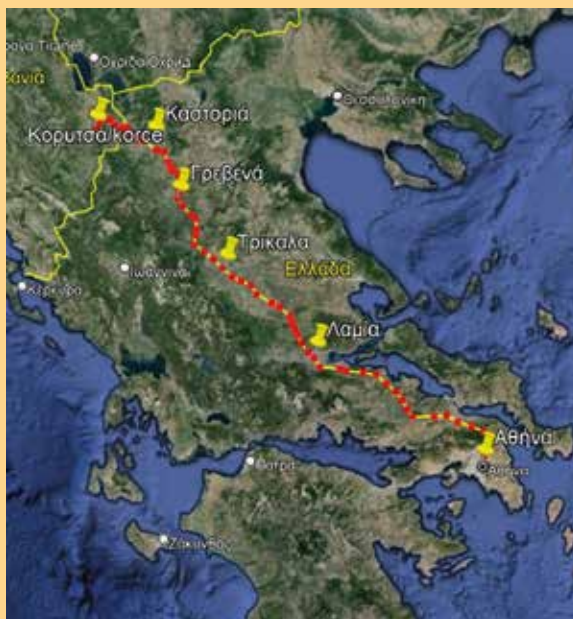
- 4.α. Να εντοπίσετε στο ποίημα και να γράψετε τους στίχους που σας δημιουργούν ενσυναίσθηση. Να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας.
 - 4.β. «Να φύγω ή να μη φύγω...»: Για πού να φύγει ο ποιητής; Τι προβλήματα μπορεί να συναντήσει; Αν μείνει, τι δυσκολίες θα πρέπει να αντιμετωπίσει;
5. Να αναζητήσετε τη λέξη «στάση» σε παλαιότερα και σύγχρονα λεξικά της νέας ελληνικής γλώσσας.
- Να συντάξετε ένα ερμηνευμα που να αποδίδει τη σημασία της στο συγκεκριμένο ποίημα.
 - Να λάβετε υπόψη την κυριολεκτική και τη συνυποδηλωτική της χρήση (Γλωσσάρι, σ. 76).

6. Να αναζητήσετε πληροφορίες για τη βιογραφία του ποιητή Λουάν Τζούλις. Να συλλέξετε στοιχεία που, κατά την άποψή σας, συνδέονται με το ποίημα «**Η στάση**».

7. Δείτε στον χάρτη τη διαδρομή από την Κορυτσά της Αλβανίας μέχρι την Αθήνα.

Κωνσταντίνος Κατσιμίγας, «Η διαδρομή από την Κορυτσά της Αλβανίας μέχρι την Αθήνα», 2024, στο: <https://earth.google.com>

Διαβάστε και το κείμενο που ακολουθεί. Αναφέρεται στη μετανάστευση χιλιάδων Αλβανών προς την Ελλάδα τη δεκαετία του 1990. Ο Λουάν Τζούλις εκείνη την περίοδο ήρθε στην Αθήνα (1995).

Περνώντας τα σύνορα λαθραία, ξανά και ξανά

Εκείνος όμως θα περάσει ξανά τα σύνορα, θα γυρίσει ξανά στην Ελλάδα. Κορυτσά-Καλαμπάκα, οχτώ μέρες με τα πόδια και διανυκτέρευση κάτω από τα άστρα, όταν υπάρχουν. Τριακόσια δολάρια κατά κεφαλήν παίρνει ο «οδηγός» που γνωρίζει τα κρυφά μονοπάτια. Η ομάδα των λαθραίων αριθμεί οχτώ με έντεκα άτομα. Το παζάρι γίνεται στην Κορυτσά, τα χρήματα τα κρατά ο εγγυητής και, εάν τους πιάσουν οι στρατιώτες και τους γυρίσουν πίσω, τότε στον καθένα επιστρέφεται το ποσό που πλήρωσε. Έτσι είναι η συμφωνία, αλλά ποτέ δεν ξέρεις, γιατί συχνά ο εγγυητής γίνεται καπνός και οι παράνομοι μένουν μόνο με την πίκρα τους...

Εκείνος όμως θα γυρίσει ξανά στην Ελλάδα με τα πόδια από τα βουνά [...] Θα περιμένει μερικές μέρες, μέχρι να συμπληρωθεί ο απαραίτητο αριθμός για τη μεταφορά προς τα σύνορα, έπειτα η αστυνομική κλούβα θα τον μεταφέρει ξανά στην Κακαβιά και στα σύνορα θα βρει κάποιο φορτηγό για να φτάσει στο χωριό του. Οι συγγενείς

του θα τον ρωτήσουν: «Πάλι σε έπιασαν;» Οι συγχωριανοί του θα τον ειρωνεύονται ύπουλα: «Πάλι τον έπιασαν τον κακομοίρη. Ε, καλά, δέλει κότσια η ξενιτιά...»

Gazmend Kapllani (Γκαζμέντ Καπλάνι), «Μικρό Ημερολόγιο Συνόρων», σσ. 37-38

Να δημιουργήσετε έναν διαδραστικό χάρτη με τη διαδρομή του Λουάν Τζούλις από την Κορυτσά μέχρι την Αθήνα. Θα αξιοποιήσετε ένα από τα λογισμικά Google Earth, Scribble Maps, Instant Street View (διατίθενται στα: <https://earth.google.com>, <https://www.scribblemaps.com>, <https://www.instantstreetview.com>).

Μπορείτε να πάρετε ιδέες από διαδραστικούς χάρτες του ταξιδιού του Οδυσσέα από την Τροία προς την Ιθάκη:

α. «**Η επιστροφή του Οδυσσέα**», στο: https://www.google.com/maps/d/viewer?id=IsBUcw4plklMNVElrRmqo2bBZ9Fw&hl=en_US&ll=38.21336706734951%2C10.966072100000027&z=5

β. «**Το ταξίδι του Οδυσσέα**», στο: <https://uploads.knightlab.com/storymaps/d036572aa8189547548843ff4d8189e1/to-taxidi-tou-odusseas/draft.html>.

8. Ο ποιητής αναφέρει ότι στο ταξίδι του είχε στη μια πλευρά του την Αφροδίτη και στην άλλη τον Άρη. Αν αναφέρεται στο ταξίδι του από τη Κορυτσά στην Αθήνα το 1995, να δημιουργήσετε ένα ψηφιακό κόμικ με τρία καρέ:

Ο ποιητής συζητά με τον Άρη και την Αφροδίτη:

- πριν ξεκινήσει το ταξίδι,
- στη διάρκεια του ταξιδιού όταν αντιμετωπίζει μια σοβαρή δυσκολία και
- όταν έφτασε στην Αθήνα.

Στη συνέχεια να δημιουργήσετε ένα δεύτερο κόμικ με τρία καρέ, στο οποίο ο ποιητής συζητά με τον Άρη και την Αφροδίτη σε ένα ταξίδι επιστροφής του από την Αθήνα στην Κορυτσά φέτος:

- πριν ξεκινήσει το ταξίδι,
- στη διάρκεια του ταξιδιού όταν θυμάται κάτι που τον συγκινεί και
- όταν έφτασε στην Κορυτσά.

Εναλλακτική πρόταση: στο δεύτερο κόμικ μπορείτε να επιλέξετε άλλα πρόσωπα από τη Μυθολογία ή από τη ζωή στη σύγχρονη Ελλάδα για να συνοδέψουν τον Λουάν Τζούλις στο ταξίδι προς την πατρίδα του.

Για τη δημιουργία κάθε κόμικ θα αξιοποιήσετε το λογισμικό που διατίθεται στην ιστοσελίδα <https://pixton.com>.

Ο Σίφουνας (απόσπασμα)

ΤΡΙΑ παιδιά είναι καθισμένα μέσα στο γραφείο του αρχιστράτηγου των Συμμαχικών Δυνάμεων Μέσης Ανατολής, στο Κάιρο. Είναι τα τρία εκπληκτικά και ηρωικά Ελληνόπουλα, ο Γιώργος Θαλάσσης το ξακουστό Παιδί-Φάντασμα, η Κατερίνα, το θρυλικό Κορίτσι-Φάντασμα ή Γαλάζια Θύελλα, και ο Σπίδας, ο αδιάκοπα πεινασμένος σύντροφος του Γιώργου, με τον Μουτζ, το σκυλάκι του, στην αγκαλιά του.

Ο αρχιστράτηγος, καθισμένος πίσω από ένα μεγάλο πολυτελές τραπέζι, κοιτάζει με στοργή τους τρεις μικρούς ήρωες και λέει:

– Πρώτ' απ' όλα, πρέπει να σας συγχαρώ για τον θρίαμβό σας στην Αμερική! Κατορθώσατε να ανακαλύψετε και να εξοντώσετε μέσα σε λίγες μέρες την τρομερή οργάνωση των «Μασκοφόρων του Χίτλερ» που απειλούσε την Αμερική και όλους τους ελεύθερους λαούς του κόσμου με καταστροφή!

Ο Γιώργος κοκκινίζει ελαφρά.

– Κάναμε απλώς το καθήκον μας στρατηγέ μου, απαντάει. Μιλήστε μας τώρα για τον καινούργιο Γερμανό πράκτορα, που έκανε την εμφάνισή του στην Ελλάδα στο διάστημα που εμείς λείπαμε στην Αμερική. Είναι τόσο τρομερός όσο τον περιέγραφε το τηλεγράφημά σας που μου διαβίβασε ο Πρόεδρος της Αμερικής;

– Τα λόγια δεν μπορούν να τον περιγράψουν, λέει ο αρχιστράτηγος. Είναι αφάνταστα πονηρός, πανούργος και σατανικός! Έχει δύναμη πρωτοπαλαιστή και γροδιά πρωτοπυγμαχού! Γνωρίζει όσο λίγοι στον κόσμο την ιαπωνική πάλη και η γρηγοράδα του ξεπερνάει κάθε όριο! Όσο για τη σκληρότητα, την αγριότητα και την εκδικητικότητά του, ακόμα και οι Γερμανοί τον τρέμουν και τον φοβούνται. Έχει κατορθώσει να δέσει εκτός μάχης όλους σχεδόν τους καλύτερους πράκτορες που διαθέτουμε στην Ελλάδα και εκατοντάδες Έλληνες πατριώτες έχουν βρει το θάνατο μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα εξ αιτίας του. Η πατριωτική οργάνωσή σου, Παιδί-Φάντασμα, η δαυμαστή οργάνωση, που σου άφησε ο «Κεραυνός» πεδαιίνοντας, δεν υπάρχει πια!

Ο Γιώργος, η Κατερίνα και ο Σπίδας ανασκιοτούν* γλομιάζοντας.

– Δεν... υπάρχει πια; ρωτάει το κορίτσι με φωνή που τρέμει.

– Ναί! Δεν υπάρχει! Ο καινούργιος πράκτορας του Χίτλερ τους συνέλαβε όλους και τους έχει κλείσει σ' ένα σπίτι όπου έχει εγκαταστήσει το στρατηγείο του. Εκεί τους βασανίζει απάνθρωπα για να τους κάνει να μιλήσουν. Η τελευταία πληροφορία που έχω είναι ότι, μεθαύριο το πρωί, οι πατριώτες της οργάνωσης «Κεραυνός» θα τουφεκισθούν!

Το Παιδί-Φάντασμα σηκώνεται και μαζί του οι δυο φίλοι του.

– Καθήστε, τους λέει ο αρχιστράτηγος. Ξέρω ότι ανυπομονείτε να φύγετε για την Ελλάδα για να προσπαθήσετε να σώσετε τους δικούς σας! Έχω δώσει τις σχετικές διαταγές. Αύριο το απόγευμα θα ξεκινήσετε από εδώ μ' ένα υδροπλάνο που θα σας αφήσει –μόλις σκοτεινιάσει– σε μια έρημη ακρογιαλιά του Σαρωνικού. Εκεί θα σας παραλάβει ένα αυτοκίνητο και, δυο ώρες αργότερα, θα βρίσκεσθε στην Αθήνα.

* παδαίνω μυϊκές συσπάσεις εξαιτίας δυνατού συναισθήματος, σκιρτώ · αναπηδώ από χαρά, ευτυχία, φόβο, στο: https://greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?q=ανασκιοτώ

– Πώς λέγεται ο νέος πράκτορας των Γερμανών; ρωτάει ο Γιώργος.
– Οι Έλληνες τον λένε Ξανθό Δήμιο, απαντάει ο αρχιστράτηγος. Οι Γερμανοί τον λένε Σίφουνα. Και είναι πραγματικά πιο σκληρός από δήμιο και πιο επικίνδυνος από σίφουνα! Ακόμα πιο επικίνδυνος όμως είναι ο βοηθός του ένας μικρόσωμος ανθρωπάκος με χαρακτηριστικά πιθήκου, που είναι τόσο αδυσώπητος εκδικητικός και άγριος, ώστε θα 'λεγε κανείς πως στη δέση της ψυχής του έχει ένα μικρό μαύρο διάβολο! Οι Γερμανοί τον λένε «Γκοστ» που σημαίνει Φάντασμα γιατί δρα αδόρυβα γοργά και φευγαλέα σαν ένα φάντασμα!

Ο Σπίδας αφήνει ένα γρύλισμα χαράς.

– Έχει βοηθό ο Σίφουνας, ε; Μανούλα μου! Θα τον καλέσω σε... φαγομονομαχία και θα τον ξεκάνω!

Η Υπόνομος

ΚΡΥΜΜΕΝΟΙ στο σκοτεινό κοίλωμα μιας πόρτας, οι τρεις μικροί ήρωές μας παρακολουθούν ένα μεγάλο αντικρινό σπίτι με μάτια που λάμπουν από τόλμη και αποφασιστικότητα.

Μέσα στο σπίτι εκείνο, που είναι τριγυρισμένο από ένα μικρό κήπο είναι φυλακισμένα τα μέλη της ελληνικής πατριωτικής οργάνωσης του «Κεραυνού», που τόσες υπηρεσίες έχουν προσφέρει στους Συμμάχους στον αγώνα τους για την ελευθερία!

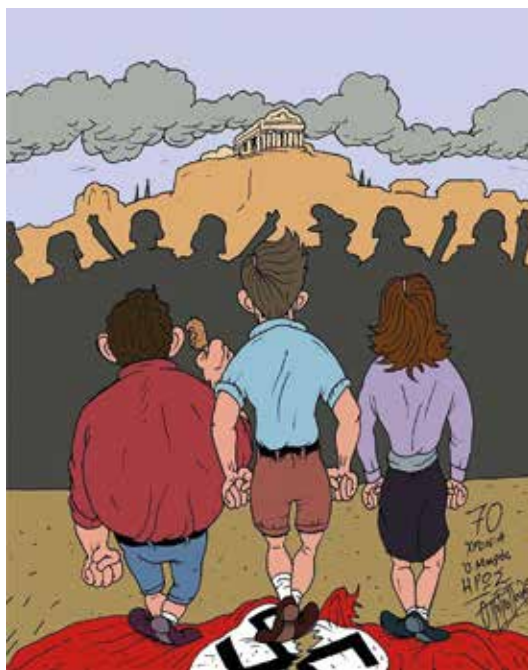
Τα τρία Ελληνόπουλα είναι αποφασισμένα να παίξουν κορώνα-γράμματα την ελευθερία τους και τη ζωή τους ακόμα για να σώσουν τους αγαπημένους τους συντρόφους!

– Πρέπει να τους αποσπάσουμε από τα νύχια του Ξανθού Δήμιου! ψιθυρίζει το Παιδί-Φάντασμα. Δεν είναι όμως δυνατό να μπούμε στο σπίτι αυτό. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχω, η πόρτα του κήπου είναι τόσο γερή, ώστε μόνο ένα βαρύ τανκ, θα μπορούσε να την παραβιάσει! Όσο για τον τοίχο

είναι χοντρός και ψηλός σαν τοίχος φρουρίου και στην κορυφή του έχει συρματοπλέγματα, από τα οποία περνά ένα πολύ ισχυρό ηλεκτρικό ρεύμα. Δυο μόνο τρόποι υπάρχουν να υπερπηδήσουμε τα εμπόδια αυτά: ή να πέσουμε μέσα στον κήπο από τον αέρα, πράγμα που δεν μπορεί να γίνει γιατί το σπίτι δεν γειτονεύει με κανένα άλλο κτίριο, ή να περάσουμε μέσα από τη... γη!

Η Κατερίνα, που φορεί τώρα τη γαλάζια στολή της Ελλάδας, γυρίζει και τον κοιτάζει παραξενεμένη.

– Τι θες να πεις, Γιώργο; ρωτάει;

Πετρόπουλος Θανάσης, «70 χρόνια Μικρός Ήρωας: Ο Λεωκράτης Ανεμοδουράς διηγείται συναρπαστικές ιστορίες», 2023, στο: <http://s.atcite.com/f9entw3cF>

– Ακολουθήστε με!, απαντάει το Παιδί-Φάντασμα.

Βγαίνει από το κοίλωμα της πόρτας και με τους δυο φίλους του ξοπίσω του, προχωρεί μέσα στο σκοτεινό δρόμο, μπαίνει σε ένα πλάγιο δρομάκο κοντά στο σπίτι του Σίφουνα και σταματάει σε ένα μικρό μοναχικό σπιτάκι.

Εκεί βγάζει ένα κλειδί από την τσέπη του και ανοίγει την πόρτα. Κλείνει με προσοχή την πόρτα πίσω του και ανάβει το φως.

– Το σπίτι αυτό, λέει στο Σπίδα και στην Ελλάδα, ανήκει σε ένα Βρετανό πράκτορα που μας το παραχώρησε για απόψε. Πριν έρθουμε εδώ συναντήθηκα μαζί του και μελέτησα την κατάσταση. Μόνο από το σπίτι αυτό μπορούμε να μπούμε στον κήπο του Ξανθού Δημίου!

– Μα... πώς; ρωτάει πάλι η Κατερίνα.

– Σκάβοντας μια υπόνομο απαντάει ο Γιώργος. Ο δρόμος είναι πολύ στενός όπως είδατε. Από το υπόγειο αυτού του σπιτιού ως τον τοίχο του κήπου του Σίφουνα η απόσταση είναι μόνο έξι μέτρα. Αν καταφέρουμε να ανοίξουμε μια υπόνομο έξι μέτρων πριν ξημερώσει, οι ελπίδες να σώσουμε τους δικούς μας θα είναι αρκετά μεγάλες! Ελάτε μαζί μου!

Κατεβαίνουν στο υπόγειο όπου βρίσκουν αξίνες, φτυάρια και μερικά ζεμπιλια.

– Εμπρός, παιδιά λέει το Παιδί-Φάντασμα. Από τη γρηγοράδα μας κρέμεται η ζωή των συμπατριωτών μας! Μην ξεχνάτε ότι θα τουφεκιστούν την αυγή!

Και, γυρίζοντας στο Σπίδα, προσδέτει:

– Σπίδα, ξέρεις ότι στα υπόγεια του σπιτιού του ο Σίφουνας έχει τεράστιες ποσότητες τροφίμων;

– Ε; κάνει ο Σπίδας γουρλώνοντας τα μάτια του. Μανούλα μου! Τι καθόμαστε λοιπόν;

Και, αρπάζοντας μια αξίνα, αρχίζει να σκάβει με μανία!

Τα τρία παιδιά στρώνονται στη δουλειά. Ο Γιώργος και ο Σπίδας σκάβουν με τις αξίνες και γεμίζουν με τα φτυάρια τα ζεμπιλια με χώμα. Η Ελλάς αδειάζει το χώμα σε μια γωνιά του υπογείου.

Ευτυχώς, το χώμα είναι πολύ μαλακό και τα Ελληνόπουλα δεν συναντούν μεγάλες δυσκολίες. Σκάβουν αδιάκοπα περνούν κάτω από τα θεμέλια του σπιτιού και προχωρούν κάτω από το δρόμο προς τον κήπο του Ξανθού Δημίου.

Ο ιδρώτας τρέχει ποτάμι από τα πρόσωπά τους και έχουν λαχανιάσει από την προσπάθεια που καταβάλλουν. Μα δεν σταματούν ούτε στιγμή. Οι ηρωικές ψυχές τους πολλαπλασιάζουν τις δυνάμεις τους και τους δίνουν αδάμαστο κουράγιο. Πρέπει να σώσουν τους Έλληνες πατριώτες που κινδυνεύουν και τίποτα δεν είναι ικανό να τους κάνει να υποχωρήσουν!

Μόνο ο Σπίδας κοντοστέκεται τότε - τότε και μουγγρίζει:

– Μανούλα μου! Αυτή η γυμναστική μου άνοιξε την όρεξη! Τα γόνατά μου τρέμουν από τη λιγούρα!

– Σπίδα, του λέει τότε ο Γιώργος. Μην ξεχνάς, τα τρόφιμα του Ξανθού Δημίου!

– Δεν τα ξεχνώ γρυλίζει το αδιάκοπα πεινασμένο παιδί.

Και ρίχνεται με νέα ορμή στο σκάψιμο.

Ο Γιώργος κοιτάζει κάθε τόσο το ρολόι του. Η ώρα είναι έντεκα... δώδεκα... μία... δύο... τρεις...

Δε μένουν παρά μόνο δυο ώρες ακόμα. Σε δυο ώρες θα έχει ξημερώσει και οι Γερμανοί θα οδηγήσουν τους φυλακισμένους στο εκτελεστικό απόσπασμα! Πρέπει να βιαστούν! Διαφορετικά, αν δεν περάσουν εγκαίρως στον κήπο του...

Τα Λυκόσκυλα

ΞΑΦΝΙΚΑ, μια κραυγή χαράς ξεπηδάει από το στήθος του Παιδιού-Φάντασμα.

Η αξίνα του συνάντησε κάτι σκληρό. Μια μεγάλη πέτρα. Είναι τα δεμέλια του τοίχου του κήπου!

– Σε μισή ώρα θα έχουμε φτάσει στον προορισμό μας! λέει ο Γιώργος. Θα περάσουμε κάτω από τον τοίχο και θα μπούμε στον κήπο.

Τα παιδιά διπλασιάζουν τις προσπάθειές τους. Σκάβουν προς τα κάτω, περνούν κάτω από τον τοίχο κι έπειτα ανεβαίνουν προς τα πάνω.

Η ώρα είναι τρεις και μισή, όταν επιτέλους μια μεγάλη τρύπα ανοίγεται πάνω από τα κεφάλια των μικρών ηρώων μας και ο δροσερός αέρας της νύχτας τους χτυπάει στο πρόσωπο.

Σκαρφαλώνουν και βγαίνουν έξω.

Βρίσκονται μέσα στον κήπο του σπιτιού-φρουρίου του τρομερού Ξανθού Δημίου.

– Το πρώτο μέρος της αποστολής μας, λέει με ικανοποίηση το Παιδί-Φάντασμα, τελείωσε με επιτυχία. Βρισκόμαστε μέσα στο άντρο του αντιπάλου μας. Αυτό όμως δεν σημαίνει ακόμα ότι η νίκη είναι δική μας. Το πιο δύσκολο και πιο επικίνδυνο μέρος της αποστολής μας αρχίζει αυτή τη στιγμή. Θα προχωρήσουμε προς το...

Σωπαίνει και κάνει ένα απότομο πλάγιο πήδημα. Μια μακρόστενη σκούρα μορφή σκίζει τον αέρα και προσγειώνεται δυο μέτρα πια πέρα αφήνοντας ένα υπόκωφο γρύλισμα! Μια δεύτερη μορφή ξεπροβάλλει μέσα από το σκοτάδι του κήπου και χυμιάει πάνω στην Ελλάδα. Το κορίτσι σκύβει γοργά. Η μορφή περνάει πάνω από την Ελληνοπούλα και προσγειώνεται δίπλα στην πρώτη.

Είναι δυο σκυλιά! Δυο πελώρια λυκόσκυλα που τα μάτια τους λάμπουν απαίσια φωσφορίζοντας μέσα στο σκοτάδι. Το γρύλισμά τους θυμίζει πεινασμένες τίγρεις!

Με μια ταχύτατη κίνηση, ο Γιώργος χαμηλώνει το χέρι του στη ζώνη του και τραβάει ένα σιλέτο που είναι κρυμμένο κάτω από το πουκάμισό του ενώ ταυτόχρονα σπρώχνει την Ελλάδα κάνοντάς την να χάσει την ισορροπία της και να πέσει χάμω!

Τα δυο σκυλιά εφορμούν πάλι. Το ένα εναντίον του Παιδιού-Φάντασμα και το άλλο εναντίον της Κατερίνας.

[...]

Στέλιος Ανεμοδουράς (1917-2000), Αθήνα, Ελλάδα

«Ο Μικρός Ήρωας» (Περιοδικό), τόμος 6, τεύχος 46, 2000, «Ο Ξανθός Δήμιος», σσ. 121-125

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20,500.14040/3981>

«Το βιβλίο αυτό περιέχει ιστορίες από την Εθνική Αντίσταση των Ελλήνων κατά των ναζιστών κι φασιστών, στο διάστημα της Κατοχής της Ελλάδας από τα στρατεύματα του Χίτλερ και του Μουσολίνι, με κύριους ήρωες τρία παιδιά, τον Γιώργο Θαλάσση, την Κατερίνα και τον Σπίδα.

Οι ιστορίες αυτές, μολοντί δοσμένες μυθιστορηματικά, αντικαθρεφτίζουν τα περισσότερα βασικά γεγονότα της εποχής εκείνης, καθώς και πλήθος δευτερεύοντα περιστατικά των αγώνων του Ελληνικού λαού για Ελευθερία και Επιβίωση, ιδίως εκεί όπου το βάρος της Αντίστασης σήκωναν στους τρυφερούς ακόμη ώμους τους μικροί ήρωες με κοντά παντελόνια και μεγάλες καρδιές!» (από το οπισδόφυλλο του τόμου)

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39986>

Δραστηριότητες

1. Ποιο είναι το είδος του αφηγητή στο κείμενο (Γλωσσάρι, σ. 76); Πώς κρίνετε αυτή την επιλογή του συγγραφέα;

πλοκής;

2. Ποιος είναι ο ρόλος του Σπίδα, ως δρώντος προσώπου, στην εξέλιξη της

3. Να διατυπώσετε υποθέσεις για το πώς εξελίχτηκε η συγκεκριμένη περίπτωση με βάση όσα αναφέρονται στο κείμενο.

4. Να συντάξετε ένα κείμενο 150-200 λέξεων στο οποίο να παρουσιάζετε την εκδοτική ιστορία του «**Μικρού Ήρωα**». Πληροφορίες μπορείτε να αντλήσετε από τα κείμενα:

- «**Μικρός Ήρωας, ένα εμβληματικό παιδικό περιοδικό**», στο: <https://www.oanagnostis.gr/mikros-iroas-ena-emvlimatiko-paidiko-periodiko-toy-kosta-g-tsiknaki/>
- «**70 χρόνια “Μικρός Ήρωας”: Η μεγάλη ιστορία του δρυλικού pulp**», στο: <https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/562287661/70-chronia-mikros-iros-h-megali-istoria-toy-thrylikoy-pulp/>.

5. Να αναζητήσετε πληροφορίες για την εποχή στην οποία αναφέρεται ο «**Μικρός Ήρωας**» (πόλεμος του 1940) και για τον ρόλο των παιδιών στην Εθνική Αντίσταση.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε τις ακόλουθες πηγές:

α. «**Τα παιδιά στον αγώνα του σαράντα (1940)**», στο:

<http://s.atcite.com/tm8MkM9vh>

β. «**Ο πόλεμος του '40 με τα μάτια των παιδιών**», στο:

<http://s.atcite.com/0qii33T5W>

γ. Το βιβλίο της Άλκης Ζέη «**Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου**»

δ. Το video «**Ο ΜΙΚΡΟΣ ΗΡΩΑΣ-ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ ΚΗΛΛΗΔΟΝΗΣ**», στο:

<https://youtu.be/kUdenTeGn9Q>.

6. Να δημιουργήσετε ένα ψηφιακό αφιέρωμα (animation storytelling, διατίθεται στο: <https://www.animatron.com>) για τα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν στον «**Μικρό Ήρωα**».

7. Να γράψετε ένα σενάριο με τους χαρακτήρες του «**Μικρού Ήρωα**» όταν θα έχουν μεγαλώσει. Να επιλέξετε τον χρόνο και τον χώρο της συνάντησης. Θα συζητούν για τις αναμνήσεις από τα κατορθώματά τους, για το πώς φαντάζονταν την Ελλάδα μετά από πολλές δεκαετίες όταν ήταν έφηβοι, για το πώς βλέπουν την Ελλάδα του σήμερα και τους εφήβους που ζουν σε αυτήν και ό,τι άλλο σκεφτείτε.

8. Να δημιουργήσετε με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης τα πρόσωπα των ενηλίκων προσώπων του «**Μικρού Ήρωα**» (σχετικά εργαλεία διατίθενται στο: <https://www.craiyon.com> και στο: <https://www.bing.com/images/create>).

Στη συνέχεια μπορείτε ανεβάσετε μια θεατρική παράσταση με βάση το σενάριό σας.

Το επόμενο πρωί (απόσπασμα)

BIENNH, ΑΥΣΤΡΙΑ

Ξενοδοχείο Η Όμορφη Βιέννη

[...] Δεν είχε σκοπό να βγει ο Φίλιππος σήμερα. Το είχε πει στους γονείς του και γι' αυτό και δεν καταλάβαινε την επιμονή της μητέρας του να του χτυπάει την πόρτα απ' τα άγρια χαράματα. Είχε σκοπό να δουλέψει. Ωραία η διασκέδαση και τα ταξίδια και τα ψώνια, όμως μ' αυτά και μ' εκείνα το σάιτ των Αόρατων Ρεπόρτερ είχε να ανανεωθεί σχεδόν μία εβδομάδα! Όλα τα παιδιά ξεκουράζονταν για τα Χριστούγεννα και ο Φίλιππος το ήξερε πως αν δεν ασχολούνταν αυτός να βρει ειδήσεις οι αναγνώστες τους θα απογοητεύονταν.

Και είχαν πολλούς αναγνώστες οι Αόρατοι Ρεπόρτερ. Από τότε που το μικρό τους σάιτ είχε ξεσκεπάσει το μυστήριο της εξαφάνισης ενός ποδοσφαιριστή, όλο και περισσότερος κόσμος έμπαινε στη σελίδα τους στο ίντερνετ για να ενημερωθεί. Και παρά την επιτυχία τους, οι ΑΟΡ (έτσι έλεγαν τους εαυτούς τους για συντομία), δεν είχαν αποκαλύψει ποτέ και σε κανέναν ποιοι ήταν. Άφηναν όλους να υποδέτουν ότι ήταν τίποτα μεγαλοδημοσιογράφοι – κανείς δε θα υποψιαζόταν πέντε έξι παιδιά του δημοτικού! – κι έτσι, αόρατοι σχεδόν στα μάτια των μεγάλων, έκαναν πιο εύκολα τη δουλειά τους.

Κοιτούσε τις εξελίξεις απ' το Ειδησεογραφικό Πρακτορείο Ρόιτερς όταν άρχισε να του χτυπάει την πόρτα η μητέρα του και την αγνόησε, απορροφημένος από τα γεγονότα της ημέρας. Δεν μπορούσε να ζήσει χωρίς να ξέρει κάθε μέρα τι είχε γίνει σ' όλο τον κόσμο. Από μικρός διάβαζε ό,τι εφημερίδα έπεφτε στα χέρια του, άκουγε τις ειδήσεις στο ραδιόφωνο, έβλεπε ντοκιμαντέρ στην τηλεόραση – και φυσικά έμπαινε στο ίντερνετ. Αισθανόταν ένα με τον υπόλοιπο πλανήτη όταν γνώριζε ανά πάσα στιγμή τι –ευχάριστο, δυσάρεστο, σκανδαλιστικό ή αξιοπερίεργο– συνέβαινε χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά του. Ήταν η δασκάλα της τάξης του που είχε εντοπίσει πρώτη το ταλέντο του στο γράψιμο και στην έρευνα. «Είναι το παιδί που ενδιαφέρεται για τα πάντα!» είχε πει στους γονείς του και έτσι του είχε δώσει την ιδέα να προσπαθήσει να φτιάξει ένα μπλογκ στο οποίο θα έγραφε τις δικές του ειδήσεις και θα έκανε μεγάλες έρευνες. Το είχε ξεκινήσει πριν από μερικά χρόνια, και του είχε δώσει το όνομά του: Φίλιππος Σαμοδράκης. Δεν το διάβαζε σχεδόν κανένας, αλλά δεν τον ένοιαζε αυτό. Το ήξερε πως στην ουσία έκανε εξάσκηση γι' αυτά που θα ακολουθούσαν. Κάποτε προσπάθησε να πάρει μια συνέντευξη για το μπλογκ του από έναν υπουργό – του έστειλε με ημείλ μερικές σκληρές ερωτήσεις για ένα δάσος που κήκε και στο οποίο μετά έχτισαν σπίτι ο υπουργός και η γυναίκα του. Ο υπουργός ζήτησε να μιλήσει τηλεφωνικά με τον άνθρωπο που του είχε κάνει αυτές τις ερωτήσεις. Ε, λοιπόν, όταν κατάλαβε ότι στην άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής ήταν ένα μικρό αγοράκι έβαλε τα γέλια. Γελούσε για πολλή ώρα, ενώ ο Φίλιππος προσπαθούσε να κάνει τις ερωτήσεις του, και στο τέλος ο υπουργός τού το έκλεισε στα μούτρα!

Τότε το αγόρι κατάλαβε πως αν ήθελε να τον πάρουν στα σοβαρά έπρεπε να κρύψει το γεγονός ότι δεν ήταν επαγγελματίας δημοσιογράφος αλλά μαθητής δημοτικού! Έφτιαξε το μπλογκ Αόρατος Ρεπόρτερ – και λίγο καιρό μετά, όταν βρήκε το πρώτο άτομο που σκεφτόταν σαν αυτόν, έβαλε τον τίτλο στον πληθυντικό. Όμως η δημιουργία των Αόρατων Ρεπόρτερ είναι μια ενδιαφέρουσα ιστορία που θα μάθουμε κάποια άλλη φορά...

Εκείνο το πρωί η μητέρα του χτυπούσε την πόρτα κι ο Φίλιππος μουρμούριζε σιγανά «Φύγετε, δε θα έρθω» απορροφημένος απ' αυτά που διάβαζε, όταν ξαφνικά το μάτι του έπεσε σε μια έκτακτη είδηση στο lifo.gr.

Η κλοπή του αιώνα: Έκανε φτερά το Φιλί του Κλιμτ απ' το Μουσείο του Ανακτόρου Μπελβεντέρε στη Βιέννη.

Δεν είχε προλάβει να ανοίξει το άρθρο όταν άκουσε τη λέξη «μουσείο» απ' τα χείλη της μητέρας του. Δεν υπήρχε νόημα να διαβάσει την είδηση – μπορούσε να πάει να τη μάθει από πρώτο χέρι. Σηκώθηκε σαν σίφουνας, σκόνταψε πάνω στο γραφείο, το αναποδογύρισε προσπαδώντας να περάσει από πάνω του και άνοιξε λαχανιασμένος την πόρτα.

Και μ' αυτό το άνοιγμα της πόρτας ξεκίνησε μια νέα συναρπαστική περιπέτεια για τον Φίλιππο και τους Αόρατους Ρεπόρτερ...

ΠΑΡΙΣΙ, ΓΑΛΛΙΑ

Στο Μουσείο του Λούβρου

Ήταν μια μεγάλη μέρα για τον Φρανσουά ντε Μποτόν. Ο διευθυντής του Λούβρου –του γνωστότερου ίσως μουσείου του κόσμου– περπατούσε νευρικά πάνω κάτω περιμένοντας ένα και μοναδικό τηλεφώνημα.

Κοίταξε για εικοστή φορά την ώρα στο κινητό του και φώναξε στη γραμματέα του: «Μαντμαζέλ Σαρλότ! Έχετε πει στο αμάξι να με περιμένει απέξω με ανοιχτή τη μηχανή;». Η κοπέλα τού φώναξε κι αυτή, κάπως εκνευρισμένη, πως ναι, το αμάξι με τον οδηγό του ήταν απέξω και πως αν ήθελε μπορούσε να το δει και απ' το παράθυρο.

Πλησίασε στο παράθυρο και, πέρα απ' το αυτοκίνητο, είδε την τεράστια ουρά που είχε αρχίσει να σχηματίζεται έξω από το Λούβρο, μία ώρα πριν ανοίξει τις πόρτες του. Το χιόνι είχε αρχίσει να πέφτει σαν λεπτό βαμβάκι απ' τον ουρανό, όμως παρά το κρύο εκατοντάδες επισκέπτες περίμεναν υπομονετικά να πάει εννέα η ώρα ώστε να δουν τα αριστουργήματα του μουσείου. Ο ντε Μποτόν είχε έρθει νωρίτερα σήμερα στο γραφείο του – απ' τα άγρια χαράματα – κι είχε τελειώσει όλες τις δουλειές του.

Σήμερα ήταν η σπουδαιότερη μέρα της ζωής του – πιο σημαντική κι απ' τη μέρα που ανέλαβε τη διεύθυνση του μουσείου. Σήμερα ο Φρανσουά ντε Μποτόν θα γινόταν πατέρας. Τι όμορφη σύμπτωση: το πρώτο του παιδί, ένα – χωρίς αμφιβολία – γλυκύτατο κοριτσάκι, θα γεννιόταν μέσα στις γιορτές των Χριστουγέννων!

Κοίταξε ξανά έξω απ' το παράθυρο, το αυτοκίνητο με τον σοφέρ του που τον περίμενε, και άρχισε να ανησυχεί. Η γυναίκα του θα γεννούσε από λεπτό σε λεπτό, όμως γιατί δεν του είχε τηλεφωνήσει ακόμη η πεθερά του για να είναι κι αυτός παρών; Μήπως παρουσιάστηκε κάποιο πρόβλημα; Ή μήπως...

«Κύριε ντε Μποτόν!» ακούστηκε η λαχανιασμένη φωνή της γραμματέα του. «Πρέπει να φύγετε!»

Ο Φρανσουά τινάχτηκε σαν ελατήριο, κουνώντας κατά λάθος τον μοχλό της καρτέκλας του που άρχισε να στριφογυρίζει μ' αυτόν πάνω της. «Ήρθε η ώρα;» είπε και το πρόσωπό του έλαμψε. Άρπαξε το σακάκι του και βγήκε απ' το γραφείο. Η γραμματέας του προσπαδούσε να τον προλάβει.

«Κύριε ντε Μποτόν» του είπε ευγενικά, αλλά αυτός δεν της έδωσε σημασία, τρέχοντας σχεδόν προς την έξοδο. «Κύριε ντε Μποτόν». Μάταια. Η μαντμαζέλ Σαρλότ αποφάσισε πως μόνο ένας τρόπος υπήρχε. Φούσκωσε τα πνευμόνια της με αέρα και φώναξε: «ΡΕ ΦΡΑΝΣΟΥΑ!». Όλοι σταμάτησαν και την κοίταξαν έκπληκτοι. Κανένας δε φώναζε στο μουσείο. Ποτέ. Και, το σημαντικότερο, ποτέ κανένας δεν είχε μιλήσει στον ενικό, με το μικρό του όνομα, στον περίφημο διευθυντή του Λούβρου – πόσο μάλλον μια νεαρότατη υπάλληλός του.

Ο άντρας σταμάτησε και την κοίταξε με συννεφιασμένο βλέμμα. Όσοι ήταν μπροστά κράτησαν την αναπνοή τους γιατί ήξεραν πολύ καλά τι θα συνέβαινε: Απόλυση! Οι παλιότεροι εκεί μέσα είχαν δει το αφεντικό τους να απολύει ουρλιάζοντας δεκάδες εργαζομένους, τους περισσότερους χωρίς κάποιον σημαντικό λόγο.

Και πράγματι. Αυτό είχε σκοπό να πράξει και τώρα. Άνοιξε το στόμα του για να πει τη λέξη: «Απολύε...».

«Δε γεννάει η γυναίκα σας ακόμη, κύριε διευθυντά. Αλλού σας χρειάζονται» τον πρόλαβε η Σαρλότ χαμηλώνοντας τη φωνή της. «Στην αίθουσα της Μόνα Λίζα».

«Της Τζοκόντα;» Η Τζοκόντα και η Μόνα Λίζα ήταν το ίδιο πρόσωπο – ο ίδιος πίνακας. Ο παλιός διευθυντής του Λούβρου την έλεγε Μόνα Λίζα ενώ ο τωρινός απαιτούσε απ' όλους να τη λένε Τζοκόντα, άγνωστο γιατί.

«Ναι, της Τζοκόντα» διόρθωσε το λάθος της η Σαρλότ. «Φαίνεται πως... υπάρχει κάποιον πρόβλημα... Ο πίνακας... Πηγαίνετε και θα δείτε».

«Ο πίνακας τι;» ήταν η σειρά του ντε Μποτόν να φωνάξει. «Ο πίνακας τι;»

«Δεν είναι πια στη θέση του» ψιθύρισε τρομαγμένη η γυναίκα.

Ο κόσμος σκοτεινίασε γύρω απ' τον διευθυντή του Λούβρου. Ένωσε μια παράξενη ζαλάδα, σαν να του κόπηκαν τα πόδια. Άκουγε φωνές γύρω του, υπαλλήλους που φώναζαν «Έναν γιατρό! Ο άνθρωπος δεν είναι καλά!», αλλά όταν προσπαδούσε να μιλήσει η φωνή δεν έβγαινε. Ήθελε να φωνάξει σ' όλους ΑΠΟΛΥΕΣΤΕ αλλά η γλώσσα του είχε μουδιάσει.

«Τουρίστες με φωτογραφικές μηχανές, εκεί που όλοι θαύμαζαν την Τζοκόντα...», 2019, στο: <https://beeinart.gr/mona-lisa-louvre/>

Το επόμενο πράγμα που ένωσε ήταν ένας κουβάς με παγωμένο νερό που κάποιος πέταξε πάνω του (και, κατά λάθος, μαζί με το νερό πέταξαν και τον κουβά). Ούτε κατάλαβε πώς περπάτησε ως την πτέρυγα όπου βρισκόταν μέχρι σήμερα ο ακριβότερος πίνακας του κόσμου, το αριστούργημα του Λεονάρντο ντα Βίντσι.

Η Τζοκόντα προστατευόταν τόσο καλά, που τις τελευταίες δεκαετίες κανείς δεν είχε μπει στον κόπο να επιχειρήσει να την κλέψει. Τώρα όμως...

Ο τοίχος ήταν άδειος. Εκεί που κάθε μέρα στριμώχνονταν εκατοντάδες επισκέπτες, οι περισσότεροι τουρίστες με φωτογραφικές μηχανές, εκεί που όλοι θαύμαζαν την Τζοκόντα (αν και μερικοί εξέφραζαν μεγαλόφωνα την έκπληξή τους που ο πίνακας ήταν στην πραγματικότητα πολύ μικρότερος απ' ό,τι τον φαντάζονταν) τώρα υπήρχε ένα κενό.

«Πείτε μου ότι είναι κάποιου είδους αστείο αυτό» είπε με βλέμμα ικετευτικό ο ντε Μποτόν στους φύλακες που είχαν ανακαλύψει την κλοπή. «Πείτε μου...». Κοίταξε το ρολόι του. Σε είκοσι λεπτά οι πόρτες του μουσείου θα άνοιγαν και οι επισκέπτες θα εισέρρεαν στις αίθουσες. Δε θα περνούσε πολλή ώρα μέχρι να καταλάβουν ότι η Τζοκόντα, το έργο που οι περισσότεροι απ' αυτούς είχαν έρθει να δουν και να φωτογραφίσουν, είχε κάνει φτερά. Και μαζί μ' αυτούς θα το μάθαιναν οι δημοσιογράφοι, ο υπουργός Πολιτισμού, ο πρωθυπουργός, όλος ο πλανήτης. Και ο κύριος διευθυντής, που ήταν συνηθισμένος να απολύει κόσμο αβέρτα, τώρα θα απολυόταν ο ίδιος. Κι αυτό δε θα ήταν καν το χειρότερο: ως υπεύθυνος για τη φύλαξη του πίνακα θα δικαζόταν – και πιθανότατα θα καταδικαζόταν και θα περνούσε μεγάλο μέρος της ζωής του στη φυλακή!

Τα πάντα σκοτείνιασαν πάλι γύρω του. Αγχώθηκε πως αν λιποθυμούσε θα του πετούσαν πάλι τον κουβά –υποψιαζόταν ότι οι υπάλληλοι απλώς έβγαζαν το άχτι τους πάνω του όποτε μπορούσαν– κι έτσι προσπάθησε να κρατήσει τα μάτια του ανοιχτά, παρότι το μόνο που έβλεπε ήταν ένα απέραντο γκρι.

imagoarts.it, «Το σημείο όπου βρισκόταν η Μόνα Λίζα στο Λούβρο, μετά την κλοπή της», 2021, στο: <https://www.offlinepost.gr/2021/08/21/h-istorikh-kloph-ths-mona-liza/>

Η καρδιά του κόντευε να σπάσει όταν άκουσε το κινητό του να χτυπά. Το άνοιξε και ούρλιαξε «Ναι;» με την κρυφή ελπίδα πως κάποιος θα του αποκάλυπτε ότι του είχαν κάνει φάρσα από κάποιο τηλεοπτικό κανάλι και πως ο πίνακας ήταν απλώς κρυμμένος στη διπλανή αίθουσα. «ΝΑΙ;»

«Φρανσουά, πρέπει να έρθεις αμέσως!» είπε η φωνή της πεθεράς του. «Η Μαρί γεννάει! Σε μισή ώρα η κορούλα σου έρχεται στον κόσμο!»

Ο διευθυντής του Λούβρου έμεινε για λίγο μετέωρος, με το μυαλό του σε πλήρη σύγχυση, και τελικά άφησε το τηλέφωνο να πέσει στα πλακάκια του πατώματος. Οι κουβάδες που θα του πετούσαν οι χαιρέκακοι υπάλληλοί του δεν τον πείραζαν πια. Αφέθηκε εντελώς και λιποθύμησε μεγαλοπρεπώς...

[...]

Την ίδια στιγμή

NEA ΥΟΡΚΗ, Η.Π.Α.

Στον κήπο του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του, ο πίνακας θα περνούσε μπροστά απ' την κρυφώνα του σε πέντε δευτερολεπτα. Ο Φίλιππος περίμενε και την κατάλληλη στιγμή έβγαλε το πόδι του, υπολογίζοντας το σημείο που θα πατούσε ο ληστής. Το δέαμα σε άλλη περίπτωση θα ήταν πολύ αστείο. Μια τρικλοποδιά στα τυφλά, ένα δυνατό «ουχ!», μια αόρατη κωλοτούμπα, κι ένας πίνακας στον αέρα.

Ο Φίλιππος έτρεξε κι έπιασε τον πίνακα πριν αγγίξει το έδαφος, προστατεύοντάς τον από τυχόν σκισίματα ή καταστροφές. Ο ληστής δε φαινόταν πουθενά – πράγμα λογικό αφού φορούσε τον μανδύα της αορατότητας. Από κάπου εκεί όμως ακουγόταν η ρηχή αναπνοή του και σιγανά βογκητά, σημάδι ότι η τρικλοποδιά και η κωλοτούμπα που την ακολούθησε είχαν κάνει τη δουλειά τους.

Ο μικρός ρεπόρτερ πασπάτευε το έδαφος – όμως έπιανε μονάχα αέρα. Συνέχισε βιαστικά. Αέρας, αέρας, αέρας – ένα παπούτσι! Ψηλάφισε προς τα πάνω. Ήταν ένας ολόκληρος άνθρωπος κρυμμένος πίσω από τον μανδύα. Το αγόρι ήταν τυχερό που στο Εργαστήριο του είχαν κάνει επίδειξη του μανδύα και ήξερε πώς να τον βγάλει απ' τον ληστή.

Πίεσε ταυτόχρονα τρία διαφορετικά σημεία του, και τότε το ύφασμα χαλάρωσε. Ο Φίλιππος άγγιξε τη μάσκα κεφαλής και με μια απότομη κίνηση την τράβηξε προς τα πάνω, αποκαλύπτοντας το πρόσωπο του ανθρώπου.

Το αγόρι έμεινε έκπληκτο. «Εσύ;!» είπε με κομμένη την ανάσα. «Εσύ;!»

Το πρόσωπο που είχε αποκαλυφθεί κοιτούσε με βλέμμα χαμένο. Δε φανταζόταν ότι θα ξεσκεπαζόταν από ένα παιδάκι. Περίμενε πως αν έχανε ποτέ, θα έχανε από τους δυνατότερους αστυνομικούς, κι όχι από ένα... παιδάκι.

«Γιατί;» είπε και κάθε μυς του σώματός του πόνεσε. «Για μένα δεν είναι νομίζεις έκπληξη που με έπιασες εσύ;»

«Μα...» είπε μπερδεμένος ο Φίλιππος. «Εσύ είπες... Εσύ είπες ότι ήταν κάποιος που ζούσε στη Σκοτία, σε κάστρο... Πήγαμε και το είδαμε εκείνο το κάστρο!»

«Όμως δεν έχω κάστρο» γέλασε ο Μάρτιν, ο Σουηδός ζωγράφος με τα μακριά

ξανθά μαλλιά, που τώρα τα είχε πιάσει αλογοουρά. «Ούτε εγώ ούτε οι δύο άλλοι Μάρτιν, οι συμφοιτητές μου που με βοήθησαν... Δεν πίστευα ότι θα σας ξαναέβλεπα, και εκείνο το βράδυ στο βουνό με πιάσατε σχεδόν στον ύπνο. Ήμουν ζαλισμένος, μεδυσμένος και σας είπα πολλά. Υπερβολικά πολλά. Ευτυχώς το συνειδητοποίησα πριν σας πω το σχέδιό μου – και τα άλλαξα όλα, για να σας μπερδέψω.»

«Δηλαδή επινόησες τον ιδιοκτήτη του κάστρου στη Σκοτία που σε προσέλαβε για να ζωγραφίσεις τις κόπιες;»

«Ναι! Αλλά αντί να πας στη Σκοτία εσύ ήρθες εδώ... Πάνω που έχω επιτέλους όλους τους πίνακες που χρειάζομαι!»

Ο Φίλιππος χαμογέλασε. «Κοίταξε, δεν επινόησες μόνο εσύ ψεύτικα πράγματα για να μπερδέψεις τους άλλους. Κάποιος επινόησε και την προφητεία του Νοστράδαμου. Δε θα συμβεί τίποτα απ' όλα αυτά που νομίζεις!» Ο νεαρός άντρας κοίταξε με απορία το αγόρι. «Δε θα γίνεις ο Δίας, δε θα αποκτήσεις μαγικές δυνάμεις για να κάνεις ό,τι ήταν αυτό που ήθελες...»

«Δεν... φέλλισε ο Μάρτιν «...δε θα φέρω τον πατέρα μου πίσω, απ' τον Άδη»

«Γι' αυτό τα έκανες όλα αυτά;» ρώτησε έκπληκτος ο Φίλιππος. «Για να ξαναζωντανέψεις τον πατέρα σου;»

Ο Μάρτιν ένευσε καταφατικά. «Αν είχα όλη τη δύναμη του κόσμου θα γυρνούσα τον χρόνο πίσω, πίσω στη Σαμοδράκη, εκείνο το βράδυ με την μπόρα στο βουνό. Θα έμενα εκεί, στο κρεβάτι μου, σαν καλό παιδί. Και τίποτα απ' όλα αυτά δε θα είχε συμβεί.»

Ο Φίλιππος ένωσε ένα σφίξιμο στην καρδιά. «Λυπάμαι» είπε, και το εννοούσε. «Λυπάμαι, μακάρι να γινόταν αυτό... Όμως δε γίνεται... Δυστυχώς. Κι αν ήταν στο χέρι μου θα σε άφηνα να φύγεις, αν ήξερα ότι φεύγοντας θα κατόρθωνες να...»

Φωνές ακούστηκαν από εκεί κοντά. Οι αστυνομικοί πλησίαζαν. Το αγόρι έτρεξε και κρύφτηκε πίσω από ένα δέντρο και περίμενε. Σύντομα οι άντρες πρόσεξαν ένα κεφάλι χωρίς σώμα και μετά τα πρώτα ουρλιαχτά τρόμου κατάλαβαν τι είχε παιχτεί με τον μανδύα αορατότητας. Η σύλληψη έγινε αμέσως.

«Κυρία Φέρκελ, κύριε ντε Μποτόν» είπε ο διευθυντής της αστυνομίας στον άντρα και τη γυναίκα που είχαν τρέξει μαζί τους. «Χάρη στη βοήθειά σας πιάσαμε τον ληστή. Ευτυχώς που μας ειδοποιήσατε χτες και προλάβαμε να οργανωθούμε...»

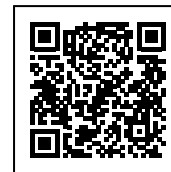
«Μα...» είπε ο κύριος ντε Μποτόν «δε σας ειδοποιήσαμε εμείς χτες, αλλά σήμερα το πρωί. Είχαμε καταλάβει απ' την αρχή ότι η προφητεία του Νοστράδαμου ήταν υπεύθυνη για τις κλοπές στα μουσεία μας και συνεργαζόμασταν. Όμως... ποιος άραγε να σας ειδοποίησε χτες;»

Ο Φίλιππος κράτησε την αναπνοή του, παρέμεινε κρυμμένος πίσω απ' το δέντρο κι έβγαλε φωτογραφίες. Δεν τον ενδιέφερε να αναγνωριστεί η συμβολή του στην επίλυση της υπόθεσης. Τον ένοιαζε μόνο το ρεπορτάζ που θα δημοσίευε σε λίγη ώρα...

Άρης Δημοκίδης, 1978-, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα

«Αόρατοι Ρεπόρτερ, Η Κραυγή της Τζοκόντα» (μυθιστόρημα), 2013, σσ. 11-19, 147-150

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4233>

«Οι πιο γνωστοί πίνακες όλων των εποχών εξαφανίζονται ταυτόχρονα από τα μεγαλύτερα μουσεία του κόσμου. Ο Φίλιππος, ο αρχηγός της φοβερής δημοσιογραφικής ομάδας των ΑΟΡΑΤΩΝ ΡΕΠΟΡΤΕΡ, θα πρέπει να λύσει το τρομερό μυστήριο και να αποτρέψει μια παγκόσμια συνωμοσία [...]»

(απόσπασμα από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <https://www.politeianet.gr/books/9789605661199-dimokidis-aris-metaichmio-i-kr-augi-tis-tzokonta-222956>

Δραστηριότητες

1. Ποιο εκφραστικό μέσο χρησιμοποιείται στις ακόλουθες προτάσεις; Ποιο συναίσθημα εκφράζεται στην κάθε μία από αυτές; Ποια είναι η συμβολή τους στην εξέλιξη της πλοκής;

- «Ο Φρανσουά τινάχτηκε σαν ελατήριο.»
- «Φούσκωσε τα πνευμόνια της με αέρα και φώναξε: “ΡΕ ΦΡΑΝΣΟΥΑ!”»
- «Ο άντρας σταμάτησε και την κοίταξε με συννεφιασμένο βλέμμα.»
- «Ο κόσμος σκοτείνιασε γύρω απ’ τον διευθυντή του Λούβρου.»
- «Ένωσε μια παράξενη ζαλάδα, σαν να του κόπηκαν τα πόδια.»
- «Η καρδιά του κόντευε να σπάσει.»
- «Ο Φίλιππος κράτησε την αναπνοή του.»

2. Ο συγγραφέας επέλεξε στον τρόπο γραφής του κειμένου χιουμοριστικό ύφος και θεατρικότητα (Γλωσσάρι, σ. 76). Να εντοπίσετε τα αντίστοιχα σημεία.

3. «“Κάποιος επινόησε και την προφητεία του Νοστράδαμου. Δε θα συμβεί τίποτα απ’ όλα αυτά που νομίζεις!” [...] “Δε θα γίνεις ο Δίας, δε θα αποκτήσεις μαγικές δυνάμεις για να κάνεις ό,τι ήταν αυτό που ήθελες...”». Ποια επιχειρήματα θα προτείνετε στον Φίλιππο για να υποστηρίξει αυτή την άποψη;

4. Η «**Τζοκόντα**» είναι ένα από τα σημαντικότερα έργα του Da Vinci. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο και να συλλέξετε πληροφορίες γι' αυτό και για την αξιοποίησή του στη σύγχρονη εποχή στο θέατρο, στη μουσική, στη διαφήμιση και αλλού.

5. Να συντάξετε ένα κείμενο για να παρουσιάσετε τον πίνακα «**Μόνα Λίζα**». Στη συνέχεια να καταγράψετε τις περιπτώσεις αξιοποίησής της στο θέατρο, στη μουσική, στη διαφήμιση και αλλού που σας εντυπωσίασαν. Να δημιουργήσετε με αυτόν τον τρόπο ένα τεύχος της σχολικής εφημερίδας, αφιερωμένο στο εμβληματικό αυτό έργο του Da Vinci.

Θα σας βοηθήσουν τα ακόλουθα παραδείγματα:

- Η Μόνα Λίζα πρωταγωνίστρια ενημερωτικής εκστρατείας για τον καρκίνο που οργανώθηκε από το ιταλικό ίδρυμα Fondazione ANT, στο: <https://wjla.com/news/health/bald-mona-lisa-ads-promote-cancer-awareness-in-italy-96509>
- «**Μόνα Λίζα**» σε μουσική του Χρήστου Νικολόπουλου και στίχους του Θοδωρή Γραμμένου, στο: <https://youtu.be/qpaSC18wko4>.

6. Ως «**Αόρατοι Ρεπόρτερ**» που δουλεύετε μαζί με τον Φίλιππο να δημιουργήσετε μια ραδιοφωνική εκπομπή. Σε αυτή θα αναφερθείτε στο ρεπορτάζ της κλοπής και της σύλληψης του δράστη των έργων τέχνης, αξιοποιώντας στοιχεία από το κείμενο. Η ραδιοφωνική εκπομπή μπορεί να ανεβεί στην πλατφόρμα του Spotify (διατίθεται στο: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.spotify.music>) μέσω του κινητού σας.

Μπορείτε να εμπλουτίσετε την εκπομπή σας με τραγούδια, όπως είναι «**Το Χαμόγελο της Τζοκόντα**» σε μουσική του Μάνου Χατζιδάκι, στο: <https://youtu.be/EH72yGkdctE>.

7. Να ζωντανέψετε το πορτρέτο της Τζοκόντα. Πώς μπορεί να αισθανόταν μετά την κλοπή της από το μουσείο; Να γράψετε τα συναισθήματα και τις σκέψεις της σε μορφή εσωτερικού μονολόγου. Ο τίτλος του μυθιστορήματος «**Η Κραυγή της Τζοκόντα**» μπορεί να σας εμπνεύσει.

Η νύχτα των φαντασμάτων (απόσπασμα)

Τα δύο αυτοκίνητα φορτώθηκαν σαν να ξεκινούσαν για μια πραγματική εκστρατεία. Όλοι ήταν έτοιμοι για τη νυχτερινή περιπέτεια στον Άγιο Νικόλα το Μεραλούδη. Ο Οδυσσέας τραγουδούσε – άλλος ένας που είχε πάρει από τον παππού Λευτέρη – το «Ghostbusters», τραγούδι από μια παλιά ταινία με κυνηγούς φαντασμάτων.

Το πρωί η παρέα είχε χωριστεί. Τα κορίτσια είχαν πάει με τους μεγάλους στον Ξηρόκαμπο ενώ τα αγόρια, όπως είχαν ήδη συνεννοηθεί, είχαν πάει μόνα τους στο Βρομόλιδο. Έπειτα η κάθε ομάδα προσπάθησε να αποδείξει στην άλλη ότι αυτή είχε περάσει καλύτερα.

Τα κορίτσια, και ειδικά η Αντιγόνη που πήγαινε για πρώτη φορά, μιλούσαν ενθουσιασμένα για την Παναγία την Καβουράδαινα, ένα εκκλησάκι χτισμένο μέσα σε σπηλιά. Από τα γύρω βράχια βουτούσαν ασταμάτητα στη διάφανη θάλασσα. Ο παππούς Λευτέρης, εκεί στον Ξηρόκαμπο, τους διηγήθηκε μια ιστορία για ένα αγόρι από τη Λέρο που αγαπούσε ένα κορίτσι από την Κάλυμνο και πήγαινε κάθε βράδυ κολυμπώντας από το ένα νησί στο άλλο για να το συναντήσει. Και η αλήθεια είναι ότι η Κάλυμνος σε εκείνο το σημείο είναι πολύ κοντά στη Λέρο. Μικρά σκάφη έκαναν δρομολόγια ανάμεσα στα δύο νησιά.

Είχαν δει και το Κάστρο των Λεπίδων, το Παλιόκαστρο, όπου ο παππούς τους

Σελίδες Ιστορίας και Επιστήμης,
«Κυκλώπεια τείχη», 2012,
στο: <http://s.atcite.com/TFinv5oDH>

έδειξε κάτι «κυκλώπεια τείχη» και η Αντιγόνη είχε σχολιάσει ότι έμοιαζαν πολύ με τα τείχη του κάστρου στο χωριό του μπαμπά της. Το κάστρο αυτό, που δεσπάζει πάνω από τον Ξηρόκαμπο, συνδέεται με μια επανάσταση που είχε ξεσπάσει το 1087 ενάντια στον αυτοκράτορα Αλέξιο Α΄ τον Κομνηνό. Αιτία είχε σταθεί η απόφαση του αυτοκράτορα να παραχωρήσει στον Ιωάννη Λατρινό – μετέπειτα Χριστόδουλο – μεγάλες εκτάσεις της Λέρου, και μέρος του κάστρου. Οι κάτοικοι του νησιού αντέδρασαν και αντιστάθηκαν.

Τα αγόρια δεν είχαν μάθει τίποτα ιστορικό. Μιλούσαν για το κατόρθωμά τους που πήγαν κολυμπώντας από τον Βρομόλιδο στο Παντέλι, αλλά και για το χταπόδι που έπιασε με τα χέρια ο Γιάννης σε μια ξέρα. Έδειχνε μάλλον περήφανος για το δάγκωμα που του είχε καταφέρει όταν τυλίχτηκε με τα πλοκάμια του στο μπράτσο του. Αυτό που δεν είπαν ήταν για τα δύο κορίτσια από τη Σουηδία, την Άνικα και την Γκάμπι, με τις οποίες ήδη είχαν κανονίσει να συναντηθούν την επόμενη μέρα. Τώρα, το μόνο που τους ενδιέφερε ήταν η νυχτερινή περιπέτεια που τους περίμενε.

Τα αυτοκίνητα ξεκίνησαν. Δεν τους πήρε πολλή ώρα για να βρεθούν στο δρόμο που οδηγούσε στο εκκλησάκι του Αϊ-Νικόλα.

«Παράξενο», σκέφτηκε η Αντιγόνη. «Όλα εδώ στο νησί ορίζονται από κάποιον άγιο κι ένα μικρό ή μεγάλο εκκλησάκι».

«Ακολουθούμε τη διαδρομή... του ανθρώπου με το δεκανίκι», σχολίασε ο παππούς, γουρλώνοντας τα μάτια του τάχα από φόβο.

Μέχρι εκείνη τη στιγμή βεβαίως τίποτα τρομακτικό δεν υπήρχε γύρω παρά μόνο μια καταπληκτική θέα στο απέραντο γαλάζιο.

«Να, εκεί είναι η Πάτμος. Άλλο ένα δωράκι του αυτοκράτορα στον όσιο Χριστόδουλο», παρατήρησε ο παππούς.

«Γιατί δεν έχουμε βασιλιά, παππού;» ρώτησε ξαφνικά η Ζωή.

«Γιατί τον διώξαμε, κοριτσάκι μου».

«Γιατί;»

«Γιατί, αν είχαμε βασιλιά, θα τον γνώριζα και θα του ζητούσα να μου χαρίσει κι εμένα ένα νησί».

«Τι θα το έκανες ολόκληρο νησί, βρε Ζωή;» ρώτησε γελώντας ο παππούς.

«Νεροτσουλήθρες».

Μέχρι την ημέρα που θα αποκτούσε το νησί της η Ζωή, υπήρχε χρόνος. Προς το παρόν κατηφόριζαν προς το εκκλησάκι. Μόλις έφτασαν στον προορισμό τους, κατέβηκαν από τα αυτοκίνητα. Φορτώθηκαν τα πράγματα και βρήκαν ένα μέρος να στήσουν τις σκηνές. Μετά, οι μισοί ασχολήθηκαν με το στήσιμο κι οι υπόλοιποι πήγαν να μαζέψουν ξύλα για τη φωτιά που θα άναβαν το βράδυ. Όταν όλα ετοιμάστηκαν, καθώς είχε πολλή ζέστη, η παρέα βούτηξε στη θάλασσα. Ο Οδυσσέας έπεσε με το ψαροτούφεκό του ακολουθούμενος από την Κατερίνα.

Η Αντιγόνη σκεφτόταν όσα είχαν ανακαλύψει το προηγούμενο βράδυ όταν όλοι στο σπίτι είχαν κοιμηθεί. Η Κατερίνα, αφού η ίδια διηγήθηκε όλη την ιστορία για τον Κώδικα της Λέρου, πήρε το τάμπλετ του Γιάννη και μπήκε στο ίντερνετ. Δε βρήκε και πολλά στοιχεία, ωστόσο κι αυτά τα λίγα ήταν σημαντικά:

Το 1726, κοντά διακόσια χρόνια πριν, ένας μοναχός, ο Δαμασκηνός (που το πραγματικό του όνομα ήταν Δημήτρης και καταγόταν από τη Λέρο), ίδρυσε μια σχολή στην Παναγία του Κάστρου. Ένας Ρώσος περιηγητής – ταξιδιώτης της εποχής δηλαδή – που επισκέφτηκε το νησί λίγα χρόνια αργότερα έγραψε πως «(...) υπήρχε στη Λέρο ένας μόνο δάσκαλος, ο οποίος γνώριζε στην εντέλεια τη φιλοσοφία και τη θεολογία. Ήταν μοναχός και ονομαζόταν Δαμασκηνός, άνθρωπος καλών ηθών, ενάρετος, ταπεινόφρων, καλός και φιλόξενος (...)».

Η σχολή απέκτησε σημαντική βιβλιοθήκη η οποία σιγά σιγά εμπλουτιζόταν με βιβλία και χειρόγραφα. Πολλά από αυτά τα χρησιμοποιούσαν στα μαθήματά τους οι δάσκαλοι της σχολής. Στη διάρκεια των βομβαρδισμών το 1943 και της γερμανικής Κατοχής που ακολούθησε, τα βιβλία κρύφτηκαν και διασώθηκαν στο πηγάδι της Παναγίας του Κάστρου. Είναι γνωστό ότι εκείνη την περίοδο πολλά κειμήλια και αρχαιολογικοί θησαυροί αρπάχτηκαν από τις δυνάμεις της Κατοχής και δεν επιστράφηκαν ποτέ στην Ελλάδα. Μετά την απελευθέρωση τα βιβλία φυλάχτηκαν στη Λεριακή Εστία και στη συνέχεια στη Δημοτική Βιβλιοθήκη της Λέρου. Από το 1997 εκτίθενται στο αναστηλωμένο κτίριο δίπλα στην εκκλησία της Παναγίας του Κάστρου. Ανάμεσα στα βιβλία και στις συλλογές της Βιβλιοθήκης ξεχωρίζει ο Κώδικας της Λέρου!

Η Αντιγόνη, όταν η Κατερίνα την ενημέρωσε για όλα αυτά τα στοιχεία, ανυπομονούσε να ανέβει στο Κάστρο και να δει τον κώδικα με τα ίδια της τα μάτια. Θα έπρεπε όμως να κάνει υπομονή.

«Έπιασα ψάρι! Έπιασα ψάρι!»

Οι φωνές της Κατερίνας την έβγαλαν από τις σκέψεις της. Η φίλη της πετάχτηκε από τη θάλασσα με ένα μεγαλούτσικο ψάρι στο καμάκι του φαροντούφεκου. Ο παππούς Λευτέρης τής είπε να μην αγγίξει το ψάρι και ανέλαβε ο ίδιος να το βγάλει από το καμάκι.

«Πάλι καλά που δεν το έπιασες με τα χέρια. Είναι σκορπίνα. Πολύ νόστιμο ψάρι, αλλά, αν τσιμπηθείς από τα αγκάδια του, πονάς σαν να σε τσίμπησε σκορπιός της ξηράς».

Τα παιδιά περιεργάζονταν το ψάρι, όταν ύστερα από λίγο βγήκε από τη θάλασσα ο Οδυσσέας με δύο χταπόδια. Αφού τα καθάρισε από τους «σκούφους» τους, τα παιδιά τον περικύκλωσαν ζητώντας του να συμμετάσχουν στο χτύπημα και στο γούλιασμα.

«Μαζί με το δικό μου έχουμε τρία», είπε ο Γιάννης.

«Τώρα πρέπει να συμβάλω κι εγώ στο τραπέζι», σχολίασε ο παππούς κι ετοιμάστηκε να βουτήξει στη θάλασσα.

Δεν πέρασε πολλή ώρα και βγήκε χωρίς ψάρια και χταπόδια. Στα χέρια του κρατούσε ένα κομμάτι βράχου όλο τρύπες.

«Ο παππούς ψάρεψε βραχάκι! Ο παππούς ψάρεψε βραχάκι!» φώναζε η Ζωή κοροϊδευτικά. Γέλασε πολύ όταν τον είδε να παίρνει ένα μεγάλο σφυρί και να αρχίζει να θρυμματίζει το βράχο. «Ο παππούς θα μας κεράσει βραχάκια. Ελάτε όλοι!»

Τα παιδιά μαζεύτηκαν γύρω τους και κοιτούσαν με απορία τον παππού.

«Για να δούμε τι βρήκαμε», είπε εκείνος.

«Γέμιση σοκολάτας;» τον ειρωνεύτηκε η Ζωή.

Όμως ο παππούς την αγνόησε και συνέχισε απτόητος να σπάει το βράχο μέχρι που άρχισαν να εμφανίζονται κάτι καφετιά, μακρόστενα θαλασσινά που έμοιαζαν κάπως με μύδια.

«Πετροσωλήνες», τους ενημέρωσε ο Γιάννης.

«Τι;» ρώτησε ο Δημήτρης.

«Πετροσωλήνες. Ένα όστρακο που βρίσκεις σε τέτοια βραχάκια. Εκεί φτιάχνει τη φωλιά του».

«Κι αυτά τα τρώτε; Μπλιαχ!» σχολίασε η Ζωή και αποχώρησε.

Το βράδυ γύρω από τη φωτιά πολλά από τα παιδιά δοκίμασαν τους πετροσωλήνες στάζοντας μέσα στο κέλυφός τους λίγες σταγόνες λεμονιού. Πάντως τα περισσότερα προτίμησαν το χταποδάκι και το ψάρι της Κατερίνας που ήταν πραγματικά πεντανόστιμο. Ψήσανε και πατάτες στη στάχτη, τυλιγμένες με αλουμινόχαρτο.

Ήταν τόσο όμορφα στη σκοτεινή και ζεστή νύχτα! Κανείς δεν είχε διάθεση να κοιμηθεί. Ξαπλωμένοι πάνω σε ένα σλίπινγκ μπαγκ και σε ψάδες κοιτούσαν τον έναστρο ουρανό, ενώ η φωτιά τριζοβολούσε. Η γιαγιά Ζωή ήξερε ένα σωρό ιστορίες για τ' αστέρια και τους αστερισμούς. Την άκουγαν μαγεμένοι.

Φυσικά ο παππούς Λευτέρης κι ο Οδυσσέας βρήκαν την ευκαιρία να πουν διάφορα τραγούδια για τ' αστέρια και στο τέλος έγινε κάτι σαν διαγωνισμός μεταξύ τους. Έπρεπε ο καθένας να λέει με τη σειρά του ένα τραγούδι που να έχει τη λέξη «αστέρι» – ή «αστέρια». Όποιος δεν έβρισκε τραγούδι έχανε. Ο αγώνας πήγε κάπως έτσι:

Παππούς: «Ξέρω κάποιο αστέρι, αστέρι αστεράκι, που λάμπει χλομό...»

Οδυσσέας: «Ένας ουρανός μ' αστέρια...»

Παππούς: «Αστέρι μου, φεγγάρι μου, της άνοιξης κλωνάρι μου...»

Οδυσσέας: «Απ’ όλα τ’ άστρα του ουρανού ένα είναι που σου μοιάζει...»

Παππούς: «Ε, το λοιπόν, ό,τι και να είναι τ’ άστρα, εγώ τη γλώσσα μου τους θγά-
ζω...»

Οδυσσέας: «Βγήκανε τ’ άστρα κι οι κοπέλες με τ’ άσπρα...»

Παππούς: «Τ’ αστέρια τρεμουλιάζουνε στον Ζέφυρου το χάδι τ’ όμορφο τούτο
βράδυ... Από το “Χριστινάκι”, Οδυσσέα.»

Οδυσσέας: «Αυτό είναι χτύπημα κάτω από τη ζώνη. Να, λοιπόν, κι εγώ: Η νύχτα
φεύγει, σβήνουν τ’ αστέρια, τ’ αγρίμια πάνε να κοιμηθούν...»

Θα συνέχισαν μάλλον όλο το βράδυ, αν δεν τους διέκοπτε η Ζωή:

«Εγώ ξέρω δύο. Μετράνε τα αγγλικά; “Counting Stars” και “Sky of Stars”».

Άρχισε μάλιστα να τραγουδάει, και μέσα σε γέλια ο αγώνας έληξε ισόπαλος.

«Την άλλη φορά να χωριστούμε σε ομάδες», πρότεινε ο Οδυσσέας. «Και δε θα
μετράμε τα άστρα στα όνειρά μας».

Κάποτε, πολύ αργά, ετοιμάστηκαν πια να κοιμηθούν. Υποτίθεται ότι οι σκηνές
ήταν για τη γιαγιά Ζωή, τη Μαρίνα και τα κορίτσια. Τα αγόρια με τον παππού Λευτέρη και
τον Οδυσσέα θα κοιμούνταν έξω. Αυτό ήταν
το αρχικό σχέδιο.

Archipelagos, «Πετροσωλήνας: το
όστρακο που ζει μέσα στους βράχους»,
στο: [https://archipelago.gr/el/
prostatevomena-idi-petrosolines-pines/](https://archipelago.gr/el/prostatevomena-idi-petrosolines-pines/)

Μια τόσο όμορφη νύχτα όμως τα κορίτσια
αρνήθηκαν να κοιμηθούν στις σκηνές. Μάλι-
στα η Κατερίνα έβγαλε λόγο για τις διακρίσεις
εις βάρος των γυναικών, έτσι που δεν μόρε-
σαν παρά να υποχωρήσουν όλοι. Κανείς μέχρι
εκείνη τη στιγμή δεν είχε αναφέρει τίποτα για
τις ιστορίες φαντασμάτων που ήταν η αφορ-
μή για να βρεθούν στον Άγιο Νικόλα το Με-
ραλούδη. Η Κατερίνα μετά το λόγο της για
τα δικαιώματα των γυναικών ήθελε τσίσα της,
αλλά φοβόταν να πάει μόνη της, οπότε τη συ-

νόδεψαν η Αντιγόνη και η Ζηνοβία.

«Για κοίτα κάτι φεμινίστριες», τις κοροΐδεψε ο Γιάννης. «Προσέξτε μη σας πνίξει
ο άνθρωπος με το δεκανίκι – και δεν έχετε και φυλακτό!»

Περιμένοντας τα κορίτσια να γυρίσουν, χώθηκαν στα σλίπινγκ μπαγκ κι ήταν σχε-
δόν έτοιμοι να κοιμηθούν, όταν ακούστηκε ένα ουρλιαχτό.

«Το φάντασμα...» ψέλλισε η Ζωή κι έπεσε στην αγκαλιά της μαμάς της μέσα στη
σκηνή.

Η γιαγιά Ζωή, ο παππούς Λευτέρης και οι υπόλοιποι έτρεξαν να δουν τι συμβ-
βαίνει. Αυτή που είχε ουρλιάξει ήταν η Ζηνοβία. Καθώς απομακρύνθηκε από τις άλλες
είδε μέσα στο σκοτάδι δυο μάτια να την κοιτάζουν. Θυμήθηκε αμέσως τον άνθρωπο με
το δεκανίκι κι ήταν σαν να τον έβλεπε μπροστά της. Έτρεμε από το φόβο της όταν την
πλησίασαν οι υπόλοιποι. Ο θεΐος της, ο Οδυσσέας, την έσφιξε στην αγκαλιά του. Η καρδιά
της χτυπούσε σαν τρελή.

«Μα τι έγινε; Τι έπαθες; Ήταν κανένας εδώ;» τη ρώτησε ανήσυχος.

Τώρα πια όλοι είχαν μαζευτεί γύρω τους.

«Ο άνθρωπος με το δεκανίκι...»

Τα παιδιά ανατρίχιασαν.

«Να φύγουμε!» είπε η συνήθως ψύχραιμη Κατερίνα.

«Παιδιά, ηρεμήστε!» έκανε σε έντονο τόνο ο Οδυσσέας, «Δεν υπάρχουν άνθρωποι με δεκανίκια και φαντάσματα. Θα ήταν κανένα ζωάκι. Η Λέρος είναι γεμάτη αγριοκούνελα που τους αρέσει να κυκλοφορούν τη νύχτα. Τα κυνηγούσαμε όταν ήμουνα στο στρατό».

«Μα είδα τα μάτια του! Δεν ήταν κουνέλι!» διαμαρτυρήθηκε η Ζηνοβία.

Ο παππούς Λευτέρης έφυγε και γύρισε ύστερα από λίγο κρατώντας ένα μεγάλο φακό.

«Για να ψάξουμε γι' αυτό το φάντασμα», είπε ανάλαφρα προσπαθώντας να κάνει τα παιδιά να χαλαρώσουν – χωρίς αποτέλεσμα όμως.

Ωστόσο, όταν άρχισε να ψάχνει γύρω και να σαρώνει την περιοχή με το φακό του, τον ακολούθησαν. Προχώρησαν λίγα βήματα ανάμεσα στα δέντρα και τότε είδαν. Ήταν δύο μάτια που τους κοιτούσαν. Μόνο που δεν ήταν ούτε αγριοκούνελο ούτε ο άνθρωπος με το δεκανίκι. Ήταν ένα αγόρι πιο φοβισμένο από τους ίδιους. Έμοιαζε να έχει παραλύσει, καθώς έπεσε πάνω του το φως του φακού. Έτσι είχε παραλύσει – θυμήθηκε ο Οδυσσέας – ένα αγριοκούνελο που είχαν χτυπήσει μια φορά με το αυτοκίνητο γυρνώντας στο στρατόπεδο. Αυτή ήταν μια ιστορία για την οποία ακόμη ντρεπόταν.

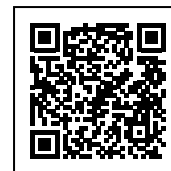
Το αγόρι, κάπως μελαμψό, περίπου στην ηλικία των κοριτσιών, τους κοιτούσε με τρόμο:

«Νο, πο, πο» επαναλάμβανε μονότονα, σαν να μην ήξερε άλλη λέξη.

Ο παππούς Λευτέρης τούς έκανε νόημα να μείνουν ακίνητοι και πλησίασε σιγά σιγά το αγόρι, χαμηλώνοντας κάπως το φακό του. Όταν έφτασε κοντά του, γονάτισε κι άρχισε να του μιλάει ψιθυριστά. Ύστερα από λίγο, το αγόρι φάνηκε να ηρεμεί και να του απαντάει. Σε ποια γλώσσα μιλούσαν άραγε;

Κώστας Στοφόρος, 1960-, Ρώμη, Ιταλία

«Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΗΣ ΛΕΡΟΥ. Περιπέτεια στο νησί της Άρτεμης» (μυθιστόρημα), 2016, σσ. 83-93

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4252>

«Μια παρέα από αγόρια και κορίτσια ταξιδεύει για διακοπές στη Λέρο. Εκεί τα παιδιά θα γνωρίσουν καινούριους φίλους και θα ζήσουν μια συναρπαστική αλλά συγχρόνως επικίνδυνη περιπέτεια, αφού, προσπαθώντας να διαφυλάξουν ένα έγγραφο μοναδικής σημασίας για την ιστορία του νησιού, θα βρεθούν αντιμέτωπα με μια αδιάστακτη συμμορία. [...] Ένα μυθιστόρημα γεμάτο καλοκαίρι, θάλασσα, ζήλιες, παιδικούς έρωτες και... μερικούς ενηλίκους που συχνά φέρονται σαν παιδιά. Αλλά και με ένα σπουδαίο και επίκαιρο κοινωνικό μήνυμα, μια που ένας από τους πρωταγωνιστές είναι ο μικρός Ελίας, πρόσφυγας από τη Συρία. Μαζί με την οικογένειά του θα γνωρίσει το σκληρό πρόσωπο της εποχής, θα γευτεί όμως και τη ζεστασιά της αλληλεγγύης και της φιλίας.»

(απόσπασμα από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <https://politeianet.gr/books/9789600447293-stoforos-kostas-kedros-o-kodikas-tis-lerou-259901>

Δραστηριότητες

1. Ποιο είναι το είδος του αφηγητή στο απόσπασμα «Ο Κώδικας της Λέρου» (Γλωσσάρι, σ. 76);

2. Στο κείμενο ο συγγραφέας συχνά μιλάει για το παρελθόν, χρησιμοποιώντας εγκιβωτισμένες αφηγήσεις (Γλωσσάρι, σ. 76). Παράδειγμα: «...Ο παππούς Λευτέρης, εκεί στον Ξηρόκαμπο, τους διηγήθηκε μια ιστορία για ένα αγόρι από τη Λέρο που αγαπούσε ένα κορίτσι από την Κάλυμνο...». Να εντοπίσετε και τις υπόλοιπες. Πώς επηρεάζουν τον αναγνώστη;

3. Ο αφηγητής αναρωτιέται στο τέλος του κειμένου: «σε ποια γλώσσα μιλούσαν άραγε;». Ποια είναι η άποψή σας; Να λάβετε υπόψη τις αναφορές του κειμένου στο μικρό αγόρι και ότι η ιστορία διαδραματίζεται στο νησί της Λέρου (ένα νησί του Αιγαίου) τον 21^ο αιώνα.

4. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο και να συγκεντρώσετε λαϊκά παραμύδια και δημοτικά τραγούδια της Λέρου, με τα οποία να δημιουργήσετε ένα ψηφιακό άλμπουμ. Μπορείτε να φιλοτεχνήσετε το εξώφυλλο και να του δώσετε έναν τίτλο.

5. Να διαβάσετε με πολλή προσοχή το κείμενο και να κατατάξετε τους χαρακτήρες των δρώντων προσώπων σε δύο κατηγορίες: σφαιρικούς και επίπεδους*.

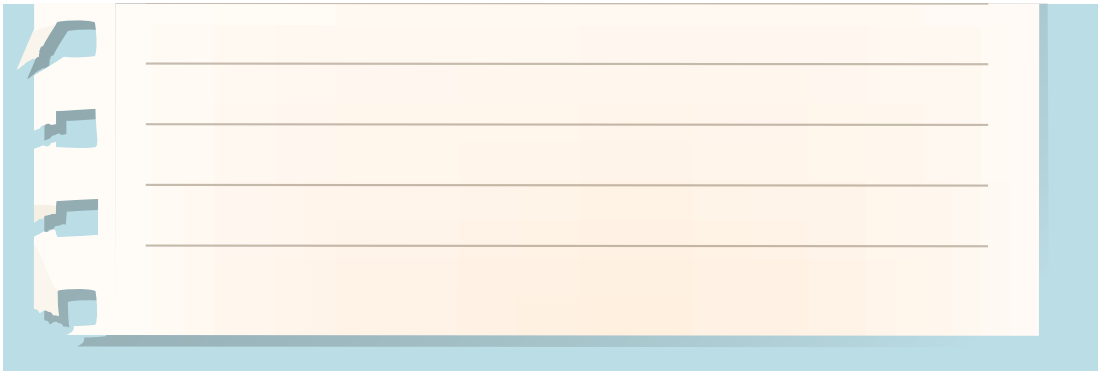
σφαιρικοί χαρακτήρες	επίπεδοι χαρακτήρες

Σε ποια στοιχεία του κειμένου στηρίζετε την κατηγοριοποίησή σας;

* Σφαιρικός χαρακτήρας είναι αυτός που συνδυάζει πολλά γνωρίσματα και εκπλήσσει με τη δράση και τη συμπεριφορά του τους αναγνώστες. Επίπεδος χαρακτήρας είναι αυτός που δημιουργείται συνήθως με βάση μια ιδιότητα, η συμπεριφορά του είναι προβλέψιμη και οι αναγνώστες τον αναγνωρίζουν εύκολα [Κιοσσές, Σ. (2018). *Εισαγωγή στη δημιουργική ανάγνωση και γραφή του πεζού λόγου. Η συμβολή της αφηγηματολογίας*. Αθήνα: Κριτική, σσ. 234-235].

6. Να γράψετε μια περίληψη του κειμένου ξεκινώντας την αφήγηση από το τέλος. Να σημειώσετε τι σας δυσκόλεψε και ποιες αλλαγές κάνατε στην πλοκή.

7. Με στοιχεία από το κείμενο και πληροφορίες που θα βρείτε στο διαδίκτυο για το νησί της Λέρου (γεωφυσικός χώρος, αξιοθέατα, παραδόσεις, ιστορία, σύγχρονη ζωή) να δημιουργήσετε μία πολυμεσική αφίσα για να προβληθεί το νησί στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς. Θα σας βοηθήσει και το video «**Λέρος - Leros Island (3 min Promo)**» Δήμος Λέρου Municipality of Leros, στο: <https://youtu.be/cw1Eya3bwoo>.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε εργαλεία όπως το Padlet (διατίθεται στο: <https://padlet.com>), το PosterMyWall (διατίθεται στο: <https://www.postermywall.com>), το Canva (διατίθεται στο: <https://www.canva.com>) κ.ά.

8. Να δημιουργήσετε «με τον τρόπο Tzara*» ένα ποίημα με τίτλο «**Μια αγκαλιά για τον Ελία**».

Να επιλέξετε λέξεις από το κείμενο «**Ο Κώδικας της Λέρου**» και από το ποίημα «**Περιστατικό**».

Μια φορά πηγαίνοντας στην Παλαιά Βαλτιμόρη
με κεφάλτο κεφάλι, κεφάτη καρδιά
είδα ένα Βαλτιμοριανό
μ' επιμονή να με κοιτά.
Ήμουν λοιπόν οχτώ χρονώ, πολύ μικρός,
κι αυτός δεν ήταν ούτε στάλα πιο μεγάλος,
κι έτσι του σκάζω ένα χαμόγελο,
μα μού 'βγαλε τη γλώσσα
φωνάζοντάς με «Νίγκαρ».

Ολάκερη τη Βαλτιμόρη γύρισα
από το Μάη μήνα ως το Δεκέμβρη.
Μα απ' όσα συνέβηκαν εκεί
μονάχα αυτό μου μένει.

Countee Cullen (Κάουντι Κόλλεν), 1991

cozyvibe.gr, «Ψυχική ενδυνάμωση παιδιών και εφήβων σε ακριτικά νησιά», 2023,
στο: <http://s.atcite.com/9C4IqP54I>

* Οδηγίες

- Πάρτε μια εφημερίδα.
- Πάρτε ένα ψαλίδι.
- Διαλέξτε από την εφημερίδα ένα άρθρο στο μέγεθος του ποιήματος που θέλετε να κάνετε.
- Κόψτε με το ψαλίδι το άρθρο.
- Κατόπιν κόψτε προσεχτικά τις λέξεις που αποτελούν το άρθρο και βάλτε τις μέσα σε μια τσάντα.
- Ταρακουνήστε μαλακά την τσάντα.
- Κατόπιν αρχίστε να βγάξετε από την τσάντα τη μια λέξη μετά την άλλη.
- Αντιγράψτε τις ευσυνειδήτητα με τη σειρά που βγήκαν από την τσάντα.

Το ποίημα θα σας μοιάζει.

Και να που γίνατε ένας άπειρα πρωτότυπος συγγραφέας με μια χαριτωμένη ευαισθησία, έστω κι αν δεν σας καταλαβαίνει το κοπάδι.

(«ΠΩΣ ΝΑ ΦΤΙΑΧΝΕΤΕ ΕΝΑ ΝΤΑΝΤΑΪΣΤΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ», στο:

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/5497/Neoteri-Europaiki-Logotechnia_B-Lykeiou_html-empl/index_c_13.html)

Εμείς θα αλλάξουμε λίγο τις οδηγίες συγγραφής.

- Διαβάστε τα κείμενα που σας δίνονται.
- Δημιουργήστε μια σελίδα στο μέγεθος του ποιήματος που θα γράψετε.
- Διαλέξτε λέξεις που σας αρέσουν, σας εντυπωσιάζουν, σας παραξενεύουν, σας δυσκολεύουν από τα κείμενα.
- Βάλτε τες σε ένα αρχείο.
- Αρχίστε να «στήνετε» τους στίχους με λέξεις σε τυχαία σειρά.

Αν δυσκολεύεστε να επιλέξετε μπορείτε να δημιουργήσετε ένα υποστηρικτικό «παιχνίδι» που να ορίζει τους κανόνες.

Για παράδειγμα:

- Από την 3^η σειρά κάθε παραγράφου του κειμένου «**Ο Κώδικας της Λέρου**» να επιλέξετε την 5^η λέξη.
- Από κάθε στίχο του ποιήματος «**Περιστατικό**» να επιλέξετε την τελευταία λέξη.
- Να τακτοποιήσετε τις λέξεις σε στίχους όπως σας αρέσει.

Μια αγκαλιά για τον Ελία

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Διδασκαλία αυτοτελούς κειμένου Ο θησαυρός της Βαγίας

Αρχική έκδοση

Σύνοψη

Καλοκαίρι στην Αίγινα, στη Βαγία. Μια παρέα μπλέκεται σ' ένα μυστήριο και προσπαθεί να βρει ένα θησαυρό. Ένα θησαυρό που η ανακάλυψή του τους οδηγεί στις μέρες της Κατοχής.

Πηγή: <https://www.patakis.gr/product/667342/vivli-a-paidika--efhvika-paidikh-neaikh-logotexnia/O-thhsauros-ths-Vagias/>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4263>

Τίτλος: «Ο θησαυρός της Βαγίας»

Είδος: Μυθιστόρημα

Συγγραφέας: Ζώρς Σαρή

Εκδότης: ΠΑΤΑΚΗΣ

Πρώτη έκδοση: 1992

Έκδοση Graphic Novel

Σύνοψη

«Μια παρέα παιδιών περνάει τις καλοκαιρινές της διακοπές στην Αίγινα. Εκεί τους επισκέπτεται μια οικογενειακή φίλη από τη Γαλλία, η οποία δουλεύει ως βοηθός ενός ψυχιάτρου στο Παρίσι. Αποστολή της είναι να ανακαλύψει κάποια στοιχεία που επαναλαμβάνει ένας Γερμανός ασθενής, ο οποίος πάσχει από αμνησία μετά την έκρηξη μιας νάρκης που πάτησε στην Αίγινα κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου. Λέξεις σκόρπιες που προσπαθούν τα παιδιά να ενώσουν για να θγάλουν νόημα. Όσπου επισκέπτονται στη Βαγία την οικογένεια Χαλδαίου, στο σπίτι της οποίας έμενε ο Χανς στη διάρκεια του πολέμου. Εκεί μαθαίνουν πως ο Χανς έχει κλέψει από την οικογένεια χρυσές λίρες. Έτσι αρχίζει η αναζήτηση ενός χαμένου θησαυρού, που οδηγεί τα παιδιά στις μέρες της γερμανικής κατοχής και σε μια αξέχαστη περιπέτεια...»

Πηγή: <https://www.patakis.gr/product/662640/vivlia-paidika--efhvika-paidikh-neaikh-logotexnia/O-thhsauros-ths-Vagias-Graphic-Novel/>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4253>

Τίτλος: «Ο θησαυρός της Βαγίας»

Είδος: Μυθιστόρημα Graphic Novel

Συγγραφέας: Ζώρς Σαρή

Εικονογράφηση και μεταφορά του βιβλίου: Kanellos COB

Επιμέλεια: Γιώργος Γούσης

Εκδότης: ΠΑΤΑΚΗΣ

Έτος έκδοσης: 2022

1^ο δίωρο

- Να δημιουργήσετε ομάδες συνεργασίας. Η κάθε ομάδα θα έχει τέσσερα (4) έως έξι (6) μέλη.
- Αξιοποιώντας την ψηφιακή εκπαιδευτική πλατφόρμα e-me, στο: <https://e-me.edu.gr> να δημιουργήσετε έναν ψηφιακό χώρο για να επικοινωνούν οι ομάδες τις σκέψεις και τα κείμενά τους.

Δραστηριότητες

1. Να βρείτε πληροφορίες για το Graphic Novel ως είδος λογοτεχνικού λόγου.
2. Να μελετήσετε τα βιογραφικά της Ζωρζ Σαρή (συγγραφέα) και του Kanellos COB (εικονογράφου/δημιουργού του σεναρίου του Graphic Novel).

3. Να αναζητήσετε κριτικές και συνεντεύξεις για το Graphic Novel «*Ο θησαυρός της Βαγίας*».

Ενδεικτική πηγή: <https://www.patakis.gr/product/662640/vivlia-paidika--efhvika-paidikh-aneanikh-logotexnia/O-thhsauros-ths-Vagias-Graphic-Novel/>.

Να εστιάσετε σε αναφορές στην εικονογράφιση.

4. Να δώσετε έναν σύντομο ορισμό για το Graphic Novel. Η εργασία να γίνει σε ομάδες.

5. Να συντάξετε ένα κείμενο 100-150 λέξεων στο οποίο θα αναπτύσετε τις απόψεις σας για τους λόγους για τους οποίους προτείνετε να διαβαστεί το συγκεκριμένο βιβλίο από εφήβους/-ες αναγνώστες/-στριες. Να αξιοποιήσετε στοιχεία από την έρευνα που πραγματοποιήσατε στο πλαίσιο της δραστηριότητας 2. Η εργασία να γίνει σε ομάδες.

2^ο δίωρο

Δραστηριότητες

1. Να διαβάσετε το κεφάλαιο:
«Ο Πορτοκαλής Ήλιος», σσ. 7-13.

2. Να διαβάσετε το πρώτο κεφάλαιο «Ο Πορτοκαλής Ήλιος» από την έκδοση του μυθιστορήματος σε βιβλίο, σσ. 6-12, στο: <https://www.patakis.gr/files/1186914.pdf>.

2. Ποια στοιχεία της αφήγησης, κατά την άποψή σας, δεν αποδίδονται στο Graphic Novel;
Θεωρείτε ότι η εικονογράφηση βοηθάει στην κάλυψη των αφηγηματικών κενών;

3. Να δημιουργήσετε σε ψηφιακή μορφή «καρτέλα ανάγνωσης» στην οποία θα συμπληρώσετε για κάθε κεφάλαιο:
– τα δρώντα πρόσωπα. Να εστιάζετε στην ηλικία, τη φυσική κατάσταση, την καταγωγή, τη βασική ηθογραφία τους.

Προτείνεται να ομαδοποιείτε τα πρόσωπα ανάλογα με τις σχέσεις τους με την ομάδα των παιδιών που πρωταγωνιστεί.

- τον χώρο της δράσης των προσώπων
- τα επίπεδα του χρόνου στα οποία εξελίσσεται η υπόθεση.

Έτσι θα είναι η καρτέλα ανάγνωσης:

Κεφάλαιο 1

ποιος/ποιοι:

(μπορείτε δίπλα από κάθε πρόσωπο, την πρώτη φορά που θα το καταγράψετε, να τοποθετείτε την εικόνα του, όπως αποδίδεται στο βιβλίο)

πού:

πότε:

σκέψεις/συναισθήματα/ εντυπώσεις για τα πρόσωπα και τα γεγονότα:

αγαπημένα αποσπάσματα:

Η καρτέλα ανάγνωσης θα συμπληρώνεται ατομικά και εκτός της τάξης, στον ελεύθερο χρόνο σας.

5. Να συντάξετε τις περιλήψεις* των δύο κεφαλαίων με δημιουργικό τρόπο, συμπληρώνοντας προτάσεις/φράσεις στις ακροστιχίδες που σχηματίζονται από τους τίτλους των κεφαλαίων.

Σε κάθε περίληψη να αναφέρονται τα κύρια στοιχεία του κεφαλαίου και οι προσωπικές αξιολογικές κρίσεις σας.

Ο

Π

Ο

Ρ

Τ

Ο

Κ

Α

Λ

Η

Σ

Η

Λ

Ι

Ο

Σ

«Πορτοκαλής Ήλιος: Το πλοίο που άφησε εποχή στη γραμμή του Σαρωνικού»,
στο: <https://e-nautilia.gr/portokalis-ilios-to-ploio-pou-afise-epoxi-sti-grammi-tou-saronikou/>

Τ
Ο
Σ
Π
Ι
Τ
Ι
Τ
Ο
Υ
Κ
Α
Ζ
Α
Μ
Ι
Α

* Με το σύνολο των περιλήψεων θα δημιουργήσετε, όταν ολοκληρωθεί η μελέτη του κειμένου, ένα ενδιαφέρον ημερολόγιο ανάγνωσης. Μπορείτε να αξιοποιήσετε το εργαλείο Penzu (διατίθεται στο: <https://penzu.com>).

Ζωρξ Σαρή, «Ο θησαυρός της Βαγίας» (Graphic Novel), Kanellos COB (σενάριο & εικονογράφηση), 2022, σ. 16

3^ο δώρο

Δραστηριότητες

1. Να διαβάσετε το κεφάλαιο:
«Η Νικόλ», σσ. 26-33.

2. Να εντοπίσετε τις εγκιβωτισμένες αφηγήσεις σε όσα αναφέρει η Νικόλ (Γλωσσάρι, σ. 76). Ποια είναι η συμβολή τους στην εξέλιξη της πλοκής;

3. Να συμπληρώσετε την «καρτέλα ανάγνωσης» του συγκεκριμένου κεφαλαίου.

4. Να συντάξετε μία σύντομη περίληψη του κεφαλαίου.

5. Αναζητήστε πληροφορίες για τη Γερμανική Κατοχή στην Αίγινα το 1943.

6. Να βρείτε στοιχεία για τη μέθοδο της «ναρκανάλυσης» που εφαρμόζει ο καθηγητής Σπακ για τη θεραπεία του Χανς Σουλτς.

7. Μπορείτε να συνεργαστείτε και να δημιουργήσετε έναν χάρτη της Αίγινας στον οποίο θα εντοπίζετε τα σημεία δράσης των προσώπων του κειμένου με την υποστήριξη εικόνων και άλλων μέσων; Να αξιοποιήσετε τα λογισμικά Google Earth/Maps, Scribble Maps, Instant Street View

(διατίθενται στις ιστοσελίδες:

<https://www.google.com/earth>,

<http://www.scribblemaps.com>,

<https://www.instantstreetview.com>).

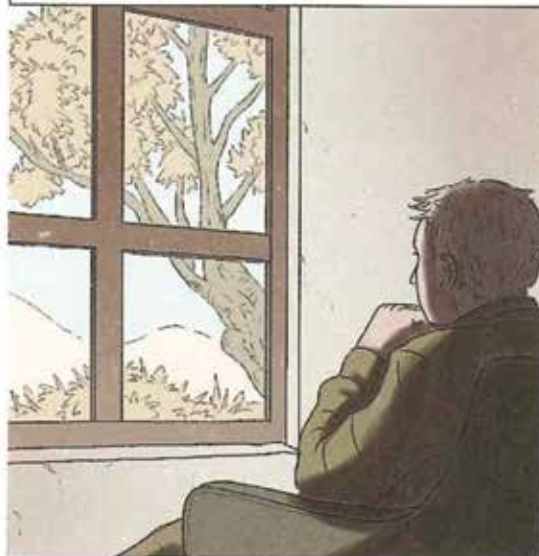
8. Τι μπορεί να σκέφτεται ο Χανς Σουλτς; Να συμπληρώσετε ένα σύννεφο σκέψης, αφού φανταστείτε τι βλέπει από το παράθυρό του.

ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΟΒΟ ΤΟΥ
Ή ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΣΕΙΣΗ ΕΠΑΘΕ
ΜΕΡΙΚΗ ΑΜΝΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΧΕΙ
ΞΕΧΑΣΕΙ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ.

ΚΙ ΑΥΤΗ Η ΑΜΝΗΣΙΑ ΕΧΕΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΣΤΟΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ. ΕΧΕΙ ΜΙΑ ΜΟΝΙΜΗ
ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ
ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΟΥ ΖΩΗ.

Ζωρζ Σαρή, «Ο θησαυρός της Βαγιάς» (Graphic Novel), Kanellos COB (σενάριο & εικονογράφηση), 2022, σ. 31

4° δώρο

Δραστηριότητες

1. Να διαβάσετε το κεφάλαιο:
«*Η Βαγία*», σσ. 34-43.

2. Να εντοπίσετε τις εγκλιωτισμένες αφηγήσεις σε όσα αναφέρει η κυρα-Μαρία. Ποια είναι η συμβολή τους στην εξέλιξη της πλοκής;

3. Να συμπληρώσετε την «καρτέλα ανάγνωσης» του συγκεκριμένου κεφαλαίου.

4. Να συντάξετε μία σύντομη περίληψη του κεφαλαίου.

5. Να μελετήσετε έντυπες και ψηφιακές πηγές για την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής. Να συγκεντρώσετε πληροφορίες για τα δεινά του ελληνικού λαού αυτή την περίοδο. Σε ποια από αυτά αναφέρεται η κυρα-Μαρία;

6. Να συμπληρώσετε τον ψηφιακό χάρτη της Αίγινας που έχετε δημιουργήσει με τα σημεία δράσης των προσώπων. Δείτε: δραστηριότητα 7, σελίδα 154.

7. Να γράψετε την ιστορία που αφηγήθηκε η κυρα-Μαρία με τη μορφή είδησης που δημοσιεύεται σε ηλεκτρονικό ιστότοπο ή εφημερίδα της Αίγινας. Το κείμενό σας να είναι πολυτροπικό*.

* ένα κείμενο είναι πολυτροπικό όταν εκτός από τη γλώσσα χρησιμοποιούνται και άλλα μέσα για να δημιουργηθεί το νόημά του (σκίτσα, φωτογραφίες, πίνακες ζωγραφικής, διαφορετικό μέγεθος και χρώμα γραμμάτων, υπερσύνδεσμοι κ.λπ.).

5^ο δώρο

Δραστηριότητες

1. Να διαβάσετε τα κεφάλαια:
 - «Το σχέδιο της Νικόλ», σσ. 44-51
 - «Στην Παλιαχώρα», σσ. 52-63
 - «Τα παιδιά συνωμοτούν», σσ. 64-69.

2. Να συζητήσετε, με αφορμή την αντίδραση της Νικόλ, για τη συμπεριφορά του Αλέξη απέναντι στα κορίτσια της παρέας.

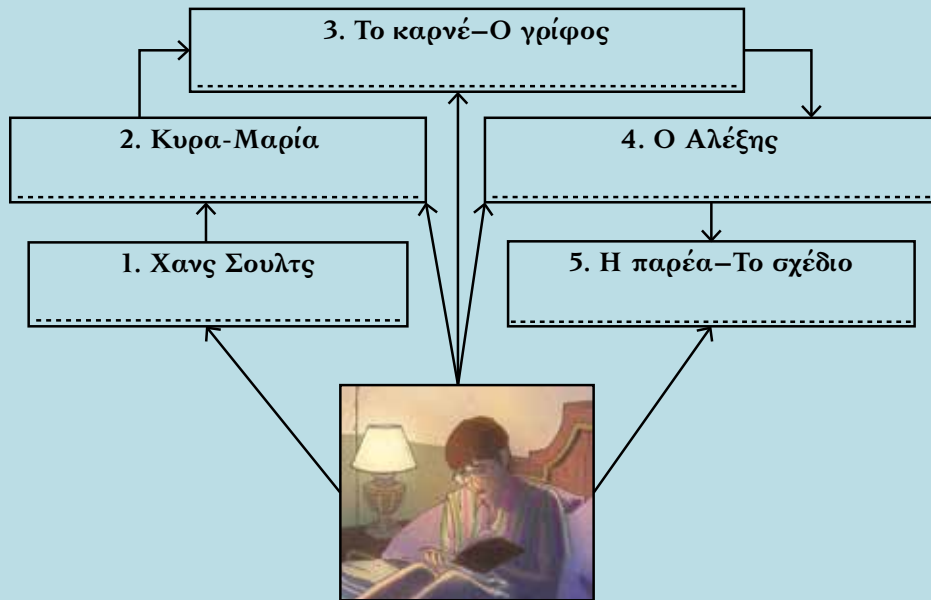
Ζωρζ Σαρή, «Ο θησαυρός της Βαγιάς» (Graphic Novel), Kanellos COB (σενάριο & εικονογράφηση), 2022, σ. 48

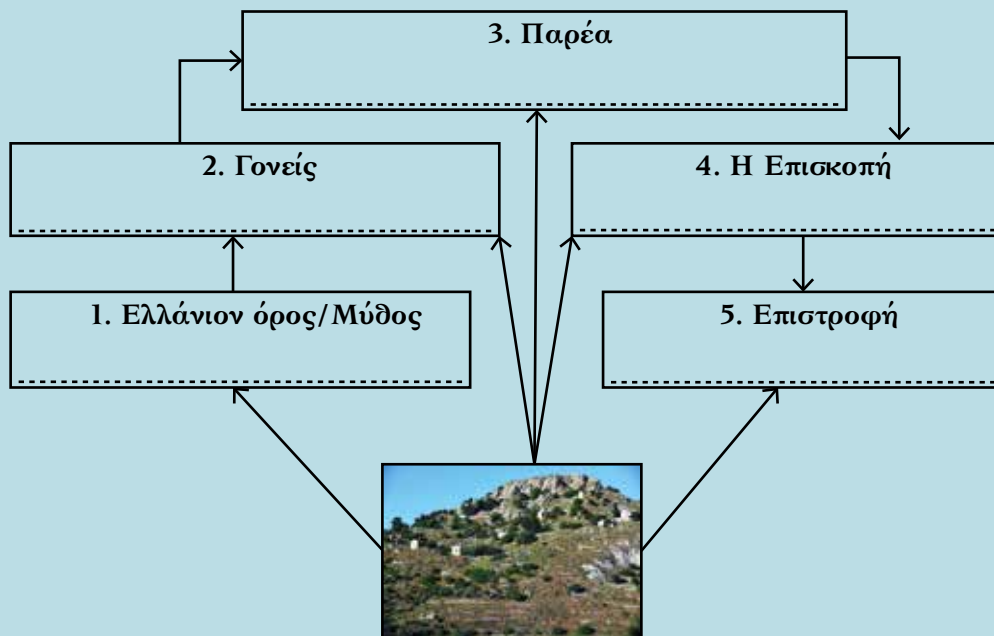
3. Να συμπληρώσετε την «καρτέλα ανάγνωσης» για κάθε ένα από τα τρία κεφάλαια.

4. Να συντάξετε σχηματικές περιλήψεις*, μία για κάθε κεφάλαιο.

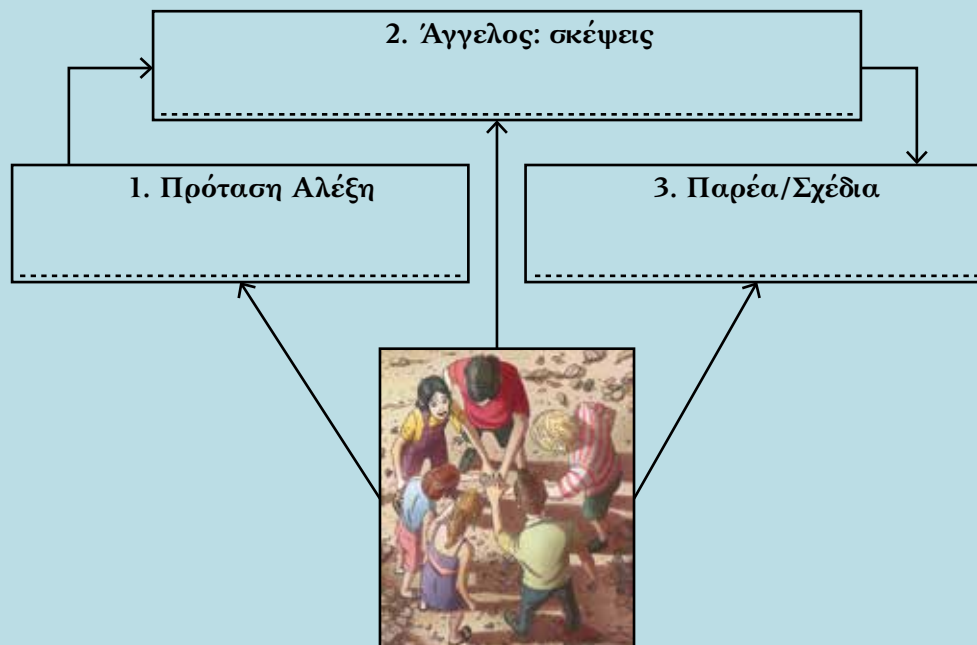
α. Το σχέδιο της Νικόλ

β. Στην Παλιαχώρα

γ. Τα παιδιά συνωμοτούν

* Σε μία σχηματική περίληψη δίνουμε τα κύρια στοιχεία του κειμένου και τις μεταξύ τους σχέσεις σχηματικά.

5. Να αναζητήσετε πληροφορίες στο διαδίκτυο για την Παλιαχώρα και το Ελλάνιο Όρος.

6. Να συμπληρώσετε τον ψηφιακό χάρτη της Αίγινας που έχετε δημιουργήσει με τα σημεία δράσης των προσώπων. Δείτε: δραστηριότητα 7, σελίδα 154.

7. Να δημιουργήσετε αινίγματα για την Αίγινα με βάση το περιεχόμενο των τριών κεφαλαίων.
Να εστιάστε στις λέξεις που αφορούν περιοχές και μνημεία του νησιού.

6^ο δίωρο

Δραστηριότητες

1. Να διαβάσετε τα κεφάλαια:
 - «Στον ναό της Αφαιάς», σσ. 70-75
 - «Το Ελλάνιον Όρος», σσ. 76-93
 - «Το καλοκαίρι συνεχίζει την πορεία του», σσ. 94-105.

2. Να συζητήσετε για την αξία των μνημείων ενός τόπου. Στην περίπτωση της Αίγινας, ποια είναι η συμβολή τους στην ανάπτυξη του νησιού;

3. Να συγκεντρώσετε πληροφορίες για την ιστορία και τη σημερινή κατάσταση του ναού της Αφαιάς στην Αίγινα.

Θα σας βοηθήσουν και τα videos:

– Ναός Αφαιάς (Αίγινα) - Ένα εκπληκτικό μνημείο που αξίζει να δείτε!, στο:

<https://youtu.be/AHtLtF9LmfU>

– Ναός της Αθηνάς Αφαιάς, Αίγινα, Vasilis Dimopoulos, στο:

<https://youtu.be/uW2dU06XWfM>

– Ναός Αφαιάς, στο:

<https://www.archaiologia.gr/blog/video/ναός-αφαιάς/>.

4. Να συμπληρώσετε την «καρτέλα ανάγνωσης» για κάθε ένα από τα τρία κεφάλαια.

5. Να συντάξετε σύντομες περιλήψεις, μία για κάθε κεφάλαιο.

6. Να συντάξετε ένα σύντομο κείμενο (80-100 λέξεων) για τις σκέψεις της Λίνας και το νέο σχέδιο της παρέας των παιδιών.

7. Να συμπληρώσετε τον ψηφιακό χάρτη της Αίγινας που έχετε δημιουργήσει με τα σημεία δράσης των προσώπων. Δείτε: δραστηριότητα 7, σελίδα 154.

8. Να δημιουργήσετε μια πολυμεσική αφίσα για να προβάλετε τον ναό της Αφαιάς. Μπορείτε να αξιοποιήσετε εργαλεία όπως το Padlet (διατίθεται στο: <https://padlet.com>), το PosterMyWall (διατίθεται στο: <https://www.postermywall.com>), το Canva (διατίθεται στο: <https://www.canva.com>) κ.ά.

9. Να φτιάξετε μια διαδραστική ιστορία με επίκεντρο τον ναό της Αφάϊας στην Αίγινα. Να χρησιμοποιήσετε το λογισμικό το inklewriter (διατίθεται στο: <https://www.inklewriter.com>).

Για την εξέλιξη της ιστορίας να επιλέγετε από τις λέξεις:
Αλθαία, αλθαία, γαία, μαία, δέα, Αριδαία, ακταία, αφαία, χερσαία, νυμφαία, Νυμφαία, Ρέα, ιδέα.

7^ο δώρο

Δραστηριότητες

1. Να διαβάσετε τα κεφάλαια:
 - «*Η δεξαμενή*», σσ. 106-113
 - «*Ξανά στη Βαγία*», σσ. 114-121.

2. Σε ποιους παράγοντες οφείλεται η επιτυχία του σχεδίου της παρέας αυτή τη φορά;
3. Πώς κρίνετε τη στάση της κυρα-Μαρίας και όλων όσων έλαβαν μέρος στο τραπέζι στο οποίο γιόρτασαν την ανακάλυψη του θησαυρού;

Ζωρζ Σαρή, «Ο θησαυρός της Βαγίας» (Graphic Novel), Kanellos COB (σενάριο & εικονογράφηση), 2022, σ. 120

4. Να συμπληρώσετε την «καρτέλα ανάγνωσης» για κάθε ένα από τα δύο κεφάλαια.

5. Να συντάξετε σύντομες περιλήψεις, μία για κάθε κεφάλαιο.

6. Να συμπληρώσετε τον ψηφιακό χάρτη της Αίγινας που έχετε δημιουργήσει με τα σημεία δράσης των προσώπων. Δείτε: δραστηριότητα 7, σελίδα 154.

7. Να δημιουργήσετε ψηφιακά τον χάρτη του θησαυρού, με βάση τις πληροφορίες του κειμένου.

8. Φτιάξτε ένα σταυρόλεξο για τα γεγονότα/ήρωες του βιβλίου. Να αξιοποιήσετε το εργαλείο Crossword Puzzle Maker (διατίθεται στο: <https://crosswordlabs.com>).

9. Να γράψετε μια σελίδα στο ημερολόγιο της Νικόλ, η οποία θα μιλάει σε αυτή για τα συναισθήματά της μετά την ανακάλυψη του θησαυρού και την παράδοσή του στην κυρα-Μαρία.

8° δώρο

Δραστηριότητες

1. Να διαβάσετε το κεφάλαιο:
«Η Νικόλ γράφει από το Παρίσι», σσ. 122-126.

2. Η Νικόλ έγραψε: «Αλέξη, ο σημερινός Χανς μισεί τον πόλεμο. Θα ήθελε όλοι οι άνθρωποι, απ' όποια φυλή, να είναι αδέρφια. Θα ήθελε να τον πιστέψεις, να τον θεωρήσεις φίλο. Τότε μόνο, λέει, θα μπορεί να θυμάται χωρίς πίκρα». Πώς κρίνετε, τελικά, τον χαρακτήρα του Χανς;

3. Να συμπληρώσετε την «καρτέλα ανάγνωσης» με στοιχεία του τελευταίου κεφαλαίου.

4. Να συντάξετε σύντομη περίληψη του κεφαλαίου.

5. Να προσθέσετε υπότιτλους στα επεισόδια της τηλεοπτικής μεταφοράς του βιβλίου που διατίθεται στην ψηφιακή πλατφόρμα ERTFLIX, στο: <https://www.ertflix.gr/vod/vod.129135-o-thisayros-tis-vagias-epl>, ώστε να είναι προσβάσιμα και για άτομα με προβλήματα ακοής.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε κάποιο εργαλείο όπως το ClipChamp (διατίθεται στο: <https://clipchamp.com>).

6. Με το σύνολο των περιλήψεων να δημιουργήσετε το ψηφιακό ημερολόγιο ανάγνωσης του βιβλίου.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε το ψηφιακό εργαλείο Penzu (διατίθεται στο: <https://penzu.com>).

7. Να δημιουργήσετε ένα ιστολόγιο (blog) στο οποίο θα αναρτούν εργασίες και απόψεις οι αναγνώστες του Graphic Novel «*Ο θησαυρός της Βαγίας*». Μπορείτε να αξιοποιήσετε το σχετικό εργαλείο της ψηφιακής εκπαιδευτικής πλατφόρμας e-me (διατίθεται στο: <https://e-me.edu.gr>).

8. Το περιπετειώδες ταξίδι στην όμορφη Αίγινα τελειώσε. Κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα ποίημα τάνκα* με περιεχόμενο σχετικό με το Graphic Novel. Στη συνέχεια με την ένωση των ποιημάτων τάνκα να δημιουργήσετε ένα ποίημα ρένκα**:

..... (5)

..... (7)

..... (5)

..... (7)

..... (7)

Με τα ποιήματά σας να δημιουργήσετε μια ποιητική συλλογή, να την εικονογραφήσετε και να δώσετε έναν ταιριαστό τίτλο.

* **τάνκα**: είναι ποιήματα που μοιάζουν με τα χαϊκού. Και αυτά προέρχονται από την Ιαπωνία και βασικό τους θέμα είναι η φύση και τα συναισθήματα του δημιουργού (στη δεύτερη στροφή).

Έχουν μία στροφή με την ίδια δομή με τα χαϊκού και μία δεύτερη στροφή που δημιουργείται από δύο επτασύλλαβους στίχους. Ένα τάνκα, επομένως, έχει την εξής δομή:

- στροφή 1^η: τρεις λέξεις με 5+7+5 συλλαβές
- στροφή 2^η: δύο λέξεις με 7+7 συλλαβές.

Παράδειγμα ποιήματος τάνκα

Μικρό σπουργίτι
Κάθισες στο χέρι μου
Ένα μεσημέρι

Κι έφαχνες δυο ψίχουλα
Κι έφαχνα δυο κουβέντες.

[από το βιβλίο του Μίμη Σουλιώτη (2012), *Δημιουργική γραφή – Οδηγίες πλεύσεως*, σ. 103. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.openbook.gr/dimiourgiki-grafi/>]

** **ρέγκα:** ποίημα που δημιουργείται με τη συνένωση πολλών ποιημάτων τάνκα.
(από την ίδια πηγή)

9^ο δώρο

Δραστηριότητες

1. Ποια είναι η άποψή σας για τη λειτουργικότητα της εικονογράφησης του Graphic Novel όσον αφορά:

- α. την αποτύπωση των συναισθημάτων μέσω των εκφράσεων των προσώπων που δρουν στο μυθιστόρημα,
- β. τη σκιαγράφηση των χαρακτήρων τους,
- γ. την απεικόνιση του σκηνικού κάθε πράξης, γεγονότος, δράσης και
- δ. τη συγκίνηση που προκαλείται στον αναγνώστη.

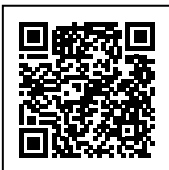
2. Με βάση τα στοιχεία που έχετε συγκεντρώσει στις καρτέλες ανάγνωσης σχετικά με τα δρώντα πρόσωπα να δημιουργήσετε έναν εννοιολογικό χάρτη στον οποίο θα απεικονίζονται οι μεταξύ τους σχέσεις. Να αξιοποιήσετε το λογισμικό Bubl.us (διατίθεται στο: <https://bubl.us>).

Πρόσθετο ψηφιακό υλικό ενότητας

Στις σελίδες 167 και 168 θα βρείτε επιπλέον ψηφιακό υλικό (εικόνες, ασκήσεις, δραστηριότητες) για τα κείμενα της ενότητας «**Φαντασία, περιπέτεια και παιχνίδι**».

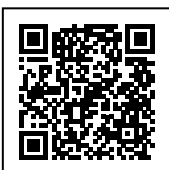
Το φεγγαράκι απόψε...

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40704>

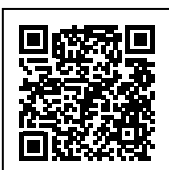
<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40692>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40706>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40705>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40707>

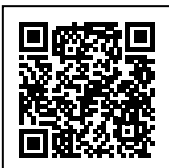
Η Μάγια

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40688>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40693>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40695>

Ο τελευταίος άνθρωπος 00000100

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40712>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40701>

Θωμάς Q. Bit Ταξιδιώτης στο κάτοπτρο του χρόνου

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40728>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40726>

Στη στάση

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40703>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40699>

Το επόμενο πρωί

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40716>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40720>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40725>

Η νύχτα των φαντασμάτων

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40717>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40727>

Εφηβεία, ήρωες και ηρωίδες

Στην τρίτη Ενότητα περιλαμβάνονται δώδεκα (12) λογοτεχνικά κείμενα, πεζά και ποιητικά, που πραγματεύονται τα θέματα: **Εφηβεία, ήρωες και ηρωίδες.**

Λέξεις κλειδιά: έφηβος/-η, μαθητική ζωή, διαμόρφωση ταυτότητας, ανάπτυξη, κοινωνικοποίηση

- Μπορείς να περιγράψεις με δικά σου λόγια τι σημαίνει να είσαι έφηβος ή έφηβη; Τι αλλαγές έχεις παρατηρήσει στον εαυτό σου μεγαλώνοντας;
- Ποια συναισθήματα, σκέψεις ή συμπεριφορές πιστεύεις ότι χαρακτηρίζουν τους/τις εφήβους/-ες;
- Έχεις διαβάσει κάποιο λογοτεχνικό κείμενο που να μιλάει για την εφηβεία; Πώς σε βοήθησε να καταλάβεις καλύτερα τον εαυτό σου ή άλλους/-ες συνομηλίκους/-ες;

Απαντήσεις θα βρείτε μελετώντας τα κείμενα της ενότητας, στα οποία οι συγγραφείς εκδέτουν με μοναδικό τρόπο ανησυχίες και προβληματισμούς των εφήβων, οι οποίοι/-ες διανύουν μια σημαντική περίοδο της ζωής τους. Θα γνωρίσετε, θα συγκινηθείτε, θα συζητήσετε και θα εκφραστείτε για τη μαθητική ζωή εφήβων παλαιότερων εποχών (Το παλιό σχολείο, Στο Γυμνάσιο), για ηρωικές πράξεις εφήβων για την ελευθερία (Άδεια θρανία), για τη ζωή εφήβων σε άλλη χώρα και σε δύσκολες συνθήκες (Ο “Hellados” ένα ελληνάκι του Καυκάσου), για τη ζωή στη σύγχρονη Ελλάδα όπου έφηβοι/-ες ανήκουν στους «άλλους» όσον αφορά την καταγωγή, την πολιτισμική ταυτότητα, την εξωτερική εμφάνιση (Ανίκα), που ζουν σε συνθήκες εκμετάλλευσης (Όλα τ’ αστέρια να φωτίζουν τα ταξίδια του Ικμπάλ), που διεκδικούν τον σεβασμό στο οικογενειακό τους περιβάλλον (γ... όπως Γιατί;), που εξερευνούν τον κόσμο του διαδικτύου (Ίντερνετ), που νιώθουν τα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα (Σούμι), που δείχνουν αγάπη και στοργή για άτομα της οικογένειας (Το σχέδιο στρατηγικής του Φαέδοντα για να βοηθήσει τη γιαγιά) και που θέλουν να μετέχουν σε έναν κόσμο αξιών, τον οραματίζονται και τον διεκδικούν (Μετουσίωση, Ύμνος της Νιότης).

Ο μεταιχμιακός τόπος ανάμεσα στην παιδικότητα και την ενηλικίωση, η ποιητική του εφηβικού έρωτα, η συγκρότηση της ταυτότητας και της αυτοσυνειδησίας του εφήβου, η αντιπαράθεση με «τους μεγάλους», η επαναστατική του φύση συνιστούν «ανθρώπινες καταστάσεις» που αποτυπώθηκαν πολύσημα και ιστορικά προσδιορισμένα στον λογοτεχνικό λόγο. Μέσα από τα κείμενα της ενότητας ένας μαγικός κειμενικός κόσμος ξετυλίγεται μπροστά σας και τότε είναι που «η τέχνη μεταμορφώνεται από νύμφη σε πεταλούδα» (Σπύρος Αραβανής, Παλμύρα 2015 μ.Χ., από την ποιητική συλλογή «Ο Φιλοδεάμων») και οι ήρωες - έφηβοι ξεπηδούν με ανθρώπινα αλλά και μη χαρακτηριστικά, προκαλώντας σκέψεις και συναισθήματα σε σας, που είστε εκτός από αναγνώστες/-τριες –και κατ’ αναλογία με τους/τις ήρωες/-ίδες των κειμένων– ήρωες/-ίδες της ζωής σας.

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/44099>

Το παλιό σχολείο

Η απελευθέρωση* μας πέτυχε στην προτελευταία τάξη, την εβδομή γυμνασίου**. Τότε μονάχα μπορέσαμε να κοιτάξουμε γύρω μας. Και αντικρίσαμε το χάος. Όχι μονάχα δεν προετοιμαζόμασταν για καμιά επιστήμη, αλλά ούτε καν είχαμε αποφασίσει τι θα σπουδάσουμε. Κάποτε, βέβαια, όλοι μας κάτι είχαμε διαλέξει, στην τύχη, αλλά το λησμονήσαμε μέσα στις αλλεπάλληλες κακουχίες.

Η πρώτη φορά που θυμάμαι συμμαθητή μου να μίλησε για το τι θα σπουδάσει ήταν όταν διασχίζοντας τον κήπο ενός νοσοκομείου πηγαίναμε σ' έναν άλλο συμμαθητή μας, που είχε πέσει στα νύχια μιας βαριάς αρρώστιας, κι απ' την οποία σε λίγο πέθανε. «Όταν θα γίνω γιατρός, θ' ανακαλύψω το

3^ο Γυμνάσιο Αρρένων – Θεσσαλονίκη, «Το παλιό σχολείο», 2022, στο: <http://s.atcite.com/oAzYwXKtP>

φάρμακο», είπε. Μου φάνηκε αστεία αυτή η δήλωσή του. Μολονότι μικρά παιδιά είχαμε συνηθίσει να μη λέμε μεγάλα λόγια. Πάντως, το παιδί αυτό πράγματι έγινε γιατρός, αλλά το φάρμακο αποτελεί ακόμα όνειρο της ανθρωπότητας.

Λίγοι έγιναν αυτό που είπαν. Εμένα οι δικοί μου μου βάλαν την ιδέα να γίνω κτηνίατρος. Ένωθα ανέκαθεν μια κλίση προς τα ζώα, αν και δεν είχαμε στο σπίτι ούτε γάτα. Μόλις το ανακοίνωσα στο σχολείο, τα παιδιά με ονόμασαν «χαϊβάν-ντόκτορ»***. Ή με φώναζαν απλώς «γιατρέ μου, γιατρέ μου», παίρνοντας το πρώτο συνθετικό απάνω τους. Δεν με πείραζαν οι προσφωνήσεις αυτές, εγώ ήμουν ικανότερος απ' αυτούς στις γελοιοποιήσεις. Απλώς δεν υπήρχε τότε κτηνιατρική σχολή στην πόλη μας κι έτσι το σχέδιο ματαιώθηκε.

Τότε που τελειώσαμε, μεγάλη υπόληψη είχε το επάγγελμα του γιατρού. Κατόπιν ερχόταν του δικηγόρου. Του καθηγητή ήταν πολύ ξεπεσμένο οικονομικά, του δασκάλου ακόμα χειρότερα. Και φυσικά οι μεγάλοι, που αντιμετωπίζουν σχεδόν πάντα τα πράγματα από την πρακτική τους άποψη, μας πίεζαν να γίνουμε γιατροί ή δικηγόροι. Η μανία με το Πολυτεχνείο παρουσιάστηκε αργότερα, όταν άρχισε η ανοικοδόμηση της χώρας. Όχι βέβαια, πως οι μηχανικοί ή οι μηχανολόγοι δεν έβγαζαν χρήματα, αλλά το όνειρο αυτό, κα-

* Πρόκειται για την απελευθέρωση από τη Γερμανική Κατοχή (1944) (στο: <https://blogs.sch.gr/gym-maza/files/2020/04/KEIMENA-NEOEΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ-Γ-Ι.pdf>).

** Αντίστοιχη της σημερινής Β' Λυκείου (ό.π.).

*** Ο κτηνίατρος (στα τούρκικα), εδώ χρησιμοποιείται κοροϊδευτικά (ό.π.).

θώς δεν υπήρχε Πολυτεχνείο στην πόλη μας, ήταν τόσο άπιαστο και τόσο ακριβό, ώστε οι μεγάλοι απόφευγαν να φέρουν το λόγο σ' αυτά τα επικίνδυνα θέματα. Πολλά παιδιά ακολούθουσαν τις ιδέες των μεγάλων κατά γράμμα. Και το περίεργο είναι ότι πιο πειθήνια στις ιδέες των μεγαλύτερων αποδείχτηκαν όχι τα ήσυχα και τα μαμόδρεφτα, όπως θα περίμενε κανείς, αλλά κάτι ζωηρότατα πλάσματα, που νόμιζες ότι ποτέ και κανέναν δεν πρόκειται ν' ακούσουν. Αντίθετα, οι αδόρυβοι εννοούσαν να κάνουν το δικό τους, μη λογαριάζοντας αμοιβές και ξακουστά επαγγέλματα.

Μετά από πολλές συζητήσεις, αποφασίσαμε μ' ένα συμμαθητή μου να δώσουμε στη φιλολογία. Διαβάσαμε πολλή λογοτεχνία, είχαμε ζαλιστεί με τα τόσα αριστουργήματα και νομίζαμε πως φιλολογία και λογοτεχνία είναι το ίδιο πράγμα. Θα περνούσαμε τη ζωή μας μέσα σε μια διαρκή αποκάλυψη.

Τολμήσαμε να πλησιάσουμε τον φιλόλογο. «Όστε θέλετε να πάτε στη Φιλοσοφική Σχολή;» μας είπε. Κοιταχτήκαμε ενθουσιασμένοι. Ποτέ μας δεν είχαμε ακούσει ότι το άλλο όνομα της Φιλολογίας ήταν «Φιλοσοφική Σχολή». Αυτό πια ήταν ένας ακόμα λόγος. Αλλά ο φιλόλογός μας συνέχισε αμείλικτος: «Να πάτε, μας είπε, καλά είναι. Αλλά να ξέρετε πως πολλά ψωμιά και φαγιά το επάγγελμα αυτό δεν έχει». Μιλούσε ο άνθρωπος με εικόνες της κατοχής.

Πάντως, οι χοντράδες αυτές μας κλόνισαν. Εγώ τις επόμενες μέρες ξαναγύρισα στο προσφιές μου όνειρο για την κτηνιατρική. Κι εφόσον Κτηνιατρική Σχολή δεν υπήρχε, συμβιβάστηκα μέσα μου με τη γεωπονία. Ζώα και φυτά είναι συγγενικά πράγματα. Ο άλλος βρήκε καταφύγιο στη νομική, που από καιρό τη σκεφτόταν σαν εναλλακτική λύση. Μάλιστα άρχισε να κατηχεί στην ιδέα του κι εμένα κι ως ένα σημείο πήρε να με λυγίζει.

Όλα αυτά τα πράγματα, αυτές οι απότομες αλλαγές, μου δημιουργούσαν μια πολύ δυσάρεστη διάθεση. Τις νύχτες δεν μπορούσα να κοιμηθώ απ' την αγωνία. Ήθελα να βρω το δρόμο μου και να προχωρήσω. Ένα πρωινό πήγαμε στο Πανεπιστήμιο και τρυπώσαμε σε μια παράδοση της Νομικής. Εμένα το μάθημα μου φάνηκε ιδιαίτερα ανιαρό, δεν χρειαζόμουν πια τίποτε άλλο για να απορρίψω αυτή την ιδέα. Ο άλλος γοητεύτηκε και τελικά έδωσε σ' αυτή την επιστήμη. Σήμερα είναι ένας αξιοσέβαστος δικαστής. Ποτέ δεν μετανόησα γι' αυτή την απόφασή μου.

Δειλά δειλά ζήτησα ακρόαση από το γυμνασιάρχη. Ήταν φιλόλογος και διακρινόταν για τον ζωηρό θεατρικό τρόπο με τον οποίο μιλούσε. Του είπα τα βάσανά μου, τη φοβερή ψυχική ταλαιπωρία μου. Του είπα ότι ήθελα να πάω στη φιλολογία, αλλά με είχαν τρομοκρατήσει, κι έτσι άρχισα να σκέφτομαι τη γεωπονία, μα ένιωθα μέσα μου ένα φοβερό διχασμό. Με άκουσε με προσοχή. Ύστερα, σήκωσε τα χέρια του προς τον ουρανό και είπε δραματικά: «Για όνομα Θεού, παιδί μου, δ' αφήσεις το γάμο, να πας για τα πουρνάρια;». Αυτό ήταν, δεν ήθελα άλλο τίποτε. Στρώθηκα το καλοκαιράκι στη μελέτη και το φθινόπωρο ήμουν πρωτοετής φοιτητής της φιλολογίας. Παρ' όλες τις δυσκολίες και τις κακοπάθειες, ποτέ μου δεν ξανακοίταξα πίσω.

Γιώργος Ιωάννου, 1927-1985, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα
«Εφήβων και μη» (συλλογή κειμένων), 1982

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4257>

«Ο τίτλος “Εφήβων και μη” δεν αποτελεί σχήμα λόγου. Τα περισσότερα από τα κείμενα αυτού του βιβλίου είναι πραγματικά και εξαρχής γραμμένα για εφήβους. (...) Το “Εφήβων και μη” είναι ένα βιβλίο χρηστικό. Από εκείνα που συντροφεύουν και βοηθούν στην παιδευτική προσπάθεια του ατόμου για χρόνια. Η ποικιλία των θεμάτων του τραβά συνεχώς το ενδιαφέρον και το ενδιαφέρον αυτό προκαλείται όχι μονάχα από την ποικιλία αλλά και το καίριο των θεμάτων»

(από τον πρόλογο της έκδοσης)

Στο: <https://www.politeianet.gr/books/9789600403954-ioannou-giorgos-kedros-efibon-kai-mi-149183>

Δραστηριότητες

1. Το πεζογράφημα ανήκει στη συλλογή κειμένων του Γιώργου Ιωάννου με τον τίτλο «**Εφήβων και μη**». Πρόκειται για τη δική του εφηβική ηλικία; Τι πιστεύετε; Να εντοπίσετε στο κείμενο αναφορές που δικαιολογούν την απάντησή σας.

2. Να βρείτε στο αφήγημα τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να αποδώσει τα χαρακτηριστικά των εφήβων.

3. Κάθε ομάδα να επιλέξει μία από τις δραστηριότητες που προτείνονται στη συνέχεια και στο τέλος να παρουσιάσει το αποτέλεσμα της συνεργασίας στην τάξη.

α. Πώς καταλαβαίνετε τη φράση του Γυμνασιάρχη «Για όνομα Θεού, παιδιά μου, θ' αφήσεις το γάμο, να πας για τα πουρνάρια;» και γιατί επηρέασε τον αφηγητή στην επαγγελματική του επιλογή;

- Εσείς πώς θα αντιδρούσατε;
- Έχετε βιώσει ανάλογη εμπειρία;

β. Να ακούσετε το τραγούδι «**Επαγγελματικός προσανατολισμός**» σε μουσική και στίχους του Λουκιανού Κηλαηδόνη, στο: <https://youtu.be/WTnODpkOhXA>. Τι σκέφτεστε και τι νιώθετε μετά το άκουσμα του τραγουδιού;

Στο Γυμνάσιο

Όταν είδε τ' αποτελέσματα του γυμνασίου*, έβγαλε κραυγή θριάμβου. Είχε περάσει! Είχε γλιτώσει δηλαδή τη μοδιστρική καριέρα που της προόριζαν στην αντίθετη περίπτωση. Μπορεί να έπιαναν τα χέρια της, αλλά κάτι της έλεγε ότι τα καρικόματα, στριφώματα και δε συμμαζεύεται δεν ήταν για κείνη. Βέβαια ακόμη δεν ήξερε τι ήθελε να γίνει σαν μεγάλωνε, αλλά τι δεν ήθελε, σίγουρα μπορούσε να το πει από τώρα.

– Αχ, καημένη, δεν ξέρεις τι χάνεις... Τα λεφτά μόνο που βγάζουν οι μοδίστρες! μοιρολόγησε η μητέρα της όταν της έφερε τα νέα.

– Δε με νοιάζει.

– Τον καλύτερο θα 'παιρνες...

– Εγώ δε θα παντρευτώ!

– Και τι θα κάνεις;

– Θα ζήσω ελεύθερη!

– Θεέ και Κύριε! Ο προορισμός της γυναίκας είναι να παντρευτεί, να κάνει παιδιά, να...

– Εγώ δε θα παντρευτώ! την έκοψε η κόρη της. Πάει και τέλειωσε! Και, σηκώνοντας το πιγούνι ψηλά, βγήκε μεγαλόπρεπα από την κουζίνα, όπου γίνονταν όλες σχεδόν οι σοβαρές συζητήσεις της οικογένειας, και χώθηκε στο περιβόλι με τις αμυγδαλιές.

Η Ίρμα έτρεξε στα πόδια της κάνοντας χαρές, μα κείνη την αποπήρε.

– Ήσυχα! Κάτσε κάτω! Μεγαλώσαμε πια! Κρυφτό και κυνηγητό κομμένα. Έχει διάβασμα τώρα!

Η Ίρμα αρχικά κούνησε την ουρά της με κατανόηση, αλλά μετά έκανε τρεις κύκλους γύρω της, τον έναν μεγαλύτερο από τον άλλον, όπως το συνήδιζε, και μετά έτρεξε και χώθηκε κάτω από τις ροδιές που ακουμπούσαν στον μαντρότοιχο.

– Σου είπα! Κρυφτό και κυνηγητό τέρμα! Πάει και τέλειωσε! της φώναξε η κυρά της, αλλά λιγότερο αυστηρά τώρα.

Η Ίρμα στο μεταξύ κρυμμένη πίσω από τα κλαδιά περίμενε υπομονετικά.

– Ουφ! Χαζοβιόλα! Εσύ δεν παίρνεις από λόγια. Εντάξει.

Θα σου κάνω το χατίρι. Αλλά να ξέρεις. Πάνε αυτά τώρα. Τα γυμνασιοκόριτσα δεν παίζουν κρυφτό και κυνηγητό με σκυλιά. Τελευταία φορά!

Και το νιόκοπο γυμνασιοκόριτσο τα φύλαξε πίσω από το πλυσταριό, μέτρησε μέχρι τα είκοσι, είπε «Φτου και θγαίνω» κανονικά κι έπειτα βάλθηκε να βρει την Ίρμα, που βέβαια δεν είχε μείνει να την περιμένει πίσω από τις ροδιές. Όταν τη βρήκε, τα φύλαξε η σκύλα κι εκείνη κρύφτηκε με τη σειρά της σκαρφαλώνοντας αθόρυβα στην πιο ψηλή αμυγδαλιά. Σ' ένα ανάλογο χρονικό διάστημα η Ίρμα βγήκε κι άρχισε να γυροφέρνει αργά το περιβόλι. Όταν έκρινε ότι είχε ψάξει αρκετά, πήγε κατευθείαν στην αμυγδαλιά της Άννας, στάθηκε από κάτω, σήκωσε ψηλά τα μάτια της με τις δυο μαύρες βούλες από πάνω και γάβγισε με νόημα.

* Την εποχή που διαδραματίζεται η ιστορία, τα παιδιά έδιναν εισαγωγικές εξετάσεις για να περάσουν από το δημοτικό στο γυμνάσιο. Προϋπόθεση για την επιτυχία τους ήταν να γράψουν πάνω από τη βάση –τουλάχιστον δέκα– στα εξεταζόμενα μαθήματα. Το γυμνάσιο τότε άρχιζε από την τρίτη τάξη και τελείωνε στην ογδόη.

– Κατεργάρα! Το 'ξερες από την αρχή πού ήμουνα κρυμμένη. Είσαι συ μια μάρκα! καμάρωσε η Άννα το τσοπανόσκυλό της. Έπειτα έβγαλε μια κραυγή του Ταρζάν και κρεμάστηκε από ένα κλαδί, μετά από ένα άλλο, και, κάνοντας τα συνηθισμένα της ακροβατικά, που έκοβαν τη χολή της μάνας της, ήρθε και προσγειώθηκε στα ριζά του δέντρου.

Στη συνέχεια κίνησε να πιάσει τη σκύλα της, αλλά εκείνη όρμησε ξέφρενη μες στο περιβόλι. Η Άννα από πίσω της. Στον ίδιο ρυθμό. Όταν είδε πως δεν μπορούσε να την πιάσει, έβαλε τα μεγάλα μέσα. Έβγαλε μια πονεμένη κραυγή κι έπεσε κάτω. Η Ίρμα φρενάρισε και γύρισε και την κοίταξε. Την πλησίασε διστακτικά. Χμ, το 'χε κάνει κι άλλη φορά αυτό η κυρά της. Όταν έβλεπε πως δεν μπορούσε να την τσακώσει, έτσι έπεφτε πάντα κάτω. Μα αν ήταν τώρα αλήθεια; Πλησίασε ακόμη πιο πολύ. Πάντα διστακτικά κι έτοιμη να το σκάσει. Η Άννα εξακολούθησε να κλαουουρίζει δήθεν. Η Ίρμα πλησίασε ακόμη πιο πολύ και την ίδια στιγμή είχε βρεθεί κάτω από την κοιλιά της νεκρυναστημένης κυράς της, που είχε πέσει από πάνω της σαν αίλουρος. Ευτυχώς όμως εκείνα τα φιλιά και τα χάδια που της έδινε τώρα την έκαναν να ξεχάσει την απατεωνιά της.

– Ορίστε! Γυμνασιοκόριτσο! Δε φαντάζομαι να μου κυλιέσαι έτσι κι όταν θα φοράς μεθαύριο τη μαύρη ποδιά, γκρίνιαξε η μάνα της από το κεφαλόσκαλο της κουζίνας.

– «Μεθαύριο» λέει! Έχουμε τρεις μήνες μέχρι τότε, μουρμούρισε με κλειστά μάτια η Άννα, ενώ η Ίρμα τής έγλειψε το μάγουλο. Πάντως, το μοδιστράδικο το γλίτωσα εγώ! Άκου, ή μοδίστρα ή γυμνάσιο! Αχ, βρε Ίρμα! Εσύ την έχεις ωραία. Ξάπλα και παιχνίδια! Να 'χα την τύχη σου! μακάρισε τη σκύλα της, κι εκείνη, βολεύοντας την υγρή της μύτη κάτω από τη μασχάλη της Άννας, παραδόθηκε στον ύπνο του δικαίου.

* * *

22 Ιουνίου 1957

Με λένε Άννα κι είμαι 13 χρόνων. Εσένα θα σε λέω Χάρη. Έτσι θα μπορείς να γίνεσαι άντρας ή γυναίκα όποτε θέλεις. Σ' εσένα θα λέω ό,τι μου 'ρχεται. Ό,τι δε θα μπορώ ή ό,τι δε θα θέλω να πω σε κανέναν άλλον. Άλλωστε δε μου 'χει μείνει και κανένας άλλος.

Πέτυχα στο γυμνάσιο. Ε και; Δεν ήταν και τίποτα δύσκολο. Απορώ πώς δεν μπήκε η Μαρούλα. Και μου κρατά και μούτρα. Λες και φταίω εγώ που δεν πέτυχε εκείνη. Κι ήταν η μοναδική μου φιλενάδα. Βλέπεις, εμένα μ' άρεσε να παίζω με αγόρια. Μ' άρεσαν πιο πολύ αυτά. Πόλεμος, παλέματα, συμμορίες, πετροπόλεμος... Ήμουν κι αρχηγός! Τώρα, πάνε όλα αυτά. Και δεν έχω ούτε αγόρια ούτε κορίτσια για παρέα. Μόνο την Ίρμα, αλλά κι αυτή γυναικίζει τώρα τελευταία. Όλο με κάτι σκύλους τριγουρίζει.

Κι έχω και στήδια. Χμ, όχι ακριβώς...

Pierre Édouard Frère, «Πηγαίνοντας στο σχολείο», 1878,

στο: <http://s.atcite.com/5Z3jxuRfS>

Να, κάτι γρουμπούλια εκεί πέρα. Και πονάνε διαβολεμένα έτσι και τα σκουνητήξει κανείς κατά λάθος. Και μάλιστα το δεξί είναι μεγαλύτερο! Φρίκη δηλαδή! Αμ το άλλο; Προχτές η μάνα μού το ξέκοψε:

«Μην τολμήσεις και βγεις με το σορτσάκι σου μόνο έξω! Αυτό μας έλειπε τώρα. Κορίτσι πράμα... Θα φοράς και μπλούζα πια».

«Ναι, μα οι άλλοι δε φοράνε».

«Εκείνοι είναι αγόρια. Κι έπειτα, οι παρέες με τ' αγόρια τέλος. Γιατί, αν σου βγει το όνομα...»

«Ούτε με τον Γιώργο;»

«Προπαντός μακριά απ' αυτόν. Τον διπλαράκια! Από πέρυσι ήθελα να σου το πω. Πρόσεξε, Άννα! Η δική σου προίκα είναι η τιμή σου!»

«Ποια προίκα, βρε μαμά;»

«Για να παντρευτείς, χρειάζεσαι προίκα. Οι φτωχές κοπέλες όμως, σαν εσένα, έχουν προίκα την τιμή τους και... χμ... την ομορφιά τους».

«Εγώ δε θέλω να παντρευτώ!»

«Έτσι λες τώρα...»

«Και τώρα και μετά. Δεν παντρεύομαι!»

Όχι! Εγώ δε θα παντρευτώ. Ποτέ των ποτών. Εγώ δε θέλω να κάνω αυτό που κάνουν τα σκυλιά. Είμαι σίγουρη πως δε θα μ' αρέσει. Ακόμη κι αν το 'κανα και με τον Γιώργο, που λέει ο λόγος.

* * *

Η Άννα αναστέναξε κι έτριψε ελαφρά το στέρνο της. Εκείνη τη στιγμή ένα κοφτό γάβγισμα της Ίρμας την έκανε ν' ανοίξει αμέσως τα μάτια της. Λίγα βήματα πιο 'κει έστεκε ο Γιώργος.

– Τι κάνεις εκεί; Τι δες; τον ρώτησε απότομα κι ανασηκώθηκε.

– Εγώ; Τίποτα... Να... Ε... Παιίζει τη Βουγιουκλάκη απόψε. Πάμε να τη δούμε;

– Δε μ' αφήνει η μάνα μου.

– Γιατί; Τι της έκανες;

– Εγώ τίποτα, αλλά...

– Άννα! Έλα γρήγορα μέσα! φώναξε η μάνα της από το κεφαλόσκαλο της κουζίνας.

Εκείνη σηκώθηκε μουντωμένη και τράβηξε κατά 'κει ανόρεχτα.

– Θα είμαι στη μάντρα. Ξέρεις πού..., της πέταξε ο Γιώργος και χάρθηκε στο δικό του περιβόλι δίπλα.

Το σούρουπο η Άννα έβαλε τα καλά της και ξεκίνησε για την πλατεία.

– Για πού το 'βαλες και στολίστηκες έτσι; τη σταμάτησε στην ξώπορτα η μάνα της.

– Στην πλατεία πάω. Θα πάρω και την Ίρμα μαζί. Θα περάσω κι απ' τον φούρναρη πρώτα να ζυγιστώ. Έπειτα λέω να πάω στη μάντρα.

– Να κάτσεις στ' αυγά σου! Πάνω 'κει δεν πρόκειται να ξανανέβεις. Μ' όλους τους τσαμπατζήδες! Τους αλήτες!

– Δεν είναι αλήτες, μαμά! Θα είναι κι ο Γιώργος...

– Δε σου 'πα μακριά απ' αυτόν;

– Μα είναι γείτονας...

– Δε θέλω άλλη κουβέντα. Να 'σαι πίσω πριν τις εννιά κι όπως σου 'πα: μακριά από τη μάντρα κι απ' αυτό τον διπλαράκια!

Η Άννα έσκυψε το κεφάλι της και βγήκε μουρμουρίζοντας στον δρόμο. Η Ίρμα ξεχύθηκε μπροστά κι έκανε τα γνωστά της. Μια αναγνωριστική τρεχάλα μπρος κι έναν κύκλο ασφαλείας γύρω από την κυρά της. Κάποια στιγμή σε μια αναγνωριστική της, στρίβοντας τη γωνία στο ποδηλατάδικο, παραλίγο να πέσει πάνω σ' έναν άντρα.

– Ξουτ, βρομόσκυλο! είπε κείνος κι έκανε να πιάσει πέτρα.

– Ίρμα, εδώ! φώναξε η Άννα βλέποντάς τη στο μεταξύ να έχει αρχίσει να δείχνει τα δόντια της απειλητικά.

– Α, δικό σας είναι αυτό το χαριτωμένο σκυλί, δεσποινίς μου; είπε μελιστάλακτα τώρα ο άντρας.

– Ναι, δικό μου, του απάντησε ψυχρά εκείνη. Πάμε, Ίρμα.

Το σκυλί την ακολούθησε υπάκουα.

Καινούριος ο τύπος, σκέφτηκε η Άννα. Και σαχλάκιας. Για πότε το «βρομόσκυλο» το 'κανε «χαριτωμένο σκυλί»... Χμ, και με είπε «δεσποινίς». Φαίνεται θα γέμισα λιγάκι. Να δω τι θα δείξει κι η ζυγαριά του φούρναρη. Δε λέει, βρε παιδί μου, να ξεκολλήσει από τις είκοσι οκάδες ** ...

Το φουρνάρικο ήταν δυο τετράγωνα μετά το ποδηλατάδικο. Ο φούρναρης στην πόρτα, με την άσπρη ποδιά και πασαλειμμένος αλεύρια, μόλις την είδε, χαμογέλασε.

– Τι γίνεται, Άννα; Θα ζυγιστούμε πάλι σήμερα;

– Έτσι έλεγα, κυρ Αντώνη. Ήσυχα, Ίρμα!

– Το σκυλί σου όμως δε με συμπαδεί καθόλου! Όλο τα δόντια του μου δείχνει.

– Μην της δίνετε σημασία. Σ' όλους σχεδόν τους αρσενικούς τα ίδια κάνει.

– Σωστός σωματοφύλακας, ε; Έλα, πάμε μέσα.

– Ίρμα, κάτσε 'δω. Περίμενε! διέταξε τη σκύλα η Άννα κι ακολούθησε τον κυρ Αντώνη.

– Εσύ όμως με συμπαδάς, δεν είναι έτσι; γύρισε και την κοίταξε κείνος.

– Πώς, βέβαια! έκανε η Άννα και τράβηξε για τη ζυγαριά στην άκρη.

– Α, όχι σ' αυτή σήμερα. Είναι χαλασμένη. Την παραφόρτωσαν αλεύρι. Έχω άλλη κάτω. Εκεί που ζυμώνω.

Ο άντρας κατέβηκε μια εσωτερική πέτρινη σκάλα δίπλα στον μεγάλο φούρνο και χάθηκε στο μισοσκόταδο. Η μικρή δίστασε λίγο πριν κατέβει τα σκαλιά.

– Έλα, μην αργείς κι έχω δουλειά! της φώναξε από κάτω ο κυρ Αντώνης.

* * *

23 Ιουνίου 1957

Δεν ξαναπάω να ζυγιστώ. Και σήμερα, δεξ δε δεξ, είσαι γυναίκα, γιατί δε χωνεύω κανέναν άντρα. Αυτός ο βρομοφούρναρης... Ούτε ψωμί δεν ξαναγοράζω από δαύτον. Πάνω στη ζυγαριά, χδες, όλο βλακειές έκανε.

«Στάσου καλά! Μην ακουμπάς τα χέρια σου εδώ» άρχισε πιάνοντας και σφίγγοντας περιέργα τα χέρια μου με τα ξερά του. «Στη μέση στάσου. Να εδώ» και πάλι με μάλαξε με τα ξερά του πιάνοντάς με αυτή τη φορά από τη μέση. «Λίγο πιο πίσω» και μ' έσπρωξε στην κοιλιά. Και να 'ναι μούσκεμα στον ιδρώτα τώρα. Και να με κοιτάζει παράξενα.

** Οι οκάδες ήταν μονάδες βάρους που χρησιμοποιούνταν εκείνη την εποχή. Κάθε οκά υποδιαιρούνταν σε 400 δράμια και ήταν ίση με 1.282 γραμμάρια.

«Πολύ δύσκολη αυτή η ζυγαριά, κυρ Αντώνη. Άστε, θα 'ρθω μια άλλη φορά να ζυγιστώ που θα 'ναι εντάξει η απάνω» του 'πα μπουχτισμένη κι έκανα να φύγω.

«Στάσου!» και το τριχωτό του, γιομάτο αλεύρια, μπράτσο μού 'φραξε απότομα τον δρόμο ψηλά στα στήθια.

Δάγκωσα τα χείλια απ' τον πόνο.

«Πονάνε, ε; Όμως πώς θα γίνεις γυναίκα αν δεν πονέσεις και λιγάκι;» είπε χασκογελώντας.

Έπειτα, στα γρήγορα, έβαλε κι έβγαλε βαρίδια στο πλάι και μου 'πε τελικά, ενώ τα μάτια του μ' έφερναν έναν αργό γύρο:

«Είκοσι μία οκάδες! Άντε, άρχισες να γεμίζεις και συ».

«Ευχαριστώ» μουρμούρισα και τράβηξα μουδιασμένη προς τη σκάλα.

Εκείνος μ' ακολούθησε από κοντά.

«Να, εδώ γέμισες κιόλας!» είπε κι έβαλε τάχα ανέμελα τα ξερά του στα πισινά μου.

Εγώ γρηγόρεψα τ' ανέβασμα, αλλά εκείνος πρόλαβε και χούφτωσε άλλη μια φορά τα πισινά μου χασκογελώντας.

Βούλα Μάστορη, 1945-2016, Αθήνα, Ελλάδα
«Στο Γυμνάσιο» (μυθιστόρημα), 2020

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4259>

τ **υ** *περί... έργου*

«Σχολικό έτος 1957-58. Η Άννα είναι δεκατριών χρονών και πάει στο γυμνάσιο, όπου θα αντιπαρατεθεί με τους αυστηρούς κανόνες του, θα βιώσει τα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα, τις πρώτες τραυματικές εμπειρίες, μα, πάνω απ' όλα, έναν ισχυρό δεσμό με τον φιλόλογό της, που θα παρακολουθήσουμε μέσα από τις σελίδες του κρυφού της ημερολογίου.»
(από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <https://www.politeianet.gr/books/9786180706697-mastori-boula-patakis-sto-gumnasio-193341>

Δραστηριότητες

1. Ποια πρόσωπα πρωταγωνιστούν στο απόσπασμα του μυθιστορήματος; Ποια είναι η σχέση τους με την ηρωίδα;
2. Πιστεύετε ότι η συμπεριφορά της μητέρας στο κείμενο είναι δικαιολογημένη και γιατί;
3. Ποιος αφηγηματικός τρόπος (αφήγηση, ευθύς λόγος, διάλογος) κυριαρχεί στο από-

σπασμα; Να υπογραμμίσετε τα σχετικά σημεία στο κείμενο. Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με αυτόν τον τρόπο;

4. Να φανταστείτε τον κυρ Αντώνη σαν αυτό το παγόβουνο.

freepik, “Free vector flat design iceberg illustration”, 2023,
στο: <http://s.atcite.com/De5ImjV2n>

- Στο μέρος του παγόβουνου που είναι πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, να γράψετε λέξεις και φράσεις για τον χαρακτήρα του όπως αναφέρονται στο κείμενο.
- Στο μέρος του παγόβουνου που είναι κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, να γράψετε λέξεις και φράσεις για τον χαρακτήρα του όπως τον αντιλαμβάνεστε από τη συμπεριφορά του.

5. Να γράψετε στο προσωπικό σας ημερολόγιο (αν έχετε!) μια δική σας εμπειρία –θετική ή αρνητική– από τη ζωή σας στο Γυμνάσιο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Να δημιουργήσετε ένα podcast με θέμα: «*Μια έφηβη χθες και σήμερα*». Μπορείτε να αξιοποιήσετε στοιχεία από το κείμενό σας και να εμπνευστείτε από την ακόλουθη εικόνα της διακεκριμένης Αμερικανίδας εικονογράφου Anja Slibar.

Anja Slibar, στο: <https://www.anjaslibar.com/z4yuyj5q7jzz0xv3oov4wc7j2o49qj>

Άδεια θρανία

Διάβασα τον κατάλογο και σεις λείπατε,
γράφατε την ορθογραφία σας στους τοίχους,
Διάβασα τον κατάλογο
και σεις βρισκόσαστε στα οδοφράγματα.
Διάβασα τον κατάλογο
και σεις γράφατε στις φυλακές
στα μικρά σας γόνατα
την ιστορία του Ανθρώπου.
Κι έγγραφα στον κατάλογο: όλοι παρόντες!
και πλάι το βαθμό του καθενός σας: άριστα!

Ανδρέας Παστελλάς, 1932-2013, Κάτω Πάφος, Κύπρος
«Χώρος Διασποράς» (ποιητική συλλογή), 1970

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4262>

Δραστηριότητες

1. Ποια πρόσωπα χρησιμοποιεί ο ποιητής στα ρήματα του κειμένου; Τι πετυχαίνει με αυτήν την επιλογή;
2. «Διάβασα τον κατάλογο»: επαναλαμβάνεται τρεις φορές. Γιατί κατά την άποψή σας;

3. Να μελετήσετε το κείμενο «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΗ. Σημειώσεις για την περίοδο της Αγγλοκρατίας (1878–1960)», σσ. 11-14 (<http://s.atcite.com/HCUffFZDZ>). Να συζητήσετε πώς συνδέονται τα ιστορικά γεγονότα με το ποίημα «Άδεια θρανία».

4. Στην αριστερή στήλη του πίνακα που ακολουθεί υπάρχουν οι στίχοι που αναφέρουν τι έκαναν οι μαθητές ενώ απουσίαζαν από την τάξη. Να γράψετε στη δεξιά στήλη λέξεις που σχετίζονται με τις πράξεις τους και αναδεικνύουν τον αγώνα των νέων διαχρονικά.

γράφατε την ορθογραφία σας στους τοίχους	
και σεις βρισκόσαστε στα οδοφράγματα	
και σεις γράφατε στις φυλακές στα μικρά σας γόνατα την ιστορία του Ανθρώπου	

Θα σας βοηθήσουν:

– το τραγούδι: «*Ο δρόμος είχε την δική του ιστορία*» σε στίχους Κωστούλας Μητροπούλου και μουσική του Μάνου Λοΐζου, Πολυτεχνείο 1964, στο: https://youtu.be/lq_3OBSQ2To

Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, «*Ειδική εκδήλωση για την επέτειο 50 ετών από την εξέγερση του Πολυτεχνείου*», 2023, στο: <https://www.filmfestival.gr/el/all-news/28692-eidiki-ekdilosi-gia-tin-epeteio-50-eton-apo-tin-eksegersi-tou-polytexneiou>

–το ποίημα:

Ευαγόρας Παλληκαρίδης

(παιδί της Ε΄ Γυμνασίου που κρεμάστηκε στην Κύπρο)

Εφές πουρνό, μεσάνυχτα, στης φυλακής την μάντρα
πα στις κρεμάλας τη θηλειά σπαρτάραγε ο Βαγόρας
Σπαρτάρησε, ξεψύχησε, δεν τάκουσε κανένας.
Η μάνα του ήταν μακριά, ο κύρης του δεμένος
η νια που τον ορμήνεβε δεν είδε νυχτοπούλι
κι οι νιοι συμμαθητάδες του μαύρο όνειρο δεν είδαν...

Εφές πουρνό, μεσάνυχτα, θάψαν τον Ευαγόρα...

Σήμερα, Σάββατο ταχιά, όλη η ζωή σαν πρώτα.
Ετούτος πάει στο μαγαζί, εκείνος πάει στον κάμπο.
Ψηλώνει ο χτίστης εκκλησία, πανίν απλώνει ο ναύτης
και στο σκολειόν ο μαθητής συλλογισμένος πάει.

Χτυπά κουδούνι μπαίνουνε αράδα η κάθε τάξη
Μπαίνει κι η πρώτη η άταχτη κι η τρίτη που διαβάξει,
μπαίνει κι η Πέμπτη αμίλητη η τάξη του Ευαγόρα.
Παρόντες όλοι; – Κύριε ο Ευαγόρας λείπει...
Παρόντες! λέει ο δάσκαλος και με φωνή που τρέμει.
Σήκω Ευαγόρα να μας πεις Ελληνική Ιστορία.

Ο δίπλα, ο πίσω κι ο μπροστά βουβοί και δακρυσμένοι
αναρωτιούνται στην αρχή ώσπου η σιωπή τους κάμνει
να πέσουν μ' αναφιλητό, ετούτοι κι όλη η τάξη.

Παλληκαρίδη, άριστα, Ευαγόρα πάντα πρώτος!
Στους πρώτους πρώτος, άγγελε πατρίδας δοξασμένης
συ μέχρι χδες της μάνας σου ελπίδα κι αποκούμπι
και του σκολειού μας σήμερα Δευτέρα Παρουσία!

Τάπε κι απλώθηκε σιωπή πα στα κλαμένα νιάτα
που μπρούμυτα γεμίζανε της τάξης τα θρανία
έξω από κείνο τ' αδειανό, παντοτινά γεμάτο!

(Τόγραφα μέσα στην τάξη ενώ οι μαθητές έγραφαν
έκθεση με θέμα «Ευαγόρας Παλληκαρίδης» την
επομένη της εκτέλεσής του). Γράφτηκε 15 Μαρτί-
ου 1957.

«Ανδριάντας Ε.
Παλληκαρίδη», 2013,
στο: <https://publicart.ouc.ac.cy/wp-content/uploads/2013/11/Ανδριάντας-Ε.-Παλληκαρίδη-7v.jpg>

Φώτης Βαρέλης, στο:

<http://www.fotisvarelis.gr/book/euxaristw.html>

5. Ο Ανδρέας Παστελλάς στο ποίημα «*Άδεια θρανία*» γράφει:

«Κι έγγραφα στον κατάλογο: όλοι παρόντες!
και πλάι το βαθμό του καθενός σας: άριστα!»

Ο Φώτης Βαρέλης στο ποίημα «*Ευαγόρας Παλληκαρίδης*» γράφει:

«Τάπε κι απλώθηκε σιωπή πα στα κλαμένα νιάτα
που μπρούμυτα γεμίζανε της τάξης τα θρανία
έξω από κείνο τ' αδειανό, παντοτινά γεμάτο!»

Οι ποιητές θεωρούσαν παρόντες τους νέους, ενώ αυτοί απουσίαζαν. Πώς συνδέεται αυτή η στάση τους με τους αγώνες των Κυπρίων (1955-1959);

6. Νέοι και νέες σε όλη την ελληνική Ιστορία αγωνίστηκαν και αγωνίζονται για την πατρίδα, την ελευθερία, την παιδεία, τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Να συνεργαστείτε σε ομάδες και να γράψετε ένα επίγραμμα* για να μην ξεχαστεί ο αγώνας και η προσφορά τους.

* Για το επίγραμμα μπορείτε να διαβάσετε στην ιστοσελίδα: http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2336/Istoria-tis-Archaias-Ellinikis-Grammateias_A-B-G-Gymnasiou_html-apli/index1a_2b.html

Ω ΞΕΙΝ, ΑΓΓΕΛΛΕΙΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙΣ ΟΤΙ ΤΗΔΕ ΚΕΙΜΕΘΑ ΤΟΙΣ ΚΕΙ-
ΝΩΝ ΡΗΜΑΣΙ ΠΕΙΘΟΜΕΝΟΙ.
ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ Ο ΚΕΙΟΣ

Μετάφραση

Ω, ξένε διαβάτη που περνάς, ανάγγειλε στους Λακεδαιμόνιους ότι ταφήκαμε εδώ, υπα-
κούοντας στα προστάγματά τους.

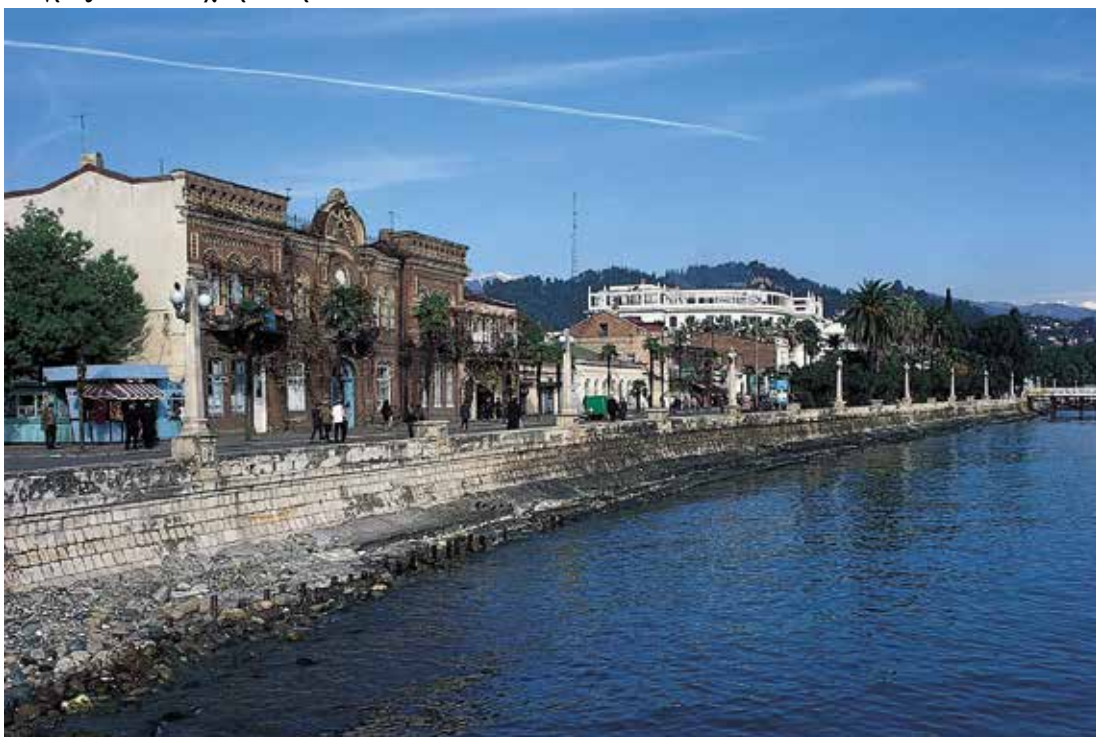

Αρχεῖον Πολιτισμοῦ, «Επιτύμβιο ἐπίγραμμα», 2020,
στο: <http://s.atcite.com/qLEbdwWDs>

Ο “Hellados” ένα ελληνάκι του Καυκάσου

Στους πρόποδες του Καυκάσου, στο παραθαλάσσιο Σουχούμι της Γεωργίας, το 1939 ο δεκατετράχρονος Γιαγγούλης Αλεξανδρίδης ήταν περήφανος που ήταν «Ελλάδος». Όταν όμως ήρθε το πλοίο από την Ελλάδα για να παραλάβει ομάδες παλιννοστούντων, ο Γιαγγούλης κατάλαβε ότι για πατρίδα του λογάριαζε τη γειτονιά και το περιβολάκι του, τους φίλους του, Έλληνες και Γεωργιανούς. Ο Τζέμαλ, ο παιδικός του φίλος, περιγράφει τις στιγμές του αποχαιρετισμού...

Encyclopedia Britannica, “*Sokhumi, Georgia: Rustaveli Prospekt*”, 2024, στο: <https://www.britannica.com/place/Georgia#/media/1/230186/3768>

Μια μέρα ο Γιαγγούλης μας έφερε γάλα. Τον συνάντησα στην αυλή μας. Δυσκολεύτηκα να τον γνωρίσω. Το πρόσωπό του ήταν φουσκωμένο και τα μάτια του ολόμαυρα:

– Τι έπαδες; τον ρώτησα παραξενεμένος.

Ήταν αδιανόητο να δείρει τον Γιαγγούλη κανείς στη συνοικία μας. Ήταν φανερό ότι κάποιος μεγαλύτερος τον χτύπησε.

– Τίποτα! μου απάντησε και κοίταξε αλλού.

– Μα σ’ έδειρε δυνατά κάποιος!

– Δεν πειράζει! είπε και χαμογέλασε.

– Πες ποιος είναι, αν δεν μπορείς μόνος σου, να πάμε να τον δείρουμε μαζί! επέμεινα εγώ.

Ο Γιαγγούλης κούνησε αρνητικά το κεφάλι του.

– Δέσε εδώ το γαϊδούρι σου και άντε να πάμε αμέσως, πείσμων εγώ.

– Όχι, δεν μπορούμε να παλέψουμε μ' αυτόν, είτε και χαμογέλασε με πίκρα.

– Ποιος, εσύ κι εγώ δεν μπορούμε να τον δείρουμε!

– Ούτε εγώ και εσύ, και ούτε όλη η λεωφόρος της Βενετίας...

– Ποιος είναι, βρε;

– Ο πατέρας μου!

– Ο πατέρας σου;

– Ναι, ο πατέρας μου.

– Πώς; Γιατί; Μα, πώς έτσι δυνατά; Ρώτησα από περιέργεια και του χάιδεψα το φουσκωμένο μάγουλο.

– Εγώ φταίω!

– Τι έκανες;

– Σε τρεις μέρες έρχεται στο Σουχούμι ένα βαπόρι από την Ελλάδα. Όλοι οι Έλληνες της συνοικίας μας φεύγουν για την Ελλάδα... Και ο πατέρας μου. Ο Γιαγγούλης σώπασε.

– Και λοιπόν;

– Εγώ δε δέλω να πάω μαζί του. Ο πατέρας μου λέει, ότι εκεί είναι η πατρίδα μας, η πατρική μας γη, η ένδοξη Ελλάδα. Μας φωνάζει το αίμα των προγόνων μας και χρέος μας είναι να πάμε εκεί.

– Και γιατί δε θέλεις να φύγεις; Παραξενεύτηκα εγώ ειλικρινά.

Ο Γιαγγούλης δεν έλεγε τίποτα. Στεκόταν με κατεβασμένο κεφάλι και χάιδευε τα όρδια αυτιά του γαϊδουριού, που σε κάθε χάδι έπεφταν ήρεμα και μετά πάλι πετιόντουσαν πάνω, σαν να παρακολουθούσαν την κουβέντα μας και φοβόντουσαν να μη του ξεφύγει καμιά λέξη.

– Πώς να σου εξηγήσω, είπε τελικά ο Γιαγγούλης. Εγώ δε θυμάμαι τη μάνα μου. Ο πατέρας μου όλη τη μέρα είναι στον κήπο ή στο παζάρι. Εγώ μεγάλωσα στη λεωφόρο Βενετίας, στο δρόμο. Η δική μου Ελλάδα, η πατρίδα μου είναι το Σουχούμι, η λεωφόρος Βενετίας, ο ποταμός Τσαλαμπάση, ο Κώκα, ο Πέτια, ο Κούρλικ, ο Φέμα... η Μαύρη Θάλασσα, το γαϊδουράκι μου, η γέφυρα πάνω από το σιδηρόδρομο. Ο Γιαγγούλης σταμάτησε λιγάκι και μετά ξασυνέχισε... η Μήδα, η Μήδα και εσύ...

Το όνομα Μήδα για πρώτη φορά το άκουγα από τον Γιαγγούλη, αλλά δεν τον ρώτησα – ποιος είναι η Μήδα; Γιατί από τον Κώκα το ήξερα: Η Μήδα ήταν κόρη μιας Ελληνίδας και ενός Αμπχάζου. Πιο όμορφη κόρη από τη Μήδα δεν υπήρχε σ' όλο το Σουχούμι, και αυτή την κόρη αγαπούσε ο Γιαγγούλης.

– Κατάλαβες; Ρώτησε ο Γιαγγούλης και με κοίταξε στα μάτια. Ανατρίχιασα. Για πρώτη φορά άκουγα στη ζωή μου τέτοιες λέξεις.

– Μάλιστα. Τότε να μου εξηγήσεις τι είναι αυτό; Άνοιξα το πουκάμισό του και διάβασα δυνατά: HELLADOS.

– Αυτή είναι λέξη, είναι τατουάζ, Τζέμαλ. Η πατρίδα είναι πιο βαθιά, πιο μέσα... είτε ο Γιαγγούλης και έβαλε το χέρι του στο στήθος.

Με δυσκολία κατάπια τον κόμπο που είχε σταματήσει στον λαιμό μου και πριν να του απαντήσω, ο Γιαγγούλης τράβηξε το χαλινάρι του γαϊδουριού του κι έφυγε από την αυλή μας.

Την τρίτη μέρα, τα χαράματα, ο Γιαγγούλης στεκόταν στην αυλή μας μαζί με το ασέλωτο γαϊδουράκι του.

– Ο πατέρας πούλησε τα πάντα: την αγελάδα, το σπίτι... Το γαϊδούρι, όμως, κανένας δεν το αγοράζει. Ο λαός σας το θεωρεί ντροπή να έχετε γαϊδούρι. Το γαϊδούρι όμως είναι πολύ καλό ζώο... δουλεutάτικο, ήρεμο. Μπορώ να το αφήσω στο δρόμο; Σε ποιον να το αφήσω; Οι Έλληνες όλοι φεύγουμε... Είναι εύκολο εσύ να το φυλάξεις, μια φούχτα χόρτα του φτάνει... Μιλούσε κοφτά - κοφτά, χάιδευε το γαϊδουράκι του και ταυτόχρονα κατάπινε τα δάκρυά του.

– Φεύγεις;

– Φεύγω. Θα το κρατήσεις;

– Ναι.

– Μην το διώξεις! Σε παρακαλώ, πες στη Νίνα Ιβάνοβνα να μην το διώξει.

– Θα την παρακαλέσω, Γιαγγούλη!

– Ο Κώκα θα σε βοηθήσει, δεν είναι δύσκολο να το κρατήσετε. Μια φούχτα χόρτα του φτάνει!

– Ναι, Γιαγγούλη!

– Το λένε, Απόλλων!

– Το ξέρω, Γιαγγούλη!

– Χάιδετέ το!

– Ναι, ναι!

– Πρέπει να πάω τώρα. Το βαπόρι φεύγει το βράδυ!

– Φύγε, Γιαγγούλη.

– Έχε γεια, Τζέμαλ!

– Θα έρθω στο λιμάνι, Γιαγγούλη!

Αγκαλιαστήκαμε. Πολλή ώρα με κρατούσε στην αγκαλιά του ο Γιαγγούλης. Μετά μ' άφησε ξαφνικά κι έφυγε. Έτρεχε με όλη του τη δύναμη. Έφυγε και δεν κοίταξε πίσω, σαν να έφευγε από κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο.

Το βράδυ όλο το Σουχούμι είχε μαζευτεί στο λιμάνι.

Ήταν γεμάτο λουλούδια. Πολλά λουλούδια. Η ορχήστρα έπαιζε, τραγουδούσαν, χόρευαν. Γύρω ακούγονταν πολλά «ευχαριστώ», «αντίο» και «έχε γεια»... αλλά περισσότερο απ' όλα υπήρχαν δάκρυα.

Οι κάτοικοι του Σουχούμι αποχαιρετούσαν το μέλος του κορμιού τους, τη σάρκα τους και το αίμα τους: τους Έλληνες.

Οι Έλληνες είχαν ήδη ανέβει στο βαπόρι, στον λευκότατο σαν σύννεφο «Ποσειδών» και από κει μας μιλούσαν Ελληνικά, Αρμένικα, Ρώσικα, Αμπχάζικα, Γεωργιανά... Ο τεράστιος λευκός «Ποσειδών» στεκόταν με την πλώρη του προς το λιμάνι. Η θάλασσα ήταν λίγο ταραγμένη, κουνούσε το βαπόρι, και αυτό ανεβοκατέβαζε το κεφάλι του, λες και συμμετείχε στον αποχαιρετισμό.

Εγώ μαζί με τα άλλα παιδιά είχα κολλήσει στο φράχτη της προκουμαίας και έψαχνα τον Γιαγγούλη. Ξαφνικά τον είδα με το μαύρο του πουκάμισο από σατέν, ξεκούμπωτο στο στήθος. Στεκόταν μπροστά στον πατέρα του και μου φάνηκε ότι ο πατέρας του τον κρατούσε από το χέρι.

– Γιαγγούλη!... Γιαγγούλη! φώναξα και άρχισα να κουνώ τα χέρια μου. Εκείνος πολλή ώρα μ' έψαχνε μέσα στο πλήθος και τελικά με βρήκε από τη φωνή μου. Όταν με είδε σήκωσε ψηλά τα δύο του χέρια.

– Γιαγγούλη, Γιαγγούλη, έχε γεια!
– Τζέμαλ, εγώ αγαπώ τη μάνα σου!
– Τζέμαλ, εγώ αγαπώ τη μάνα σου! μου φώναζε Ελληνικά κι εμένα πάλι μου φάνηκε ότι τραγουδούσε. Δεν μπόρεσα να αντέξω άλλο ούτε τη φωνή του ούτε το βλέμμα του και κλαίγοντας τράβηξα προς το σπίτι μου.

Τρεις ημέρες αργότερα, η θάλασσα έριξε στην εκβολή του ποταμού Κελασούρη το πτώμα ενός νεαρού. Οι ψαράδες το τράβηξαν έξω, το ξάπλωσαν στην αμμονδιά και φώναξαν τα παιδιά που κολυμπούσαμε εκεί κοντά για να το αναγνωρίσουμε. Το πρόσωπο του νεαρού το είχε σθήσει το νερό. Κανένας δεν μπόρεσε να το αναγνωρίσει. Μόνον εγώ, εγώ τον αναγνώρισα, όταν πάνω στο φαρδύ του στήθος διάβασα τη μαγική λέξη: HELLADOS.

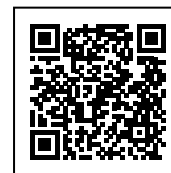
Κυριευμένος από τη φρίκη το 'βαλα στα πόδια. Χωρίς να πάρω ανάσα, πέρασα την παραλία, το σιδηρόδρομο, τη λεωφόρο Βενετίας και σαν τρελός μπήκα απότομα στο σπίτι μου.

– Τι έπαδες; Με ρώτησε τρομαγμένη η θεία μου.

– Θεία Νίνα. Ο Γιαγγούλης επέστρεψε.

Μετά γονάτισα μπροστά της, την αγκάλιασα και έκλαψα με πολλή πίκρα.

Nodar Dumbadze (Νοντάρ Ντουμπάτζε), 1928-1984, Γεωργία
«Ο HELLADOS» ένα ελληνάκι του Καυκάσου» (νουβέλα) (μετάφραση:
Θάμαρ Μέσχη), 1992

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/41161>

τ **υ** *περί... έργου*

«Ο Ντουμπάτζε διηγείται χαμηλόφωνα μια ιστορία που λειτουργεί ενάντια στους ισοπεδωτικούς μηχανισμούς της εποχής του. Με τον Γιαγγούλη του θυμίζει στη γενιά του και διδάσκει τη νέα γενιά των Γεωργιανών την ιστορία της πατρίδας τους. (...) Πέθανε στην Τιφλίδα το 1984. Λίγο αργότερα, μόλις άνοιξαν τα σύνορα, χιλιάδες Έλληνες βρέθηκαν ξανά στη δέση του Γιαγγούλη Αλεξανδρίδη. Κανείς δεν “επαναπατριζείται”, κανείς δεν “παλιννοστεί”. Κόβει τον λώρο και φεύγει, Φεύγει κι αφήνει πίσω τη θάλασσα που ανάθρεψε το γένος, τη γη την ποτισμένη με ελληνικές μνήμες, τους τάφους των προγόνων (...) Αυτόν τον σπαραγμό του ξεριζωμένου Έλληνα κατέγραψε ο Ντουμπάτζε. Την απουσία που πληγώνει τον Γεωργιανό. Και η φυγή συνεχίζεται.»
(από το βιβλίο «Ο HELLADOS» ένα ελληνάκι του Καυκάσου», 1992, σ. 53)

Δραστηριότητες

1. Ποιος αφηγηματικός τρόπος (Γλωσσάρι, σ. 169) χρησιμοποιείται κυρίως στο κείμενο από τον συγγραφέα;

- Ποια είναι η συμβολή του στην εξέλιξη της πλοκής;

2. Ποιες υποθέσεις μπορείτε να διατυπώσετε για το περιεχόμενο του έργου βλέποντας τον τίτλο «*O “HELLADOS”*».

3. Ο σύντομος πρόλογος πώς επηρέασε την ανάγνωση του αποσπάσματος; Σε τι σας βοήθησε;

4. Να βρείτε τα σημεία του κειμένου στα οποία ο γεωργιανός και ο έλληνας έφηβος μιλούν για την πατρίδα. Στη συνέχεια να συντάξετε το ερμηνευμα της λέξης **πατρίδα** με βάση τις δικές τους απόψεις.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Να αναζητήσετε τη σημασία της λέξης πατρίδα στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής στην ιστοσελίδα:

https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/

Να συγκρίνετε τους δύο ορισμούς και να γράψετε τις διαπιστώσεις σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

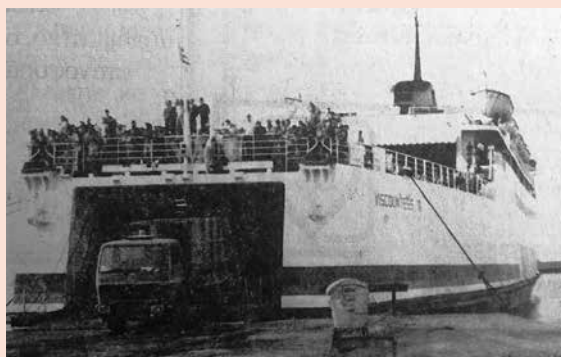
6. Να αξιοποιήσετε ένα λογισμικό όπως το TimeToast (διατίθεται στο: <https://www.timetoast.com>) για να δημιουργήσετε «ιστορική» γραμμή της παρουσίας των Ελλήνων στην περιοχή της σημερινής Γεωργίας. Προτείνουμε να εστιάσετε σε τρεις περιόδους:

– την Αργοναυτική εκστρατεία (πληροφορίες θα βρείτε στο: <https://elinis.gr/αργοναυτικη-εκστρατεια-ειναι-μυθος>)

Τζιόρτζιο ντε Κίρικο, «Η αναχώρηση των αργοναυτών», 1909, στο: <http://www.abellarte.com/giorgio-de-chirico.html>

– την επιχείρηση «Χρυσόμαλλο Δέρας» το 1993 (πληροφορίες θα βρείτε στο: <https://www.navalhistory.gr/epicheirisi-chrysomallo-deras>)

Πανταζίδου Ουρανία, «Επιχείρηση “Χρυσόμαλλο Δέρας”»: Από το Σοχόμι στην Αλεξανδρούπολη - Η τέταρτη προσφυγιά των Ποντίων», 2018, στο: https://www.alexpolisonline.com/2018/06/blog-post_47.html

– τη σημερινή ελληνική παρουσία (πληροφορίες θα βρείτε στο: <https://www.mfa.gr/missionsabroad/georgia/bilateral-relations/cultural-relations-and-greek-community.html>).

Ανίκα

Αλλά είχε αρχίσει να νυχτώνει νωρίς. Ολοένα και πιο μεγάλη γινότανε η νύχτα· συρρικνωνότανε η έτσι κι αλλιώς πάντα μικρή σ' αυτόν τον τόπο μέρα.

Ο καιρός αγρίευε. Στον μήνα απάνω θα πέφτανε και τα πρώτα χιόνια.

«Και μετά όλα παγωμένα...» αναστέναξε η Ντόνα Νεράν και για μια ακόμα φορά αναλογίστηκε πως εδώ και κοντά δέκα χρόνια ο αδερφός της, η κόρη του κι εκείνη –οι τρεις τους πλέον– ολοένα και πιο βόρεια τραβούσανε, λες και τους είχε μαγνητίσει εκείνο το αλλόκοτα όμορφο, θαυμαστό, μαγικό φως που ίδια με πολύχρωμες, αστραφτερές κλωστές ερχότανε κάποιες νύχτες να θυμίσει πως μπορεί ακόμα να υπάρχουν όνειρα. Μα και επιιάλτες...

Οι τρεις τους, πλέον! Κάποτε ήταν μαζί τους και η νύφη της, η Μόνα... Μα κάποτε... Όχι πια!

«Για τους άλλους, πάντως, τα όνειρα. Για μας...» μονολόγησε η Ντόνα Νεράν και πάλι θα αναστέναζε, καθώς ποτέ δε θα κατάφερνε –ίσως και να μην το 'θελε– να ξεφύγει από μνήμες που τις φώτιζε η εκθαμβωτικά ανήλεη λάμψη του ήλιου της πατρίδας τους.

Μα τελικά επέστρεψε στα γκρίζα ξέφτια που σκορπούσε το ημίφως του βιαστικού δειλινού στην κουζίνα της και ξαφνιαστική καθώς είδε την ανιψιά της, εκεί κοντά στην εξώπορτα, να φορά τη μάλλινη ζακέτα και τον πλεχτό μπερέ της.

«Βγαίνεις; Πού πας τέτοια ώρα;»

Η Ανίκα έσκυψε για να δέσει το κορδόνι της μπότας της – περιττή κίνηση· κανένα κορδόνι δεν είχε λυθεί, μα είχε την ελπίδα πως έτσι ίσως και να έκρυβε το κοκκίνισμα στα μάγουλά της.

«Η Ντάφνη... Ξέρεις, η κοπέλα που μένει λίγο πιο κάτω και θα είμαστε στην ίδια τάξη... Αυτήν που δυο φορές έτυχε να τη συναντήσω... Θυμάσαι, έτσι; Να... Λέει να δοκιμάσει τη νέα της φωτογραφική μηχανή και μου ζήτησε να πάω μαζί της... Μέχρι τη λίμνη... Θέλει να τραβήξει μερικές φωτογραφίες προτού παγώσουν τα νερά της... Μου είπε...».

Με προσπάθεια να κρύψει την ταραχή της εξήγησε η Ανίκα και είχε την ελπίδα πως η αρκετά μακριά και φαρδιά ζακέτα θα έκρυβε το καινούριο της πουλόβερ, αυτό που η Ντόνα Νεράν της είχε πλέξει – «Για να το φορέσεις μεθαύριο που θα πας στο νέο σου σχολειό... Να δείξεις στους καθηγητές σου τα σχέδια του τόπου μας...».

Ένα πουλόβερ με έντονα χρώματα και μια απροσδιόριστη φιγούρα – κάτι που έφερνε στον νου πολύχρωμη νυχτερίδα ή άγριο έντομο με βαριά φτερά.

Μα η Ανίκα δεν ήταν καθόλου σίγουρη για την εντύπωση που θα έκανε στους συμμαθητές της τούτο το πλεχτό... Κι έτσι κι αλλιώς δεν της άρεσε να γίνεται το κέντρο της προσοχής των άλλων... Την τρώμαζε – εδώ και χρόνια την τρώμαζε κάτι τέτοιο. Έτσι της είχαν κι άλλωστε μάθει – να προσπαθεί να μένει αόρατη· να την τρομάζουν οι άλλοι.

Κι όμως, αυτό το πουλόβερ είχε διαλέξει να φορέσει για τη σημερινή της έξοδο... Την κρυφή... Την πιδανόν... Τη σίγουρα απαγορευμένη.

Ναι, αυτό το πουλόβερ είχε διαλέξει, καθώς ήταν και το μόνο ρούχο της που δεν είχε ακόμα ποτιστεί από τις μυρωδιές των καρυκευμάτων που σπάταλα έριχνε στις κατσαρόλες της η Ντόνα Νεράν – «Οι μυρωδιές του τόπου μας το κάρι, ο κουρκουμάς και το κάρδαμο», η Ντόνα Νεράν δεν έχανε την ευκαιρία να φανερώνει στην ανιψιά της τα

μυστικά των φαγητών της πατρίδας τους. «Μυρωδιές και γεύσεις που αρέσουν και στον πατέρα σου... Θα αρέσουν και στον δικό σου άντρα... Όταν... Κάποτε...» Η Ντόνα Νε-ράν δίσταζε λες και δεν επέτρεπε στον εαυτό της περισσότερα να πει για τέτοια θέματα. «Κάποτε... Όταν... Τέλος πάντων...» βιαζότανε να ολοκληρώσει ό,τι είχε παρασυρθεί να ξεκινήσει.

Μα κι η Ανίκα δεν τολμούσε να φανερώσει την ντροπή που αισθανότανε όταν στο σχολείο αρκετά παιδιά, ίσως και τα περισσότερα, αποφεύγανε να κάθονται κοντά της.

Εκείνα είχαν όλα τους ξανθά μαλλιά και ανοιχτόχρωμα μάτια και από τους πόρους του δέρματός τους έβγαιναν οσμές που φέρνανε στον νου πεδιάδες ή καταπράσινα δάση της Δύσης.

Το δικό της το δέρμα...

«Έχει τις αποχρώσεις καμένης ζάχαρης...» – έτσι της είχε πει τον προηγούμενο χειμώνα το κορίτσι του διπλανού θρανίου κι αμέσως μετά είχε προσθέσει: «Μα η μυρωδιά σου!... Βαριά μυρωδιά! Τι σόι αφρόλουτρο χρησιμοποιείς;... Ή μήπως...» Είχε αφήσει ατέλειωτη τη φράση της κι είχε γελάσει και μαζί της γελάσανε και κάποια ακόμα κορίτσια, ενώ ένα αγόρι, από την άλλη μεριά της αίθουσας, είχε ανοιγοκλείσει τα ρουθούνια του και κάτι είχε σκύψει και ψιθυρίζει σε φίλο του και οι δυο μαζί είχαν στη συνέχεια χαμογελάσει... Μπορεί όμως να σάλωσαν τα χείλη τους.

Δεν ήξερε τι να υποδέσει η Ανίκα. Δεν ήθελε μήτε να εξηγήσει. Απλώς ντρεπότανε.

Ήταν –αυτό είχε αποφασίσει– τόσο η ίδια όσο και οι υπόλοιποι δυο της οικογένειάς της άτομα που το χρώμα και όλα τους τα χαρακτηριστικά ξαφνιάζανε τους άλλους. Τόσο βόρεια δεν έφταναν μετανάστες από τις χώρες του Νότου. Κι αν έφταναν ήταν κάποιοι άντρες που κάνανε τις βαριές δουλειές, είτε στα μεγάλα αλιευτικά είτε στα εργοτάξια που καθαρίζανε τους δρόμους από τα χιόνια.

Έργο έφηβης από το Κέντρο Φιλοξενίας της Ριτσώνας, «Τα τελάρα μετατρέπονται σε παράθυρα. Προς άλλους κόσμους. Καλύτερους, ομορφότερους, πιο φωτεινούς», 2022, στο: <http://s.atcite.com/AqPjdQt9n>

Άλλοι άνθρωποι, λοιπόν, κι οι δικόί της κι εκείνη – άλλο χρώμα επιδερμίδας, ματιών και μαλλιών. Άλλα ρούχα. Άλλα τα φαγητά που προτιμούσαν.

Μα πάντα τα σπίτια που μένανε ήταν μικρά –το πολύ δυο δωμάτια– και οι οσμές των φαγητών της πατρίδας ποτίζανε τοίχους, έπιπλα και ρούχα.

Προς το παρόν το νέο πουλόβερ δεν είχε ποτιστεί με καμιά μνήμη μακρινής πατρίδας. Είχε μόνο έντονα χρώματα και ένα σχέδιο που θα μπορούσε να εντυπωσιάσει.

Γι' αυτό και τούτο το ρούχο η Ανίκα είχε για σήμερα διαλέξει να φορέσει. Στα κρυφά όμως... Όπως και τα άλλα που σχεδίαζε! Κάτι σαν μια πρώτη, όσο και αβέβαιη, σχεδόν αναίτια μα και απροσδιόριστη επανάσταση· μια αποδέσμευση... Από τι;... Από ποιον;

Η Ντόνα Νεράν γύρισε το κεφάλι, ακούμπησε τα χέρια της στο ξύλινο τραπέζι. Κοίταξε έξω από το παράθυρο.

«Μα νυχτώνει... Τι σόι φωτογραφίες μπορεί κανείς να βγάλει; Περίεργα τα γούστα τούτης της νέας φιλενάδας σου» είπε και δεν έκρυψε την απορία, μα και την ανησυχία της.

«Θα δοκιμάσει ένα καινούριο φιλμ... Ευαίσθητο... Ξέρεις, μου είπε πως έχει πάθος με τις φωτογραφίες... Θέλει να γίνει φωτορεπόρτερ...» Η Ανίκα μιλούσε δίχως διακοπή και συνέχιζε να υποκρίνεται πως δένει το κορδόνι – τώρα της μπότας του άλλου της ποδιού.

Η Ντόνα Νεράν κούνησε το κεφάλι.

«Μην αργήσεις... Ακόμα δεν ξέρουμε τα χούγια αυτών που κατοικούνε εδώ πέρα...» μόρφασε. «Φτιάχνω τη σούπα που αρέσει σε σένα και στον αδερφό μου... Του ζήτησα να φέρει και κόκκινο πιπέρι... Απότομα πιάσανε οι παγωνιές...»

Η Ανίκα κοντοστάθηκε στην εξώπορτα.

«Μέχρι τις εννιά θα γυρίσω» είπε βιαστικά. Κάπως δειλά.

«Μέχρι τότε στη λίμνη θα είσαστε;»

«Όχι, καλέ Ντόνα Νεράν... Μετά θα πάμε από το σπίτι της Ντάφνη. Θα δούμε τις φωτογραφίες στην οδόνη του υπολογιστή της... Η Ντάφνη έχει δικό της υπολογιστή... Και θέλει να διαλέξουμε μαζί αυτές που θα στείλει σε έναν διαγωνισμό...» Η τελευταία φράση της Ανίκα ακούστηκε μαζί με τον ήχο της εξώπορτας που έκλεινε.

Η Ντόνα Νεράν, με τον ελαφρώς ασταθή βηματισμό της από τη διαφορά μήκους που είχαν τα δυο της πόδια –ένα κουσούρι που μ' αυτό είχε γεννηθεί– πλησίασε τον πάγκο του νεροχύτη και κοίταξε και πάλι έξω από το παράθυρο της κουζίνας της. Η υγρασία των χόρτων του κήπου γινότανε αχνό σύννεφο που λες κι ανέβαινε και πάσχιζε να ενωθεί με τις σκιές του απόβραδου.

Ανάσες παγωνιάς θα κυκλώνανε ήδη τα πόδια της ανιψιάς της καθώς θα είχε βγει στον δρόμο.

«Αναδεματισμένος κι αυτός ο τόπος... Όπως όλοι τους!» μουρμούρισε η Ντόνα Νεράν.

Ο ατμός από την κατσαρόλα που βράζανε τα ψάρια με τα διάφορα χορταρικά πήρε να δολώνει το τζάμι.

Η Ντόνα Νεράν προτίμησε να μείνει μέσα στις ανταύγειες που έστελνε η φλόγα του υγραερίου από την εστία της κουζίνας.

Καλύτερα έτσι... Άλλωστε είχε μάθει να έχει συντροφιά τις μνήμες που αφηγούνταν σκληρές ιστορίες και να τις ναρκώνει με γαλαζίες αναλαμπές και μυρωδιές φαγητών του νόστου.

Μάνος Κοντολέων, 1946-, Αθήνα, Ελλάδα
«Ποτέ πιο πριν» (μυθιστόρημα), 2022

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4236>

«Ο Κοντολέων δίγει με έξυπνο τρόπο μία σειρά από ζητήματα που απασχολούν τους ανθρώπους του σήμερα: τη μετανάστευση και την προσαρμογή στη χώρα υποδοχής, την εφηβεία μαζί με τις ανησυχίες της, μία δύσκολη περίοδος της ζωής για τα παιδιά, κατά τη διάρκεια της οποίας οι νέοι ανακαλύπτουν την ταυτότητά τους, την υποδεέστερη δέση των γυναικών σε πολλές σύγχρονες κοινωνίες, αλλά και το ζήτημα της ελεύθερης έκφρασης και βούλησης και των ατομικών μας ελευθεριών, ακόμη και του δικαιώματός μας στον έρωτα.» (Λευκή Σαραντινού)

Στο: <https://bookpress.gr/kritikes/elliniki-pezografia/17933-pote-pio-prin-tou-manou-kontoleon-kritiki-anazitontas-apantiseis-sto-katofli-tis-enilikiosis>

Δραστηριότητες

1. Να διαβάσετε το κείμενο και να γράψετε με συντομία τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα που σας προκαλούνται.

- Σημειώστε τι σας έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση ή σας προκάλεσε το πιο έντονο συναίσθημα και γιατί.

2. Η έφηβη ηρωίδα βρίσκεται σε δίλημμα. Να εντοπίσετε σε ποια σημεία του κειμένου αναδεικνύεται και ποια εκφραστικά μέσα χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να το επιτύχει.

3. Να σκιαγραφήσετε το προφίλ της θείας της Ανίκα, Ντόνα Νεράν. Τι σκέφτεται; Πώς νιώθει; Τι επιθυμεί; Πώς αντιδρά;

- Με ποιους αφηγηματικούς τρόπους αποτυπώνονται οι σκέψεις και τα συναισθήματά της;

4. Ποιες λέξεις και φράσεις του κειμένου ταιριάζουν με τον «Έφηβο» που απεικονίζεται στον ζωγραφικό πίνακα του Γιώργου Σταδόπουλου που ακολουθεί.

Γιώργος Σταδόπουλος, «Ο Έφηβος», στο: <https://gallery.gr/el/artwork/o-efivos-1>

5.α. Να γράψετε έναν σύντομο μονόλογο χρησιμοποιώντας α' πρόσωπο. Σε αυτόν θα αυτοπαρουσιάζεται η μικρή ηρωίδα. Να αξιοποιήσετε όσα αναφέρονται στο κείμενο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

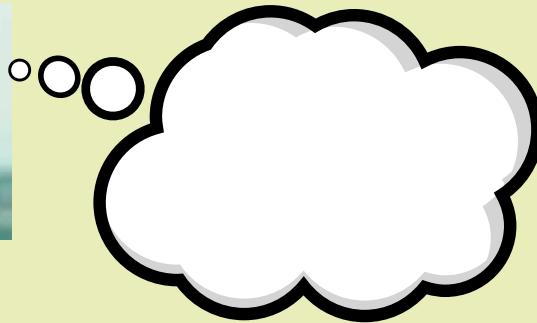
.....

.....

5.β. Παρατηρώντας την εικόνα του μικρού κοριτσιού να συνεργαστείτε και να συμπληρώσετε το παρακάτω σύννεφο σκέψης. Να υποδέσετε ότι συνομιλεί νοερά με την Ανίκα. Τι να σκέφτεται άραγε;

PickPic.com, “Photo of girl on terrace”, 2023, στο: http://s.atcite.com/iEc4EPD_2

Όλα τ' αστέρια να φωτίζουν τα ταξίδια του Ικμπάλ

Είχε μια ψυχή που μας χωρούσε
κι ένα βλέμμα που κοιτούσε μακριά,
τι κι αν στ' αδύνατα χεράκια του κρατούσε
το νήμα και το έκανε δηλιά.

Πολλοί πατήσαν τα χαλιά του Ικμπάλ
και άλλοι τόσοι κρεμαστά τα 'χουν στους τοίχους,
όμως το ταξίδι του παιδιού
νιώθω πως δε χωρά σε λίγους στίχους.

Είναι που οι στίχοι δε βαστούν
και ώρες, ώρες κλαίνε,
ούτε μπορούν να μετρηθούν
κι ούτε πολλά να λένε.

Σε μια στροφή ένας κρότος τον βασίλεψε,
τ' αστέρια υποκλίθηκαν στο φως του
κι έμεινε μόνο το ποδήλατο νεκρό,
βαμμένο με το αίμα του Ανθρώπου.

Τόσα ταξίδια και δε νοιάστηκε,
που ήτανε τόσο βαρύ το φως που κουβαλούσε,
ήταν το ποδήλατο του Ικμπάλ
κι αυτό αρκούσε.

Τώρα σε μια άκρη μοναχό,
αργοσαλεύει τους τροχούς του και μοιράζει
το φως, του ανέμου το θυμό,
τ' ανθρώπινό του όνειρο,
που από ψηλά κοιτάζει.

Κι ένα παιδάκι κολασμένο λίγο πιο 'κει
το ποδήλατο ακουμπάει και δακρύζει.
«Όλα τ' αστέρια να φωτίζουν τα ταξίδια σου Ικμπάλ
στις πολιτείες τ' ουρανού, όπου κι αν τρέχεις.
Όλοι εμείς οι ταπεινοί τη γης
τη λευτεριά περιμένουμε να φέρεις.
Μη μας αφήσεις Άγιε Ικμπάλ,
περς στο θεό πως σ' αγαπάμε
κι αν το ταξίδι σου έμεινε μισό,

«Η συγκλονιστική ιστορία ενός μικρού παιδιού που δολοφονήθηκε από τη “μαφία των χαλιών”», 2019,

στο: <http://s.atcite.com/4Sa97ZYH2>

εμείς ως τη Λαχώρη θα το πάμε.

Εσύ που είσαι του Θεού Ικμάλ,
πες Του,
τα δάχτυλα τα βράδια πως πονάνε
και φώτιζε,
φώτιζε την ψυχή μας, Άγιε Ικμάλ.

Άγγελε
στείλε το φως να ψυχωθούμε
το δρόμο που περπάτησες κι αγάπησες,
έτσι κι εμείς
να μη τον φοβηθούμε».

Των Βαΐων ανήμερα
στη μακρινή Λαχώρη
σκοτώσαν τον Ικμάλ·
τρύπησαν το κορμάκι του οι σφαίρες,
όμως αυτός ήτανε ήδη αλλού.

Παντού, παντού είναι τώρα ο Ικμάλ,
όπως το φως τις ανοιξιάτικες ημέρες.

Βαγγέλης Τασιόπουλος, 1959, Μελιγαλάς, Ελλάδα
«Κόσμο λένε την αυλή μας» (ποιητική συλλογή), 2000

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4243>

Δραστηριότητες

1. Να διαβάσετε την πραγματική ιστορία του Ικμάλ.
 - Ποια από τα γεγονότα αναφέρει ο ποιητής;
2. Ποιος μιλάει στους στίχους του ποιήματος που είναι σε εισαγωγικά; Γιατί, κατά την άποψή σας, ο ποιητής έκανε αυτή την επιλογή;

IQBAL MASIH: Shown getting an award in Boston last year for youth work.

Battled child labor, boy, 12, murdered

Defied members of 'carpet mafia'

ISLAMABAD, Pakistan (AP) — When Iqbal Masih was 4 years old, his parents sold him into slavery for less than \$10.

For the next six years, he remained shackled to a carpet-weaving loom most of the time, tying tiny knots hour after hour.

By age 12, he was free and travelling the world in his crusade against the horrors of child labor.

On Sunday, Iqbal was shot dead while he and two friends were riding their bikes in their village of Murree, 35 kilometres outside the eastern city of Lahore. Some believe his murder was carried out by angry members of the carpet industry who had made repeated threats to sil-

ence the young activist.

"We know his death was a conspiracy by the carpet mafia," said Ehsan Ullah Khan, chairman of the Bonded Labor Liberation Front (BLLF), a private group that fights against child labor in Pakistan.

Iqbal, a Christian, was home from school in Lahore for the Easter holiday.

A man known only as Ashraf, a laborer in Murree, was arrested in connection with the shooting, but has been released, Khan said.

Raza Iqbal, deputy superintendent of police for the district, said yesterday he was investigating the shooting but had no details.

The killing came only months after young Iqbal had attracted

AP Photo see CNN-Labor, A24

«Η συγκλονιστική ιστορία ενός μικρού παιδιού που δολοφονήθηκε από τη “μαφία των χαλιών”», 2019,

στο: <http://s.atcite.com/4Sa97ZYH2>

3. Πώς λειτουργούν τα εκφραστικά μέσα στο ποίημα; Τι προσφέρουν στην πρόσληψη και την κατανόησή του από τον/την αναγνώστη/-τρια;

4. Σε ποιο σημαντικό πρόβλημα του σύγχρονου κόσμου αναφέρεται το ποίημα;

5. Να αποδώσετε το περιεχόμενο του ποιήματος σε ένα πεζό κείμενο 100-150 λέξεων.

6. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο ειδήσεις και φωτογραφίες που να αναφέρονται στην παιδική εργασία και την παιδική εκμετάλλευση.

7. Με το υλικό που συγκεντρώσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα να δημιουργήσετε ένα λεύκωμα σε ψηφιακή και σε έντυπη μορφή. Να δώσετε έναν τίτλο σε αυτό, να το αναρτήσετε στην ιστοσελίδα του σχολείου σας και να το δωρίσετε στη σχολική βιβλιοθήκη.

8. Να γράψετε ένα σχηματοποίηση για τα δικαιώματα όλων των παιδιών και των νέων.

Θα σας βοηθήσει το κείμενο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, την οποία μπορείτε να διαβάσετε στο: <https://www.unicef.org/greece/σύμβαση-δικαιώματα-παιδιού>

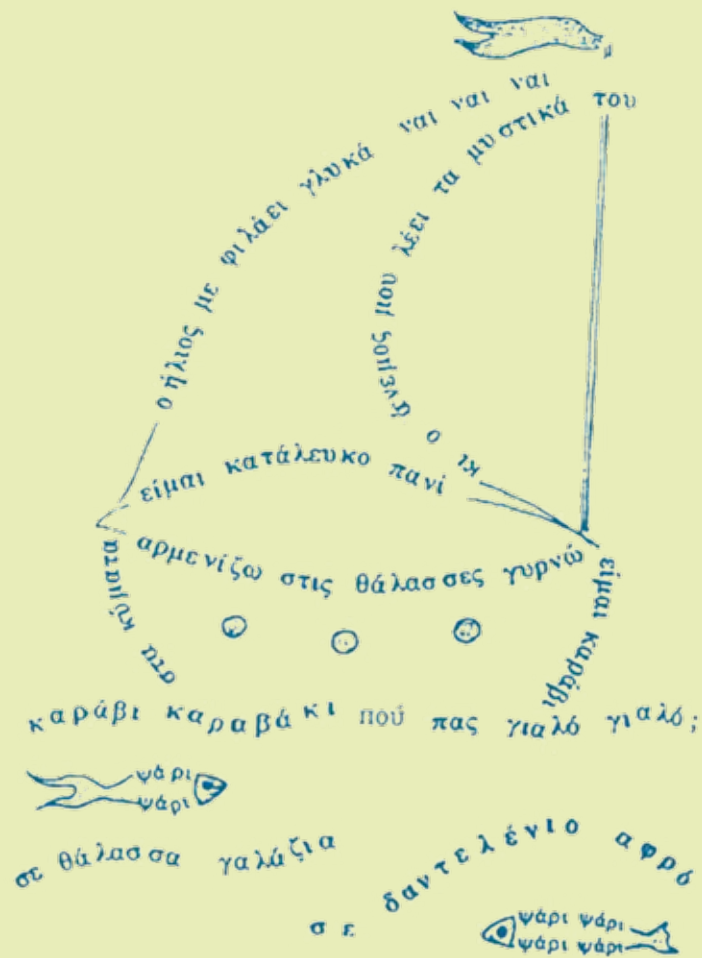
<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40709>

Δείτε ένα τέτοιο ποίημα που δημιούργησε ο Γιώργος Σεφέρης.

Για να τη δημιουργία ενός σχηματοποιημένου (ή καλλιγραφημένου) μπορείτε να αναζητήσετε πληροφορίες στο βιβλίο του Μίμη Σουλιώτη (2012), «Δημιουργική γραφή – Οδηγίες πλεύσεως», σσ. 70-71. Διαδésιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.openbook.gr/dimiourgiki-grafi/>

Σχηματοποίηση

Γιώτα Κούγιαλη

γ... όπως Γιατί;

«Δάφνη! Έλα κάτω που σε δέλω».

Αυτή ήταν η φωνή του μπαμπά μου. Εννοείται πως η μάνα μου δεν είχε χάσει τον καιρό της. Με το νι και με το σίγμα θα του τα είχε πει. Το ήξερα πως ήταν απλά θέμα χρόνου να άκουγα το όνομά μου από το στόμα του. Ήταν πραγματικά άξιο απορίας που δεν είχε έρθει και νωρίτερα! Μάλλον θα είχε κάποιο χειρουργείο που τον καθυστέρησε.

Δημήτρης Αγγέλου, μπαμπάς, χειρουργός και πρώην στρατιωτικός γιατρός, για την ακρίβεια. Για πολλά χρόνια εργαζόταν στο δημόσιο σύστημα υγείας της Ελλάδας, ώσπου ένα πρωί... ποιος;... ο μπαμπάς μου έκανε την υπέρβαση. Τους τα θρόντηξε και έφυγε.

Παραιτήθηκε και αποφάσισε να ιδιωτεύσει. Από τότε δεν τον βλέπαμε και πολύ συχνά στο σπίτι. Τι πολύ δηλαδή; Καθόλου θα έλεγα. Πάντα είχε κάποιον ασθενή να εξετάσει. Κάποια επείγουσα επέμβαση να κάνει. Κάποιον συνάδερφό του να βοηθήσει.

Ακόμα και τις φορές που τύχαινε να είναι στο σπίτι, το τηλέφωνό του ήταν πάντα και παντού μαζί του. Μόνο για μένα ήξερε να λέει ότι όλη μέρα ήμουν με το κινητό αγκαλιά, αλλά κι αυτός ήταν χειρότερος. Όποτε χτυπούσε και έφευγε από το δωμάτιο για να μιλήσει, βάζαμε στοίχημα εγώ και η μαμά μου για το εάν θα έφευγε και πόσες ώρες θα έλειπε. Περιττό να πω πως κέρδιζε πάντα εκείνη, μιας και τον ήξερε καλύτερα. Ένα βλέμμα στο πρόσωπό του ήταν αρκετό για να καταλάβει εάν θα έπρεπε να πάει στο νοσοκομείο ή όχι. Οι μαντικές της δυνάμεις ήταν πραγματικά αξιολάμβαστες.

«Δάφνηηη!» ξαναφώναξε.

Όσο και αν ήθελα να αποφύγω την κατσάδα για τη συμπεριφορά μου, που μεταξύ μας είχα όλα τα δίκια με το μέρος μου, ήμουν υποχρεωμένη να υπακούσω και να κατέβω κάτω.

«Έρχομαι!»

Το μαξιλάρι που κρατούσα εκσφενδονίστηκε απέναντι στον τοίχο και ένας βαδύς αναστεναγμός βγήκε από το στόμα μου καθώς το χέρι μου άγγιξε το πόμολο της πόρτας.

«Μια ψυχή που είναι να θγει ας θγει» μουρμούρισα και με βαριά καρδιά κατέβηκα τα δώδεκα σκαλιά που οδηγούσαν στο σαλόνι.

Η αντίστροφη μέτρηση είχε αρχίσει... 3... 2... 1.

Τόσο ακριβώς χρειάστηκε να μετρήσω μέσα μου. Ο μπαμπάς μου, με την κλασική ηρεμία που πάντα τον διέκρινε και η οποία τις περισσότερες φορές μού την έδινε στα νεύρα, περίμενε μέχρι να βολευτώ στον καναπέ, μακριά από τη μάνα μου, και να τον κοιτάξω.

«Η μαμά σου μου είπε πως έμαδες για το ταξίδι μας στη Σουηδία».

«Ναι. Και σίγουρα όχι από εσάς».

Δεν έκανα καμία απολύτως προσπάθεια να κρύψω τον θυμό μου, γι' αυτό και δε με ένοιαξε καθόλου που ακούστηκα αγενής. Το ήξερα πως δεν τους άρεσε να μιλάω έτσι και προετοιμάστηκα για τον εξάψαλμο που θα ερχόταν.

«Συγγνώμη» τον άκουσα ξαφνικά να λέει. «Έχεις δίκιο. Δεν έπρεπε να το μάθεις μ' αυτό τον τρόπο. Ήταν λάθος μας να μη σε ενημερώσουμε νωρίτερα».

Μου έπεσε το σαγόνι στο πάτωμα. Τα μάτια μου γούρλωσαν. Είχα μείνει. Ήμουν σίγουρη πως όλοι μπορούσαν να δούνε τους καπνούς που έβγαιναν από τα αυτιά μου. Τι ήταν αυτή η συγγνώμη; Χτύπημα κάτω από τη μέση; Δε θα με μάλωνε; Δε θα δύμωνε για

τον τρόπο που είχα συμπεριφερθεί στη μάνα μου; Πώς μπορούσα να ξεκινήσω τον καβγά για τον οποίο είχα ετοιμαστεί από το πρωί, όταν μου ζητούσε συγγνώμη; Τι να απαντούσα εγώ σ' αυτό;

Έτσι ήταν ο μπαμπάς μου. Μία λέξη του ήταν αρκετή για να σε κάνει κουρέλι. Ήταν μανούλα στον ψυχολογικό πόλεμο. Ο κακός χαμός να συνέβαινε γύρω του, αυτός παρέμενε ψύχραιμος. Λες και γεννήθηκε χωρίς νεύρα. Γι' αυτό και ήταν τέλειος στη δουλειά του, αλλά στη δική μου την περίπτωση με έκανε να φορτώνω περισσότερο. Άνοιξα το στόμα μου και ξεφούρνισα την πρώτη λέξη που μου ήρθε.

Δημιουργία τεχνητής νοημοσύνης, «Εφηβη διαφωνεί με τον πατέρα της», 2024, <https://www.bing.com/images/create>

«Γιατί; Γιατί πρέπει να φύγουμε; Αρκετές μετακομίσεις έχω κάνει λόγω της στρατιωτικής σου καριέρας» παραπονέθηκα. «Αρκετούς φίλους έχω χάσει. Ακόμα και τον Οδυσσέα, το σκυλί μου, που ξέρατε πόσο τον λάτρευα, αναγκάστηκα να τον αφήσω πίσω στη Χίο, γιατί είπατε πως ήτανε πολύ μεγάλος για να τον κλείσουμε μέσα σε ένα διαμέρισμα στην Αθήνα. Και τώρα μου λες πως πρέπει πάλι να φύγουμε; Γιατί πρέπει να παρατήσω τη ζωή μου εδώ και να μετακομίσω σε μια ξένη χώρα αυτή τη φορά; Γιατί δεν μπορούμε να μείνουμε εδώ; Γιατί;»

Μία τόση δα μικρούλα λέξη σε αμέτρητες ερωτήσεις. Ακριβώς όσες ήταν και οι σκέψεις μου από την ώρα που έμαδα τα θλιβερά μαντάτα. Κάπως έτσι θα ένωσε και αυτός ο έρμος ο Ερωτόκριτος που κάναμε την προηγούμενη εβδομάδα στα νέα ελληνικά!

*Τ' άκουσες, Αρετούσα μου, τα θλιβερά μαντάτα,
ο κύρης σου με εξόρισε πολύ μακριά στη στράτα.*

Έλα όμως που και ο δικός μου ο κύρης θα εξόριζε σύντομα και εμένα πολύ μακριά στη στράτα! Η διαφορά ήταν πως δε θα εξόριζε μόνο εμένα. Αλλά όλους μας. Όλοι μαζί θα πηγαίναμε στην εξορία. Γιατί η Σουηδία αυτό ακριβώς μου φαινόταν. Εξορία. Τιμωρία. Η κόλαση η ίδια.

Ο μπαμπάς μου μάλλον κατάλαβε πως ήμουν έτοιμη να ξεφύγω από τα όριά μου, γιατί ήρθε και κάθισε δίπλα μου. Συνήθως μου ήταν πιο εύκολο να συζητάω μαζί του παρά με τη μαμά μου. Όχι πάντα. Τις περισσότερες φορές τουλάχιστον.

«Το ίδιο θα ρωτούσα και εγώ τους δικούς μου γονείς, αν ήμουν στη δέση σου.

Γιατί;» μου απάντησε απαλά. «Και θα ήμουν το ίδιο θυμωμένος στη σκέψη πως κάποιος άλλος αποφάσιζε για τη δική μου ζωή. Ούτε και εγώ θα ήθελα να αφήσω τους φίλους μου, το σχολείο μου, τους γνωστούς μου, τη ζωή μου εδώ και να πάω σε μια χώρα που δεν ξέρω κανέναν και να αρχίσω μια νέα ζωή».

«Τότε, γιατί πρέπει να φύγουμε;». Αυτό ήταν το μόνο που ήθελα να μάθω. Το δικαιούμουν. Και αν έκρινα από το βλέμμα που αντάλλαξε με τη μαμά μου, είχε επιτέλους έρθει η ώρα για να το μάθω και εγώ.

«Ο συνεργάτης μου στην κλινική, ο Γιάννης, τον τελευταίο χρόνο εργάζεται σε κάποιο νοσοκομείο στη Σουηδία και μου πρότεινε να πάω να δουλέψω εκεί. Έχουν μεγάλη ανάγκη από γιατρούς και πιστεύω πως είναι μια καλή ευκαιρία για να κάνουμε μια αλλαγή στη ζωή μας. Το συζήτησα με τη μαμά σου και είναι σύμφωνη και αυτή».

«Μα δε σου αρέσει η δουλειά σου εδώ; Τι θα γίνουν οι ασθενείς σου; Το ιατρείο; Το σχολείο της μαμάς; Θα πρέπει να αφήσει και αυτή τη δουλειά της. Τι θα γίνουμε εμείς;»

Είχα πάρει φόρα και δεν μπορούσα να σταματήσω, αλλά έπρεπε να μάθω τι σκεφτότανε, μπας και έβρισκα μια απάντηση σε αυτό το ρημαδιασμένο το γιατί. Μιλούσα τόσο γρήγορα, που είχα ξεχάσει να αναπνεύσω.

«Δάφνη, χαλάρωσε και μία μία τις ερωτήσεις» με συμβούλευσε και μου έπιασε το χέρι. Μου χαμογέλασε και πήρε μια βαθιά ανάσα. Τον μιμήθηκα χωρίς να το δέλω.

«Πρέπει να ξέρεις πως εσάς σκέφτομαι. Γι' αυτό και αποφάσισα να πάω πρώτα μόνος μου για να δω πώς είναι τα πράγματα. Εάν θεωρήσω πως όλα είναι εντάξει και το μέλλον σας θα είναι καλύτερο εκεί, τότε μόνο θα μετακομίσουμε όλοι μαζί. Διαφορετικά, θα μείνετε εδώ και εγώ θα πηγαиноέρχομαι όσο πιο συχνά γίνεται. Όσον αφορά το ιατρείο, θα το κλείσω και οι συνεργάτες μου θα αναλάβουν τους ασθενείς μου».

«Και η μαμά; Τι θα γίνει με τη δουλειά της;»

«Θα πάρω άδεια άνευ αποδοχών για ένα διάστημα» πετάχτηκε αμέσως εκείνη «και θα μείνω μαζί σου στο σπίτι, μέχρι να προσαρμοστούμε. Εάν σου αρέσει η ζωή μας εκεί...»

«...που δε θα μου αρέσει» διάσπηκα να τη διαβεβαιώσω, κερδίζοντας ένα αυστηρό δασκαλιστικό βλέμμα από μέρους της, για αυτήν τη διακοπή, που με έκανε να το βουλώσω αμέσως.

«...και τα καταφέρεις» συνέχισε απτόητη σαν να μην είχα μιλήσει μόλις πριν από δυο δευτερόλεπτα «τότε θα προσπαθήσω να βρω και εγώ δουλειά στη Σουηδία και θα ανανεώνω την άδειά μου εδώ στην Ελλάδα για όσο διάστημα μου επιτρέπεται».

«Τέλεια» αναφώνησα. «Απ' ό,τι φαίνεται τα έχετε σκεφτεί όλα. Το σπίτι μας. Το σχολείο μου. Τη δουλειά σου, τη δουλειά της. Όλα. Μόνο εμένα δε σκεφτήκατε».

Τράβηξα απότομα το χέρι μου και σηκώθηκα από τον καναπέ. Τα μάτια μου ήμουν σίγουρη πως από καστανά είχαν γίνει κατακόκκινα με τις φωτιές που πετούσαν. Ένιωθα ότι με δουλεύανε κι αυτό με εξόργιζε.

«Βαρέθηκα να ακούω τα ίδια και τα ίδια. Για το καλό σου γίνεται αυτό... για το μέλλον σου γίνεται το άλλο... εσένα σκεφτόμαστε και γι' αυτό κάνουμε αυτό... γι' αυτό κάνουμε το άλλο. Φτάνει πια! Αηδία κατάντησε».

Περίμενα πως θα μου έβαζαν τις φωνές για το ξέσπασμά μου. Πως θα δύμωναν. Πως θα με έδιωχναν στο δωμάτιό μου. Καμία αντίδραση. Ο τόνος της φωνής του μπαμπά

μου, όταν μίλησε, ήταν ήρεμος. Ανησυχητικά ήρεμος, θα έλεγα. Τόσο ήρεμος, που ήμουν σίγουρη ότι δε θα ήταν για καλό.

«Μπορεί να έχεις και δίκιο, Δάφνη μου» έσμιξε τα φρύδια και σούφρωσε τα χείλη, έτσι όπως έκανε όταν ήμουν παιδί και με μάλωνε γιατί είχα κάνει κάποια αταξία.

Η διαίσθησή μου με προειδοποιούσε. Τα χειρότερα δεν είχαν έρθει ακόμα. Και δικαίωθκα, όταν άκουσα τα επόμενα λόγια του.

«Μάλλον έκανα λάθος που πίστευα πως θα καταλάβαινες. Αλλά βλέπεις, νόμιζα πως θα μπορούσα να κάνω συζήτηση με μια ώριμη έφηβη. Όταν πάψεις να φέρεσαι σαν κακομαθημένο παιδί και είσαι σε θέση να ακούσεις και να κάνεις διάλογο, όπως ταιριάζει σε μία δεκαπεντάχρονη, θα είμαστε εδώ για σένα. Οποιαδήποτε στιγμή» σηκώθηκε και κοίταξε τη μάνα μου.

«Έπρεπε να σε είχα ακούσει» της είπε. «Δεν είναι έτοιμη για αυτή τη συζήτηση».

Και με αυτή την κουβέντα έφυγε, αφήνοντάς με άφωνη, να κοιτάζω την πόρτα του γραφείου του που έκλεινε πίσω του. Τα μάτια μου εστίασαν στο βάζο του τραπεζιού. Χαλαρά θα του το πέταγα στο κεφάλι.

Το ήξερα πως θα φεύγαμε. Το ήξερα πως θα ήμουν αναγκασμένη να αλλάξω τη ζωή μου. Το ήξερα πως αργά ή γρήγορα θα έπρεπε να το δεχτώ. Αυτό που αποζητούσα ήταν μόνο μια απάντηση σε ένα πολύ απλό ερώτημα.

«Γιατί;»

Ευαγγελία Θεοδωρίδου, Πτολεμαΐδα, Ελλάδα

«Ωδή...σσεια μιας έφηβης» (εφηβικό μυθιστόρημα), 2019, σσ. 25-31

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4235>

τ περι... έργου

«Η Δάφνη είναι δεκαπέντε χρονών κι αν τη ρωτήσεις, θα σου πει ότι η ζωή της είναι αρκετά κοул. Έχει αγόρι, κολλητή και δυο γονείς που είναι ακόμα ερωτευμένοι και φαίνεται να αγνοούν τα νεύρα που μπορεί να έχει μία έφηβη. Αυτό, βέβαια, δε θα ήταν και μεγάλο πρόβλημα, αν δεν ξυπνούσαν ένα πρωί με τη λάθος απόφαση: να μετακομίσουν όλοι μαζί στην εξωτική Σουηδία! Και σαν να μην έφτανε αυτό, τους σφηνώθηκε και η ιδέα πως η απόφαση αυτή είναι για το καλό της κόρης τους.»

(από την παρουσίαση στο οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <https://www.politeianet.gr/books/9789601683324-theodoridou-euaggelia-patakis-odisseia-mias-efibis-303118>

Δραστηριότητες

1. Μελετήστε το κείμενο και απαντήστε σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Πώς νιώθει η ηρωίδα για την επικείμενη αλλαγή στη ζωή της;
- Τι είναι αυτό που την ενοχλεί περισσότερο; Γιατί;

2. Ποιο εκφραστικό μέσο χρησιμοποιείται στις ακόλουθες προτάσεις; Ποιο συναίσθημα εκφράζεται στην κάθε μία από αυτές;

- «Το μαξιλάρι που κρατούσα εκσφενδονίστηκε απέναντι στον τοίχο.»
- «Μου έπεσε το σαγόνι στο πάτωμα.»
- «Ήμουν σίγουρη πως όλοι μπορούσαν να δούνε τους καπνούς που έβγαιναν από τα αυτιά μου.»
- «Μία λέξη του ήταν αρκετή για να σε κάνει κουρέλι.»
- «Ήταν μανούλα στον ψυχολογικό πόλεμο.»

3. Ποιον αφηγηματικό τρόπο (Γλωσσάρι, σ. 169) χρησιμοποιεί κυρίως η συγγραφέας στο κείμενο; Γιατί;

4. «ε... όπως επιθυμίες»

Να γράψετε τις επιθυμίες σας με λέξεις που να αρχίζουν από τα γράμματα της αλφαβήτας.

Αν θέλετε μπορείτε να κάνετε το ίδιο με το γράμμα ο... όπως όνειρα.

ή

το γράμμα π... όπως παράπονα.

freepik, "Workplace in flat design with accessories",
στο: <http://s.atcite.com/kAdzA5BLE>

- Ποιες από τις επιθυμίες σας είναι κοινές με αυτές της Δάφνης;

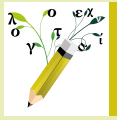
5. Να οργανώσετε ένα debate/έναν ρητορικό αγώνα με θέμα:

Έπρεπε η έφηβη να αντιδράσει έτσι;

Έπρεπε οι γονείς της να αποφασίσουν για κάτι τόσο σημαντικό χωρίς να υπολογίσουν τη γνώμη της;

Να συνεργαστείτε σε ομάδες, αξιοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, και να γράψετε το πόρισμα του ρητορικού αγώνα.

Adobe Stock, "People profile heads in dialogue. Vector background",
στο: <http://s.atcite.com/lxaC-xFZv>

6. Τι θα έγραφε η Δάφνη από τη Σουηδία σε ένα email προς τη φίλη της στην Ελλάδα;

  Νέο μήνυμα

Προς

Θέμα

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Αποστολή

Ίντερνετ

Όταν ήμουν φοιτήτρια, αποφάσισα μαζί με μια φίλη να πάρουμε κομπιούτερ. Όχι ότι μας ήταν απαραίτητο τότε. Λίγοι είχαν. Είχαμε καταλάβει όμως ότι ήταν μια καινούρια γλώσσα, που αν δεν φροντίζαμε να τη μάθουμε τότε, στο μέλλον θα βρισκόμασταν πτυχιούχες μεν, αλλά αναλφάβητες.

Δεν είμαι και κανένας χάκερ, οι μαθητές μου άχρηστη με ανεβάζουν, άχρηστη με κατεβάζουν, αλλά τα βασικά τα ξέρω. Μου έστειλαν τα παιδιά κάποιες σκέψεις τους με mail και όλο με ρωτούσαν: «Έχετε msn;».

Έκανα την κουφή, γιατί ιδέα δεν είχα τι είναι αυτό το msn και δεν ήθελα να φανώ άσχετη. Και εκείνα δώστου κάθε φορά: «Έχετε msn; Έχετε msn;». Μεχρι που κάποια φορά δεν άντεξα και παραδέχτηκα την ασχετοσύνη μου: «Τι είναι επιτέλους αυτό το msn;» Όταν μου εξήγησαν, απλά τους είπα:

«Είστε με τα καλά σας; Νομίζετε ότι έχω καιρό να κάθομαι να κουβεντιάζω με όλους σας on line; Είμαι μαμά και σύζυγος και εργαζόμενη και να με αφήσετε στην ησυχία μου!».

«Μα κυρία, θα ανταλλάσσουμε πιο γρήγορα πληροφορίες, θα σας στέλνουμε τα βίντεο που ζητάτε. Βάλτε msn, κυρία!».

Και έβαλα. Για την ακρίβεια, δεν έβαλα, εκείνοι μου το έβαλαν, μουρμουρίζοντας, πάλι: «Καλά, είστε άσχετη!».

Πήγα το λάπτοπ μου στο σχολείο –ναι, τώρα έχω και λάπτοπ, και πολύ εντυπωσιάστηκαν– και ήθελα να τους δείξω και ένα βίντεο που είχα βρει ενδιαφέρον. Ενώ το είχα έτοιμο και τους μιλούσα για να τους εξηγήσω, τους είδα όλους να γελάνε και, γυρνώντας, είδα να παίζει στην οδόνη μου μια σκηνή πορνό και τον Τάσο ξεκαρδισμένο στα γέλια που είχε τρυπώσει σε χρόνο μηδέν στο ίντερνετ και απολάμβανε να με φέρνει σε δύσκολη θέση.

Έδωσα τη δεύτερη παιδαγωγική σφαλιάρα στην καριέρα μου και τον απείλησα πως θα του κόψω τα πόδια αν το ξανακάνει, κι αυτός γελώντας με απείλησε πως θα με καταγγείλει και να του πληρώσω τον ψυχολόγο! Η σημερινή γενιά είναι δρασύτερα ενημερωμένη!

Μου ενεργοποίησαν το msn και μου έκαναν όλοι add δίνοντάς μου οδηγίες χρήσης, τις οποίες δεν μπορώ να πω ότι τις κατάλαβα, αλλά εννοείται ότι δεν το παραδέχτηκα. Τι στο καλό; Πόσο δύσκολο θα ήταν πια; Είχα και τον αντρούλη μου, που είναι άσος στην τεχνολογία, θα με έβγαζε ασπροπρόσωπη! Όταν πήγα στο σπίτι, του πούλησα και μούρη που είχα msn και ήμουν και πολύ μέσα στα πράγματα, και άνοιξα το λάπτοπ για να του δείξω τα φοβερά που είχα μάθει. Και να φαρδιά πλατιά η πορνό φωτογραφία! Ο άντρας μου με κοίταξε στραβά και με ρώτησε: «Τι ακριβώς είπαμε ότι κάνεις με τα παιδιά;» κι άντε μετά, Τάσο, να αποδείξεις ότι δεν είσαι ελέφαντας!

Να 'μαι λοιπόν στο msn η άσχετη, να μην ξέρω τι ακριβώς έπρεπε να κάνω, τι κουμπιά να πατήσω. Όταν μου μίλησαν στην αρχή on line, δεν κατάλαβα τίποτα. Μιλάνε greeklish, με συντομογραφίες και σύμβολα, κινέζικα δηλαδή. Ζητούσα μετάφραση και μου έφτιαξαν ένα λεξικό με τα σύμβολά τους για να καταλαβαίνω. Μεταξύ μας, όταν μιλάνε μαζί μου, φροντίζουν να γράφουν πιο επίσημα, αλλά δεν μου το λένε, για να μην αισθάνομαι πολύ γριά.

Όταν μπήκα στην παρέα τους στο msn, αισθάνθηκα ότι μου επέτρεπαν να μπω πίσω από την κλειστή πόρτα του δωματίου τους. Κι εκεί κατάλαβα πως όταν ανοίγουν το κομπιούτερ τους είναι σαν να βγαίνουν έξω στη γειτονιά και να τα λένε.

Σήμερα το κάθε παιδί είναι κλεισμένο μέσα, στο σπίτι του. Γιατί μας έχουν πείσει όλους εμάς, τους γονείς, ότι μόνο εκεί μπορούμε να τα έχουμε ασφαλή. Δεν τριγυρνάνε στις γειτονιές, γιατί φοβόμαστε μήπως μας τα κλέψουν, μήπως κάποιος τα πειράξει, και δεν καταλαβαίνουμε πως αυτά έχουν μπει από το παράθυρο του υπολογιστή τους στον κόσμο και αλωνίζουν σε μέρη που δεν θα μάθουμε ποτέ.

Τους παρατηρούσα offline, διάβαζα τα μηνύματά τους, τις σκέψεις τους, τους αναστεναγμούς τους, και μάθαινα και καταλάβαινα πολλά παιδιά για πρώτη φορά. Άλλη

Tim Julia, “Social network web site surfing concept illustration...”, στο: <http://s.atcite.com/Id69SvQvG>

εικόνα είχαν προς τα έξω, στο σχολείο, και άλλη στον δικό τους κόσμο.

Έμαθα να στέλνω φατσούλες, winks και αρχεία, μου έστελναν κειμενάκια και ιδέες, καληνύχτες και παράπονα, και διαμαρτύρονταν όταν περνούσε καιρός χωρίς να μπω μέσα.

Ήταν φορές που μου μιλούσαν πέντε έξι ταυτόχρονα και τρελαινόμουν, χώρια που έκαιγα τις φακές που παράλληλα μαγει-

ρευα όταν μου πέταγαν κάτι φοβερές ιδέες ή μου έστελναν βίντεο που είχαν φτιάξει αφήνοντάς με με ανοικτό το στόμα.

Εκεί μέσα ξετυλίγονται ειδύλλια, λύνονται παρεξηγήσεις, γίνονται εξομολογήσεις, υπάρχουν ξεσπάσματα θυμού, κλάματα, γέλια, φωτογραφίες, τραγουδάκια, παιχνίδια, κουίζ, αναζητήσεις, αδιέξοδα, δηλώσεις, παρηγορίες. Αυτή είναι η γειτονιά τους, και χαίρομαι που μου άνοιξαν κι εμένα το παράθυρο να βλέπω, να ακούω και να καταλαβαίνω. Μακάρι και στο σύστημα της παιδείας μας να άνοιγε ένα τέτοιο παράθυρο. Πιστεύω πως θα είχε πολλά να κερδίσει, πολλά να προλάβει.

Είδα εκεί μέσα και τους καθηγητές του μέλλοντος. Μαθηματικοί, φυσικοί, βιολόγοι, με blog του μαθήματος που παραδίδουν, links σε σχετικές ιστοσελίδες και βίντεο, και τους μαθητές τους να σχολιάζουν, να παρακολουθούν, να ενημερώνονται. Φιλολόγοι, το νου σας! Πρέπει να μπείτε στο παιχνίδι. Πρέπει να μάθετε κι αυτή τη γλώσσα!

Βέβαια, Δημητράκη μου, μην το παρακάνεις! Μια μέρα μέτρησα πόσες ώρες ήσουν μέσα κι έχασα το λογαριασμό! Είπαμε, παράθυρο στον κόσμο, αλλά ο αληθινός κόσμος είναι εκεί έξω και σε περιμένει να τον γνωρίσεις. Chat και msn καλά είναι, αλλά βρες και κάτι άλλο να σε γεμίσει και πιες και κανέναν αληθινό καφέ με τους κολλητούς! Φλέρταρε με το κοριτσάκι απέναντι στ' αλήθεια, και όχι μόνο μέσα από το facebook! Σε πρήξω; Είναι κόλλημα, το ξέρω. Νομίζεις, εγώ δεν κόλλησα; Μην το πεις σε κανέναν, αλλά νομίζω ότι πιο πολύ έχει κολλήσει η δική μου γενιά με το facebook παρά η δική σου! Μην σε ρουφήξει μόνο...

Είμαι λοιπόν κι εγώ σε μια γωνίτσα και τα χαζεύω και μαθαίνω από κείνα. Βέβαια, αυτά εξακολουθούν να με βρίσκουν άχρηστη, αλλά εγώ αισθάνομαι χάκερ. :D

Μάγια Δεληβοριά, Αθήνα, Ελλάδα

«Η Αλφαβήτα της εφηβείας» (μυθιστόρημα), 2012, σσ. 75-81

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4232>

τ **υ** περι... έργου

«Μια ιστορία με πρωταγωνιστές εφήβους του σήμερα που προετοιμάζοντας μια θεατρική παράσταση βρίσκουν τον τρόπο να εκφράσουν όλες τις ανησυχίες τους. Από το άλφα μέχρι το ωμέγα, ένα πανόραμα όσων τους απασχολούν, μέσα από 24 λέξεις-κεφάλαια γραμμένα με ζωντάνια, χιούμορ και αισιοδοξία. Άγχος, Βαρεμάρα, Γονείς, Δίαιτα, Έρωτας, Ζήλια, Ήρωας, Θάνατος, Ίντερνετ, Καθηγητές, Λύπη, Μοναξιά, Ναρκωτικά, Ξύρισμα, Όνειρα, Πενθήμερη, Ρούχα και Ρατσισμός, Σεξ, Τηλέφωνο, Ύψος, Φιλία, Χορός, Ψέματα, Ωριμότητα [...]»

(από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <https://www.politeianet.gr/books/9789600442830-deliboria-magia-kedros-i-alfabita-tis-efibeias-210350>

Δραστηριότητες

1. Υπάρχουν αλλαγές ή διακυμάνσεις στη συναισθηματική κατάσταση της καθηγήτριας σχετικά με τη χρήση του ίντερνετ; Να προσθέσετε emojis (γραφικές αναπαραστάσεις των διαθέσεων του ατόμου) στα σημεία του κειμένου όπου τις εντοπίσατε.

2. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο Δημητράκης στον οποίο αναφέρεται η καθηγήτρια; Τι τον συμβουλεύει;

3. Στο κείμενο χρησιμοποιείται χιουμοριστικό και εξομολογητικό ύφος. Συζητήστε μεταξύ σας πώς αυτές οι συγγραφικές επιλογές σας βοηθούν να καταλάβετε τη στάση της καθηγήτριας απέναντι στο ίντερνετ (διαδίκτυο).

4. Να μελετήσετε το ακόλουθο ποίημα των μαθητριών Θεοπούλας Κωτούλα και Ισιδώρας Μάντζιου του 1^{ου} Γυμνασίου Κουφαλίων με τον τίτλο «*Μ' ένα κουμπί*» από την «*Ποιητική συλλογή για το Διαδίκτυο*», στο: <https://www.openbook.gr/roiitiki-syllogi-gia-to-diadiktyo/>.

Ποιες ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στο ποίημα και το απόσπασμα από το μυθιστόρημα;

Μ' ένα κουμπί

Κάποτε υπήρχαν τα πάρκα και οι αλάνες,
τώρα ο υπολογιστής και οι εικονικές οι πλάνες!
Όλοι μέσα του απ' το βράδυ ως το πρωί,
χάθηκε της καθημερινότητας η σωστή ροή.

Βέβαια, πληροφορίες χρήσιμες, αν θέλεις να βρεις,
μ' ένα κουμπί σε μια στιγμή θα δεις.
Μπορείς να μένεις με ανθρώπους σε επικοινωνία...
Τι να κάνουμε, βρε παιδιά, προχωράει η κοινωνία!

5. Να παρατηρήσετε με προσοχή την παρακάτω εικόνα με τον τίτλο «*Κανείς δεν έζησε τη στιγμή*». Μπορείτε να ανατρέξετε στην αντίστοιχη ιστοσελίδα για περισσότερες πληροφορίες.

in.gr, «*Viral το βίντεο με την αλλαγή του χρόνου στο Παρίσι – Κανείς δεν έζησε τη στιγμή*», 2024, στο: <http://s.atcite.com/kbT9Gjpd5>

Να δημιουργήσετε μια «ακροστοιχίδα-συμβουλή» με τη λέξη INTERNET ή αν προτιμάτε την αντίστοιχη ελληνική ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ. Σε κάθε γράμμα να αντιστοιχεί μια πρόταση-συμβουλή.

I.....

N.....

T.....

E.....

P.....

N.....

E.....

T.....

ή

Δ.....

I.....

A.....

Δ.....

I.....

K.....

T.....

Υ.....

Ο.....

Σούμι

Στη γειτονιά μας, στην οδό Ζαχαρία, ζούσε ένα κορίτσι που το έλεγαν Έστι. Ήμουν ερωτευμένος μαζί της. Τα πρωινά, καθώς καθόμουν στο τραπέζι κι έτρωγα μια φέτα ψωμί, μονολογούσα ψιθυρίζοντας το όνομά της. Τότε ο πατέρας μου απαντούσε: «Δεν κάνει να τρώμε με ανοιχτό το στόμα». Και τα βράδια με σχολίαζαν λέγοντας: «Αυτό το τρελόπαιδο πάλι κλείστηκε στο μπάνιο και παίζει με τα νερά». Μόνο που εγώ δεν έπαιζα με τα νερά. Γέμιζα καλά καλά το νιπτήρα και σχεδιάζα με το δάχτυλό μου το όνομά της πάνω στους κυματισμούς της επιφάνειας του νερού.

Ορισμένες φορές ονειρευόμουν τη νύχτα πως η Έστι με έδειχνε με το δάχτυλό της στο δρόμο φωνάζοντας: «Κλέφτης! Κλέφτης!» Και τότε εγώ φοβόμουν και το έβαζα στα πόδια κι αυτή με ακολουθούσε. Όλοι με ακολουθούσαν, ο Μπαρ-Κοχμπά Σοχομπόλσκι και ο Γκοέλ Γκερμάνσκι και ο Άλντο και ο Έλι Βάινγκαρτεν, όλοι τους. Η καταδίωξη συνεχιζόταν μέσα από αλάνες και αυλές, πάνω από φράχτες και σωρούς με σκουριασμένα παλιοσίδερα, μέσα από ερείπια σπιτιών και στενά σοκάκια, ώσπου αυτοί που με καταδίωκαν άρχιζαν να κουράζονται και σταδιακά ξέμεναν πίσω· και μόνο η Έστι κι εγώ συνεχίζαμε να τρέχουμε, μέχρι να φτάσουμε, σχεδόν ταυτόχρονα, σε κάποιο απομακρυσμένο σημείο, σε μια ξυλαποθήκη ίσως ή στο πλυσταριό μιας ταράτσας ή σε κάποια σκοτεινή γωνιά κάτω από τη σκάλα ενός παράξενου σπιτιού· και τότε το όνειρο γινόταν γλυκό και ταυτόχρονα τρομερό – ξυπνούσα καμιά φορά τη νύχτα και σχεδόν έβαζα τα κλάματα από την ντροπή μου.

Καθημερινή, «Ο Θόλος του Ναού δεσπόζει στο ιερό συγκρότημα της ανατολικής Ιερουσαλήμ», 2023, στο: <https://www.kathimerini.gr/world/562368187/ieroyosalim-enamilon-tis-eridos-3-000-eton/>

Της έγραφα δύο ερωτικά ποιήματα σ' εκείνο το μαύρο σημειωματάριο που έχασα στο δάσος του Τελ Άζρα. Ίσως τελικά να ήταν καλύτερα έτσι.

Αλλά τι ήξερε η Έστι;

Η Έστι δεν ήξερε τίποτε. Ή ίσως ήξερε κι αναρωτιόταν.

Για παράδειγμα, κάποτε, σ' ένα μάθημα γεωγραφίας, είχα σηκώσει το χέρι μου δηλώνοντας με στόμφο: «Η λίμνη Χούλα είναι επίσης γνωστή και ως λίμνη Σούμι». Οπότε, βέβαια, όλη η τάξη ξέσπασε αμέσως σε δυνατά και ασυγκράτητα γέλια. Εγώ είχα πει την αλήθεια, την ακριβή αλήθεια – το είχα διαβάσει στην εγκυκλοπαίδεια. Παρ' όλα αυτά, ο καθηγητής μας, ο κύριος Σιτρίτ, έδειξε να μπερδεύεται προς στιγμήν και με ρώτησε αυστηρά: «Και για πες μας, πού βασίζεται αυτό σου το συμπέρασμα;» Αλλά όλη η τάξη είχε ήδη ξεσηκωθεί και απ' όλες τις μεριές ακουγόταν ένα ουρλιαχτό, μια κραυγή: «Σούμι, πες μας, Σούμι, πες μας, Σούμι!», ενώ ο κύριος Σιτρίτ είχε φουσκώσει και το πρόσωπό του είχε κοκκινίσει. Τελικά βρυχήθηκε, όπως συνήθως: «Σιωπή!» Και επιπλέον πρόσθεσε: «Δε θέλω ν' ακούσω κιχ!» Και μετά από πέντε λεπτά η τάξη είχε ηρεμήσει και πάλι. Εγώ όμως, μέχρι το τέλος περίπου της Β' Γυμνασίου, παρέμεινα ο «Σούμι».

Δεν έχω κανένα απώτερο σκοπό που σας τα λέω όλα αυτά. Απλώς θέλω να τονίσω μια σημαντική λεπτομέρεια: ένα σημείωμα που μου έστειλε η Έστι στο τέλος εκείνου του μαθήματος. Μου έγραφε:

Είσαι τρελός. Γιατί πάντοτε πρέπει να λες κάτι που σε οδηγεί σε μελαδές; Σταμάτα επιτέλους!

Και στην κάτω γωνία του σημειώματος, αφού πρώτα την τσάκισε, έγραφε με πολύ μικρά γραμματάκια:

Αλλά δεν έχει σημασία. Ε.

Τι ήξερε λοιπόν η Έστι; Η Έστι δεν ήξερε τίποτε, ή ίσως ήξερε κι αναρωτιόταν. Κι όσο για μένα, σε καμία περίπτωση δε θα μπορούσα να διανοηθώ να βάλω στα κρυφά ένα ερωτικό γράμμα στη σάκα της όπως είχε κάνει ο Έλι Βάινγκαρτεν στη Νουρίτ ούτε να της στείλω ένα μήνυμα με τη Ραανάνα, την προξενήτρα της τάξης, όπως είχε κάνει ο Τάρζαν Μπαμπέργκερ – πάλι στη Νουρίτ. Εγώ έκανα ακριβώς το αντίθετο: σε κάθε ευκαιρία της τραβούσα τις κοτσίδες. Και κάθε τρεις και λίγο κολλούσα τσίχλες στην καρέκλα της και κατά συνέπεια και στο υπέροχο άσπρο μπλουζάκι που φορούσε την άνοιξη.

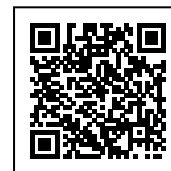
Για ποιο λόγο τα έκανα όλα αυτά; Έτσι. Και γιατί όχι; Να μάθει αυτή. Και, εκτός των άλλων, της έσφιγγα τα λεπτά της μπράτσα πίσω στην πλάτη όσο πιο δυνατά μπορούσα, ώσπου ν' αρχίσει να με βρίζει και να προσπαθεί να με γρατσουνίσει. Οστόσο, ποτέ δε με παρακάλεσε να τη λυπηθώ. Να λοιπόν τι έκανα στην Έστι. Και άλλα πολλά, χειρότερα. Εγώ ήμουν αυτός που της πρωτόβγαλε το παρατσούκλι Κλημεντίνη (από το τραγούδι που οι Βρετανοί στρατιώτες του στρατοπέδου Σνέλερ είχαν διαδώσει σε όλη την Ιερουσαλήμ εκείνο τον καιρό: Oh my darling, oh my darling, oh my darling Klementine!) Και, παραδόξως, τα κορίτσια της τάξης το υιοθέτησαν αμέσως με μεγάλη χαρά: μάλιστα, στη γιορτή του Χανουκά, έξι μήνες αργότερα, όταν όλα πια είχαν τελειώσει, ακόμη και τότε, τη φώναζαν Έστι Τίνα, που έβγαине από το Κλημεντίνα, το οποίο έβγαине από το Κλημεντίνη.

Και η Έστι; Αυτή είχε βρει μία και μόνη λέξη για μένα, την οποία και μου πετούσε στα μούτρα κάθε πρωί, πριν από οτιδήποτε, πριν καλά καλά αρχίσω να την πειράζω: «Αχρείε!» Ή και: «Βρομιάρη!»

Δυο τρεις φορές, στο διάλειμμα των δέκα, έκανα την Έστι να κλαίει. Γι' αυτό και ο καθηγητής μας μου είχε επιβάλλει διάφορες τιμωρίες, τις οποίες δέχτηκα σαν άντρας αδιαμαρτύρητα.

Έτσι λοιπόν άνδισε ο έρωτας, χωρίς να συμβεί τίποτε ιδιαίτερο, μέχρι την επομένη της γιορτής του Σαβουότ. Εγώ έκανα την Έστι να κλαίει στο διάλειμμα των δέκα κι αυτή εμένα τη νύχτα.

Amos Oz (Άμος Οζ), 1939- 2018, Ιερουσαλήμ, Ισραήλ
«Σούμχι» (μυθιστόρημα), 2002

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4239>

τ **ε** *περί... έργου*

«Δεν είναι τυχαίο που πολλοί συγκρίνανε τον Σούμχι, τον πρωταγωνιστή αυτού του μυθιστορήματος, με τον Τομ Σόγιερ. Όπως εκείνος, αγαπάει την περιπέτεια, μπλέκεται σε περίεργες ιστορίες και κηρύσσει τον πόλεμο εναντίον των ενήλικων, στους οποίους όμως αναγκάζεται να λογοδοτήσει όταν η κατάσταση γίνεται πραγματικά δύσκολη. Με φόντο μια Ιερουσαλήμ υπό αγγλική κατοχή, πριν από τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ, ο Άμος Οζ έγραψε ένα μυθιστόρημα που εκτυλίσσεται ολόκληρο σε μία μέρα και μιλάει για σκανδαλιές, για πρώτους έρωτες, για σκύλους που το βάζουν στα πόδια, για ηλεκτρικά τρένα και για περίεργους συγγενείς μέσα από τα μάτια ενός εντεκάχρονου ονειροπόλου παιδιού.»

(από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Στο: <https://politeianet.gr/books/9789600332575-oz-amos-kastaniotis-soumchi-102807>

Δραστηριότητες

1. Ποιο είναι το είδος του αφηγητή (Γλωσσάρι, σ. 169) στο κείμενο;

2. Αν θεωρήσουμε ως κύριο δρων πρόσωπο τον Σούμχι, πώς διαμορφώνονται με βάση την αφήγηση:

– ο άξονας της επιθυμίας υποκείμενο (Σούμχι)	→	αντικείμενο (τι επιθυμεί;)
– ο άξονας της δύναμης συμπαρασάτες (ποιοι τον βοηθούν να επιτύχει ό,τι επιθυμεί)	→	αντίμαχοι (ποιοι εμποδίζουν την επιθυμία του να πραγματοποιηθεί)
– ο άξονας της επικοινωνίας πομπός (Σούμχι)	→	δέκτης (Έστι)

3. Ποιος από τους άξονες της προηγούμενης δραστηριότητας είναι ο πιο σημαντικός, κατά την άποψή σας, για την εξέλιξη της πλοκής;

4. Να εντοπίσετε στο κείμενο αναφορές στη συμπεριφορά και στον χαρακτήρα του Σούμχι. Να τον περιγράψετε σε μία παράγραφο.

5. Να χρησιμοποιήσετε ως καμβά το παρακάτω απόσπασμα από το κείμενο που διαβάσατε και να δημιουργήσετε ένα blackout ποίημα, σύμφωνα με το παράδειγμα που ακολουθεί, ώστε να φανεί η συναισθηματική κατάσταση του Σούμχι για την Έστι. Θα σας βοηθήσει το παράδειγμα blackout ποιήματος που δημιουργήσαμε με άλλο απόσπασμα του κειμένου. Στη συνέχεια να δώσετε έναν τίτλο στο δικό σας ποίημα.

Στη γειτονιά μας, στην οδό Ζαχαρία, ζούσε ένα κορίτσι που το έλεγαν Έστι. Ήμουν ερωτευμένος μαζί της. Τα πρωινά, καθώς καθόμουν στο τραπέζι κι έτρωγα μια φέτα ψωμί, μονολογούσα ψιθυρίζοντας το όνομά της. Τότε ο πατέρας μου απαντούσε: «Δεν κάνει να τρώμε με ανοιχτό το στόμα». Και τα βράδια με σχολίαζαν λέγοντας: «Αυτό το τρελόπαιδο πάλι κλείστηκε στο μπάνιο και παίζει με τα νερά». Μόνο που εγώ δεν έπαιξα με τα νερά. Γέμιζα καλά καλά το νιπτήρα και σχεδίαζα με το δάχτυλό μου το όνομά της πάνω στους κυματισμούς της επιφάνειας του νερού.

Dürer Albrecht, “Self-Portrait with a Bandage”, 1491-1492, στο: <http://s.atcite.com/SF-Frljj5>

Ορισμένες φορές ονειρευόμουν τη νύχτα πως η Έστι με έδειχνε με το δάχτυλό της στο δρόμο φωνάζοντας: «Κλέφτης! Κλέφτης!» Και τότε εγώ φοβόμουν και το έβαζα

στα πόδια κι αυτή με ακολουθούσε. Όλοι με ακολουθούσαν, ο Μπαρ-Κοχμπά Σοχομπόλ-σκι και ο Γκοέλ Γκερμάνσκι και ο Άλντο και ο Έλι Βάινγκαρτεν, όλοι τους. Η καταδίωξη συνεχιζόταν μέσα από αλάνες και αυλές, πάνω από φράχτες και σωρούς με σκουριασμένα παλιοσίδηρα, μέσα από ερείπια σπιτιών και στενά σοκάκια, ώσπου αυτοί που με καταδίωκαν άρχιζαν να κουράζονται και σταδιακά ξέμεναν πίσω· και μόνο η Έστι κι εγώ συνεχίζαμε να τρέχουμε, μέχρι να φτάσουμε, σχεδόν ταυτόχρονα, σε κάποιο απομακρυσμένο σημείο, σε μια ξυλαποθήκη ίσως ή στο πλυσταριό μιας ταράτσας ή σε κάποια σκοτεινή γωνιά κάτω από τη σκάλα ενός παράξενου σπιτιού· και τότε το όνειρο γινόταν γλυκό και ταυτόχρονα τρομερό – ξυπνούσα καμιά φορά τη νύχτα και σχεδόν έβαζα τα κλάματα από την ντροπή μου.

Της έγραψα δύο ερωτικά ποιήματα σ' εκείνο το μαύρο σημειωματάριο που έχασα στο δάσος του Τελ Άζρα. Ίσως τελικά να ήταν καλύτερα έτσι.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Το σχέδιο στρατηγικής του Φαέδοντα για να βοηθήσει τη γιαγιά

Όλες αυτές οι αναμνήσεις με συγκίνησαν αλλά και με πείσμωναν. Έπρεπε εγώ, μα και όλη η οικογένεια να βοηθήσουμε τη γιαγιά να μην τις χάσει. Θα πολεμούσαμε μαζί τη Λήθη. Άρχισα να καταστρώνω το σχέδιό μου. Θα εφάρμοζα παιχνίδι στρατηγικής για να πολεμήσω τη Λήθη. Το ανακοίνωσα στους γονείς μου. Με κοίταξαν με τρυφερότητα, όπως έκαναν πάντα και μετά κοιτάχτηκαν μεταξύ τους με νόημα. Κατάλαβα ότι πίστευαν ότι δεν είχα κατανοήσει πλήρως την κατάσταση.

– Εντάξει, δεν με εμπιστεύεστε. Δεν βλέπετε ότι η γιαγιά σιγά - σιγά απομονώνεται και χάνει την αίσθηση του χρόνου χάνοντας τις αναμνήσεις της; Τι θέλετε να κάνουμε; Ν' αφήσουμε τη γιαγιά να προχωρήσει μέχρι το πλήρωμα του χρόνου, χάνοντας το μυαλό της, χωρίς ούτε μια προσπάθεια; Εγώ δεν θα το κάνω αυτό! είπα και βγήκα από το δωμάτιο.

Μου ήταν αδύνατον να πιστέψω ότι θα ερχόταν μέρα που η γιαγιά δεν θα με αναγνώριζε, ότι θα της ήμουν παντελώς ξένος. Δεν άντεξα στην ιδέα κι έβαλα για πρώτη φορά τα κλάματα από τότε που διαγνώστηκε η ασθένειά της.

Μετά από μερικές ημέρες κι ενώ καθόμουν στο γραφείο μου και διάβαζα, κτύπησε η πόρτα του δωματίου μου. Ήταν οι γονείς μου. Μπήκαν μέσα, κάθισαν στα πόδια του κρεβατιού και με κοίταξαν με απέραντη αγάπη. Πάντα έτσι με κοίταξαν, τώρα όμως ήταν πιο τρυφεροί από άλλες φορές.

Ξεκίνησε η μαμά.

– Εντάξει, Φαέδοντα, μου είπε, θα σ' ακολουθήσουμε σ' αυτό το παιχνίδι στρατηγικής που θέλεις για τη γιαγιά. Το συζήτησα με τον μπαμπά και τους δειούς και συμφωνήσαμε! Εσύ θα βοηθάς εμάς, εμείς εσένα και όλοι μαζί τις αναμνήσεις της γιαγιάς.

Αγκαλιαστήκαμε και κλάψαμε αρκετή ώρα μαζί.

Την επομένη, γυρίζοντας από το σχολείο άφησα την τσάντα στο δωμάτιό μου κι έτρεξα στο ατελιέ της γιαγιάς.

– Δώρο για την καλή μου τη γιαγιά, από το χαρτζιλίκι μου, της φώναξα και αγκαλιάζοντάς την της έδωσα ένα μαγνητοφωνάκι, που κρεμόταν από ένα όμορφο, πορτοκαλί κορδονάκι, το χρώμα που της άρεσε. Της εξήγησα ότι από τώρα και στο εξής όλες τις ιδέες, τις σκέψεις και τις δύμησες, που θα της έρχονταν στο μυαλό ή στην καρδιά, θα έπρεπε να τις λέει στο μαγνητοφωνάκι, για να μην χαθούν ποτέ. Της το πέρασα στον λαιμό λέγοντάς της:

– Είναι ο καλύτερός μας φίλος. Δεν θα φοβόμαστε πια τη λήθη. Αφού θα καταγράφονται όλα εδώ, το έργο της θα γίνει πολύ δύσκολο, γιατί οι αναμνήσεις σου θα είναι κάπου αποθηκευμένες. Αρκεί ένα πάτημα κουμπιού για να μπουν μέσα οι αναμνήσεις.

Εκείνη περιεργάστηκε με κάθε λεπτομέρεια το μαγνητοφωνάκι και μετά πάτησε το κουμπί κι άρχισε ν' εξιστορεί την ιστορία της με τον παππού. Πρώτη φορά θα άκουγα πώς γνωρίστηκαν ο παππούς με τη γιαγιά.

– Ήταν τότε στον σταθμό των τρένων του Μιλάνου. Κόσμος πολύς. Γενική απεργία. Πανιταλική διαδήλωση στη Ρώμη. Τον είδα από μακριά κι εκείνος εμένα. Μπήκαμε από άλλες πόρτες ο καθένας σ' αυτό το τρένο, που πήγαινε στη Ρώμη. Καθίσαμε τυχαία ο ένας δίπλα στον άλλον. Συστηθήκαμε... Μέχρι τότε κι εγώ και ο παππούς σου είχαμε

γνωρίσει πολλούς ανθρώπους, που όλους τους είχαμε αγαπήσει και μας είχαν αγαπήσει, που όλοι μάς ήταν απαραίτητοι σ' εκείνη την περίοδο της ζωής μας. Όμως εκείνη τη στιγμή κάτι διαφορετικό συνέβαινε. Μόλις κοιταχτήκαμε καταλάβαμε ότι δεν θα ζούσαμε πια χωριστά, ότι δεν γινόταν να ζούμε χωριστά. Αποκοιμήθηκα μ' αυτή τη σκέψη, που ήταν σαν όνειρο μέσα στο μυαλό μου. Το τρένο με νανούριζε... ναι, με νανούριζε, όταν άκουσα μια πολύ απαλή φωνή:

– Ξύπνα Ανδία, ξύπνα, θα χάσεις το φεγγάρι... είναι τεράστιο... σαν ήλιος! Ο παππούς ήταν ο μόνος που με φώναζε Ανδία! Εδώ η γιαγιά σταμάτησε την αφήγηση και μου είπε:

– Βλέπεις Φαέδοντα, είναι τόσο εύκολο στη χρήση του. Να το κάνεις κι εσύ για το διάβασμά σου, είναι καταπληκτικό.

Από εκείνη τη μέρα η γιαγιά πάτησε αρκετές φορές το κουμπί του μαγνητοφώνου, για ν' αποθηκεύσει τις αναμνήσεις της, όπως είχαμε συμφωνήσει. Κι αν δεν το θυμόταν εκείνη να το κάνει, της το υπενθύμιζα εγώ.

Μεγαλώνοντας, ανέλαβα να δίνω στη γιαγιά Ευανδία τα φάρμακά της. Ένα το πρωί, μ' ένα φιλί πριν φύγω για το σχολείο κι ένα το βράδυ πριν πάμε για ύπνο, πάντα με μια αγκαλιά κι ένα ακόμη φιλί. Όμως αυτά δεν αρκούσαν.

Η γιαγιά έπρεπε να βγει από την απομόνωσή της, τους φόβους, το άγχος, τις ανησυχίες που τις προξενούσε η Λήθη. Η γιαγιά γινόταν λίγο - λίγο κάθε μέρα παιδί, χωρίς αναμνήσεις.

Lightspring, *“Brain aging and memory loss due to Dementia and Alzheimer’s disease as a medical icon of a group of color changing autumn fall trees shaped as a human head losing leaves as intelligence function”*, 2013, στο: <https://www.shutterstock.com/image-illustration/brain-aging-memory-loss-due-dementia-140571478>

Έπρεπε να της τα μαθαίνομε όλα από την αρχή, όπως έκανε εκείνη στα παιδιά της και στα εγγόνια της.

Όταν γεννήθηκα ήταν εκείνη, εκτός από τη μαμά μου, που έσφιξε το δακτυλάκι

μου και κοιτάζοντάς με στα μάτια μου είπε:

«Σ' αγαπώ, μικρούλι μου! Θα μάθομε, θα δούμε και θ' ακούσομε πολλά μαζί...».

Γι' αυτό, λοιπόν, το παιχνίδι της στρατηγικής για τη γιαγιά έπρεπε να γίνει πιο έντονο και πιο μαχητικό.

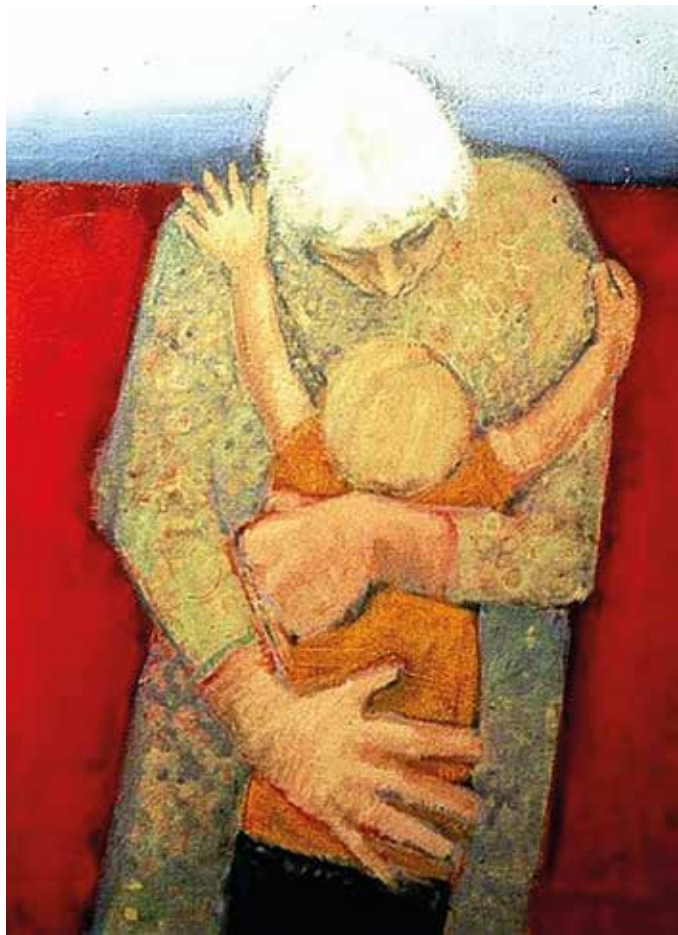
Έτσι άρχισα να καταγράφω σ' ένα μπλοκάκι όλες τις ασχολίες που είχε η γιαγιά, πριν την επισκεφθεί η Λήθη. Πότε έβγαινε για βόλτα, πότε για σινεμά ή θέατρο, πότε και σε ποιους τηλεφωνούσε, ποιο ήταν το αγαπημένο της φαγητό, ποτό, παιχνίδι. Ποιο βιβλίο, ποιο τραγούδι της άρεσαν περισσότερο. Πότε της άρεσε ν' ακούει μουσική και πότε διάβαζε. Ποια από τις αναμνήσεις της ήταν η πιο αγαπημένη της. Σε πιο μέρος του σπιτιού καθόταν για να πει τον καφέ, τον οποίο κυριολεκτικά λάτρευε. Πότε μαγειρεύε κάτι ιδιαίτερο για τους αγαπημένους της, πότε πότιζε τα λουλούδια της, πότε τα σκάλιζε, τα κλάδευε, πότε ζωγράφιζε.

Επίσης, η γιαγιά πάντα έπαιρνε μέρος στις συζητήσεις που με αφορούσαν. Αυτό έπρεπε να συνεχιστεί οπωσδήποτε, γιατί έτσι θα ενισχυόταν η αυτοπεποίθηση και το αίσθημα ασφάλειάς της.

Με τη ζωγραφική βέβαια τα πράγματα ήταν πιο δύσκολα, γιατί η γιαγιά Ευανδία ζωγράφιζε τις πιο απίθανες ώρες της ημέρας και της νύχτας. Ό,τι κι αν έκανε το άφηνε στη μέση μόλις της ερχόταν η ιδέα, και πήγαινε στο ατελιέ της για να ζωγραφίσει. Καθόταν μπροστά στο τελάρο της κοιτάζοντας για λίγο το άσπρο πανί πριν ξεκινήσει. Ένωδες τα συναισθήματα που την κατέκλυζαν, την ενέργεια που διαπερνούσε την ψυχή της.

Επίσης μια φορά την εβδομάδα, η γιαγιά, πριν την επισκεφθεί η Λήθη, καλούσε παιδιά στο σπίτι της και χωρίς αμοιβή τους έδειχνε πώς να ζωγραφίζουν τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους. Γι' αυτό συμπεριέλαβα στον κατάλογο μου κι αυτήν τη συνήθειά της.

Όταν τελείωσα τον κατάλογο με τα πράγματα που έκανε η γιαγιά πριν τη Λήθη,

Honors C. Marion, "Grandmother", 1976, στο: <https://www.syracuseculturalworkers.com/products/greeted-card-grandmother-thinking-of-you-with-great-love-individual>

έβαλα μπρος το σχέδιό μου, φτιάχνοντας ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα για τις δραστηριότητες της, το οποίο συζήτησα με τους γονείς μου, που ήταν απόλυτα σύμφωνοι. [...]

Φρίντα Κριτσωτάκη, Κρήτη, Ελλάδα

«Η Λήθη ήρθε να πάρει τις αναμνήσεις της γιαγιάς» (μυθιστόρημα), 2016, σσ. 70-78

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4234>

τ ε περί... έργου

«“Τι είναι γιαγιά η λήθη;”

“Είναι η λησμονιά...”

“Και τι είναι η λησμονιά;”

“Είναι όταν κάποιος ξεχάσει κάτι ή κάποιον!”

“Ααα!” αναφώνησε ο Φαέδοντας κι ήταν τότε μόλις πέντε χρονών.

Τα χρόνια πέρασαν...

Και μεγάλωσε ο Φαέδοντας, κι έγινε έφηβος, κι είδε τη γιαγιά να μεγαλώνει κι αυτή και να πέφτει σε βαθιά λήθη, σε λησμονιά! Και δεν μπορούσε να το αποδεχτεί ο Φαέδοντας. Ήθελε τη γιαγιά του πίσω! Έτσι όπως ήταν, έτσι όπως την ήξερε. Μια γιαγιά με ανοικτό μυαλό, κοινωνική, γενναία, ατρόμητη, έξυπνη, δραστήρια. Μια γιαγιά που η παρουσία της στη ζωή του ήταν σημαντικότερη, που του πρόσφερε αγάπη, ασφάλεια και σιγουριά.» (περίληψη από το βιβλίο)

Στο: <https://biblionet.gr/titleinfo/?titleid=213740>

Δραστηριότητες

1. Η συγγραφέας προσωποποιεί τη Λήθη. Πώς συμβάλλει αυτή η επιλογή στην πρόσληψη του κειμένου;

2. Να εντοπίσετε στο κείμενο και να καταγράψετε τις φάσεις του σχεδίου που κατέστρωσε ο Φαέδοντας για να βοηθήσει τη γιαγιά του. Πώς συνδέονται με την εξέλιξη της πλοκής του έργου;

3. Να συνεργαστείτε σε ομάδες. Να ακούσετε το τραγούδι «**Άνοια το είπανε**» σε μουσική του Χρήστου Γιαννόπουλου και στίχους της Ελένης Μέη Ασημακοπούλου, στο: https://youtu.be/51Jq9Gfj_vo και να εντοπίσετε τα συναισθήματα της στιχουργού προς τη μητέρα της που πάσχει από άνοια.

Υπάρχει αντιστοιχία με τα συναισθήματα του Φαέδοντα για τη γιαγιά του;

4. Στον ακόλουθο πίνακα να καταγράψετε τις καλές πρακτικές που εφάρμοσε ο Φαέδων και βοηθούσαν πραγματικά τη γιαγιά του. Στη συνέχεια να τις διατυπώσετε με τη μορφή οδηγιών για όσους αντιμετωπίζουν παρόμοιες καταστάσεις.

προβληματική κατάσταση	ενέργεια για την αντιμετώπισή της

Οδηγίες για αποτελεσματική υποστήριξη ηλικιωμένων που τους επισκέφτηκε η Λήδη

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο πληροφορίες για εθελοντικές οργανώσεις ή οργανώσεις νέων που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας με σκοπό να βοηθήσουν άτομα τρίτης ηλικίας με άνοια. Να εστιάσετε στην περιοχή όπου ζείτε. Τι διαπιστώνετε;

6. Να συνεργαστείτε και να δημιουργήσετε τη δική σας αφίσα για την Παγκόσμια Ημέρα για την Τρίτη Ηλικία (1^η Οκτωβρίου κάθε έτους). Το κείμενο μπορεί να σας εμπνεύσει.

7. Μπορείτε να δημιουργήσετε ένα ποίημα με τη μορφή του λίμερικ (limerick)* στο οποίο να πρωταγωνιστεί η Λήθη; Θα σας βοηθήσει το ακόλουθο παράδειγμα.

Παράδειγμα limerick

Ήταν μια γριά που ζούσε στο Μπαλί
και κάθε μέρα έπαιζε ανάποδα βιολί
καθισμένη πάνω σε ένα μαγικό χαλί
συναυλίες έδινε στο γαλλικό ουρανό
Η ΟΡΧΗΣΤΡΟΦΙΛΗ αυτή γριά από το Μπαλί

Λιάνα Αρανίτου, Αθήνα, 1987

* Η δομή του λίμερικ είναι η εξής:

1^{ος} στίχος: παρουσιάζεται ο ήρωας

2^{ος} στίχος: αναφέρεται μια βασική ιδιότητα ή μια παραξενιά του ήρωα ή ένα αντικείμενο που κατέχει

3^{ος} και 4^{ος} στίχος: οι ενέργειες του ήρωα εξελίσσονται και το περιβάλλον αντιδρά (πλοκή - εξέλιξη δράσης)

5^{ος} στίχος: κλείνει η ιστορία με ένα επίθετο εντυπωσιακό και απρόβλεπτο [Γρόσδος, Σ. & Ντάγιου, Ευ. (2003), *Γλώσσα και τέχνη*, σσ. 199-216].

rawpixel.com, "Collection of sticky note illustrations",
στο: <http://s.atcite.com/DHIXmzPYX>

Μετουσίωση*

Ποδώ η ψυχή μου να είναι άσπρο, κάτασπρο βουνό
Να 'χει το λευκό της καθαρότητας
Το παρθένο της αγνότητας

Ποδώ τη σκληρότητα του βράχου
Στα δύσκολα

Να λιώνω σαν το χιόνι
Να γίνομαι απαλός, μαλακός
Σαν το χώμα
Στον πόνο του άλλου
Βουνό!

Κωνσταντίνος Αντωνίου,
«Περί κοινωνικής αλληλεγγύης», 2022,
στο: <http://s.atcite.com/4YVWj6lGc>

Ανήλικοι κρατούμενοι στις δικαστικές φυλακές Διαβατών Θεσσαλονίκης
«Εγκλειστες συναντήσεις», (ποιητική συλλογή), 2008

Δραστηριότητες

1. Τι ποδεί το ποιητικό υποκείμενο; Τι προσφέρει στο ποίημα η χρήση του ρήματος ποδώ αντί του επιθυμώ, δέλω κ.λπ.;
2. Ποιος είναι, κατά την άποψή σας, ο ρόλος των επιθέτων στην κατασκευή του νοήματος στο κείμενο;

* **μετουσίωση**: η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του μετουσιώνω. 1. αλλαγή της ουσίας, της φυσικής υπόστασης ενός πράγματος; ~ της ιδέας σε πράξη [...].

μετουσιώνω: 1. αλλάζω την ουσία, τη φυσική υπόσταση ενός πράγματος, το μεταβάλλω σε κτ. άλλο: Μετουσιώνει την ιδέα σε πράξη [...], στο https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?q=μετουσίωση.

3. Ποια εκφραστικά μέσα εντοπίζετε στο ποίημα; Πώς επηρεάζουν το νόημά του;

4. Να γράψετε στη στήλη δεξιά τις επιθυμίες, τις προσδοκίες και τα όνειρα του ποιητή, χρησιμοποιώντας κυριολεκτικά τη γλώσσα. Πώς οι αλλαγές αυτές διαφοροποιούν το νόημα;

Ποδώ η ψυχή μου να είναι άσπρο, κάτασπρο βουνό Να 'χει το λευκό της καθαρότητας Το παρθένο της αγνότητας	
Ποδώ τη σκληρότητα του βράχου Στα δύσκολα	
Να λιώνω σαν το χιόνι Να γίνομαι απαλός, μαλακός Σαν το χώμα Στον πόνο του άλλου Βουνό!	

5. Να συμπληρώσετε καταλήξεις και λέξεις που λείπουν στο ποίημα που μελετήσατε. Έτσι θα συνομιλήσετε με τον ποιητή.

Μετουσίωση

Ποδώ η ψυχή μου να είναι άσπρ-, κάτασπρ-

Να 'χει το λευκό της

Το της αγνότητας

Ποδώ τη σκληρότητα τα-

Στ-

Να λιώνω σαν το χιόνι

Να γίνομαι,

Σαν τα-

Στον πόνο του άλλου

.....!

6. Να δημιουργήσετε ένα ποίημα χιονόμπαλα* με ένα από τα ακόλουθα θέματα:

- Ευαίσθητοι νέοι
- Προβληματισμένοι νέοι
- Αποφασισμένοι νέοι.

Θα σας βοηθήσουν τα κείμενα που ακολουθούν.

A.

Αγάπη
μοιράζοντας γύρω
υπέροχη γαλήνη νιώθουν
το βλέμμα στον ουρανό
στρέφουν και στο απέραντο γαλάζιο
βυθίζονται, με της Ελλάδας ηλιοφώς λούζονται
έφηβοι στις ζωής το μονοπάτι έτοιμοι πορεύονται.

Μαρία Δημάση, 2024

B.

Ω
σε
ένα
δέμα
απόψε
τυλίγω
μαγικές
συνταγές
ανθρωπιάς!!!

Μαρία Δημάση, 2024

Nicolas Meletiou, “Sunset Sounion Greece”, 2020, στο: http://s.atcite.com/C_p_Uq7op

7. Στα δύο παραπάνω ποιήματα «χιονόμπαλες» λείπουν οι τίτλοι. Να γράψετε από έναν που να ταιριάζει στο περιεχόμενο.

A.

B.

* **χιονόμπαλα:** (ένα ποίημα του οποίου ο πρώτος στίχος έχει ένα γράμμα ή μία μόνο λέξη και κάθε επόμενος είναι κατά ένα γράμμα ή κατά μία λέξη μεγαλύτερος από τον προηγούμενο) [Χρονοπούλου, Γ. (2016). *Ταξιδεύοντας με το κείμενο, τις λέξεις, τις εικόνες*, σ. 36, στο: <https://users.sch.gr/achrono/wordpress/wp-content/uploads/2015/09/2016-CreativeWritingTravelling.pdf>].

Ύμνος της Νιότης

«Με της άνοιξης τον ήλιο
Μόλις σκάει απ' το βουνό,
ήλιος κι άνοιξη κινάμε
για έναν κόσμο αυριανό.

Η μελλούμενη ανθρωπότη
είμαστε τα νιάτα. Ορτοί
για το θρίαμβο της Αλήθειας
μ' οδηγό την Αρετή.

Σε στεριά και σε πελάγη
με χαρά και μ' εμπνοή
με τα μπράτσα, με το πνέμα
πλάδουμε τη νέα ζωή!

Σε μια λεύτερη πατρίδα
δίχως άλυσες, ντροπή,
σκέψη λεύτερη και λόγος
θέληση και προκοπή.

Κι όμοια λεύτερη όλ' η πλάση
στον αγώνα του καλού,
χίλιοι τόποι, χίλιοι τρόποι,
χίλια δάματα παντού.

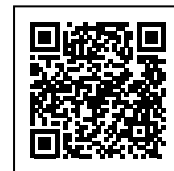
Κι ανεβάζουμε όσο πάει
μ' ολοφώτεινα φτερά
την ανθρωπινή αξία
πιο ψηλά κάθε φορά.»

**Κώστας Βάρναλης, 1884-1974, Πύργος, Βουλγαρία (τότε Ανατολική Ρωμυλία)
«Ποιητικά» (ποιητική συλλογή), 2008**

**Alexander Deineka, «Ελευθερία», 1944,
στο: <http://s.atcite.com/9S20ulghv>**

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/4228>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39974>

Δραστηριότητες

1. Ο ποιητής περιγράφει τη δραστηριότητα της νεολαίας παράλληλα με την ομορφιά των στοιχείων της φύσης. Γιατί το κάνει αυτό;
2. Τι πετυχαίνει ο ποιητής με τη χρήση του α΄ πληθυντικού προσώπου;

3. Να συζητήσετε τα συναισθήματα που προκαλούνται από τον παραλληλισμό φύσης και νεολαίας, αφού παρατηρήσετε και την εικόνα που ακολουθεί.

Rawpixel, “People celebrating Success”, 2014,
στο: <http://s.atcite.com/SCFMdYo-S>

4. Διαβάστε το κείμενο που ακολουθεί. Είναι απόσπασμα έργου που έγραψε ο φιλόσοφος Αριστοτέλης για τα ήθη των νέων (βιβλίο Γ 1388b31–1390b13) [μετάφραση: Λυπουρλής, Δ. (2002). *Αριστοτέλης. Ρητορική Βιβλίο Πρώτο*. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος, στο: https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=60].

«Σχετικά με τα ήδη, οι νέοι αισθάνονται σφοδρές επιθυμίες και μπορούν να εκπληρώσουν εκείνο που επιθυμούν. [...]

Αγαπούν τις τιμές κι ακόμα πιο πολύ τη νίκη, επειδή τα νιάτα θέλουν να υπερέχουν και η νίκη είναι ένα είδος υπεροχής. [...]

Οι νέοι δεν έχουν κακές διαθέσεις. Είναι μάλλον καλοί, επειδή δεν είδαν ακόμη πολλά παραδείγματα διεφθαρμένων ανθρώπων.

Είναι ευκολόπιστοι, επειδή ακόμα δεν τους έχουν εξαπατήσει συχνά.

Είναι γεμάτοι ελπίδες κι αυτό συμβαίνει, επειδή η φύση τους έχει προικίσει με κάποιο είδος δέσμης, σαν εκείνη που νιώθουν αυτοί που έχουν πιει πολύ κρασί. Αλλά η ιδιότητά τους αυτή οφείλεται και στο ότι δεν έχουν ακόμα δοκιμάσει πολλές αποτυχίες. [...] Και γι' αυτό το λόγο εύκολα εξαπατώνται, επειδή και εύκολα σχηματίζουν ελπίδες.

Και επειδή ρέπουν προς την οργή και προς την ελπίδα, είναι γενναίοι επειδή η μια ιδιότητά τους συντελεί στο να μη φοβούνται, ενώ η άλλη τους δίνει δάρρος. Αλήθεια, κανένας δε φοβάται όταν είναι θυμωμένος, ενώ η ελπίδα της επιτυχίας μάς κάνει θαρραλέους. [...]

Είναι μεγαλόψυχοι, επειδή δεν τους ταπείνωσε ακόμα ο αγώνας της ζωής, ούτε δοκίμασαν ανάγκες. Εξάλλου όποιος πιστεύει πως είναι άξιος μεγάλων πραγμάτων είναι και μεγαλόψυχος. Αυτό όμως το πιστεύουν όσοι έχουν πολλές ελπίδες.

Προτιμούν να κάνουν ό,τι τους φαίνεται ωραίο παρά ό,τι τους συμφέρει, επειδή οι πράξεις τους υπαγορεύονται πιο πολύ από την καρδιά παρά από τον ψυχρό υπολογισμό, κι ενώ αυτός, λογαριάζει το συμφέρον, η αρετή λογαριάζει το ωραίο.

Οι νέοι αγαπούν τους φίλους τους και τους συντρόφους τους πιο πολύ, παρά όσοι βρίσκονται σε μεγαλύτερη ηλικία και τούτο, επειδή νιώθουν μεγάλη ευχαρίστηση να ζουν μαζί με τους άλλους κι ακόμα δεν έχουν αρχίσει να σχηματίζουν κρίσεις με βάση το συμφέρον τους για κανένα πράγμα, λοιπόν ούτε και για τους φίλους τους. Όλα τα σφάλματά τους προέρχονται από την υπερβολή...

Αλήθεια, υπερβάλλουν σε όλα. Αγαπούν υπερβολικά, μισούν υπερβολικά και το ίδιο συμβαίνει και για όλες τις άλλες πράξεις τους.

Πιστεύουν πως ξέρουν τα πάντα κι ανακατεύονται στα πάντα και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο είναι υπερβολικοί. Αν συμβεί να διαπράξουν κάποιο αδίκημα, αυτό οφείλεται στην αυθάδεια και όχι σε κακία. Αισθάνονται εύκολα οίκτο, επειδή θεωρούν όλους τους ανθρώπους απλούς και ενάρετους. Αλήθεια κρίνουν τους άλλους με τη δική τους αθωότητα και γι' αυτό πιστεύουν ότι, κάτι που παθαίνει κάποιος άλλος, δεν αξίζει να το πάθει.

Αγαπούν τα γέλια και γι' αυτό τους αρέσουν τα πειράγματα, όπου με ευγένεια στρέφονται κατά των άλλων.»

Πώς βλέπουν τους νέους ο Βάρναλης και ο Αριστοτέλης; Να εντοπίσετε και να γράψετε τις ομοιότητες.

Ομοιότητες

.....

.....

.....

.....

.....

Διαφορές

.....

.....

.....

.....

.....

5. Να επιλέξετε τη στροφή που σας συγκινεί περισσότερο και να την αποδώσετε εικαστικά: ζωγραφίζοντας, δημιουργώντας παζλ, ψηφιδωτό κ.λπ.

- Στη συνέχεια να γράψετε έναν τίτλο για το έργο σας.

6. Ακούστε μελοποιημένο το ποίημα «*Υμνος της Νιότης*».

Μάθημα Μουσικής Μέσης Εκπαίδευσης, «Ύμνος της Νιότης Α΄ βραβείο στην κατηγορία Γυμνασίων», 2017, στο: https://youtu.be/mBYdc_XXjmc

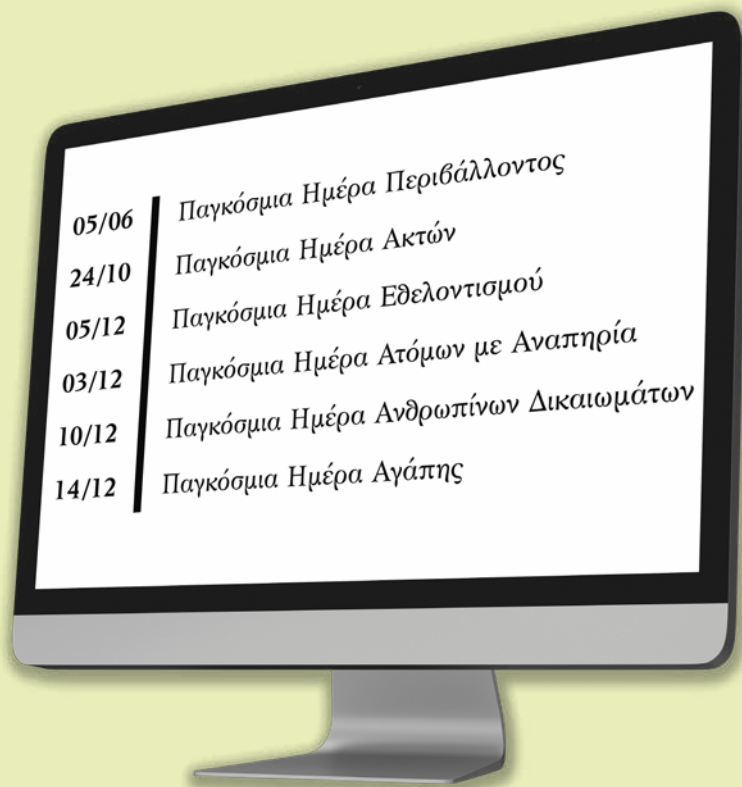
- Διαβάστε τίτλους ειδήσεων που δημοσιεύτηκαν διαδικτυακά και θυμηθείτε κάποιες από τις παγκόσμιες ημέρες.

Μετά από 17 ημέρες έσβησε η πυρκαγιά στον Έβρο
 Σε ολοκλήρωση τη δασική περιοχή δεν υπάρχει πλέον ενεργή εστία.
<https://www.naftemporiki.gr/society/1510029/meta-apo-17-imeres-evrise-i-pyrkagia-ston-evros/>

Κάλεσμα εθελοντών για την καταπολέμηση της μοναξιάς στην τρίτη ηλικία
<http://s.atcite.com/Hk27lvkDb>

Φωτιές: Εθελοντές έσωσαν εκατοντάδες ζώα- Δεκάδες αναζητούν ένα μόνιμο σπίτι
<http://s.atcite.com/REAPVDb0w>

Μαθητές συμμετείχαν σε δενδροφύτευση στον Υμηττό
<https://dytikismaties.gr/news/life/perivallon/mathites-symmeteichan-se-dendrofytisi-ston-ymitto/>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40702>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40690>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40698>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40713>

- Μπορείτε να γράψετε έναν διάλογο μεταξύ νέων που σχεδιάζουν μία εθελοντική δράση;

Πρόσθετο ψηφιακό υλικό ενότητας

Στις σελίδες 238 και 239 θα βρείτε επιπλέον ψηφιακό υλικό (εικόνες, ασκήσεις, δραστηριότητες) για τα κείμενα της ενότητας «Εφηβεία, ήρωες και ηρωίδες».

Το παλιό σχολείο

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39979>

Άδεια θρανία

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40696>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39972>

Ο “Hellados” ένα ελληνάκι του Καυκάσου

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40714>

Όλα τ' αστέρια να φωτίζουν τα ταξίδια του Ικμπάλ

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40691>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39976>

γ... όπως Γιατί;

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39973>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39963>

Ίντερνετ

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39977>

Σούμι

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/39987>

Το σχέδιο στρατηγικής του Φαέδοντα για να βοηθήσει τη γιαγιά

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40731>

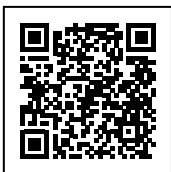

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40732>

Μετουσίωση

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40719>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40684>

Ύμνος της Νιότης

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40710>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40700>

<https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/40711>

